

MAGYAR
ORSZÁG
FÖLD-
MIVELÉS
ÜGYE

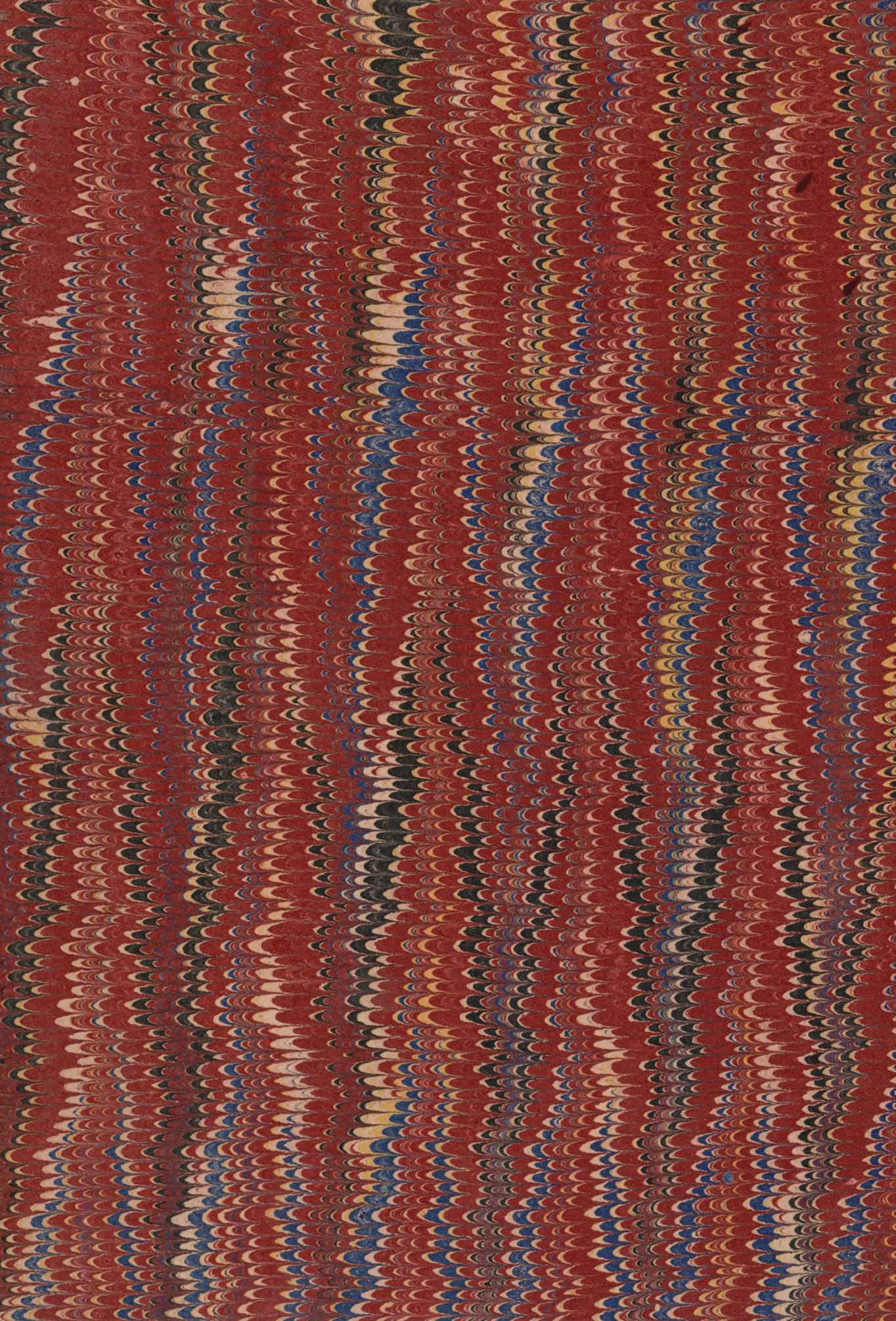
AZ
1905.
ÉVBEN.

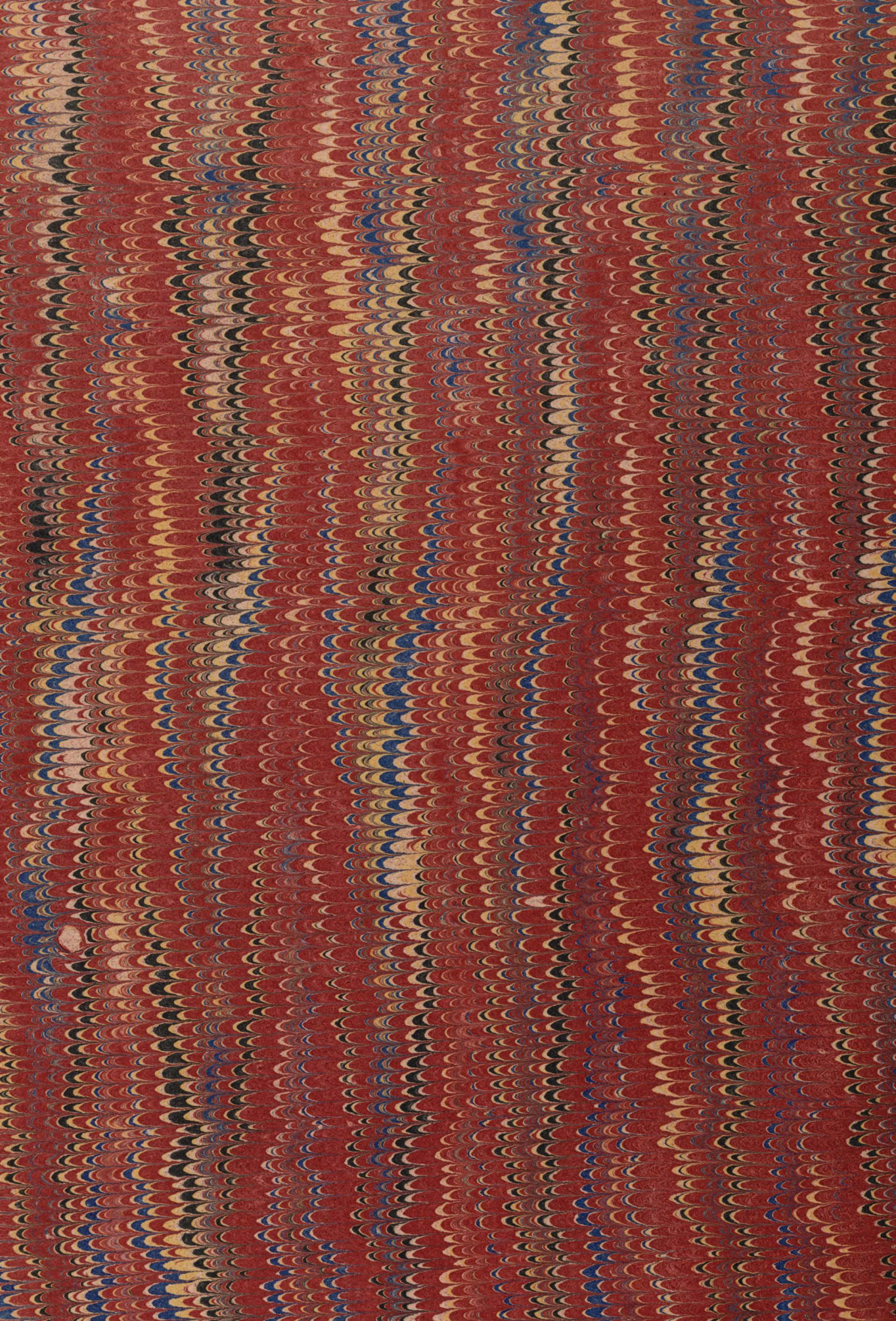

DK

336

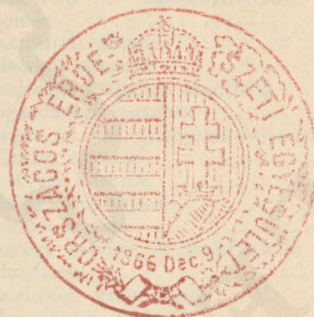
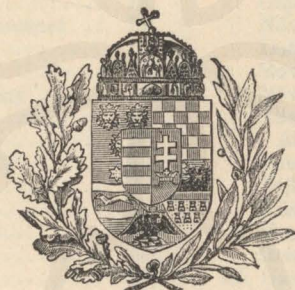

MAGYARORSZÁG

FÖLDMIVELÉSÜGYE

AZ 1905. ÉVBEN.

KÜLÖN LENYOMAT

„A m. kir. kormány 1905. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló
jelentés és statisztikai évkönyv“

című, a m. kir. minisiterelnök által az 1897. évi XXXV. t.-cz. 5. §-a értelmében az országgyűlés elé terjesztett műből.

BUDAPEST.

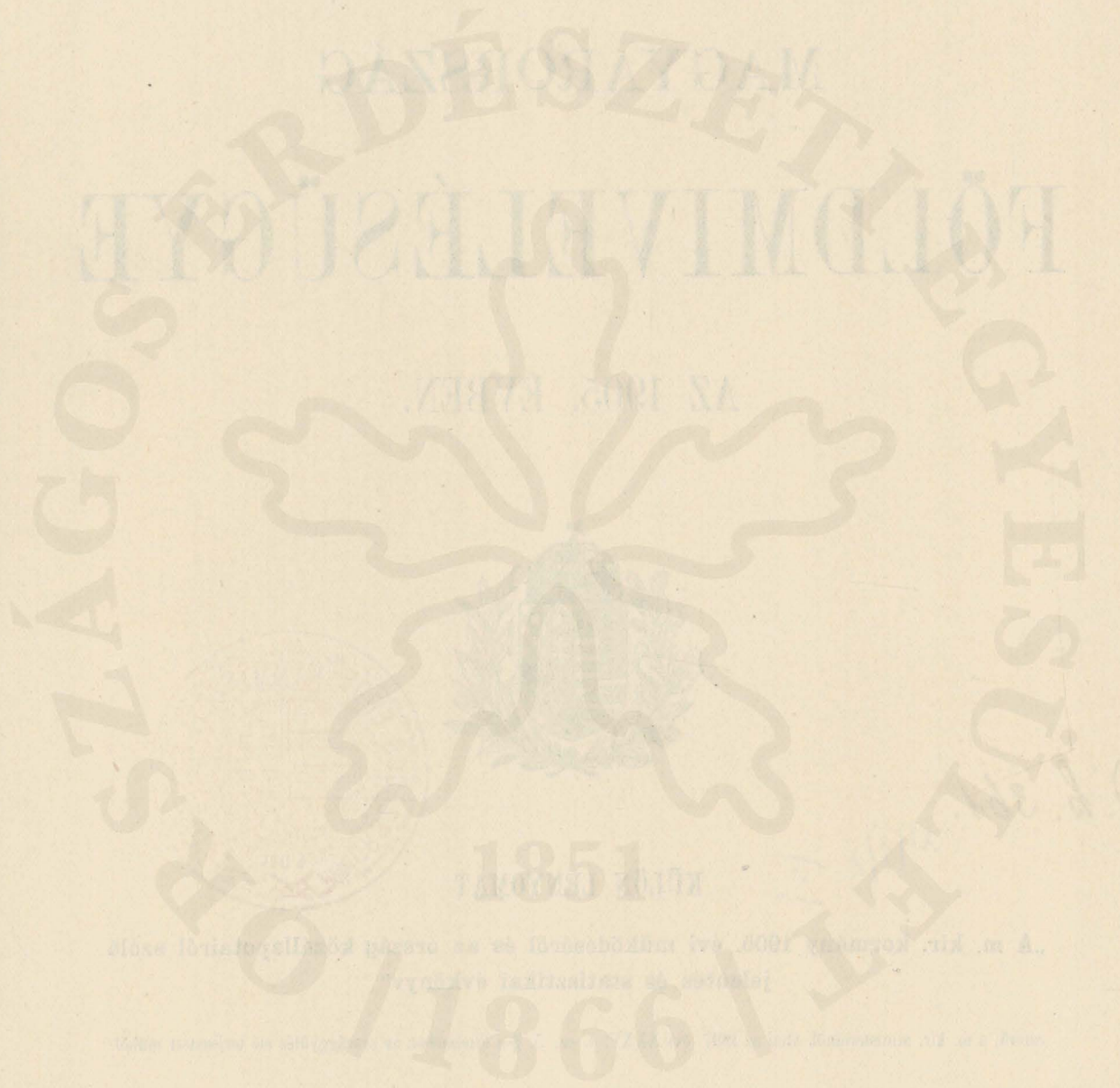
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1906.

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

1908

A. m. kir. Földművelésügyi miniszter kérésére

1851

A. m. kir. Kormány 1908. évi rendeletével és az országgyűlési határozattal az 1851. évi rendelettel módosított és kiegészített törvény a földművelésügyi miniszter kérésére

BUDAPEST

AN ATYÁNKÉRT ÉS A JÖVŐKÉRT

TARTALOM.

	Lap
I. A m. kir. földmivelésügyi minister jelentése.	
I. Földmivelés és növénytermelés	9
Mezőgazdasági szeszgyártás	10
Gazdasági egyesületek és gazdakörök	11
Népies mintagazdaságok	11
Az 1894: XII. t.-cz. végrehajtása	11
A mezőgazdasági hitel rendezése	13
Szövetkezeti ügyek	13
Római nemzetközi mezőgazdasági intézet ..	14
Mezőgazdasági statisztika	14
Külföldi szaktudósítók	14
Szőlő- és bortermelés és filloxera-ügy	14
Szőlészeti és borászati szakoktatás	18
A bortörvény végrehajtása	20
Kertészet és gyümölcsészet	21
II. Állattenyésztés	24
Tejgazdaság	24
Méhészet	25
Selyemtenyésztés	26
Halászat és haltenyésztés	28
Állategészségügy	29
Általános állategészségügyi intézkedések ..	30
Külfölddel való állat- és állati nyerstermény-forgalom	30
Lótenyésztés	30
Ménésbirtokok, gödöllői koronauradalom, kolostordai ménésgazdaság és a palánkai csikótelep	31
Kincstári fürdők	31
III. Erdészet	32
Erdészeti szakoktatás	34
Erdészeti kísérleti ügy	34
Magyar Ornithologiai Központ	35
Az állam által kezelt községi és némely más erdők és kopár területek	36
Vadászat	37
Kincstári erdők	38
Építkezések	39
Nyaraló telepek	40
IV. Vízügyek	40
a) Állami munkálatok	40
b) Társulati munkálatok	43
Kulturmérnöki hivatalok	44
Közegészségügyi mérnöki szolgálat	45
V. Hegyvidéki és székelyföldi akció	45
Az észak-kárpáti hegyvidéki nép gazdasági helyzetének javítására tett intézkedések	45
A székelyföldi földműves nép felségítése ..	48
Deliblati kincstári birtok	50
VI. Gazdasági munkásügyek	51
VII. Telepítés	52
VIII. Kísérleti ügy	55
Mezőgazdasági kísérleti és tudományos intézetek	55
Meteorológiai és földmágnességi intézet ..	55
Földtani intézet	55
Vegykísérleti állomások	55
Magvizsgáló állomások	55
Gépkísérleti állomás	55
Növénytermelési kísérleti állomás	55
Dohánytermelési kísérleti állomás	56
Rovartani állomás	56
Növényélet- és kórtani állomás	56
Állatélettani és takarmányozási kísérleti állomás	56
Szeszkísérleti állomás	56
Tejkiérleti állomás	56
Kísérletügyi központi bizottság	56
Mezőgazdasági muzeum	56
Országos m. kir. gyapjúminősítő intézet ..	56
IX. Gazdasági oktatás	57
Állatorvosi főiskola	57
Gazdasági szakoktatás	57
Földműves-iskolák	57
Gazdasági vándor- és szaktanárok	58
Szakirodalom	58
Tejgazdasági szakoktatás	58
Mezőgazdasági háziipar	58
Földmivelési Értesítő	58
II. Magyarország östermelésének állapota.	
A terület megoszlása mivelési ágak szerint ..	61
Időjárás	62
Elemi csapások	62
Terméseredmények	63
Gabonaárak	64
Gabona- és lisztforgalom	65
Állatforgalom	69
Állatvásárok	70
Gyapjúaukceziók	70
Tejszövetkezetek	70
Méhészet	70
Selyemtenyésztés	71
Állati termékek forgalma	71
Állategészségügy	73
Szőlőművelés	73
Gyümölcsstermelés	77
Erdészet	78
Birtokváltozások	80
Birtokmegterhelhetetés	80

Gazdasági tanintézetek	80
Kulturmérnökség	81
Vízszabályozás	81
Mezőgazdasági munkásügy. Balesetek	81

III. Statisztikai táblázatok.

1. A kulturmérnöki hivatal által teljesített talajjavítási munkálatok 1891-től 1905-ig	87
2. A víziutakra fordított állami kiadások 1867-től 1905-ig	87
a) Összes kiadások	87
b) A szabályozásra fordított kiadások folyók szerint	87
3. A telekkönyvi birtoktestek forgalma 1891-től 1905-ig	88
4. A birtokost változtató telekkönyvi birtoktestek átlagos értéke az 1896—1900. és az 1901—1905. évek átlagában, valamint 1905-ben	89
5. A telekkönyvi birtoktestek megterheltségében előfordult változások 1893-tól 1905-ig ..	89
6. Népies gazdasági oktatás az 1905. évben Magyarországon	89
7. A gazdasági tanintézetek az 1904/1905. iskolai évben	90
a) Főáttekintés intézetenként	90
b) A tanulók részletezése anyanyelv és hitfelekezet szerint	91
c) A felsőbb gazdasági tanintézetek részletesen	92
1. Tiszti és tanszemélyzet s az intézetek működésére vonatkozó némely főbb adat	92
2. A hallgatók s a végzett növendékek részletezése	92
8. Gazdasági tanfolyamok és tanulmányi kirándulások 1905-ben Magyarországon	92
9. A m. kir. vegyikísérleti és vetőmagvizsgáló-állomások működése 1902-től 1905-ig	93
10. Gabonaárak a budapesti áru- és értéktőzsde jegyzései szerint 1905. januártól 1906. júliusig	93
a) Buza	93
b) Egyéb gabonaneműek	94
11. Tengeriárak a budapesti áru- és értéktőzsde jegyzései szerint 1904. november 1-től 1905. december 31-ig	94
12. Gabonaárak a határidő-üzletben a budapesti áru- és értéktőzsde jegyzései szerint az 1905. évben havonként	94
13. Különböző terményeknek havi és évi átlagára 1905-ben a budapesti tőzsde árjegyzései szerint	95
14. Gabonaneműek átlagára a budapesti tőzsdén 1902-től 1905-ig	95
15. Mezőgazdasági átlagos napszám-bérek 1905-ben törvényhatóságokint	96
a) Évi átlagban	96
b) Időszakonként	97
16. A Magyarbirodalom területének művelési ágak szerint való megoszlása az 1905. évben	99
17. Az összes szántóföld, a bevetett és az elemi csapások folytán kivetett vetésterület 1905-ben törvényhatóságokint	101
18. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület 1904 és 1905-ben	102
19. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület az elemi csapások és termények nevei szerint 1905-ben	102
20. A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1905-ben	103
A) Abszolút számokban	103
B) Viszonylagos számokban	105

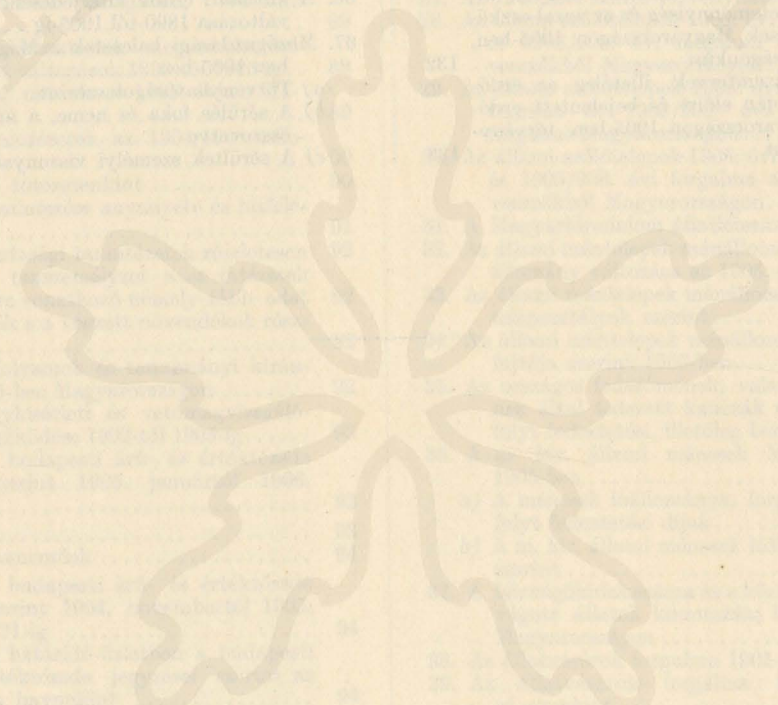
a) Átlagos termés hektáronként és a termés átlagos értéke mm.-kint	105
b) A termés átlagos súlya	105
21. A fontosabb mezőgazdasági termények termés-eredményei 1905-ben törvényhatóságokint	106
22. A mezőgazdasági termelés országos eredményei 1901-től 1905-ig	108
Magyarország	108
Horvát-Szlavonországok	109
Magyarbirodalom	110
23. Szőlőterület és bortermelés 1886-tól 1905-ig ..	111
24. A szőlőterület a termőerő és a talaj minősége szerint 1897-től 1905-ig	111
25. A szőlőművelők szakképzettségének fejlesztése érdekében tartott tanfolyamok száma s a permetezett és szénkénnel gyéritett szőlők terjedelme 1896-tól 1905-ig	111
26. Az 1905. évi szőlőterület részletezése törvényhatóságokint	112
27. Az 1905. évi szüret törvényhatóságokint	116
28. Az állami szőlőtelepek 1905. évi vesszőtermése és 1905/906. évi forgalma európai szőlővesszőkből Magyarországon	117
29. Az állami szőlőtelepek 1905. évi szőlőoltványtermése és 1905/906. évi szőlőoltványforgalma Magyarországon	117
30. Az állami szőlőtelepek 1905. évi vesszőtermése és 1905/906. évi forgalma amerikai szőlővesszőkből Magyarországon	117
31. A Magyarbirodalom állatlétszáma 1895-ben ..	118
32. Az állami méntelepek ménállománya és a ménállomány változása az 1905. év folyamán ..	118
33. Az állami méntelepek ménállománya 1905-ben teleposztályok szerint	118
34. Az állami méntelepek ménállománya a ménék fajtája szerint 1905-ben	119
35. Az országos fedezetének, valamint a bérmének által fedezett kanecák száma és a befolyt fedezetelési, illetőleg bérdíjak 1905-ben	119
36. A m. kir. állami ménesek Magyarországon 1905-ben	119
a) A ménesek lóállománya, forgalma és a befolyt fedezetelési díjak	119
b) A m. kir. állami ménesek lóállománya fajok szerint	120
37. A közvágóhidak száma és a közfogyasztásra levágott állatok kimutatása 1901-től 1905-ig Magyarországon	120
38. Az állatvásárok forgalma 1905-ben	120
39. Az állatvásárok forgalma 1905-ben főbb piaczonként	120
a) Felhajtás és eladás	120
b) Eladási árak	122
40. A budapesti szarvasmarha-, borjú- és juhvásár forgalma 1881-től 1905-ig	124
41. A hasznos háziállatok betegségei az 1896—1900. és 1901—1905. évek átlagában, valamint 1905-ben	124
42. Az állatorvosok száma 1901-től 1905-ig	125
43. A kósbányai sertésforgalom és sertésárak 1905-ben	125
a) Sertésforgalom	125
b) Átlagárak	125
44. A budapest-ferencvárosi sertéskonsum-vásár forgalma és a napi átlagárak 1905-ben	125
45. A baresi sertés piac forgalma az 1905. évben	126
46. A budapesti gyapjúaukciók áralakulásai az 1905. évben	126
47. A vajtermelésre berendezett falusi tejszövetkezetek működése 1905-ben Magyarországon	126
48. A köztenyésztés emelésére kiosztott apaállatok, ezek értéke és az állatkiállításokon s díjazásokon kiosztott államdíjak 1905-ben Magyarországon	127

	Lap		Lap
49. A méhészeti termelés Magyarországon 1896-tól 1905-ig	128	59. Az állam által kezelt erdők és kopár területek száma és kiterjedése, valamint birtokosaik által az állami kezelésért fizetendő évi átalányok 1905-ben Magyarországon	134
50. A méhészeti termelés Magyarországon 1905-ben vármegyénként	128	60. Az erdőterület részletezése a talaj minősége s fanemek szerint az 1905. év végén, törvényhatóságokint	135
51. A selyemtenyésztés fejlődése 1897-től 1905-ig	129	61. A kincstári erdőesítések terjedelme és költsége az 1905. évben	137
52. A selyemtenyésztés és szederfatenyésztés állapota 1905-ben a jelentékenyebb selyemtermelő vármegyék feltüntetésével	129	62. A kincstári erdőhatóságok által kezelt csemetekertek kiterjedése és a termelt csemetemennyiség az 1905. évben	137
53. Erdőőri szakiskolák 1905-ben Magyarországon	130	63. A kincstári erdőbirtokok területe művelési ágak szerint és az erdőbirtokok értéke 1905-ben	138
54. Az erdőőri szakvizsgák eredménye Magyarországon 1899-től 1905-ig	130	64. A kincstári erdők megoszlása a főbb fanemek szerint 1905-ben	138
55. Az állam által kopár területek befásítására, vágásterületek felújítására s egyéb erdőesítési célokra adományozandó csemeték termelésének céljaira fentartott csemetekertek 1891-től 1905-ig	130	65. A kincstári erdők vágásterületei és fatermése, valamint pénzügyi eredményei 1905-ben..	139
56. Az állami erdőhivatalok által kezelt csemetekertek 1905-ben	131	66. A kincstári erdők kiterjedésének és értékének változása 1890-től 1905-ig	139
57. A kopár területek beerdősítésére ingyen kiosztott csemetemennyiség és az azzal eszközölt erdőesítések Magyarországon 1905-ben, törvényhatóságokint	132	67. Mezőgazdasági balesetek a Magyarbirodalomban 1905-ben	140
58. Az erdészeti üzemtervek, illetőleg az erdő-törvény alapján előírt és bejelentett erdőesítések Magyarországon 1905-ben, törvényhatóságokint	133	a) Törvényhatóságok szerint	140
		b) A sérülés foka és neme, a munka nemével összevetve	141
		c) A sérültek személyi viszonyai	141

1851

/1866/

ROSI SZÁGOS ÉRDESZETI EGYESÜLET

1851

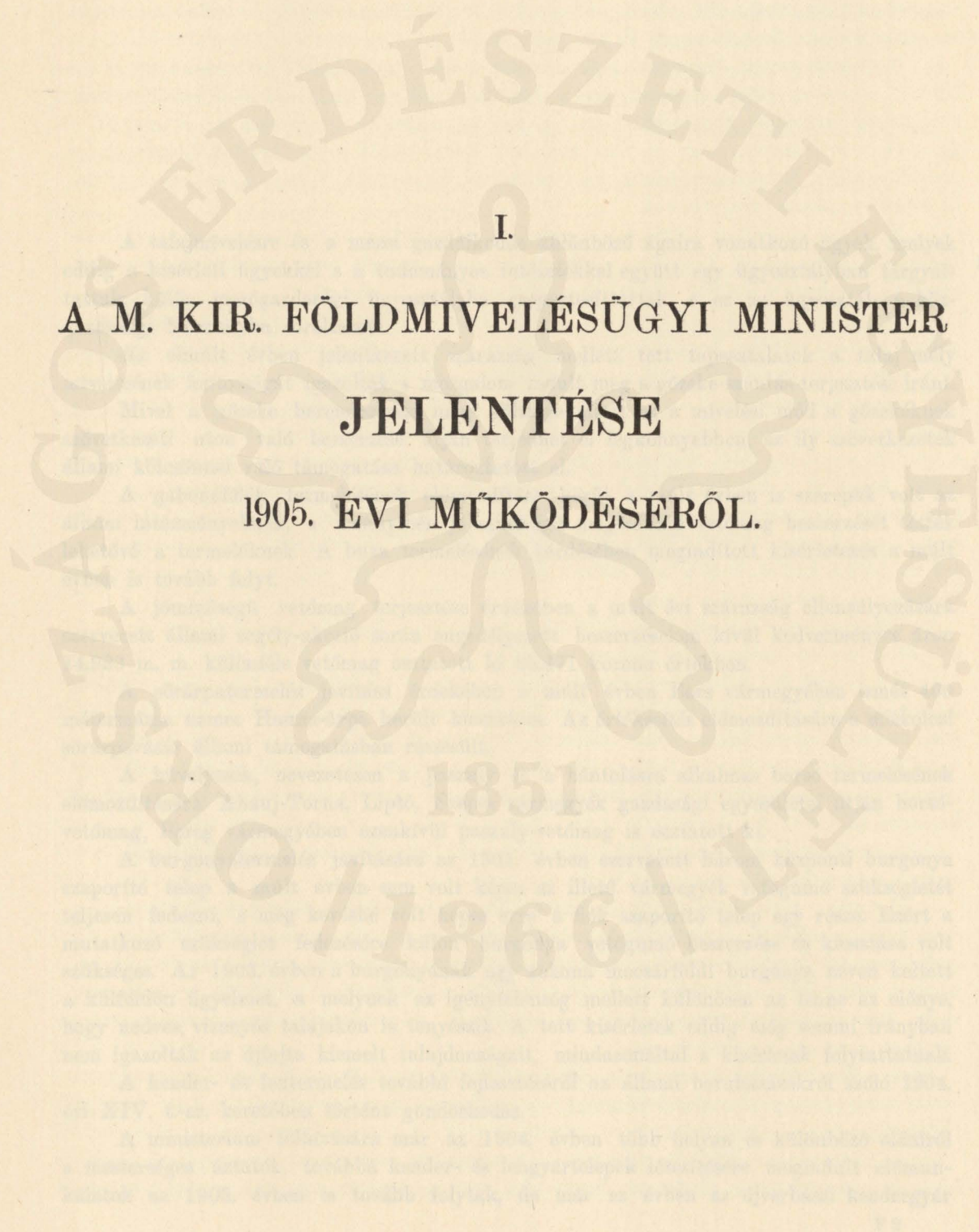
1866

I.

A M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISTER

JELENTÉSE

1905. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL.

A talajművelésre és a mezei gazdálkodás különböző ágaira vonatkozó ügyek, melyek eddig a kísérleti ügyekkel s a tudományos intézetekkel együtt egy ügyosztályban tárgyaltak, külön mezőgazdasági ügyosztályba csoportosítottak, s ez az ügyosztály a közgazdasági főosztályba soroltatott.

Az elmúlt évben jelentkezett szárazság mellett tett tapasztalatok a talaj mély művelésének fontosságát igazolták s mozgalom indult meg a gőzeke-szántás terjesztése iránt.

Mivel a gőzeke berendezések nagy költsége miatt ez a művelési mód a gőzekéknek szövetkezeti uton való beszerzése útján terjedhet el legkönnyebben, az ily szövetkezetek állami kölcsönrel való támogatása határozottatott el.

A gabonafélék termelésének előmozdítása körül a múlt évben is szerepük volt az állami intézményeknek, a mennyiben jó minőségű megbízható vetőmag beszerzését tették lehetővé a termelőknek. A buza termelésének kérdésében megindított kísérletezés a múlt évben is tovább folyt.

A jóminőségű vetőmag terjesztése érdekében a múlt évi szárazság ellensúlyozására szervezett állami segély-akció során engedélyezett beszerzéseken kívül kedvezményes áron 14.983 m. m. különféle vetőmag osztatott ki 85.471 korona értékben.

A sörárpatermelés javítása érdekében a múlt évben Bars vármegyében ismét 400 métermázsa nemes Hanna-árpa került kiosztásra. Az értékesítés előmozdítására a miskolczi sörárpavásár állami támogatásban részesült.

A hüvelyesek, nevezetesen a paszuly és a hántolásra alkalmas borsó termelésének előmozdítására Abauj-Torna, Liptó, Szepes vármegyék gazdasági egyesületei útján borsó-vetőmag, Bereg vármegyében ezenkívül paszuly-vetőmag is osztatott ki.

A burgonyatermelés javítására az 1901. évben szervezett három központi burgonya szaporító telep a múlt évben sem volt képes az illető vármegyék vetőgumó szükségletét teljesen fedezni, s még kevésbé volt képes erre a fiók szaporító telep egy része. Ezért a mutatkozó szükséglet fedezésére külön burgonya vetőgumó beszerzése és kiosztása volt szükséges. Az 1903. évben a burgonyának egy rokona mocsárföldi burgonya néven keltett a külföldön figyelmet, a melynek az igénytelenség mellett különösen az lenne az előnye, hogy nedves, vizenyős talajakon is tenyészik. A tett kísérletek eddig még semmi irányban nem igazolták az újfajta kiemelt tulajdonságait, mindazonáltal a kísérletek folytattnak.

A kender- és lentermelés további fejlesztéséről az állami beruházásokról szóló 1904. évi XIV. t.-cz. keretében történt gondoskodás.

A ministerium fölhívására már az 1904. évben több helyen és különböző oldalról a mesterséges áztatók, továbbá kender- és lengyártelepek létesítésére megindult előmunkálatok az 1905. évben is tovább folytak, de már ez évben az újverbászi kendergyár

200.000 korona államkölcsönnel való támogatása is elintézést nyert s több kender- és lengyár, illetőleg kenderáztató állami támogatásának ügye tárgyalás alá került.

Az elmúlt évben 1400 hordó (à 85 kg.) eredeti oroszországi lenvetőmag szereztetett be és az eredeti 45 korona árral szemben hordónként 25, 30, illetőleg 35 korona kedvezményes áron osztatott ki olyképen, hogy a kisebb termelők nagyobb kedvezményben részesültek.

A kender- és lentermelési vándorszaktanár 26 vármegyében 45 helyen tartott nagyszámú hallgatóság előtt előadást, főleg a kender- és lentermelésről. Az előadás szövegét magában foglaló füzetek ingyen kiosztattak.

A komlótermelés támogatásánál az előző évben megállapított elv szerint az volt a vezérlő szempont, hogy új komlótelepek lehetőleg csak megfelelő helyeken keletkezzenek, s a máris széttagolt komlóterület ne új termelő szigetekkel növeltesék. E mellett a törekvés arra irányult, hogy a régi komlósok felújításánál olyan fajokat ültessenek, amelyek a vidék komlótermelésének kiegyenlítését előmozdítják, s hogy a helyes művelésre és kezelésre példák nyújtassanak.

E czélok érdekében 1905. évben nagy mennyiségű ingyendugvány és mintának való nádszárító ráma került kiosztásra. Több székelyföldi termelő pedig komlókarók beszerzéséhez és mesterséges szárító létesítéséhez pénzsegélyben is részesült.

A komlótermelési szaktanár az elmúlt évben 60 községbe szállott ki, részben előadások tartása, részben komlótelepítési helyszíni szemlék végett, előadásain 700 érdeklődő vett részt, s ezenkívül 250 esetben adott írásban szakvéleményt, illetőleg tanácsot.

Komlótermelésünknek azonban még mindig megoldatlan kérdése a komlóértékesítés, a melynek szervezetlensége nagyrészt oka annak, hogy a belföldön termelt komló túlnyomólag a külföldi piacokon talál elhelyezést, míg a belföldi söripar szükségletét jórészt külföldről fedezi. Ez okból a komlóértékesítés és vele összefüggő kérdések megvitatása végett a földművelésügyi ministeriumban 1903-ban tartott értekezlet javaslatára a segesvári komlószövetkezetnek adott 10.000 korona államkölcsön, melyet a szövetkezet a közgazdasági alaptól oly czélból kapott, hogy a termelőknek terményükre előleget adhasson, a szövetkezetnek 1905-ben is rendelkezésére állott.

Ugyancsak a komlóértékesítés érdekét szolgálta a segesvári komlótársaság, a melynek költségeit részben szintén államkölcsön fedezte.

A gyógyárút és illóolajat szolgáltató növények termelését nálunk csak korlátolt mértékben üzik, holott a természeti feltételek e termelési ág felkarolására nem hiányoznak, mégis szükségletünk jókora részét behozatal útján fedezzük.

E körülmény oka nagyrészt az, hogy a nyers árú feldolgozásával nálunk alig foglalkoznak, a termelés és vadon előforduló növények gyűjtésének módzatai nem eléggé ismeretesekek.

A szóban levő termelési ág föllendülne, ha az értékesítés megkönnyítették, s e czélból a termény feldolgozása belföldön történék.

E czélok érdekében a fejéregyházi kincstári telepen a gyógynövényekkel már az előző évben megkezdett kísérletek kedvező eredménye alapján a kolozsvári gazdasági tanintézet botanikus kertjével és chemiai laboratóriumával kapcsolatosan létesített kísérleti telep, a melynek rendeltetése a gyógy- és illóolajat szolgáltató növények termelésének, vadon élők gyűjtésének, kezelésének, csomagolásának és értékesítésének tanulmányozására alkalmat nyújtani, továbbfejleszteni.

Mezőgazdasági
szeszgyártás.

A mezőgazdasági szeszgyártás iránti érdeklődés évről-évre fokozódik; az 1906/907. évben mezőgazdasági szeszőzdek részére kiosztandó szeszkontingens elnyerése végett összesen 157 folyamodvány érkezett be.

A ministerium kijelölése alapján ezen termelési időszakra tizennégy új mezőgazdasági szeszőzdeknek 8.136 hl. kontingens volt engedélyezhető. Borsod, Háromszék,

Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Szepes és Veszprém vármegyében 1—1, Bihar, Trencsén és Zólyom vármegyében 2—2, és végül Szatmár vármegyében 3 mezőgazdasági szeszfőzde volt létesíthető.

A szeszkontingens engedélyezése iránt folyamodók nagy száma folytán az 1900. évi IX. t.-cz. alapján az új gyárak között felosztható szeszkontingens korántsem volt elegendő az összes folyamodók igényeinek kielégítésére. Az elmúlt év végén az ország területén (Horvát-Szlavonországot beleértve) 602 mezőgazdasági szeszfőzde állott üzemben.

A gazdasági egyesületek és körök alakítása és újjászervezése körül az 1905. évben fokozottabb mozgalom volt tapasztalható. Főleg a gazdakörök és gazdaszövetségek szervezése terén mutatkozott nagy tevékenység; az elmúlt évben ugyanis 3 gazdasági egyesület és 139 gazdakör és gazdaszövetség alapszabálya lett bemutatási záradékkal ellátva.

Gazdasági egyesületek és gazdakörök.

Az 1905. év végén működő vármegyei gazdasági egyesületek, gazdakörök és gazdaszövetségek száma 600 volt.

Ezen gazdatársadalmi szervek támogatására, gazdasági kiállítások, gépversenyek stb. czímén 90.000 K államsegély engedélyeztetett,

Az okszerű és lehetőleg belterjes gazdálkodás gyakorlati bemutatására az elmúlt évben 15 kisbirtok fejlesztetett állami támogatással népies mintagazdasággá.

Népies mintagazdaságok.

Így Bereg vármegyében 3, Bács-Bodrog vármegyében 2, Bars, Békés, Csik, Háromszék, Kis-Küküllő, Maros-Torda, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Torda-Aranyos, Udvarhely és Zemplén vármegyében 1—1 népies mintagazdaság létesítetett. Ezen új népies mintagazdaságok felszerelésére összesen 26.433 K engedélyeztetett. A létező 54 mintagazdaság továbbfejlesztésére különösen megfelelő vetőmaggal való ellátásáról is történt gondoskodás.

A közös legelők sok tekintetben kifogás alá eső állapotának javítása körül két irányban történtek intézkedések:

Az 1894: XII. t.-cz. végrehajtása.

- a) a legelők talajának s fűminőségének gazdasági javítása által;
- b) azoknak a törvényes rendelkezéseknek érvényesítése által, a melyek megtartása nélkül a legelők táplálóképessége csökken.

A törvényes határozmányok megtartása tárgyában minden egyes konkrét esetben, midőn valamely legeltetési ügy kormányhatósági döntés alá került, intézkedés történt a legeltetési jogosultságok rendezése, a legelő ápolása érdekében s mindenkor szigorú kritika alá vonattak az egyes érdekeltségek által alkotott legelőrendtartások.

Általánosságban is adattak ki azonban rendelkezések ez irányban. Nevezetesen elrendeltetett, hogy jövőben az urbéri elkülönítés alkalmával kiszakított legelőterületek, valamint a községek, mint erkölcsi testületek tulajdonát képező közlegelők határai mindenütt pontosan kijelöltessenek s állandó határjelekkel láttassanak el, továbbá, hogy a közbirtokossági tulajdont képező legelőkben való jogosultsági arány a legszabatosabban megállapíttassék.

Ezenkívül az állattenyésztési kerületi felügyelőségek utasítottak, hogy a helyi viszonyok kellő mérlegelésével a törvény és a rendeletek végrehajtásának ellenőrzését minden egyes községben, minden kiszállásuk alkalmával különösen fontos feladatuknak ismerjék, s hogy minden felügyelőség kerületébe eső közlegelők használatának szabályozása tekintetében a tapasztalt rendellenességek megszüntetése czéljából szakszerű tanácsokkal működjenek közre.

Oly vidékeken, hol a helyi igazgatás s legeltetési viszonyok nagymérvű elhanyagoltsága miatt a legeltetés rendezésének akadályaival megküzdeni alig volna képes, az összes földművelésügyi szakközegek támogató közreműködése is elrendeltetett s az ügy fontosságára a gazdatársadalom figyelme is felhivatott. Ily módon sikerült a múlt év folyamán Máramaros vármegye egész területén a legeltetési ügyek rendezését előbbre vinni.

A *legelőfelosztások* iránti kérelmek a múlt évben is állandóan napirenden voltak. Ezek tekintetében azonban a legnagyobb óvatosság tartatott szem előtt s ezért még oly esetekben is, midőn a felosztás által a birtokosság részére határozott gazdasági előny volt is biztosítható, a legelők jobbra csak használati felosztásra, vagyis egyéni kihasználásra engedtek át.

A jó legelő és az állattenyésztés fejlődése közötti szoros kapcsolatból folyólag minden oly törekvés támogatott, a melynek célja új legelőszerzés, illetve a meglévő legelők kiterjesztése volt.

A *mezei közös dűlőutak* rendezése körül a legtöbb esetben lényeges akadályok merültek fel, minthogy a hatósági ellenőrzés hiánya következtében keletkezett tényleges helyzetek megváltoztatása magánjogi per útján vihető csak keresztül.

Az elmúlt évben is több törvényhatóság kérelmezte az 1894 : XII. t.-cz. 43. §-ának oly irányban leendő megváltoztatását, hogy a *községi faiskolák* helyett járási faiskolák legyenek berendezhetők. Minthogy azonban a nevezett törvény faiskolákra vonatkozó részének törvényhozási úton való módosítása előkészítés alatt áll, annak törvényhozási úton való rendezéseig a kérelmek teljesítése függőben hagyatott.

Az 1894 : XII. t.-cz. 23. §-a által előirt évenkénti *haszonállatösszeírás* adatai, miként már az előző évben, úgy az 1905. évben is, középpontilag dolgoztattak fel. Ezúttal különös fontosságot kellett tulajdonítani az összeírás eredményeinek, mivel a takarmányhiány okozta károk mértékének megállapíthatása végett szükséges volt, hogy az állatállományban a tél folyamán beállott változások pontosan kinyomoztassanak.

Az összeírás végeredményei azt mutatják, hogy bár az állatállomány az előző év adataihoz képest általánosságban csökkent, de a csökkenés nem bizonyult oly nagyknak, mint az aggódó gazdaközönség vélte.

Kisebb volt az 1904. évi mennyiségnél

a szarvasmarha-létszám	144.926 drb.	2 ⁵⁵ ‰
a sertés-létszám	18.455 »	0 ⁴³ ‰
a juh-létszám	254.001 »	3 ⁷¹ ‰
a ló-létszám	97.579 »	5 ¹⁵ ‰

A vidékenkinti részletes eredmények a »Földművelési Értesítő« 1906. évi 13. számában tétettek közzé.

Az állattenyésztés fejlődésével különös jelentőséget nyert a lóherén és luczernán élőködő *aranka ellen való védekezés*. Annyival inkább, mert a külföldi vetőmagvak behozatala útján föllépett nálunk az úgynevezett nagymagú vagy illatos aranka (*Cuscuta svaveolens*), melynek magva a lóhere és luczernamaggal csaknem egyenlő nagyságú s ezért a magból rostálás útján ki nem választható. A kellő sikerű védekezés szükségessé tette, hogy egyrészt az arankának a földön való irtása új, erősebb rendszabályokkal biztosíttassék, másrészt, hogy a heremagforgalom is megfelelően szabályoztassék s az aranka-fertőzésnek a vetőmag útján való terjedése lehetőleg megakadályoztassék.

Az említett célokból mindenekelőtt az 1894 : XII. t.-cz. 51. §-a alapján az aranka évi irtását illető rendelkezések vétettek revízió alá s e tárgyban új intézkedések történtek. Ezek során a községi előljárók kötelesek a községi határban levő lóherés és luczernás táblákat jegyzékbe venni s a mezőőri személyzet, valamint saját közvetlen felügyeletük útján állandóan figyelemmel kísérni. Az arankás foltokat bottal, karóval meg kell jelölni. Az irtás fölkapálással és égetéssel az arankás táblákban a megállapított határidőig foganatosítandó. Az irtás határidejét a különböző vegetáczióális viszonyokra való tekintettel, a gazdasági egyesületek meghallgatásával, a törvényhatóságok első tisztviselői állapítják meg. Az irtást úgy a községi előljáróknak, mint a felsőbb hatóságoknak

szigorúan ellenőrizni kell. Utasítottak a vezetésem alatt álló tárcza összes külső szakközegei is, hogy az aranka irtását különös figyelemmel kísérik s a mulasztásokat hozzák a hatóságok tudomására. Különösen jó szolgálatot tettek e tekintetben az állandó gazdasági tudósítók, a kiknek megfelelő tudósítási űrlapok is bocsáttattak rendelkezésre, hogy különösen a nagymagú aranka föllépése figyelemmel kísérhető legyen.

A *káros rovarok* ellen való védekezés terén különös intézkedéseket a marokkói sáska és több kártékony hernyófajta föllépése tett szükségessé.

a) A marokkói sáska a múlt évi infekció területén, Heves vármegye területén Pély, Tarnaszentmiklós és Nagyiván községek határában, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye területén Jászkisér, Dévaványa és Kunmadaras községek határában 1905-ben nem mutatkozott. A Hortobágyon ellenben a sáskairtást 1905-ben is a legnagyobb erélylyel kellett foganatosítani. Az irtás államsegélylyel a rovarvívó állomás vezetése alatt történt.

b) A hernyók különösen egyes királyhágóntúli vármegyékben léptek fel tömegesen, a foganatosított vizsgálat szerint főleg azért, mert a birtokosok az irtást kellő időben nem foganatosították. Sulyosítja a helyzetet több királyhágóntúli vármegyében az, hogy a hernyók az erdőkben is erősen elszaporodtak.

Intézkedés történt az iránt, hogy e vidékeken a hatóságok az 1894: XII. t.-cz. 50. §-ának végrehajtását különös szigorral vegyék foganatba. Azonkívül, hogy az irtás ellenőrzésére a vezetésem alatt álló tárcza összes külső közegei is utasítva lettek, a kir. rovarvívó állomás személyzetével több helyszíni vizsgálat foganatosított s a szükség szerint rendelkezés történt a törvény pontos végrehajtása iránt.

A mezőgazdasági hitel évek óta tanulmányozás tárgyát képező kérdésének gyakorlati megoldása érdekében a m. kir. központi statisztikai hivatal megbízott a közép- és nagybirtok jelzálogi megterhelési statisztikájának elkészítésével s nagyobb szakértekezleten tárgyalás alá vették a drágább kölcsönök konvertálását illetőleg tett javaslatok. Az egész kérdés nem mehetett túl a kezdet első stádiumán.

A túlnyomóan vagyontalan mezei munkásokból alakuló hitelszövetkezetek továbbra is kisebb-nagyobb összegű állami segélyben részesültek, hogy saját erejükből nem fedezhető első berendezkedésükről gondoskodhassanak.

E segélyekben túlnyomólag az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek részesültek és pedig mindenkor az anyaintézet közvetítésével. Ez utóbbi részére a régebben megalakult saját kötelékbeli hitelszövetkezetek hasonló segélyezése céljára egy nagyobb összegű állami segély is engedélyeztetett, hogy az eddig még állami segélyben nem részesült és a kezdet nehézségeivel még küzdő hitelszövetkezetek létalapja megszilárdíttassék.

A szövetkezeti *magtárak* alakítása az előző évinél is lassabban haladt, a mennyiben az 1905. év folyamán összesen csak 4 új magtár létesült. Az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezeti magtárak létszáma ezzel az 1905. év végén 31-re emelkedett, összesen 135.350 m. m. gabona befogadó képességgel. Az év végén 40.274 m. m. különböző gabonaféle volt a magtárakban beraktározva.

A magyar élelmiszereknek szövetkezeti és vállalati úton való összegyűjtése és külföldi piacokra való kivitele érdekében a földművelésügyi kormányzat részéről már előzőleg megkezdett tárgyalás befejeztetett. A ministerium ennek folytán a »Magyar Élelmiszer-szállító Részvénytársaság«-gal hosszú időre szóló szerződést kötött, melyben az említett cél elérése végett nevezett részvénytársaságnak 10 évre évi 75.000 korona állami segély és egy mesterséges hűtőház építésére 750.000 korona állami kölcsön 20 évre kamatmentesen engedélyeztetett.

Különleges mezőgazdasági termények termelésére és értékesítésére, továbbá mezőgazdasági szükségletek beszerzésére alakult szövetkezetek és néhány fogyasztási szövetkezet is részesült kisebb-nagyobb állami segélyben.

Szövetkezeti
ügyek.

Római
nemzetközi
mezőgazdasági
intézet.

A külföldhöz fűző közgazdasági viszonylatban Magyarországra nézve jelentőséggel bír a római nemzetközi mezőgazdasági intézet létesítésének ügye is. Az olasz király Ő Felsége indítványára a művelt világ összes államfői örömmel csatlakoztak egy a mezőgazdaságot s az azzal foglalkozók védelmét lehetőleg egységes szabályok szerint célzó intézmény létesítéséhez. Az intézet alakuló ülése Rómában 1905. évi május hó 28-án tartatott meg s arra a földmivelésügyi ministerium is kiküldötte a magyar kormány képviselőjében megjelent megbizottait. A tárgyalások egy egyezmény létesítésére vezettek, mely az esetben, ha becikkelyezése által azt a magyar törvényhozás magára nézve kötelezőnek fogja elismerni, bizonyos, az ország anyagi erejével arányban álló, mérsékelt hozzájárulás ellenében módot fog nyújtani arra, hogy a mezőgazdaság nemzetközi védelmét célzó intézmény megalkotásában és működésének ellenőrzésében, mint a külfölddel szemben is teljesen önálló állam, Magyarország is helyet foglaljon.

Mezőgazdasági
statisztika.

A mezőgazdasági statisztikai szolgálat, mely az ország gazdasági állapotáról a szükséges tájékoztatást beszerzi és feldolgozza, az 1905. évben az eddiginél szűkebb keretben mozgott, mivel a ministerium gazdasági tudósítói által beszolgáltatott adatok központi feldolgozásra rendelt költségvetési hitel az 1905. évre leszállított.

A gazdasági tudósítók közül az 1905. év folyamán számosan visszaléptek megbízásuktól. A lemondók nagy része új egyénnel pótoltatott, úgy, hogy a tudósítók száma az év végén 1.330 volt. Területi beosztásuk ezzel kapcsolatban annyiban változott, hogy a főbb gabonatermelő vidékeken az eddiginél több gazdasági tudósító bizatott meg.

A gazdasági tudósítókön kívül a lefolyt évben épen úgy, mint az előző években, rovarkár-tudósítók is működtek.

Szeptember elején közzététetett a világ 1905. évi gabonaterméséről készült statisztikai dolgozat.

A mezőgazdasági munkabérek adatai a lefolyt évben is az 1902. évi szakértekezlet által kívánt új alapon gyűjtettek.

Külföldi
szaktudósítók.

A külföldi gazdasági szaktudósítók az 1905. év folyamán is állandóan tájékoztatták a tárczát a működési területükön felmerült közgazdasági mozzanatokról s egyúttal a kereskedelmi szerződési tárgyalásokhoz is szolgáltattak anyagot.

Beosztásukban változások is történtek, a mennyiben ideiglenesen Velence székhelylyel Olaszország területére is küldetett szaktudósító, ki egyúttal a Rómában létesítendő nemzetközi mezőgazdasági intézet előmunkálatainak figyelemmel kísérésével is megbízott. A Bukarestben (a Balkán államokra kiterjedő hatáskörrel) eddig szolgálatot teljesített szaktudósító megbízatásáról leköszönt s ezen államok mezőgazdasági viszonyai felől jelenleg a kereskedelmi minister szaktudósítója tesz jelentéseket.

1905-ben a fentjelzett változások következtében a földmivelésügyi tárczának Berlinben, Münchenben, Londonban és Velenczében voltak külföldi szaktudósítói.

Szőlő- és bor-
termelés és
filloxeraügy.

A szőlő és bortermelés terén a működés képe az 1905. évben sem kezdeményező mozzanatokat, sem újabb irányításokat nem mutat fel. Az általános helyzet lényegesebb intézkedésekre nem szolgáltattott sem alapot, sem alkalmat s a tevékenység csak a konzerválásra, a vonatkozó törvények, jelesül: az 1893:XXIII. s az 1896:V. t.-cz.-ek végrehajtására, általában az előző évek munkálkodásával megvetett alapon és a kijelölt irányban való működés folytatására terjedt ki.

A szőlőmivelés állapotának jelzésére első sorban említést igényel a filloxera továbbterjedése. E rovar fellépte ugyanis az 1905. évben 58 községben állapítottatott meg hivatalosan s ezzel a filloxera által megfertőzött községek száma 3.400-ra emelkedett, a mi az eredetileg szőlőmiveléssel foglalkozott községek 59⁰/₀-át teszi. Ez az arány azonban a valóságnak alig felel meg, hanem a fertőzött községek száma minden valószínűség szerint jóval nagyobb, mert a legtöbb esetben csak akkor mutatkoznak a szőlőtöke tenyészetén észlelhető jelei a filloxerának, a mikor a fertőzés már 1—2 éves.

Ennek azonban ma már, sajnos, alig van gyakorlati jelentősége, mert a hegyvidéki szőlőinken már mind végigvonult a filloxeravész.

Kétségtelen, hogy Magyarországon ez idő szerint csak Vas vármegyében s az ország Királyhágón túli részeiben vannak még olyan némileg jelentősebb szőlőterületek, a melyeken a filloxera ezideig még nem észleltetett. Az a kötött talajú, régi szőlőterület, a melyet a filloxera még megtámadhat és elpusztíthat, legfeljebb 40.000—50.000 hold lehet.

A m. kir. központi statisztikai hivatal által gyűjtött adatok szerint ezenfelül még mintegy 78.000 kat. hold immunis homoktalajú és mintegy 60.000 kat. hold a filloxera által megtámadott, de még termőképes állapotban levő régi szőlő, összesen tehát 183.000 kat. hold kiterjedésű, termőképes állapotban levő, régi szőlő áll fenn az országban, a mi az eredeti, vagyis az 1883. évben befejezett kataszteri felvétel szerinti 622.488 kat. hold szőlővel beültetett terület 29,4%-ának felel meg. Az eredeti szőlőültetvényeknek tehát több, mint 70%-a: kerekszámban mintegy 440.000 kat. hold pusztult el teljesen. Ezzel szemben ugyancsak a m. kir. központi statisztikai hivatal adatai szerint az 1905. év végéig összesen 264.060 kat. hold régi szőlő újított fel, illetőleg pótoltatott új ültetvényekkel, vagyis az elpusztult területnek 60%-a.

A felújított és újan ültetett 264.060 kat. hold szőlőültetvényből azonban, a m. kir. központi statisztikai hivatal adatai szerint, 99.221 kat. hold (37,9%) immunis homoktalajon létesült európai fajtájú ültetvény, 20.259 kat. hold (7,7%) pedig amerikai alanyon készült oltványokkal ugyan, de sík vidéken létesített új ültetvény. A filloxera által elpusztított 440.000 kat. hold régi hegyi szőlőből, tehát legfeljebb 144.580 kat. hold (32,8%) újított fel az eredeti szőlőterületen. Ebből a 144.580 holdból azonban 43.519 kat. hold szénkénegezésre ültetett új szőlő, a melynek egy része a sík vidékre vagy legalább is a hegyvidékeken fekvő oly sík területekre esik, a melyek azelőtt más mívelési ág szerint hasznosítottak. Ezek szerint kerekszámban 300.000 kat. holdra tehető az az eredeti szőlőterület, a melyet a filloxera elpusztított, de a melyen a szőlőültetvény nem újított meg, hanem a mely másnemű mívelésre használtatik. Bizonyos, hogy ennek a nagy kiterjedésű területnek jelentékeny részén a talaj fizikai alkata vagy vegyi összetétele miatt a szőlő többé egyáltalán nem újítható meg, egy másik jelentékeny része pedig korábban más mívelésre használt földeken létesített új szőlőkkel pótoltatott. A szőlők állományát ebben a vonatkozásban a következő számadatok tüntetik fel:

1. Az eredeti, vagyis az 1883. évben befejezett kataszteri felvétel szerinti szőlőterület	622.488 k. h. volt.
Ebből az 1904. év végéig elpusztult	438.595 k. h.
Még termő régi szőlőnk tehát van	183.893 k. h.
2. A jelenlegi, vagyis az 1905. évi statisztikai felvétel szerinti szőlőterület	447.953 k. h.
Ebből még termő régi szőlő	183.893 k. h.
A felújított, illetőleg újan ültetett terület tehát	264.060 k. h.
3. A még termőképes állapotban levő régi szőlőkből:	
a) Filloxeramentes régi hegyi szőlő	44.966 k. h.
b) Filloxeralepett, de még termő régi szőlő	60.927 » »
c) Immunis homoktalajú régi szőlő	78.000 » »
Együtt	183.893 k. h.
4. A felújított, illetőleg újan ültetett szőlőkből:	
a) Amerikai alanyú hegyi szőlő	101.061 k. h.
b) Amerikai alanyú síkvidéki szőlő	20.259 » »
c) Szénkénegezésre ültetett új szőlő	43.519 » »
d) Immunis homoktalajú új szőlő	99.221 » »
Együtt	264.060 k. h.

5. Ez idő szerinti apadás tehát az eredeti szőlőterület ellenében 174.535 k. h.

Ennek daczára a terméseredmény tekintetében majdnem elértük már a régi állapotot. Az átlagos évi bortermésünk ugyanis a mult század hetvenes éveiben 4⁵ millió hektoliter, az 1904. évben pedig már 3⁵ millió hektoliter s az 1905. évben 3² millió hektoliter volt. Ha az utolsó három évi ültetés is termésbe jön, előreláthatólag annyi borunk lesz, mint a filloxera fellépte előtti időben volt. Jelenben tehát kisebb területen jelentékenyen többet termelünk, mint régen termeltünk, a minek az a magyarázata, hogy a szőlőmivelés most sokkal rendszeresebb, sokkal intenzivebb, mint annakelőtte volt.

A filloxera által elpusztított hegyvidéki szőlők felújításának alapját állandóan az amerikai alanyfajtákon készült szőlőoltványok alkalmazása képezi s a leginkább használt amerikai alanyfajta változatlanul a riparia Portalis vagy riparia Gloire de Montpellier maradt. A fásoltványok rendszerint előhajtatási (stratifikálási) módszerrel készíttetnek. Ennek a módszernek nagy előnye az, hogy sikerrel alkalmazhatják a kisebb szőlősgazdák is. Különösen az Aradhegyalján s Zala, Sopron és Pozsony vármegyékben terjedt el az oltványoknak ily módon való készítése s az egyes szőlősgazdák maguk oly jelentékeny mennyiségekben készítik a fásoltványokat, hogy nemcsak a saját szükségletüket képesek fedezni, hanem még el is adhatnak belőle. Ennek a magában véve örvendetes jelenségnek azonban, sajnos, hátrányos következményei is észlelhetők. A kisgazdák által eladásra bocsátott oltványokat ugyanis egyes üzletemberek haszonlesésből, válogatás nélkül, összevásárolják s nemcsak a rosszforradásukat hozzák forgalomba, hanem eladnak mindenféle keveréket is a hiszékeny és járatlan szőlőbirtokosok által keresett fajták neve alatt, nemcsak az illető vevők, hanem általában a szőlőmivelés kárára is.

Nagyon elterjedt, különösen a kisgazdák körében, az amerikai fajtájú tőkének zölden való beoltása is. A mennyire helyes és célhozvezető ez az eljárás, ha helyesen alkalmazzák, épp annyira okozhatja a szőlő romlását is, ha a zöldoltvány kellően nem érett állapotban döntetik. E tekintetben az utóbbi időkben némely vidéken igen szomorú tapasztalatokat tettünk s e helyen is óva intem a szőlősgazdákat, hogy jól válogassák meg a vidéket s a fekvést, a hol a zöldoltást alkalmazni akarják, vigyázzanak különösen arra, hogy az eldöntendő tőke fája teljesen érett legyen s vegyék igénybe és kövessék is a szőlészeti és borászati felügyelők tanácsait.

Az amerikai fajtájú szőlővesszők termelése terén a vezérszerepet az állam tölti be. Ennek a rendszernek közgazdaságilag eléggé nem méltányolható előnye az, hogy a szőlősgazdák mind a fajtára, mind a minőségre nézve megbízható vesszőanyaghoz jutnak. Az állami amerikai szőlővesszőszaporító anyatelepek száma, miután a másodrendű borvidékeken levő kisebb telepek a magántevékenység serkentése, de az államkincstár kiadásainak apasztása céljából is az 1904. és 1905. években az érdekeltség kezelésébe bocsáttattak, 47-ről 28-ra, kiterjedése pedig 1.164 kat. hold 1100 □-ölről 974 kat. hold 700 □-öltre apadt le.

Az állami kezelésben maradt 28 telepen az 1905. évben összesen: 40,882.000 darab amerikai szőlővessző, 3,889.800 darab európai szőlővessző és 2,325.350 szőlőoltvány termeltetett, a miből az 1905. év őszén, illetőleg az 1906. év tavaszán:

I. Árszabály szerinti áron: 24,147.000 darab amerikai fajtájú szőlővessző, 696.900 darab európai fajtájú szőlővessző és 1,116.000 szőlőoltvány adatott el.

II. Kedvezményes (átlagban 50%-kal mérsékelt) áron pedig: 5,998.000 darab amerikai fajtájú szőlővessző, 219.000 darab európai fajtájú szőlővessző és 1,026.900 szőlőoltvány osztatott ki, kizárólag elsőrendű hegyvidékekre.

A termés többi része, még pedig: 10,737.000 darab amerikai fajtájú szőlővessző, 2,973.000 darab európai fajtájú szőlővessző és 182.450 szőlőoltvány az állami telepeken használtatott fel oltványkészítésre, elültetésre és eliskolázásra.

Az árszabály, az előző évvel egyezően, a következő volt:

a) *Amerikai fajtájú szőlővesszők:*

I. osztályú sima vesszők	ezre	12	K
II. osztályú sima vesszők	»	6	»
I. osztályú gyökeres vesszők	»	24	»
II. osztályú gyökeres vesszők	»	12	»

b) *Európai fajtájú szőlővesszők:*

1. *Bort-termő fajták:*

I. osztályú sima vesszők	ezre	6	K
II. osztályú sima vesszők	»	3	»
I. osztályú gyökeres vesszők	»	12	»
II. osztályú gyökeres vesszők	»	6	»

2. *Csemege-fajták:*

I. osztályú sima vesszők	ezre	10	K
II. osztályú sima vesszők	»	5	»
I. osztályú gyökeres vesszők	»	20	»
II. osztályú gyökeres vesszők	»	10	»

3. *Európai szőlőfajta-gyűjtemény:*

I. osztályú sima vesszők	ezre	30	K
II. osztályú sima vesszők	»	15	»

c) *Szőlőoltványok:*

Gyökeres fás szőlőoltványok	ezre	200	K
Sima zöld szőlőoltványok	»	100	»

Árkedvezményben, úgy, mint az előző években, csak szegénysorsú hegyvidéki kisgazdák, egyházak, lelkészek és tanítók részesültek az 1905. évben is, oly vidékeken, a melyeken a szőlőmivelés az egyedüli vagy legfőbb jövedelmi forrás.

A szőlővesszők és szőlőoltványok beszerzésének megkönnyítése céljából érvényben tartatott az 1903. évben életbeléptetett intézkedés, hogy az egyes szőlészeti és borászati felügyelői kerületekben levő állami telepekre más állami telepek feleslegéből annyi szőlővessző és szőlőoltvány utaltatott át, a mennyi az illető telep körzetében nyilvánult kereslet kielégítésére elegendő volt.

Az állami telepek szőlővessző- és szőlőoltvány-forgalmát a táblázatos statisztikai rész tünteti fel.

Az elpusztult hegyvidéki szőlők felújításának alapját általánosságban az amerikai alanyfajtákon készült oltványok alkalmazása képezi, e mellett azonban évről-évre jelentékeny kiterjedésű európai fajtájú új szőlők is létesíttetnek szénkénegezéssel való fentartás céljából és számos vidéken kellő eredménnyel és fokozódó arányokban alkalmazzák a szénkénegezést a filloxera által megtámadott régi ültetésű, de még termőképessé szőlők fentartására. Az erre a célra szükséges szénkéneget az 1905. évben nagyobb részben a zalatnai állami szénkéneggyár, kisebb részben a pozsonyi Dynamit-Nobel gyár termelte.

A szénkénegefogyasztás az 1905. évben 42.307 m. m. volt. Ebből 27.604 m. m.-t a zalatnai állami szénkéneggyár, 10.703 m. m.-t pedig a pozsonyi Dynamit-Nobelgyár szállított. A folyton szaporodó szükségletet azonban a nevezett két gyár teljes mértékben kielégíteni képes nem lévén, 4000 m. m.-t külföldről kellett behozatni.

A szénkéneg ára változatlanul 31 korona maradt m. m.-ként, a szénkéneget kiszolgáltató bizományi raktárak száma azonban 1905-ben hárommal szaporított. Az érdekelt szőlőbirtokosoknak ennél fogva az 1905. évben 3 állami és 70 bizományi szénkénegraktárban állott a megfelelő mennyiségű szénkéneg rendelkezésére. A hordóbiztosítékul leteendő összeg is változatlanul maradt; t. i.

az 1 m. m. szénkénegnek megfelelő térfogatu hordóért	15 K
a 2 » » » » » » » »	25 K
a 3 » » » » » » » »	35 K és
az 5 » » » » » » » »	45 K.

A szénkénehordók állománya az 1905. évben 2200 új hordóval gyarapított.

Jelentékeny mérvben haladt a homoki szőlők létesítése és — a mi nem helyeselheto — sík vidéki kötött talajú területeknek is részint szőlőoltványokkal, részint európai fajtájú szőlővesszőkkel beültetése, habár különösen a sík vidéki új szőlők létesítése állami támogatásban nemcsak nem részesült, hanem ily célokra az állami telepekről szőlővesszők vagy szőlőoltványok egyáltalán, még árszabályszerinti teljes áron sem szolgáltatott ki.

Szőlészeti és
borászati szak-
oktatás.

A szakismeretek terjesztése — egészen a régi keretben:

- a) A kerületi szőlészeti és borászati felügyelők által az érdekelt községekben tartott 1—3 napra terjedő népszerű tanfolyamok és
- b) a néptanítók számára szervezett 4 hétre terjedő tanfolyamok tartása;
- c) szakkönyvek, útmutatások és vezérfonalak kibocsátása;
- d) az állami telepeken a munkások díjazása mellett szervezett munkás tanfolyamok;
- e) az állami vinczellériskolák;
- f) a budapesti felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyam és végül
- g) a központi szőlészeti kísérleti állomás útján történt az 1905. évben is.

A két utóbbinak, különösen a központi szőlészeti kísérleti állomásnak feladata egyszerűs mind a szakismereteknek a tudomány eszközeivel való tovább fejlesztése is.

A kerületi szőlészeti és borászati felügyelők a mellett, hogy majdnem az összes szőlőműveléssel bíró községekre kiterjedő hivatalos utazásaik alkalmával a szükséges szaktanácsokat, felvilágosításokat és útbaigazításokat bárkinek, bármely irányban készséggel megadták, az 1905. évben 645 egy—három napra terjedő tanfolyamot tartottak, a melyeken összesen 22.694 egyén részesült oktatásban.

A néptanítók számára szervezett tanfolyamok a ménési, nagyenyedi, pozsonyi, tarczali és tapolczai vinczellériskoláknál tartattak meg. Ezeken a tanfolyamokon összesen 56 tanító vett részt, a kik egyenként 120 korona utazási és ellátási általányban részesültek.

Az állami telepeken szervezett tanfolyamok a telepeken alkalmazott állandó munkások gyakorlati oktatására szolgálnak. Ezek a munkások az illető vidék napszámbeireinek megfelelő bérrel fogadtatnak fel és rendszerint addig maradnak a telepeken, a míg minden irányban és minden előforduló munkába begyakoroltatván, a szőlőgazdáknál alkalmazásra találhatnak.

Az 1896 : V. t.-cz. 1. §-a c) pontjának rendelkezése alapján szervezett *központi szőlészeti kísérleti állomás* 1904. és 1905. évi működését jó részben végleges elhelyezésére szolgáló épületek elfoglalása, a költözködés, berendezés, felszerelés s a szervezeti, ügyrendi és házrendi szabályzatok kidolgozása és életbeléptetése foglalták le. Emellett azonban mind a belső, mind különösen az ország különböző vidékein megindított kísérletek folyamatban voltak s az intézet személyzete ezen a téren is jelentékeny munkásságot fejtett ki. Nevezetesen folytatólagos kutatás, megfigyelés és tanulmány tárgyai voltak az intézetben: a talajforgatás és az ültetés különféle módjai; az idősebb szőlőtőkék átültetése; a szénkénegezés, a trágyázás és a fajtamegválasztás kérdései; új szőlőfajták és hibridek előállítása; a szőlő tenyészteti, fejlődési és művelési viszonyainak megfigyelése; a szőlőgyümölcs és szőlővessző érésé-

nek kérdése kapcsolatban az oltványkészítéssel s az okszerű tőkeneveléssel; a fás- és zöldoltványok készítésének, fogamzásának, forradásának és tartosságának megállapítása; a szőlőbetegségek és az azok ellen való védekezés; a filloxa okozta gyökérbántalmak; a szőlőgyökér ellenállását elősegítő szöveti berendezések; a gyökérlenészek (Dematophorák), a Peronospora Viticola és bőrrothadás, a lisztharmat (Erysiphe Tuckeri), a fakórothadás (Coniothyrium Diplodiella), a szürkerothadás (Botrytis cinerea), a szőlőfekély (Anthraenosis), a szőlőszömörccsög és a Monilla fejlődésének s a védekezés módjainak megállapítása.

Újabban tanulmány tárgyává tettek: a tavaszi fagy, a rovarbántalmak és az erőművi sérülések élettani hatása, a korompenész, az Oidium, a Vibrisea, a Fusicladium, a Septosporium, a Sphaerotheca, a Clasterosporium, a Phyllosticta, a Taphrina, a védekező szerekkel való perzselés, a naptűzés által okozott perzselés és a mézharmat a szőlőn. Kísérletezés és tanulmányozás tárgyát képezték továbbá: a borbetegségek, az azokat okozó spórák megölése, a tiszta élesztő kulturák előállítás, a gyümölcskonzerváló anyagok hatása s a többi ezzel összefüggő kérdések is.

Az ily tanulmányok azonban a legszorosabb összefüggésben lévén a kedvező anyagbeszerzéssel s annak tenyésztésével és helyes kipraeparálásával, szinte természetes, hogy a legtöbb esetben csak évekre terjedő szorgalmas munka után zárhatók le, a mennyiben azonban egyesek máris eredményre vezettek, azok eredménye részben a kísérleti állomás közleményeiben, részben más folyóiratokban már közzé is tétetett.

A kísérleti állomás az 1905. évben összesen 5.126 vizsgálatot fogatosított, a melyek közül 3.994 a fennebb felsorolt tanulmányok alapjául szolgált; 1.132 pedig a szőlőbirtokosok megkeresésére, azok érdekében fogatosított. A központi szőlészeti kísérleti állomás ugyanis, a fentebb vázolt működése mellett a szőlőművelés, a borkezelés és a nehezebb talajviszonyokból folyó kétes esetekben az adott viszonyoknak megfelelő szőlőfelújítási mód megválasztása, nemkülönben a szőlő- és borbetegségek kérdéseire és az azok ellen való védekezés módjaira nézve részletes felvilágosításokkal és útbaigazításokkal szolgál a szőlőbirtokosoknak, a hol szükségesnek mutatkozik, a helyszínén is.

Az 1896 : V. t.-cz. rendelkezései alapján szolgáltatható *szőlőkölcsönök* álladéka az 1905. év végén a következő volt:

Sorszám	Tárgy	Darabszám	Felújításra			Megszavaztatott			Kötelezvényösszeg
			bejelentett terület		kért összeg	területre		kölcsönösszeg	
			k. hold	öl	K	k. hold	öl	K	
1	Beérkezett kérvény	11.240	22.637	537	37,551.000	—	—	—	—
2	Megszavaztatott	8.618	—	—	—	16.238	696	20,293.000	29,030.000
3	Telekkönyvileg bejegyztetett	7.367	—	—	—	14.126	1.085	18,037.000	25,790.000
4	Folyósítható	7.357	—	—	—	14.115	1.000	18,026.000	25,775.000
5	A kölcsönvevőknek a felújításra tényleg már kifizetett	—	—	—	—	—	—	17,310.000	—
6	Törültetett	1.456	—	—	—	2.243	56	2,720.000	3,960.000

A kölcsönök felhasználása általában véve helyesen és czélszerűen történik és remélhető, hogy egészben véve megfelelően fog lebonyolódni a kölcsönök törlesztése is.

A *felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyamot* 1904/5. tanévben 12 hallgató végezte, az 1905/6. tanévre pedig 14 hallgató vétetett fel.

A *nyolcz állami vinczellériskolában* (Bihardiószeg, Eger, Kecskemét, Ménes, Nagyenyed, Pozsony, Tapolcza, Tarczal) az 1904/5. tanévben 220 tanuló nyert oktatást s ugyanennyi tanuló vétetett fel az 1905/6. tanévre is.

A budafoki *pinczemesteri tanfolyam* főépülete s a tanfolyam céljaira szükséges azon egyéb építkezések, a melyek már az 1903. évi állami költségvetésben elő voltak iránnyozva, az 1905. évben nyertek befejezést s a hivatalos helyiségek, tanterem, laboratórium, gyűjteménytár, valamint egy tisztviselő természetbeni lakása az említett főépületben nyertek elhelyezést. Ezen kívül az 1904. évi költségvetésben engedélyezett csatornázási és burkolási munkák, pinczeszellőztetési berendezések, feldolgozó-helyiségek és egy boraukczió-csarnok létesítése is legnagyobb részben megvalósított.

A budafoki pinczemesteri tanfolyamot az 1904/5. tanévben 15 tanuló végezte s ezekkel együtt az 1901-ben létesített pinczemesteri tanfolyamon összesen 57 egyén kapott pinczemesteri végbizonyítványt. A végzett növendékek valamennyien megfelelő alkalmazást kaptak. Hárman közülök visszatartattak állami vándor-pinczemestereknek, tizenhatan mint kerületi állami szőlészeti munkavezetők, a többi pedig szőlőbirtokosok, borkereskedők vagy pezsgőgyárosok pinczejében nyert, mint pinczemester alkalmazást.

Pinczemesterek iránt ez idő szerint is még mindig nagy a kereslet.

A szőlősgazdák és vinczellérek részére a télen két időleges borkezelési tanfolyam tartatott, a melyeken 50 egyén vett részt. Ezen két hétre terjedő időleges tanfolyamok iránt a szőlőbirtokosok részéről egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik.

A pinczemesteri tanfolyamhoz beosztott vándor-pinczemestereket 1905-ben 37 bortermelő vette igénybe összesen 320 munkanapon át.

Számos bortermelő fordult ez évben is boraival a pinczemesteri tanfolyam igazgatóságához részint a borok megvizsgálása s azok kezelésére vonatkozó útbaigazítások megadása, részint az illető borok értékének megállapítása végett.

A pinczemesteri tanfolyam budafoki pinczejében kezelt állami borok értékesítése 1905-ben emelkedett. Ez évben 148.086 palaczkbor, hordóban pedig 1.345⁰⁰ hektoliter adatott el s az eladott borokért befolyt bevétel 163.159 K 37 f volt. Az eladott palaczkbor 14.585 palaczkkal, a hordóban eladott bor 255 hektoliterrel, a bevétel pedig 19.731 K 89 f-rel volt több, mint 1904-ben.

Az év végén leltározott borkészlet 10.055 hektoliter volt.

A bortörvény
végrehajtása.

A Budapesten és Kolozsvárott szervezett állandó borvizsgáló szakértő bizottságok az 1905. évben 65 gyanúsított fél ellen indított kihágási eljárásból kifolyólag végeztek borvizsgálatokat s 20 félnél találtak a mesterséges borok készítésének és forgalombahozatalának tilalmazásáról szóló 1893:XXIII. t.-cikkbe ütköző italokat. Az összes megvizsgált borminták száma ebben az évben 220 volt, ebből 77 minta volt mesterséges bor.

A bortörvény életbelépte (1894 január 4-ike) óta indított kihágási ügyekről s az ezek alapján végzett borvizsgálatokról a következő kimutatás nyújt tájékoztatást:

Év	Azon egyének száma, kik ellen az eljárás megindított	Azon egyének száma, kiknél mesterséges bor találtatott	Az összes megvizsgált borminták száma	A megvizsgált bormintákból, előállítás vagy elnevezése miatt, a törvénybe ütközött
1894	45	19	110	39
1895	46	29	137	67
1896	57	42	187	95
1897	71	44	315	144
1898	305	164	957	404
1899	910	370	2.604	642
1900	236	81	681	129
1901	212	103	626	253
1902	149	78	390	164
1903	101	44	337	129
1904	111	45	360	108
1905	60	26	192	77
Összesen 12 év alatt	2.303	1.045	6.870	2.251

Ezek szerint az utóbbi években a borhamisítás miatt indított kihágási ügyek s az ezek alapján megejtett borvizsgálatok száma csökkent.

Az 1893:XXIII. t.-cz. rendelkezései ellen elkövetett visszaélések azonban még mindig nem szüntek meg.

A kertészeti és gyümölcsészeti külső szolgálatot az 1905. évben is 2 ministeri megbizott, 2 felügyelő és 2 fatenyésztési vándortanító teljesítette; mint eddig, úgy ez évben is az említett 6 külső szakközegen kívül tanfolyamok, szakelőadások, valamint helyszíni szemlék tartására, kiállítások rendezésére és a gyümölcsfeldolgozó-gépek gyakorlati bemutatására úgy a tanintézetek tanárai és főkertészei, valamint a szakiskolák kertész-tanítói s az állami faiskolák kezelő kertészei is kiküldettek, kik ezen feladatukat buzgón és az érdekelt közönség teljes megalégedésére teljesítették.

Kertészet és
gyümölcsészet.

A kertészeti szakoktatás, az előző évekhez hasonlóan, három fokozatban történik.

A felső oktatás a hároméves kertészképző-tanfolyammal bíró budapesti tanintézetnél történt, hol ez évben 56 rendes tanuló volt felvéve.

A középfokú oktatás — az egyéves kertészsegédi tanfolyam — ugyancsak a budapesti tanintézetnél volt, a melyre 10 kertészsegéd vétetett fel.

Végül a kertészeti oktatás alsó foka a kertmunkás-iskoláknál: Baján, Tordán, Lócsén és Nagybocksón tartatott, a melyeken összesen 40 fiatal földműves képeztetett ki a kertészeti munkákban, főleg gyakorlati úton.

Tordán és Baján 8 fiatal ember kapott két éven át gyakorlati előkészítést a végből, hogy a budapesti tanintézetbe felvehető legyen.

Ezeken kívül a kertészeti ismeretek terjesztésére szolgált az orosházai állami polgári iskolával kapcsolatos kertgazdasági tanszék, melynek útján 208 fiú és 103 leány részesült ez évben kertészeti oktatásban.

A kertészeti tanintézetnél végzett két jeles tanuló állami ösztöndíjjal a botanika és magtermelés tanulmányozása céljából Németországba, egy vegyész pedig a kaliforniai konzervgyárak és hűtőkészülékek tanulmányozására Amerikába küldetett ki.

A fatenyésztési és gyümölcsészeti ismeretek terjesztése végett az 1905. évben is voltak az ország különböző részeiben tanfolyamok. Nevezetesen a faiskolakezelő néptanítók részére három helyen, ú. m. Keszthelyen, Kisszebenben és Tordán 10—10 napos tanfolyam rendeztetett, a melyeken összesen 61 tanuló vett részt; lelkészek számára pedig Budapesten és Kolozsvárott 8—8 napig tartó tanfolyam tartatott, melyeken 33 lelkész nyert úgy elméleti, mint gyakorlati oktatást. Résztvett azonkívül 11 kertésztulajdonos, 3 útmester és 17 útkaparó. Női kertészeti tanfolyam is tartatott, a melyre 40 hallgató lett felvéve, nagyobbbrészt gazdasági ismétlő iskolai tanítónők.

Ezen kívül nyáron Budapesten gyümölcsértékesítési tanfolyam is volt, melyet 26 férfi és 15 nő hallgatott.

A fatenyésztési és gyümölcsészeti ministeri megbizottak, felügyelők és vándortanítók 98 községet jártak be, a hol előadásokat tartottak, faiskolákat vizsgáltak, aszalókat építettek és azok kezelését bemutatták; ugyancsak gyakorlatilag mutatták meg a kisgazdáknak a cziderkészítést és a pálinkafőzést is. Összesen 3.100 hallgatónak tartottak ezek előadást és gyakorlati útmutatást, és több ezer oltógalyat osztottak ki a tanítók és a szegényebb sorsú nép között.

A faiskolakezelő tanítók buzgóságát nem kis mértékben mozdította elő a magyar földhitelintézet azon hazafias áldozatkészsége, hogy a községi faiskolakezelő tanítók és gyümölcsfatenyésztést oktató községi kertészek részére a gyümölcsfatenyésztés terjesztése és megkedveltetése körül szerzett érdemeik jutalmazása céljából az 1905. évben 28 pályadíjat tüzött ki, mely díjak közül szakértői megvizsgálás alapján 18 osztatott szét. A legjobb faiskolával bíró tanító 600 koronás, a két utána következő 400 koronás, 15 tanító pedig egyenkint 200 koronás jutalmat kapott. Ezen jutalmakra összesen 63 tanító pályázott.

A tanítóképezdekben nagy gond és figyelem fordított a fa- és gyümölcsstenyésztés elméleti és gyakorlati tanítására és hogy a tanítójelöltek minél nagyobb kedvet kapjanak a fatenyésztéshez, de különösen a fák nemesítéséhez való gyakorlati foglalkozáshoz, hivatali elődöm a közoktatásügyi miniszterrel együttesen az 1905. évben 16 darab 20 koronás aranyat osztott ki oly harmad- és negyedéves tanítójelöltek jutalmazására, kik a képezdei kertben a fanemesítés és kezelés körül a legnagyobb sikert voltak képesek felmutatni.

Az országos gyümölcscsészeti és fatenyésztési ministeri biztos hivatalos útja alkalmával ez évben is több ízben meglátogatta az egyes tanítóképezdeket abból a célból, hogy a képezdei kertek az oktatás céljának megfelelően rendeztessenek be és ily alkalmakkor a szakoktatás módjára nézve célszerű utasításokat és útbaigazításokat adott.

A kertészeti szakismeretek terjesztésére a »Gyümölcskertész« című szaklap kiadásán és gyarapításán kívül az 1905. évben is osztattak ki a meglevő szakkönyvekből; újabb kiadvány azonban ez évben nem jelent meg és »A magyar pomologia« 4. és 5. füzetének kiadása is jövőre halasztatott.

Az állami utak befásítása céljából az 1905. évben 17.696 darab gyümölcsfa bocsátatott a m. kir. kereskedelemügyi miniszter rendelkezésére, hogy azok részben a nyári szárazság következtében kimaradt fák pótlására, részben pedig a fásítás folytatására felhasználtassanak.

Az előző években kiutalt gyümölcsfákkal együtt ez idő szerint már 168.582 darab adatott át állami utak befásítása céljából. Több vonalon az út melletti fák ez évben már szép termést is hoztak.

Örömmel tapasztalható, hogy az állam e példáját a törvényhatóságok is mind többen követik s a vármegyei utak mellett nagy előszeretettel ültetnek gyümölcsfákat.

Mindazon vidékekről, hol ültetések terveztettek, az útmesterek és útkaparók részére az ültetést megelőzőleg gyakorlati szaktanfolyamok tartattak a múlt évben is 6 útmester és 51 útkaparó részvétele mellett.

Békésen zöldségtermesztési tanfolyam is rendeztetett, mintegy 60 földműves és nő részére.

Az állami faiskolák száma és terjedelme változatlanul 452 hold volt, mint az előző évben.

Ezen 452 holdnyi kiterjedésű állami faiskolákból, valamint az állami intézetek kertészeiből rendes és kedvezményes áron kiosztatott az 1905. évben 177.545 drb alma, 71.292 drb körte, 122.940 drb szilva, 24.773 drb kajszinbaraczk, 28.809 drb őszibaraczk, 26.206 drb cseresznye, 36.244 drb meggy, 1.663 drb mandola és 28.322 drb egyéb gyümölcsoltvány, valamint 48.659 drb magnemes diófa, vagyis összesen 585.790 drb nemes gyümölcsfa, a mi az 1904. évi kiosztással szemben 14.085 drb emelkedést mutat.

Kiosztatott továbbá 462.340 drb alma, 319.130 drb körte, 18.380 drb birs, 52.570 drb Myrabolán-szilva, 9.000 drb Jullien-szilva, 100.910 drb cseresznye, 64.290 drb meggy, 151.620 drb kajszinbaraczk és 107.760 drb egyéb magcsemete, összesen tehát 1,285.000 drb gyümölcscsemete.

Ezen oltványokkal és csemetékkel együtt az állami faiskolákból fennállásuk óta eddig kiosztott oltott nemesfák száma az 5 milliót, a kiosztott gyümölcsmag-csemeték száma pedig a 15 milliót jóval meghaladja.

Az 1905. évben gyümölcsfaoltványok ingyenesen rendszerint nem adományoztattak; kivételesen csakis tűzkárosult földművesek kaptak ingyenes fákat oly célból, hogy a tűz által elpusztított fáikat pótolhassák.

Emellett 10—20 filléres kedvezményes árban is csak lelkészek, tanítók, körjegyzők és kisgazdák kaptak fákat.

A magnemes csemeték és nemesítés alá alanyul szolgáló vadcsemeték kivételesen díj nélkül is adományoztattak oly községi faiskolák számára, a melyek megfelelő talajjal,

kerítéssel és felszereléssel bírnak, s a melyek kezelője kellő szakismerettel rendelkezik s végül, a hol a faiskola megmunkáltatása akadályba nem ütközik.

Ezen feltételek fenforgását a tanfelügyelő, a fatenyésztési felügyelő, vándortanító vagy a törvényhatóság hivatalos bizonyítványával kellett igazolni.

Gazdasági és diszfák közül kiosztatott kedvezményes áron 206.088 darab.

Nemes oltóvesszőt és szemzőhajtást darabonként 1 fillérnyi szedési díj mellett 395.858 darabot kaptak községi faiskolák, lelkészek és kisgazdák.

Egyébként örömmel jegyzem meg, hogy gazdaközönségünk, főleg pedig a kisgazdák, oly örömmel karolták fel a gyümölcsstermelést, hogy a főbb gyümölcsnemekből ez évben sem volt annyi fa, hogy az ország összes faiskoláiban e szükségletet fedezni képes lett volna; csakis a cseresznye-, meggy- és őszibarackfa az, melyeket gazdaközönségünk nem méltat még kellőképen s a melyekből az állami faiskolák évenként a kiosztás befejezte után még felesleggel rendelkeznek.

Hogy a gyümölcskivitelre elegendő kosár álljon rendelkezésre, és ennek, valamint másfajta vesszőfonó-ípartermékeknek előállításával a földművelő népnek télen át is keresete legyen, 40 oly község, mely 62 hold községi nemes füztelepet létesített, a talaj forgatásához 6000 korona segélyt, a beültetéshez pedig 2,572.000 darab nemes füzdugványt kapott. A homoktalajon létesített bajai füzükisérleti telep készlete az idei kiosztásoknál is jelentékeny szükségleteket fedezett, a bustyaházi kísérleti telep pedig agyagtalajon folytatólagosan rendeztetett.

Az 1905. évi gyümölcsstermést az április hó elején beállott tavaszi fagyok, valamint az augusztusi és szeptemberi szárazság jóval csökkentette és így a termés csak közepes volt.

A megmaradt szebb és fejlettebb gyümölcs értékesítése ez évben kedvezőbb volt, sőt az almánál fényesnek is mondható. A ministerium különben minden lehetőt elkövetett ez évben is az értékesítés előmozdítására. Ez irányban igen kiterjedt és körültekintő akcióra volt szükség, melynek érdekében az orsz. gyümölcészeti ministeri biztos nyilvántartotta a hazai eladó gyümölcskészleteket és a magyar gyümölcsöt kereső külföldi kereskedőket. Világlatban tartotta a hazai és külföldi terméskilátásokat, ez utóbbiakat külföldi konzulátusaink jelentései alapján.

Támogatta a ministerium ez év folyamán a nagyenyedi mezőgazdasági kiállítást, tanulmányoztatta a bécsi gyümölcskiállítást és a gyümölcs, valamint a kerti termények értékesítése tárgyában nagyobb szabású értekezletet is tartott. Segélyezte a makói és halmii gyümölcs- és zöldségértékesítő szövetkezeteket, a magyar mezőgazdák vásárcsarnok-ellátó szövetkezetét oly irányban, hogy a székely almatermés értékesítését közvetítse; a hazai öt konzerv-gyárat, a székelyföldi erdei gyümölcsfeldolgozó és délvidéki földművesegylet zöldségfeldolgozó vállalatait, a nagybányai gazdasági egyletet, a nagykőrösi, pécsbaranyai és szegedi kertészeti egyleteket.

A gyümölcsfeldolgozó gépek kikölsönzése által ez évben is lehetővé tette a ministerium a nagy mennyiségben termelt másod- és harmadrendű gyümölcs értékesítését. Az 1904. évben kikölsönzött állami feldolgozó gépek száma újabb vásárlások folytán jóval szaporodott.

Ki volt ugyanis osztva ez évben 22 drb beépíthető »Cassanille«-féle szilvaaszalókemencze, két »Mayer«-féle szilvafőző-üst, 12 czidermalom és ugyanannyi sajtó. Miután e gépek egy-egy községnek csak 3—6 hétre engedélyeztettek, ez által több község jutott ily gépek kikölsönzése által a gyümölcsök jobb és gyorsabb feldolgozásához.

A zöldség- és virágtenyésztés előmozdítása végett lelkészeknek és telepes földművesgazdáknak a jobbfajta zöldségekből magvak osztattak ki. Az orsz. magyar kertészeti egyesület segélye tetemesen felemeltetett, hogy állandó titkárt tarthasson és hogy az újabb zöldségfajtákból tagjainak kísérletre magvakat osztthasson ki.

A dinnyetermesztés előmozdítására ez évben is kiosztattak a kistermelők között a »Csányi«-féle alapítvány kamatai.

A székelyek között a gyakorlati oktatás céljából bolgár zöldségkertészetek tartattak fenn, a felvidéken pedig jobbfajta káposztamagvak osztattak szét.

Végül állami támogatásban részesült ez évben is egy magánkertész, a gyöngyvirág nagyban hajtatási célra való tenyésztésére.

II.

Állattenyésztés.

Az 1905. évben országszerte mutatkozó takarmányhiány állattenyésztésünk terén visszaesést eredményezett, melyet a rendkívüli árak sem tudtak ellensúlyozni. E visszaesés az apaállatok kiosztásánál is károsan mutatkozott. A hanyatlás előidézéséhez hozzájárult az apaállatok kiosztásánál az előbbi években gyakorlatban volt százalékos árengedménynek az 1905. évben történt megszüntetése.

Az apaállatok bevásárlását az ország állami és magántenyészetéből, valamint a kiosztást is a kerületi állattenyésztési felügyelők végezték. A kiosztott apaállatok száma következő: magyar bika 833; pirostarka bika 1.386; pinzgauai bika 750; borzderes bika 191; bivaly 87 drb; összesen tehát 3.247 drb, a mi az 1904. év kiosztásával szemben mintegy 25%-nyi csökkenést jelent.

A köztenyésztés emelése érdekében a vármegyei gazdasági egyesületek által rendezett tenyészállatvásárok, kiállítások és díjazások támogatására az állam az 1905. évben 101.500 koronát fordított, mely összegből kizárólag kiscgazdák állatait, továbbá kisebb összegekkel a jókarban lévő és jó ápolásban részesített községi apaállatoknak gondozóit jutalmazták.

A visszaesés további előidézéséhez hozzájárult azon körülmény, hogy az 1895. évi XLVII. t.-cikkkel jó tenyészállatok beszerzésére szánt kölcsönök engedélyezésére létesített orsz. szarvasmarha-tenyésztési alap kimerítettén, annak pótlására a beruházásokról szóló 1904 : XLV. t.-cikkben megállapított összeg nem lett kiutalva.

Általában a magyarfajta marháról a nyugati fajta marhára való átmenet mutatkozik országszerte és pedig azon vidékeken is, melyeken a magyar marhatenyésztés fentartása volna kívánatos.

A sertésenyésztés terén örvendetes és közgazdasági szempontból nagyjelentőségű jelenség az angol hússertés meghonosítására irányuló állami akció.

A hússertésenyésztés meghonosításának a kormány részéről történt szorgalmazása kétségkívül az első lépés sertésenyésztésünk terén a sertésvész romboló veszedelme folytán mutatkozó rohamos és nagymérvű hanyatlás megakadályozására.

Sertésenyésztésünk e kibővítését célzó úgynevezett »Yorkshire«-fajta tenyészanyag Angliából való importja 1905. év nyarán kezdetet meg; követte ezt egy második import december hóban. Az importált anyag, körülbelül 800 darab, a Torontál és Bács-Bodrog vármegyei tejszövetkezetek tagjainak lett kiosztva. Ezen anyag beszerzését megkönnyíti a kormány azon intézkedése, hogy míg az érték tízszázalékaig terjedő kár, összbiztosítás címén a tenyészanyagban részesített gazdák összeségét terheli, az adminisztratív és a további károk biztosítási, valamint a tenyészanyagnak beszerzési és szállítási költségét az államkincstár viseli. Lényegesen hozzájárult az import mellőzhetetlenségének igazolásához és annak megkedveltetéséhez az importált anyag szakértő gazdák által megállapított rendkívül magas kvalitása és aránylag elég jutányos ára.

A baromfitenyésztés fejlesztése érdekében mintegy 8.500 drb nemes himbaromfi osztatott ki csere útján az ország különböző vidékein. Baromfikiállításokra, államdíjakra valamint a tenyésztési és értékesítési szövetkezetek szervezésére 12.000 korona fordított.

Az 1905. évi takarmányhiány következményeképp a baromfi kivitel tekintetében visszaesés mutatkozott, a minek előidézéséhez a drága húсарak és az emelkedett belföldi fogyasztás is hozzájárult.

Tejgazdaság.

A tejgazdaság az elmúlt évben, daczára a takarmányszűk esztendőnek, fejlődést mutat. Sajnos azonban, hogy a fejlődés nem a tejszövetkezetek útján terjed. Az 1905.

évben mintegy 70 új tejszövetkezet alakult; ennek daczára azonban a tejszövetkezetek száma csak mintegy 15-tel szaporodott. A feloszló tejszövetkezetek legnagyobb részt átalakulnak falusi tejszarnokokká; ehhez nem kell külön szervezet és a gazdák kényelem szempontjából inkább kedvelik e formát, midőn más kötelezettségük a vállalkozóval szemben nincsen, mint a termelt tej szállítása. Ily falusi tejszarnok az országban legalább 200 működik.

Bár a tejtermelés emelkedett, a tejtermékek kivitele csökkent, a mi a folyton fokozódó fogyasztásnak tudható be: sőt az év egyes szakában vajból behozatalra voltunk utalva. E behozatal azonban nem jelenti azt, hogy a termelés a belföldi fogyasztást a nevezett időszakban nem fedezte volna, hanem a termelés el volt külföldre adva egyrészt, — másrészt hűtőházakkal nem rendelkezvén, nem tudtunk elegendő vajat raktározni. Az 1906. évben Budapesten felépülő hűtőház e bajokat orvosolni fogja és a vajkereskedelmet egészségesebb alapra fekteti.

A sajttermelés állandóan fokozódik; de csaknem úgy, a mily arányban emelkedik a fogyasztás is, úgy, hogy behozatalunk sajtban nem apadt. A lefölezött tej jobb értékesítése végett indokolt volt a hússertésenyésztés meghonosítása.

Örvendetes fejlődést mutat a juhsajtgyártás szövetkezeti alapon. Juhsajttermelő szövetkezetek a Királyhágón túl létesültek és hivatva lesznek a juhtenyésztés emelésére, miután az eddigi tapasztalatok szerint a szövetkezetek útján az értékesítés előnyösebb volt. Az 1905. évben egyáltalán a legnagyobb fejlődés a királyhágóntúli székely vármegyékben mutatkozik és a tejjgazdasági fejlődés az állattenyésztést és a székely nép vagyonosodását is hathatósan elő fogja mozdítani.

A méhtenyésztés érdekében az 1905. évben működött egy felügyelő, egy méhészeti segéd a központban; egy méhészmester, egy méhészeti vándortanító és egy kertészeti oktató a gödöllői állami méhészeti gazdaságban, továbbá nyolcz méhészeti vándortanító a kerületekben.

Méhészet.

Az állami méhészeti gazdaságban az 1905. évben is a méhészmunkástanulók kiképzése végett az időszaki tanfolyamok tartására, a fásításra, a mézelőnövények szaporítására és magvaiknak kiosztására volt a főszű fektetve.

A 7 időszaki tanfolyamon kiképzést nyert 20 földműveskiszgazda, 20 állatorvostanhallgató, 20 lelkész, 40 néptanító, 20 női hallgató és 20 erdőőr, mindössze 140-en.

A tanfolyamhallgatók elláttattak a méhcsaládok kezeléséhez leginkább szükséges méhészeti segédeszközökkel is; azon kaptárakat és apróbb kezelési eszközöket pedig, melyeket a tanfolyam ideje alatt készítettek, adományképpen magukkal vitték.

A fásításnál a korán virágzó fák és cserjék meghonosítására kiváló súly helyeztetett, mivel ezeknek a gazdaság még mindig szűkiben van. A gazdaságban termelt mézelőnövények magvaiból 357 tenyésztő részesült.

Méhtenyésztésünkre az 1905. év is kedvezőtlen volt. Az állandó nagy szárazság folytán az ország sík és lapályos helyein a méhcsaládok száma csökkent. Ezen csökkenést némileg ellensúlyozták, illetve emelték a hegyes vidékeknek helylyel-közzel mutatkozott kedvezőbb hordásai, hol a hozam mellett szaporodás is volt. Részben ennek, részben pedig a méhcsaládok helyes irányú kezelésének tulajdonítható a méhcsaládok számában mutatkozott némi emelkedés, melyhez a méhtenyésztési intézmények és a méhtenyésztési szakközegek helyes irányban vezetett működései is nagyban hozzájárultak. Mozcószerkezetű kaptárakban volt az 1905. évben 211.427, közönséges köpükben 375.930, mindössze 587.357 méhcsalád, vagyis az előző évhez képest a méhcsaládok száma 5.173-mal szaporodott.

Termeltetett 31.466¹¹ m. m. méz és 2.020 m. m. viasz, 3,047.304 korona 76 fillér összértékben.

A méhészeti vándortanítók községekben 534, földműves-iskoláknál 7, tanítóképezdék-nél 25, vinczellér-iskolánál és más szakiskolánál 10, mindössze 576 előadást tartottak.

Az országos méhészeti felügyelő a budapesti kertészeti tanintézetnél, a III. kerületi pedig a pozsonyi vinczellér-iskolánál, egész évben tanították a növendékeket a méhtenyésztésre.

Székhelyén levő tanítóképezdőben minden vándortanító a téli hónapokban rendszeren tanította a méhtenyésztést. Tavasszal és őszkor, ha hivatalos úton nem voltak, rendben tartották az intézeti méheseket, július és augusztus hónapban pedig a méheseket kezelő kertészek oktatásával foglalkoztak.

Méhészeti eszközök adományában 3.809 korona erejéig 134 méhtenyésztő részesült. A téli tanítás ideje alatt a méhészmunkástanulók által készített hármaskaptárak méhészegyesületek, gazdakörök és egyes méhészek között lettek kiosztva.

A losonci, máramarosszigeti és a székelykeresztúri állami tanítóképezdőknél 3.823 korona 68 fillér költséggel, a tanítás céljainak megfelelő méhesek lettek berendezve.

Az aradi, csáktornyai, csurgói, iglói, lévai, sárospataki állami, a felsőlövői és a soproni hitfelekezeti tanítóképezdék méhesei felszereléseinek kiegészítésére 1.265 korona 54 fillér fordított; méhészeti egyesületek és kiállítások 5.100 korona erejéig segélyeztettek, a maros-vásárhelyi mintaméhes felszerelési tárgyainak beszerzésére pedig 2000 korona fordított.

A tanítóképezdőknél és az ország egyes könnyen hozzáférhető helyein évről-évre részint felállított, részint pedig tervbe vett mintaméheseknek célja a méhtenyésztés terjedését még hathatósabban előmozdítani, s hogy különösen néptanítók és földműveskiszármazékok a méhtenyésztésben történő kiképzésére az országban több alkalmas oktató-telep álljon rendelkezésre. Mintaméheseknek az említett módon való létesítése által alkalom adatik azon érdeklődőknek is, kik az állami méhészeti gazdaságba felvehetők nem voltak, hogy vidékük minta-méhtelegein tanulhassák meg a méhtenyésztés elméleti és gyakorlati ismereteit.

Selyem-
tenyésztés.

Az 1905. évben a selyemtenyésztő községek száma az országban 2.823-ról 2.973-ra emelkedett, mivel már több községben van szederfa, a hol eddig nem volt s így eddig selymet sem termelhettek.

A tenyésztő családok száma azonban 112.712-ről 109.790-re apadt, vagyis 2.922-vel csökkent. Ez leginkább a tavalyi év kedvezőtlen tenyésztési viszonyainak tudható be. A selyemtenyésztők száma jelentékeny csökkenésének dacára 325.761 kg. gubóval többet váltottak be 1905-ben, mint az előző évben és 587.917 koronával kerestek többet a tenyésztők, mint a múlt évben. Az összes kereset pedig, melyet 1905-ben a selyemtenyésztéssel és selyemparral foglalkozók nyertek, 634.500 koronával lett több, vagyis 1905-ben az összereset 5,147.862 koronára rug. Az országos selyemtenyésztési felügyelőség fennállása óta 1905. év végéig kifizetett a selyemtenyésztéssel és selyemparral foglalkozóknak 65,935.206 koronát kereset gyanánt.

Ez összeg egy millió korona híján, befolyt a külföldön eladott selyemanyagok vétel-árából.

A tenyésztők számával természetesen fokozódott a tenyésztők kioktatására irányuló tevékenység is.

A felügyelőség szervezése utáni első években tartott népies előadásokat a selyemtenyésztésről a tanítóknak és a népnek. Később azonban ez irányban nem fejthetett ki behatóbb tevékenységet, mert a selyemtenyésztésnek rohamos fejlődése gyakorlatilag teljesen lekötötte a felügyelőség működését, a mit az az egy adat is megmagyaráz, hogy 25 év alatt a selyemgubó-termelés 2.000 kilogrammról 2 millió kilogrammra emelkedett.

A meglévő szederfaállomány teljes kihasználásával azonban már nem lévén várható ilyen nagymérvű fokozódása a termelésnek, visszatért a felügyelőség a tenyésztők kioktatására és e téren iparkodott beható tevékenységet kifejteni, mert tudatában van annak, hogy helyes kioktatás mellett a tenyésztők aránylag kevesebb fáradsággal több és jobb gubót termelnek és több jövedelemhez jutnak.

Eddig különböző nyelveken kiadott nyomtatványok kiosztásával terjesztette a felügyelőség a tudnivalókat a selyemtenyésztés terén. Most előszóval tart előadásokat a népnyelvén és még 150 vetített képpel világítja meg az előadást.

1905-ben 36 szakember 654 községben 87.143 hallgató előtt tartott ilyen előadást, mely iránt mindenhol a legnagyobb érdeklődés nyilvánult. Sőt az állami és felekezeti tanító- és tanítónőképződekben, papnevelő intézetekben, földműves-iskolákban és javító-intézetekben is tartottak ilyen előadást és mindenhol nagy hatást értek el.

A mi a selyemgombolyító gyárat illeti, 1905. év végével teljesen elkészült a mohácsi fonóda és 1906. év január havában üzembe vétetett. Ezen fonódánál a munkásviszonyok olyan kedvezők, hogy azt előreláthatólag egy év alatt átadhatjuk azon olasz cégnek, a mely azt bérbe vette. Így most már 7 selyemfonóda működik Magyarországon.

A magyar selyem jó hírneve évről évre terjed és a legjobb árakat éri el a világpiacokon. Már megnyertük Európa legkövetelőbb piacát, a Rajna vidékét és egyre nagyobb tért hódít selymünk Amerikában is, a mi azért bir nagy fontossággal, mert ma már Amerika legjelentékenyebb piaca az európai selyemnek.

Különben a fonódákra vonatkozó adatokról az alábbi kimutatásban számolunk be:

A fonógyár működési helye	B é r l ő	Orsók száma	Munkásnők száma	A munkásnők és alkalmazottak évi keresete	Évenként előállított selyem-fonál-mennyiség	A font selyem értéke (megközelítőleg)
				korona	kg.	korona
Tolna*	A felügyelőség saját kezelésében	120	270	77.787	15.000	645.000
Lugos*	» » »	120	270	79.259	12.000	460.000
Pancsova	M. Iglér's Neffe, Bécs	120	270	78.000	15.000	645.000
Ujvidék	Camille, Berenger Vaugneray (Franciaország)	150	300	100.000	19.000	817.000
Győr	Dumas & Martin, Lasalle (Franciaország)	120	270	78.000	15.000	645.000
Komárom	Henckell Du Buisson Co., London	156	298	96.263	19.500	870.000
	Összesen	786	1.678	509.309	95.500	4.082.000

A szederfatenyésztés terén is ugyanazon intenzivebb irányt követtük 1905-ben, mint a selyemtenyésztés terén.

Ez évben kiosztatott 1.961 liter szederfamac, 7,856.900 darab 2—3 éves magági csemete és 118.463 darab kiültetésre alkalmas szederfa.

Különösen pedig nagy figyelmet fordított a felügyelőség a kiültetett szederfák gondozására. Ezért kibővítette fatenyésztési osztályát és három egyén folyton utazva, gyakorlatilag oktatják a szederfa helyes kezelésére és gondozására mindazokat, a kik a felügyelőségtől szederfát kaptak. A felügyelőség nem elégedett meg azzal, hogy a szederfatenyésztésről ábrákkal ellátott nyomtatványokat adott a feleknek, hanem a selyemtenyésztésnél vetített képek kíséretében tartott előadásban felölelte a szederfatenyésztést is.

Ez intézkedések bizonyára sikerre fognak vezetni a fásítás terén. A felügyelőség egyrészt gyakorlati oktatást ad a fák helyes kezelésében és gondozásában; másrészt pedig folytonosan ellenőrzi mindazokat, a kik szederfákat kaptak a felügyelőségtől és a mennyi-

* A tolnai és lugosi selyemfonóda a felügyelőség saját kezelésében lévén, ez adatok teljesen pontosak. A többi fonódára nézve pedig, melyek bérbe vannak adva, a számadatok igen megközelítőek. A fent kimutatott 1.678 munkásnőn kívül, a kik egész éven keresztül vannak alkalmazva, a selyemtenyésztésnél az év bizonyos részében még alkalmazva vannak: a szekszárdi petekészítő és göröcsövezési állomáson 700 munkásnő 63.000 korona keresettel. A 22 guboraktárban 1.100 munkásnő 100.000 korona keresettel és a petekészítő állomásokon 460 munkásnő 13.000 korona keresettel.

ben a községek elhanyagolnák az ingyen kapott szederfákat, ezt az illetékes főszolgabíró-sággal, az állami és törvényhatósági utak mentén ültetett szederfák gondozásánál mutatkozó mulasztást pedig az illetékes kir. államépítészeti hivatalal közli és mindaddig sürgeti a hiányok pótlását, míg ez tényleg meg nem történt.

Még az egyes vármegyék selyemtenyésztéséről kiadott évi jelentésekben is kiterjeszkedik arra, hogy egyes községekben milyen ápolásban és gondozásban részesítették a felügyelőségtől kapott szederfákat és ha ez irányban mulasztásokat tapasztal, ezeket nyilvánosságra hozza.

A most ismertetett eljárásnál gyakorlatilag behatóbb ellenőrzés a szederfatenyésztés terén alig gondolható, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a községek száma ezrekre, az útvonalak kilométer-szakasza pedig százakra megy, a hol szederfát ültettek és a községi kertészeket, valamint az útszemélyzetet gyakorlatilag és elméletileg külön tanfolyamon is kioktatja a felügyelőség a szederfatenyésztésre.

Végül a szederfatenyésztés emelése érdekében a járási faiskola-felügyelők útján mintegy 5.190 községben gyakorol ellenőrzést a felügyelőség a faiskolák és a szederfatenyésztés felett. Saját költségén pedig 83 szederfaiskolát tart fenn és az ezekben nevelt fákat szegény községeknek, továbbá állami és törvényhatósági utak befásítására ingyen osztja ki. A saját faiskoláinál arra is súlyt fektet a felügyelőség, hogy a kisebb területű és meg nem felelő faiskoláit felhagyja és nagyobb területeken nagyobb arányban termel fákat.

Még a magánvállalkozást is kihasználja a felügyelőség a szederfatenyésztésnél, a mennyiben egyeseknek csemetéket ad és az ezekből nevelt fákat később megvásárolja.

A selyemtermelésre vonatkozó részletes adatok a statisztikai évkönyvben vannak feltüntetve.

Halászat és hal-
tenyésztés.

A halászat a múlt 1905. év folyamán is fejlődött.

A közvizeken megalakult halászati társulatok legtöbbje ma már teljesen rendezett viszonyok között értékesíti a halászati jogot s csak kivételes esetekben kerül a sor a hatósági bérbeadásra, a mi korlátozza ugyan a tulajdonosok önrendelkezési jogát, de feltétlenül biztosítja a törvényszerű üzemet. A társulati szervezetek révén elért rendezett viszonyok eredménye mindenhol az eddigi bérjövendelmek átlagos összegének növekedésében nyilvánul.

Újabb társulat az elmúlt évben kettő alakult és pedig a »Szeged-horgos-martonosi-holt-tiszai« 612 kat. holdon a Holt Tiszán, továbbá a »Zólyomvármegyei« 1.042 kat. holdon Garam folyónak Zólyom vármegyébe eső szakaszán és mellékvizein. Ezekkel együtt 63 társulat működik, összesen 257.240 kat. hold vízterületen gondozva a halászatot.

Az országos halászati felügyelőség 40 társulati közgyűlésen volt jelen egyrészt, mint a ministerium ellenőrző közege, másrészt, hogy a társulatokat tevékenységükben szakszerű támogatásban részesítse.

Legjelentősebb halasvizünk, a Balaton halászata az okszerű üzem eredményeképp ismét eléri régi hírét; az évi fogás körülbelül 9.500 m.m. szokott lenni, közötte mintegy 1000 m.m. nemes hal. A halállomány emelését mind intenzívebben üzik, s különösen súlyt fektetnek arra, hogy a halállomány minősége javuljon. A fogasszűlő tenyésztésének itt először alkalmazott mesterséges elősegítése fészkek lerakásával s szétosztásával a maga nemében páratlanul álló eszköznek bizonyult ily természetű vizek művelésénél.

Mozgalom indult meg a Fertő tavának halászati hasznosítása céljából is, a mire az újabb kedvezőbb vízjárás viszonyok adnák meg a biztos alapot.

A mesterséges viszonyok között létesített halászat iránt is mind élénkebb az érdeklődés.

Az országos halászati felügyelőség összesen 57 helyre szállott ki, hogy a ministeriumhoz folyamodóknak a helyszínén szaktanácsot, útmutatást adjon, illetőleg a felvételeket s terveket elkészíttesse. Részt vett 15 vízjogi engedélyezési tárgyaláson, a melyek halasgazdaságok létesítésére vonatkoznak.

A mult év folyamán nagyobb pontytenyésztő tógazdaság létesült Mosdóson 6 kat. holdon, Somogyszobon 10 kat. holdon, Taranyban 95 kat. holdon, Mikén 124 kat. holdon, Bárdibükkön 24 kat. holdon, Mozsgón 59 kat. holdon, Szentlászlón 57 kat. holdon, Németújváron 94 kat. holdon, a melyek üzemüket az 1905. év folyamán már meg is kezdték. A szaporulat ezen a 8 helyen összesen 469 kat. hold; ezzel az egész országban 76 helyen 7.219 kat. holdon rendszeres üzemű tógazdaság van. Tervek készültek a Csóron, Berzenczén, Igaron, Zayugróczon, Bokszezen, Öblő pusztán, Temesrékason, Felsőbogáton, Bánrévén és Jutas pusztán létesítendő tógazdaságok számára.

Szaporodott a gondozott állóvizek száma is és pedig Jászberényben 1 kat. holddal, Lovasberényben 10 kat. holddal, Garán 1 kat. holddal és Budapesten 1 kat. holddal: összesen 54 helyen 5.307 kat. holdon folyik ily módon haltermelés.

Ivadéknevelő tó készült Bácsföldváron 20 kat. holdon és Tiszakeszin 10 kat. holdon a Tisza folyó behalásítására. Terv készült Komárom város határában létesítendő ugyanily célú ivadéknevelő helyre. A törvényhozásilag engedélyezett hitel terhére eddig 4 telep létesült 11.944 korona költséggel 82 kat. hold területen.

A hegyi vizek népesítésére 6 helyen létesült pisztrángköltő telep, ú. m. Malakón, Pojana Mörulon, Lunkányon, Poprádon, Szepesszombaton és Déznán. Az eddigiekkel együtt 134 ily telep működik már; ezenkívül 5 ily telep számára készült terv és pedig Berzétén, Nagybányán, Bustyaházán, Olajpatakon és Óturán létesítendő telepekre.

A közvizek benépesítését előmozdítandó a földművelésügyi kormány kiosztott 2,200.000 drb közönséges, 1,340.000 drb szivárványos pisztráng-ikrát, 56 millió fogassüllő-ikrát, 30.000 drb rákot és 26 pár tenyészpontyot. A beérkezett jelentések egyes kivételekkel mindenütt a benépesítés jó eredményéről számolnak be.

Az 1905. évben összesen 625 m. kir. állatorvos állott alkalmazásban. Ezek közül 7 kerületi állategészségügyi felügyelői teendőket végzett, 539 a városi és vármegyei törvényhatóságok I. és II. fokú állategészségügyi hatóságaihoz, 11 az osztrák határszáron fentartott állategészségügyi megfigyelő szolgálatra, 12 a rumán és szerb határmentén fekvő m. kir. belépő állomásokra, 9 a kőbányai és barcsi m. kir. állategészségügyi hivatalokhoz, 18 a budapesti állatvásárokon szervezett m. kir. állatorvosi szakszolgálatra, 13 a ministerium állategészségügyi főosztályába, 5 egyes kerületi m. kir. állategészségügyi felügyelők mellé s végül 6 egyes nagyobb munkakörrel bíró törvényhatósági m. kir. állatorvosok mellé volt beosztva. Ezenkívül 3 külföldre, azaz 1 Belgrádba, 2 pedig Bécsbe volt kirendelve az ottani állatforgalmi érdekeink előmozdítására.

Állategészség-
ügy.

Községi és körállatorvosi állások az 1905. évben is több helyen szerveztettek ugyan és számos üresedésben volt ily állás be is töltetett, mindazonáltal a községek feladatkörébe utalt helyi állategészségügyi teendők ellátása helyenkint még most is nehézségekkel járt. Miután pedig az állatorvosi közszolgálat államosítása óta a községi állatorvosi állásokra pályázó állatorvosok száma általában csökkent s így megfelelő számú okleveles állatorvos hiányában egyes községek a legjobb igyekezet mellett sem voltak abban a helyzetben, hogy a saját helyi állategészségügyi teendők ellátására külön szakközeget alkalmazhassanak, az 1900: XVII. t.-cz. 10. §-a alapján számos községnek ideiglenes engedély adatott, hogy a feladatkörükbe tartozó ezen teendők ellátására az illető járási vagy városi m. kir. állatorvost is igénybe vehessék.

Az okleveles állatorvosok száma azonban újabban állandóan növekedik, s így remélhető, hogy a községek saját állategészségügyi teendők ellátására a közel jövőben megfelelő szakértőt már maguk alkalmazhatnak.

A marharakodó vasúti és hajóállomások száma az 1904. év végén 1.264 volt. Az 1905. év folyamán engedélyezett 5 s így az 1905. év végén 1.269 ilyen állomás volt. Ezeket az állomásokon az állatorvos-szakértői teendőket nagyjából m. kir. állatorvosok látták el.

Általános állat-
egészségügyi in-
tézkedések.

Az 1905. év folyamán a következő fontosabb állategészségrendőri rendelkezések történtek:

a) Az állategészségügy rendezéséről szóló 1888: VII. t.-cz. alapján törzkönyvvezetésére kötelezett vármegyék és törvényhatósági városok területén üzött állatcsempészet megakadályozására;

b) a m. kir. állatorvosok által a külszolgálatban meghálás végett tett kitérő utak igazoltatása;

c) a haszonállatok összeírásának ellenőrzése és az összeírás eredményének nyilván tartása;

d) a fedeztetési állomásokra kihelyezett állami mének között előforduló ragadós betegség esetén a m. kir. méntelepparancsnokságok és m. kir. állatorvosok által követendő eljárás, továbbá

e) a ragadós száj- és körömfájás elleni óvintézkedések okszerű és erélyes alkalmazása, a betegség korlátozása, s a betegség lehető megszüntetése, végül

f) a szárított sertésstrágya vasúton való szállításának szabályozása tárgyában.

Külfölddel való
állat- és állati-
nyerstermény-
forgalom.

Magyarországból Ausztriába és külföldre, illetve az onnan Magyarországra irányuló állat és állati nyerstermény-forgalomra tett intézkedések:

a) A leölt borjúk, juhok, kecskék, bárányok és gödölyék Bosznia-Hercegovinába való bevitele szabályoztatott;

b) elrendeltetett, hogy Ausztriába szállítandó hússzállítmányok csakis szabályszerű állatorvosi bizonyítványokkal vehetők fel szállításra;

c) állatok Bulgáriába való bevitelének szabaddátétele ügyében kiadott bulgár,

d) állatok és állati nyersterményeknek a Németalföldre (Hollandia) való bevitelének és átvitelének betiltása ügyében kiadott németalföldi,

e) a főzött marhanyelv Poroszországba való bevitelének betiltása ügyében, továbbá

f) a Németbirodalomba bevitt bél húsnak való minősítése ügyében indított német-birodalmi rendelkezés,

g) a Zenith és a Carin nevű húskonzerváló-szerekkel kezelt hús Poroszországba való bevitelének betiltása ügyében kiadott porosz rendelkezés közzétételét;

h) a szerbiai származású kecskék behozatala szabályoztatott, illetve a szerbiai származású juhokra nézve fennálló megfigyelési idő a kecskékre is kiterjesztetett.

Lótenyésztés.

Az ország területén 4 m. kir. méntelep van: a székesfehérvári 5 teleposztálylyal, 284 fedező-állomással; a nagykőrösi 5 teleposztálylyal, 270 fedező állomással; a debreczeni 6 teleposztálylyal, 272 fedező állomással és a sepsiszentgyörgyi méntelep 3 teleposztálylyal, 112 fedező-állomással. A 938 fedező állomáson 3.084 s a 169 bérlőnél 182 mén volt, összesen tehát 3.266 mén állott rendelkezésre. A mének száma a múlt évinél 1-gyel és a fedező állomások száma 8-czal csökkent, ezzel szemben azonban a nagyobb forgalmi góczpontokon az állomási mének száma szaporított. Az állomási mének 110.426 kanczát fedeztek. Fedeztetési díj címén befolyt: 740.874 korona. A bérmenek 5.941 kanczát fedeztek. A bérmenek után befolyt 164.000 korona. Egy bérmenre tehát átlagosan 32⁸ kancza és 902⁷ korona esik, egy bérmen által fedezett kanczára esik 27⁸ korona.

A méntelepek állományába az állami ménesek neveléséből összesen 90 darab fiatal mén osztatott be. Kipróbálás végéig vezényelve volt összesen 134 darab fiatal mén, vásároltatott összesen 108 darab.

Az anyakanczák száma a négy állami ménesben 1905. év végével 977 volt.

A kishéri ménes lóállománya 1905-ben 731 darab volt. Az ország angol telivér tenyésztésének fejlesztése céljából a kishéri 16 darab fedező törzsmén 1905-ben magántulajdonban levő 157 kanczát fedezett, a miért 105.800 korona fedező-díj folyt be. Az árverés útján eladott 12 darab angol telivér éves csikó 114.200 koronáért adatott el, az átlagár tehát 9.516 korona. A számfeletti és selejtlovak eladásából befolyt 66.480 korona.

A ménetelepeknek átadott 27 drb. ménért 81.000 korona folyt be, összesen tehát bevétetett 1905-ben 367.480 korona.

A bábolnai ménes lóállománya 1905-ben 802 darab volt. A 15 törzsmén 12 magánkanczát fedezett, a befolyt fedeztetési díj 1.140 koronát tett. A számfeletti és selejtlovak eladásából befolyt 37.900 korona. A ménetelepeknek átadott 45 fiatal mén átszámítási ára 90.000 korona volt. Összesen tehát befolyt 129.040 korona.

A mezőhegyesi ménes lóállománya 1905-ben 2.224 darab volt. A 27 törzsmén 22 darab magánkanczát fedezett, 1.580 korona fedeztetési díjért. Eladott lovakért befolyt 515.060 korona. Községi ménül átadatott 90 darab mén, ezekért egészben és részletben összesen: 29.833 korona ár fizettetett; ménetelepeknek átadott 83 darab mén átszámítási ára összesen 197.600 korona volt. Tehát összesen befolyt 744.073 korona.

A fogarasi ménes lóállománya 1905-ben 399 darab volt. A 9 törzsmén magántulajdonban lévő kanczát nem fedezett. Lőértékesítésből befolyt 28.553 korona; a ménetelepeknek átadott ménék átszámítási ára 28.800 korona volt. Vagyis összesen befolyt 1905-ben 57.353 korona.

A négy állami ménesben tehát — a fentebbiek szerint — összesen 1,297.946 korona folyt be.

A lovak egészségi állapota kedvező volt.

A ménések állományából a bécsi cs. és kir. lovaglótanárképző-intézethez 12 drb, a káposztásmegyeri falkavadász-társulathoz 14 darab és a Polo-Clubnak 6 darab kancza volt átadva kipróbálás végett. Valamennyi igen jó képességűnek bizonyult.

A mezőhegyesi, kishéri, bábolnai és fogarasi ménesbirtok, a gödöllői koronauradalom, valamint a palánkai csikótelep és a kolozstordai ménesgazdaság kezelésében változás nem történt.

A fogarasi ménesbirtokon a lentermelés folytatását a termési eredmények indokoltá teszik, azonban még csak kisebb területen termeltetik a len, mert a sárkányi lenkikészítő-gyár, a hol a termés előnyösebben lesz értékesíthető, mint a távolabbi gyáraknál, még nem épült fel, de az alakuló félben levő szövetkezet előreláthatólag már 1906. év folyamán felépíti a gyárat.

A bábolnai ménesbirtokon létesítendő burgonyaliszt-gyár berendezésénél felmerült nehézségek miatt a gyár ez év folyamán még nem kezdhetette meg az üzemét.

A gödöllői koronauradalomban tervezett szeszgyárat 1905. év folyamán felépíteni nem lehetett, azonban a munkálatok már folyamatban vannak és 1906. év végén a szeszgyár, valamint az ezzel kapcsolatos szeszkeszlet állomás működését meg fogja kezdeni.

Bács-Bodrog vármegye Torzsa és Bácskeresztur községeinek határában fekvő rizstermelő mintagazdaság fejlesztése, egyes bérletileg kezelt birtokrészeknek ezen gazdasághoz történt csatolása és a rizstermelésre alkalmas területek megfelelő berendezése által, folyamatban van.

1905. év végéig 250 kat. hold lett rizstermelésre berendezve, 182 hold berendezése folyamatban van és a rizstermelésre még ezenkívül alkalmas 270 kat. hold kiterjedésű birtokrész berendezése is tervbe vétetett. Ezen munkálatok keresztülvitele után 702 kat. hold kiterjedésű terület lesz rizstermelésre berendezve.

1905. évben 180 kat. holdon termett rizs, a mely terület 2.674 m. m. nyers rizst szolgáltatott.

A ministerium kezelése alatt álló gyógyfürdők közül csak Herkulesfürdő és Rankfüred kezelésében történt lényegesebb változás, a mennyiben Herkulesfürdő a főbérlet Temesi Agrár takarékpénztárral kötött bérleti szerződés békés uton való felbontása után házi kezelésbe vétetett, Rankfüred pedig, a mely a vasúttól való távolságánál fogva fejlesztésre nem alkalmas, méltányos feltételek mellett 20 évi időtartamra bérbeadott.

Ménesbirtok,
gödöllői korona-
uraldom, kolozs-
tordai ménes-
gazdaság és a
palánkai csikó-
telep.

Kincstári
fürdők.

Általában a földmivelésügyi tárca ügykörébe tartozó gyógyfürdők, u. m. Herkulesfürdő, Vizakna, Rankfűred és Radnaborberek fejlesztése érdekében lényegesebb beruházások törvényerőre emelkedett költségvetés hiányában ez év folyamán nem történtek s az érdekükben kifejtett működés csakis a meglévő épületek, utak, parkok stb. fentartására, bővítésére és szépítésére terjedt ki.

Herkulesfürdőn az új toronyház és sekrestyészak felépült.

A vizaknai sós gyógyfürdő tervbe vett fejlesztése a lehetőségig folytatódott, a tervezett nagyszabású beruházásokhoz szükséges előtanulmányok és előmunkálatok folyamatban vannak, a fürdőtelepbe benyúló utolsó idegen telek kisajátítása megtörtént s ezen telek is 1906. év elején birtokba vétetett.

A kisebb javadalmazású állami tisztviselők közül ismét számosan részesültek Herkulesfürdőn és Vizaknán fürdőkedvezményekben.

III. Erdészeti.

Magyarország erdőgazdaságilag művelt területe, az 1905. év folyamán 7.607 kat. holddal szaporodott és az év végén 13,018.647 kat. holdból állott.

Ez a szaporodás a területek újabb felmérése folytán foganatosított kisebb terület-helyesbítések mellett legfőképpen onnan ered, hogy Hunyad vármegyében a folyamatban levő birtokrendezések következtében oly erdőterületek soroltattak az erdőtörzskönyvbe, a melyek eddig nem voltak erdőként nyilvántartva, továbbá, hogy az úrbéri birtokrendezések alkalmából a volt úrbéresok részére legelőilletőség fejében kiadott erdőterületeknek egyes olyan részletei, melyek talajminőségükönél fogva az 1879. évi XXXI. t.-cz. 2. illetve 4. §-ának hatálya alá soroltattak s mint ilyenek az 1898 : XIX. t.-cz. 1. §-ának c) pontja értelmében állami kezelésbe voltak veendőek, ez alkalommal több esetben az erdők állományába felvették és végül, hogy több, az 1879. évi XXXI. t.-cz. 156. §-a és az 1894. évi XII. t.-cz. 13. és 14. §-ai alá eső vízmosás és kopár terület kijelöltetvén, befásítás alá vétetett.

Talajminőség szerint az erdők állományában nyilvántartott területek osztályozásában a következő változás állott be: a véderdők állománya 45.790 kat. holddal apadt; ellenben a futóhomokon álló, továbbá a feltétlenül fentartandó és az ezen megszorítás alá nem eső erdők állománya 764, illetve 16.086 s illetve 32.102 kat. holddal gyarapodott. Ezen változásokat egyrészt a talajminőség helyesebb meghatározása, másrészt és különösen ama körülmény idézte elő, hogy a múlt év folyamán több vármegye területén fekvő véderdők revízió alá vettek. A fanemek szerinti megoszlást tekintve, a tölgyerdők állománya apadt, a fenyő-, bükk- és más lombfaerdők állománya pedig gyarapodott.

Az erdők fentartását veszélyeztető s törvénybe ütköző erdőirtások az 1905. év folyamán számbavehető mértékben nem fordultak elő.

Az üzemtervek rendelkezései és az 1879. évi XXXI. t.-cz.-nek az erdők fentartására vonatkozó általános határozatai értelmében 1905-ben összesen 154.957 kat. hold területet kellett volna az erdőbirtokosoknak beerdősíteni. Tényleg beerdősített 99.517 kat. hold s így hátralékban maradt 55.440 kat. hold.

A hátralékot leginkább az idézte elő, hogy a tölgy- és egyéb famagtermés az országos szárazság miatt igen hiányos volt, sőt a legtöbb helyen teljesen kimaradt s az elültetett csemeték kiszáradtak. De mint más években, hátráltatta az erdősítéseket most is sok helyen az a körülmény is, hogy a letarolt területekről a termelt faanyag kellő időben ki nem szállított.

Történt viszont az 1905. évben 5.356 kat. holdon olyan erdősítés is, a mire a birtokosok nem voltak kötelezve. Lényeges akadálya az erdősítések foganatosításának még ezidőszent is az a sajnos körülmény, hogy az ültetéshez szükséges erdei facsemeték termeléséről nemcsak a kis- és középirtokosok, hanem helyenként még a nagyobb birtokosok sem gondoskodnak. Ezért sok esetben, midőn a birtokosok a költségeket maguk nem voltak képesek elviselni, az erdei facsemetekertek telepítése állami segélylyel is előmozdított.

A kopár területek beerdősítésére pedig nemcsak az »állami kezelésbe vett községi erdők« és az »államsegély kopár területek befásítására« című költségvetési hitel terhére fentartott csemetekertekből, hanem a kincstári erdők csemetekertjeinek fölöslegéből is nagyobb mennyiségű csemete osztatott ki. Rendelkezésre állott erre a célra mintegy 89 millió különféle facsemete s ebből kiosztatott a lefolyt évben 919 folyamodó erdőbirtokosnak összesen 33 millió 600 ezer csemete, melylyel 7.000 kat. holdat erdősítettek be. Az erdősítés sikere kezdetben igen kedvező volt, de a nyári abnormis hőség és szárazság az ültetvények túlnyomó részét tönkretette. A fenti csemetemennyiségbe azonban nincs befoglalva az a csemetekészlet, a mely az állami kezelés alatt álló községi stb. erdők és kopárok birtokosainak osztatott ki az állami csemetekertekből és a melyet a kincstár maga használt fel saját erdeiben erdősítésre.

Azon szegénysorsú birtokosoknak, kik anyagi helyzetüknél fogva a kopár, vízmosásos területeik befásítását önerejükben nem viselhették, illetőleg bebizonyították, hogy a beerdősítés folytán elért előny csekélyebb lesz, mint beerdősítésre fordított munka és költség, az 1905. évi költségvetésben erre a célra engedélyezett hitelösszegeből 4.303⁵ kat. holdnyi többé-kevésbé veszélyes kopár terület befásításának segélyezésképpen 936 birtokos között összesen 99.381⁵⁰ korona pénzsegély utalványoztatott ki, az 1906. évi költségvetés előirányzatában pedig ugyancsak erre a célra, továbbá a csemetetermesztésre és a magvak kiosztására stb. az eddiginél előirányzott 300.000 koronánál nagyobb összeg, vagyis 350.000 korona vétetett fel, hogy a birtokosok csemeteszükségei még inkább fedezhetőek és a kopár területek beerdősítése intenzívebben folytatható legyen.

Ugyancsak az erdősítési kedv fokozása céljából az elmúlt évben is 18 erdősítési jutalom tüzetett ki, összesen 9.000 korona értékben, olyan kopárok erdősítésének jutalmazására, melyek állami segély igénybevétele nélkül az 1905. évben foganatosítottak.

Ezek a jutalmak 1910-ben fognak kiosztásra kerülni.

Az 1900. évben teljesített és az 1905. évben megbírált erdősítésekre annak idején összesen 9.000 korona értékben 6 nagy és 12 elismerő jutalom tüzetett ki. Ezek közül az 5 nagy és 5 elismerő jutalom nyolcz községnek és két magánbirtokosnak kiadatott. Egy nagy és hét elismerő jutalom ezúttal nem volt kiadható.

Ezekben a jutalomban részesített birtokosokon kívül több más versenyző is méltánylást érdemlő sikert mutatott fel nagy költséggel teljesített erdősítésével. Ezek közül hat nagybirtokosnak, Szeged és Veszecz szab. kir. városnak és egy kisebb magánerdőbirtokosnak, valamint egy társulatnak az erdősítés terén kifejtett buzgalmukért elismerés fejeztetett ki, nyolcz erdőtiszt, egy gazdatiszt, egy községi jegyző, tizenhét uradalmi és járási erdőőr, egy erdőbíró, egy úrbéri erdőgazda és egy uradalmi gazda pedig az erdősítések közvetlen vezetése körül kifejtett dicséretes munkásságukért külön jutalomban részesültek.

Az erdei tüzesetek a rendkívüli nagy szárazság következtében az előző évekhez képest az egész országban igen gyakoriak voltak és hét helyen a tűz nagy kárt okozott.

Veszélyesebb természetű rovarkárok az 1905. évben egyfelől Szepes vármegyében mutatkoztak, hol a szürovar az 1904. évben a szokottnál jóval nagyobb mennyiségben lépett fel és éppen azért annak további szaporodása ellen költséges intézkedéseket kellett tenni; másfelől Alsó-Fehér, Bereg, Besztercze-Naszód, Kolozs, Nagy-Küküllő, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Ung és Zemplén vármegyék tölgyeseiben okozott nagymérvű károkat ez évben is az úgynevezett sárgafaru pille hernyója. Megfigyelések, tanulmányok és kísérletek történtek ugyan a rovartani állomás közreműködésével a szakszerű irtás kérdésében, de a rovar rendkívül nagymérvű elterjedése folytán a rendszeres irtás elrendelésétől, mint a meghallgatott szakértők egybehangzó véleménye szerint sikert egyáltalában nem ígérő s a birtokosok anyagi erejét meghaladó költségekkel összekötött hiú kísérlettől el kellett

állani. Ezenkívül Békés és Bihar vármegyében a nagy szilfa-szú lépett fel nagyobb mértékben, továbbterjedése azonban a foganatosított óvó és irtó intézkedések folytán apadásban van. A közönséges gyapjas lepke Hajdu és Szatmár vármegyék tölgyeseiben okoz nagyobb kárt a lomb lerágása által.

Az erdőtörvény rendelkezéseivel szemben elkövetett tilos cselekmények és mulasztások miatt az erdőbirtokosok ellen 251 esetben indított meg az erdőrendészeti eljárás.

Az erdőrendészeti áthágások miatt, törvényes eljárással kirótt pénzbüntetések közül az 1905. évben 157 eset után 15.849 korona 54 fillér, az erdei kihágások után kiszabott pénzbüntetések közül pedig 122.859 korona 28 fillér folyt be az országos erdei alapba.

Az »országos erdei alap« összes bevétele az 1905. évben 180.600 korona 75 fillér, kiadása 144.935 korona 02 fillér, tiszta vagyona pedig az 1905. év végén 962.836 korona 03 fillér volt.

Faanyagok vizen való szállítására 90 birtokosnak adatott usztatási, illetőleg tutajozási engedély.

Magyarországban az 1905. év végén az erdők szakszerű kezelését összesen 1.491 hatóságilag felesketett erdőtiszt teljesítette. Ezekből az erdőtörvény 17. §-ában megnevezett erdőbirtokosoknál alkalmaztatott 1.181 erdőtiszt, kik közül 1.009 az előirt teljes minősítéssel bírt, 172-en pedig törvényes minősítés nélkül azon az alapon voltak alkalmazhatók, mert már az erdőtörvény életbeléptetése idejében erdőtiszti minőségben szolgáltak. Magánerdőbirtokosok szolgálatában az 1905. év végén 310 hatóságilag felesketett erdőtiszt állott, kik közül azonban csak 34 bírt erdészeti oklevéllel.

Az erdőtörvény 17. §-ában megnevezett birtokosok erdejében az 1905. év végén 5.770 hatóságilag felesketett erdőőr volt alkalmazva, a kik közül az erdőőri szakvizsgát 4.409 tette le.

Magánerdőbirtokosok szolgálatában 5.914 hatóságilag felesketett erdőőr állott, ezek közül azonban csak 513 tette le az erdőőri szakvizsgát.

A felesketett erdőőrökön kívül az erdőőrzésnél 7.844 erdőszolga segédkezett.

Erdészeti
szakoktatás.

Erdészeti felsőbb szakoktatásra a selmeczbányai bányászati és erdészeti főiskolán az 1904/5. tanévre beiratkozott 211 hallgató, a tanév végén az erdészeti szakosztályt 44 hallgató végezte el sikeresen, kik közül 29 lépett állami szolgálatba.

Az 1905. év tavaszán és őszén Budapesten megtartott erdészeti államvizsgálatokon megjelent 34 egyén közül 21 nyert erdészeti oklevelet.

Az erdőőri teendők végzésére alkalmas egyének kiképzésére az 1905. évben is négy erdőőri szakiskola tartatott fenn, még pedig Vadászerdőn (Temesvár mellett), Királyhalmán (Szabadka mellett), Liptóújvárott és Görgényszentimrén.

Az ország 12 városában megtartott erdőőri szakvizsgálatokon összesen 282 egyén jelent meg, kik közül 234 állotta ki a vizsgálatot.

Erdészeti
kísérleti ügy.

A selmeczbányai m. kir. *központi erdészeti kísérleti állomás* az 1905. évben is folytatta az erdészeti tudománynak és az erdőgazdaságnak majd minden ágát felölelő kísérleteket és a talajtani és meteorológiai megfigyeléseket.

Kiegészítette továbbá az ákác gazdasági szerepére vonatkozó régebbi kutatásait és megkezdte a hazai és külföldi *Larix*-fajok összehasonlító tanulmányozását.

Az állomás ebben az évben kiterjesztette működését az erdei magvak hivatalos megvizsgálására is.

A *görgényszentimrei* külső kísérleti állomás leginkább csemetekerti, erdősítési s műtrágyázási kísérletekkel és meteorológiai megfigyelésekkel foglalkozott. Ugyancsak az elmúlt évben vette kezdetét a Mezőség átkutatása az autochton flora megállapítása céljából.

A *királyhalmi külső állomás* folytatta a futóhomoki flora gyűjtését, valamint a külföldi fajok meghonosítására és a talajnedvesség megállapítására vonatkozó kísérleteket.

A *liptóújvári külső állomás* tevékenysége az évek óta folyó meteorológiai följegyzések folytatása mellett leginkább az erdőápolás és erdővédelem körébe tartozó kísérletekre terjedt.

A *vadászerdei külső állomás* főként a csemeték nevelése, ápolása, kiemelése és csomagolása körül szükségelt anyagra és munkára vonatkozó kísérleteket végezte, különös tekintettel a délvidéki gazdasági és munkáviszonyokra. Azonkívül folytatta a növénytenyészteti, meteorológiai és talajtani megfigyeléseket, utóbbiaknál az erdőnek a körülötte elterülő mezőgazdasági földek víztartalmára való befolyásának megállapítása iránt is.

A felsorolt munkák mellett úgy a központi állomás, mint részben a külső állomások is számos esetben adtak szakvéleményt úgy magánosoknak, mint hivataloknak s azonkívül a beküldött rovarok, fabetegségek stb. meghatározásával is foglalkoztak.

A hazai fa-fajok földrajzi elterjedésének megállapítására szolgáló helyszíni felvételek ez évben Szlavónia egész területén, az Erdélyi Medenczében, Kelemen hegycsoporton, Görgényi és Csiki havasokon foganatosítottak s e mellett az eddig gyűjtött adatok irodai feldolgozása is előre haladt.

A *Magyar Ornithologiai központ* a madarak hasznosságának és károsságának megállapítására már az előbbi években megkezdett munkálatait részint a vidéken végzett helyszíni tanulmányokkal, részint pedig gyomor- és begytartalmak analizálásával folytatta.

A hasznos madarak védelme érdekében alkalmazandó fészekodvak gyártására a központ ifj. Kühnel Márton fűrészárú-gyárossal (Kárász, u. p. Szászvár) megegyezésre jutott és a kereskedelmi ministerium által engedélyezett gépek felhasználásával végzendő gyártásra szerződést hozott létre. Ennek értelmében ilyen fészekodvak már 1906-ban forgalomba fognak bocsáttatni. Egyúttal az ezen fészekodvak alkalmazására vonatkozó »Útmutató« című füzet kinyomatásáról is intézkedés történt. Ezen füzeteknek a gazdasági intézetek, gazdák stb. érdekeltek között leendő szétesztása is az 1906. évre maradt.

A központ az ornithologia körébe tartozó elvontabb tudományos munkálatait is egész odaadással folytatta s úgy ennek, mint előbb jelzett gyakorlati tanulmányainak eredményeit az »Aquila« folyóirat XII. kötetében megjelent feldolgozásaiban mutatta be.

Az intézet részt vett a London városában tartott IV. nemzetközi Ornithologiai kongresszuson. Ezen a kongresszuson az intézet több évi kutatási módjainak s működése eredményeinek, és ezek között Herman Ottó három angol publikációjának bemutatásával a legteljesebb elismerést aratta, a mi egyebek mellett abban is kifejezést talált, hogy képviselőit osztályelnökségre és alelnökségre, illetőleg szakbizottságok elnökségébe, vagy jegyzőségébe választották be.

Említésre méltó az intézet adjunktusának ezzel kapcsolatban, részint Angliában, részint visszatérő útja alatt, Németországban, a hasznos madarak védelmére s illetőleg a madarak hasznos vagy káros voltának megállapításán működő intézményekre vonatkozóan végzett tanulmánya.

Az intézet a hozzá irányzott kérdésekben úgy a felettes, mint más hatóságoknak, egyleteknek, testületeknek, valamint magánosoknak, bel- vagy külföldről, sőt más világrészből is beérkezett megkereséseire véleményes javaslatait és utbaigazító tájékoztatásait készséggel megadván, nemcsak a szaktudománynak, hanem a gyakorlati életnek is hasznos szolgáltatásokat tett.

A lefolyt évben 13 testület lépett az intézettel csereviszonyba.

A rendes hivatalos alkalmazottakon kívül közreműködött körülbelül 300 erdőhatósági közeg és 60 állandó megfigyelő (ebből 7 külföldi) és mintegy 40 tudósító az avifaenologia szolgálatában s ezek közül sokan a madaraknak a közgazdaságot érintő viselkedéséről szóló adatok gyűjtésében.

Gyűjteményeiben, az évi szaporulatokkal van: 702 drb madár, részint felállítva, részint bőrben kidolgozva; 510 drb bonczani készítmény; 594 drb tojás; 55 drb fészek; 5.920 drb gyomor- és begytartalom; 2.000 drbon felül rovar.

Cserébe kap 155 kiadványt. Könyvtárában van 603 mű és folyóirat, körülbelül 1.640 kötettel. Ezen kívül van igen gazdag különlenyomat-gyűjteménye.

Az állam által kezelt községi és némely más erdők és kopár területek.

Az állam által az 1898. évi XIX. t.-cz. szerint kezelt erdők és kopár területek kiterjedése az 1905. évben 3,287.052 kat. hold (1,891.755 hektár) volt, 7.443 község határában és 15.338 birtokos tulajdonában. A birtokosok az államnak összesen 630.531 korona kezelési átalányt fizettek.

Az említett területeken kívül az állam kezelte az 1890. évi XIX. t.-cz. szerint a volt naszódvidéki községeknek 44 község határában fekvő 277.329 kat. holdnyi (159.603 hektárnyi) erdeit is, mely erdők kezelési költsége 139.411 koronát tett ki.

A kezelést teljesítő beszterczei m. kir. erdőigazgatóság és 43 m. kir. állami erdőhivatal az említett két törvényben előírt feladatuknak, a rendelkezésükre állott személyzet számához képest, az 1905. évben is általában véve jól megfeleltek.

Teljesen elkészítettek és jóváhagyás végett beterjesztettek 348 rendszeres erdőgazdasági tervet, összesen 69.122 kat. holdról; a külső erdőrendezési munkálatokat befejezték további 328 birtoknak 116.057 kat. holdján; ezen kívül 619 birtok 144.011 kat. holdján gondoskodtak a birtokhatárok biztosításáról.

Kijelölték mindenütt a fahasználatokat ott, a hol azok engedélyezve voltak és a hol birtokosok azokat igénybe venni kívánták.

Teljesítették a mesterséges erdőültetéseket olyan mértékben, a mint azt az időjárás, a rendelkezésre állott munkaerő és költségösszeg, vetőmag- és csemetekészlet megengedte. Az 1905. évben mesterséges úton be lett volna erdőültetendő az előírás szerint, a természetes úton felújult területek levonásával összesen 49.500 kat. hold, ebből beerdősített 27.247 kat. hold, úgy, hogy az erdőültetés terén a hátralék még mindig 22.253 kat. holdat tesz ki, melyet azonban legnagyobb részben a nehezen helyrehozható régibb mulasztások rovására kell írni.

Az állam az 1905. évben is hathatósan támogatta a birtokosok erdőültetéseit a szükséges ültető anyagnak részben díjtalanul, részben pedig mérsékelt áron való adományozásával, a mennyiben az állam költségén fentartott 533¹ kat. holdnyi 144 csemetekertből kiosztott a birtokosok közt összesen 61,273.000 darab erdei facsemetét. De a birtokosok maguk erejéből is figyelemre méltóan igyekeztek csemeteszükségletükön segíteni, az által, hogy saját költségükön 2.975 csemetekertet tartottak fenn 668⁵ kat. hold kiterjedéssel s az azokban nevelt csemetékből összesen 56,033.000 darabot használtak fel erdőültetéseikhez.

Az 1905. év végén készletben maradt még az állami csemetekertekben 93,709.000 darab, a birtokosok csemetekertjeiben pedig 111,522.000 darab különböző fajú erdei facsemete.

A kezelőszemélyzet kijelölte mindenütt a legeltetés ellen tilalom alá helyezett erdőrészeket is, melyek kiterjedése az 1905. évben az erdők összes területének 37⁰/_o-át tette.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. II. czimének hatálya alá eső közös birtokosságok törvényes szervezkedése — a m. kir. állami erdőhivatalok közreműködésével — az 1905. évben is tovább folyt s az 1905. év végéig 3.543 birtokosság terjesztette be törvény szerint megállapított gazdasági ügyviteli szabályzatát az illetékes közigazgatási erdészeti bizottságokhoz. A jóváhagyásra beterjesztett szabályzatok közül 2.400 nyert jóváhagyást s a jóváhagyott szabályzatok alapján 1.024 birtokosság szervezkedett véglegesen.

Az erdőbirtokosok erdeik őrzésére az 1905. évben 615 közös (ügynevezett járási) és 346 külön erdőőrt tartottak, kik mind bírtak az előírt törvényes minősítéssel; az erdőőrök kisegítésére 7.267 erdőszolga alkalmaztatott.

Az államerdészet a selyem- és gyümölcstermelésnek is segítségére volt, a mennyiben a m. kir. állami erdőhivatalok 6 állami eperfa-csemetekertet (7⁶ kat. hold kiterjedésben) és 16 állami gyümölcsfaiskolát (112² kat. hold kiterjedésben) tartottak fenn. Az eperfa-csemetekertekből 484.000 darab eperfacsemete bocsátatott a selyemtenyésztési felügyelőség

rendelkezésre s készletben maradt még az 1905. év végén 1,417.000 darab. A gyümölcsfa-iskolákból részint más állami gyümölcsfaiskolák szükségleteinek fedezésére, részint pedig községeknek és egyeseknek kiadatott összesen 251.150 darab iskolázásra alkalmas különböző fajú vad gyümölcsfa-magcsemete és 91.791 darab kiültethető gyümölcsfaoltvány. Készletben maradt az 1905. év végével a gyümölcsfaiskolákban 227.000 darab három és négy éves, 227.000 darab két éves és 243.000 darab egy éves különböző fajú nemesített gyümölcsfaoltvány, továbbá 131.000 darab nemesítés alá kiiskolázott, valamint 297.000 darab kiiskolázott és egyszersmind már be is szedett vad gyümölcsfacsemete és 847.000 darab különböző iskolázni való magági csemete.

A hasznos vadtenyésztés előmozdítása érdekében, az ország különböző vármegyéiben fennálló számos olyan vadásztársulatnak, melyeknek a vadtenyésztésre egyébként alkalmas területein igen kevés a hasznos apró vad: összesen 50 darab fácánkakas, 26 darab fácántyúk, 195 pár eleven fogoly, továbbá 12 kan- és 48 nősténynyúl adományoztatott ingyenesen tenyésztési célokra és megfelelő kikötésekkel gondoskodás történt arról is, hogy ezen értékes tenyészanyag kiméletben, szakszerű óvásban és gondozásban részesítve, céljának megfelelőhessen. Ezenkívül vérfelfrissítés és a vadászati szakoktatás gyakorlati fejlesztése céljából, a m. kir. erdőőri szakiskolák vadászterületeire is 61 darab fácánkakas és 25 darab fácántyúk küldetett.

Vadászat.

Fácánkakasokból a vadászerdei és a görgényszentimrei, fácántyúkokból pedig a királyhalmi erdőőri szakiskoláknak az ott már meglévő nagyobb állománynak megfelelően kellett többet juttatni, hogy idővel onnan lehessen a közszükséglet részére a tenyészanyagot biztosítani. Összesen tehát 848 darab tenyészvad osztatott ki az 1905. évben, a hasznos vadtenyésztés előmozdítására.

A hasznos vadállománynak, valamint a háziállattartóknak nagy károkat okozó hiuzok és farkasok pusztítása az 1905. évben is jutalomdíjak kitűzése által a következő eredménnyel fokoztatott. A duvadpusztítók nyilvántartására és bejelentésére utasított 89 törvényhatóság közül 21 törvényhatóság területéről érkezett be érdemleges jelentés, a melyek alapján 18 darab elpusztított hiuzért és 125 darab kiirtott farkasért a pusztítók részére összesen 3.620 korona jutalomdíj engedélyeztetett e tárcza terhére. A farkasok, 8 darab kivételével mind a királyhágóntúli vármegyék területein ejtettek el. Legtöbb farkas pusztítottatott el Csík vármegyében és pedig 26 darab; ezután sorakoznak: Nagy-Küküllő 22, Szeben 19, Alsó-Fehér 13, Háromszék 10, Udvarhely 9, Hunyad 6, Brassó, Torda-Aranyos és Zemplén vármegye külön-külön 3, Bihar és Fogaras vármegye 2—2 farkassal. Hiuzt Liptó és Háromszék vármegyékben irtottak ki legtöbbet és pedig egyenkint 3—3 darabot; Alsó-Fehér, Gömör- és Kishont, Máramaros és Zemplén vármegyékben 2—2, Brassó, Csík, Maros-Torda, Turóc vármegyékben 1—1 darabot.

Vadkárok miatt az 1905. évben 8 panaszjelentés érkezett, azokon kívül, a melyekben a panaszlók a védekezés módját is megjelölve, egyidejűleg kivételes lelövési engedélyt kértek fővadra. E panaszok Kolozs, Bereg és Szolnok-Doboka vármegyéből a vaddisznók, Veszprém, Sopron és Győr vármegyéből a fővadak, illetőleg ez utóbbiból még az őzek kártevésai miatt emeltettek; ezek megszüntetése iránt a fenforgó viszonyokhoz képest történt intézkedés. A fővadak által az erdő- és mezőgazdaságban okozott károk megszüntetése céljából indokolt esetekben a vadászati idő meghosszabbítása szarvasokra és dämvadakra engedélyeztetett; indokoltá tette ezen kivételes engedélyek megadását az a körülmény, hogy a fővad helyenként immár annyira elszaporodott, hogy az állománynak csökkentését nemcsak az általuk okozott erdő- és mezőgazdasági károk, hanem a helyes tenyésztési elvek is megkövetelik.

A vadértékesítés élénken folyt úgy a belföldi forgalomban, mint a külföldre történt szállításokkal.

A nagyobb vadászterületek tulajdonosai ugyanis mérsékelték a lelövést s főlegesen vadjaikat a ministeriumtól nyert szállítási engedélyek igénybevételével sokkal kedvezőbb árak mellett élő állapotban értékesítették, mint tenyészvadat s ily módon 58 esetben kiadott szállítási engedély alapján nagymennyiségű vad, leginkább mezei nyul, fácán és fogoly, úgyszintén nagyszámú fácántojás, továbbá csekélyebb számban szarvas és őz került kivitelre. A kiadott 58 szállítási engedélyből egyenként 13 Csík és Somogy, 11 Pozsony, 4 Baranya, 3—3 Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Fejér, Torontál, Békés, 2—2 Győr, Csongrád, Sopron, Komárom, 1—1 Nyitra, Krassó-Szörény, Vas, Zala, Veszprém, Jász-Nagykun-Szolnok, Moson, Tolna, Szabolcs és Szatmár vármegyékre.

A vadászati szakoktatás tekintetében az előző évi jelentésben már ismertetett cél lehető biztosítására az alábbi intézkedések történtek az 1905. év alatt. Hogy az erdőri szakiskolák növendékei a fácántenyésztést és a működést alaposan elsajátíthassák, továbbá az óvás és védelem segédeszközeivel, mesterséges és vadontenyésztés tudnivalóival a legalapabban megismerkedhessenek: tervbe vétetett a vadászterdei m. kir. erdőri szakiskola vadászterületei és fácányosainak nagyobb arányú benépesítése mindazokkal a technikai eszközökkel, a melyek a tenyésztés és a szakoktatás sikere érdekében szükségesek.

Mindezekkel az intézkedésekkel biztosítani reméltetnek nemcsak a szakoktatás magasabb igényeinek kielégítése, hanem azon további cél is, hogy a m. kir. erdőri szakiskoláknak kiterjedésben és vadállományban fokozatosan gyarapítandó vadászterületei vadfőlélegükkel idővel a hazai köztenyésztés céljaira szükséges tenyészanyagot is szolgáltatassák.

Az erdőri növendékek száma, a kik a vadászati segédszolgálatra is képesítő végbizonyítvánnyal távoznak az intézetekből az 1905. évben: Vadászterdön 20 első- és 17 másodéves; Liptóújváron 26 első- és 25 másodéves; Görgényszentimrén 27 első- és 24 másodéves; Királyhalmán 14 első- és 10 másodéves volt.

Az alapszabályaik jóváhagyása végett jelentkezett vadásztársulatok közül 36-nak alapszabályai láttattak el megerősítési záradékkal.

Tárgyalások folytak az érdekelt társmisteriumokkal és a törvényhatóságokkal: a féktelenül elszaporodott vadorzások megszüntetése és a vadászatról szóló 1883:XX. törvényzcikk 38. §-ban foglalt kivételes intézkedésnek több törvényhatóság területén szükségessé vált életbeléptetése tárgyában; vadászati kihágási, kártékony vad mérgezési és pusztítási ügyekben; az eleven vadak hálával való összefogása; a madarak tojásai szállításának ellenőrzése; vadászterület megállapítása, vadászat bérbeadása és parcellákban eladott kincstári ingatlanok vadászatának kezelése; a közös legelőkön a vadászati jog bérbeadási módozatainak megállapítása; mezőőröknek hosszucsövű puskával ellátása iránti kérelem, a budapesti mezőgazdasági muzeum vadászati osztályának berendezése tárgyában stb.

Végül a hazai vadtenyésztés fejlődésének szemmel tartása céljából a m. kir. erdőfelügyelőségek ezúttal is összegyűjtötték a vadlelövési adatokat az egész országban, melyek közzétételnek.

Kincstári erdők.

A kincstári erdőhatóságok kezelése alatt lévő erdőbirtok kiterjedése, beleszámítva az üzemi vagy kezelési célokra szolgáló s mezőgazdaságilag kezelt földeket, a havasi legelőket, a terméketlen területeket és beltelkeket, az 1905. év folyamán vásárlás, nevezetesen pedig a Máramaros vármegyében a középpapsai közbirtokosságtól és a Müller-családtól történt birtokvételek folytán, 7.868 hektárral szaporodott; viszont birtokrendezések, eladás és egyes területeknek telepítési és egyéb célokra történt átadása folytán 1.959 hektárral apadt. Végeredményükben ezek a területváltozások az egész erdőbirtoknak 5.909 hektárral való szaporodását mutatják. A kincstári erdők értékében bekövetkezett változásokat részint a területváltozások, részint pedig a kezelési és üzleti építkezésekre, valamint a szállítási berendezésekre fordított beruházások okozzák.

A kincstári erdőkre egyes erdőhatósági kerületekben még nehezedő fajzási, legeltetési, makkoltatási és más szolgálmak és a birtokviszonyok rendezésének ügye az 1905. év folyamán annyiban haladt előre, hogy a bustyaházai kerületben Técső koronavárossal a birtokrendezés teljesen befejeztetett. A még megoldatlan, aránylag nem nagy számú birtokrendezési ügyek végleges rendezése, kevés kivétellel mindenütt folyamatban van.

A kincstári erdők fatermésének értékesítési módjában az 1905. év folyamán lényegesebb változás nem történt; a fatermés nyilvános árverések útján értékesített; és pedig, a hol a viszonyok megengedték, a fa tövön az erdőben rövidebb időtartamú szerződések kötésével és kisebb csoportokba foglalva adatott el. E mellett az erdei rakhelyeken, illetve más farakodókon való eladás is alkalmaztatott, a mikor a fa termelését és a rakodókig való kiszállítást is a kincstár teljesítette.

A kincstári erdőbirtok kezelésével megbízott hivatalok szervezetében az 1905. évben az a változás történt, hogy a kolozsvári erdőigazgatóság kerületében az értékesítési viszonyok változása következtében a tordai és herbusi faraktárgondnokságok megszüntetettek.

A kincstári erdőrendezőségek szervezete nem változott. Az erdőrendezőségek vezetői mellé 63 műszaki tisztviselő volt beosztva, kik túlnyomó részben üzemátvizsgálási munkálatokat végeztek, e mellett azonban az eladás alá kerülő nagyobb vágásterületek fatömegének megbecslésével, birtok- és határrendezésekkel, erdőmívelések felügyeletével, új birtoktörzskönyvek összeállításával és különféle kisebb műszaki teendőkkal is foglalkoztak. Az erdőrendezőségek ezen kívül az érvényben lévő összes üzemtervek intézkedéseinek szakszerű fogantatására is felügyeltek.

A kincstári erdőkben fogantatandó erdősítéseknel mutatkozó hátramaradás részben a ma már a legtöbb erdőhatósági kerületben érezhető munkáshiánynak, részben pedig annak tulajdonítható, hogy a múlt év tavaszán beállott nagy szárazság az előirányzott erdősítési munkáknak egész terjedelmükben való fogantatását megakadályozta. Visszamaradást okozott továbbá egyes kerületekben a tölgyakk-termés hiánya is, a minek következtében a tölgyakkal öszre tervezett felújítás, illetve erdősítés sok helyen elmaradt.

Az 1905. év folyamán a kincstári erdőknél a rendelkezésre bocsájtott költségfedezetnek megfelelően nyert a felmerült szükséglet kielégítést; így nevezetesen:

Építkezések.

1. A »*Beruházások*« címének »kezelési és üzleti építkezések« rovatán előirányzott összeg terhére a kisebb berendezési, felszerelési és építési munkákon kívül 3 erdőtiszt lak átalakítása, 2 új altiszt lak és melléképületének építése megkezdett, 1 tüzoltói szertár és 1 kút építése, 5 erdőtiszt, 4 altiszt lak és 1 erdőtiszt melléképület átalakítása rendeltetett el és fogantatott, 1 erdőtiszt, 2 altiszt lak átalakítása és 1 új altiszt istálló építése folytatott és befejeztetett.

2. Az 1904. évi XIV. t.-cz. alapján erdei vasutak építésére engedélyezett *beruházási* előirányzathoz a fenyőházi és görgényvölgyi erdei vasút építése és felszerelése befejezést nyert és mind a két erdei vasút a forgalomnak átadatott; a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság és a zsarnóczai m. kir. erdőhivatal kerületében tervezett gőzüzemű erdei vasutak, valamint a zágrábi kir. erdőigazgatóság kerületében tervezett sodrony-kötélpálya építésének tanulmányozása és a tervek készítése folyamatban volt.

3. A »*Rendes kiadások*« cím »*kezelési épületek fentartása*« rovat terhére a kincstári erdők használata alatt lévő tiszt, altiszt lakok és egyéb segédszemélyzet részére szolgáló lakások és ezek tartozékainak fentartása az előirányzat keretében és a fenforgó szükségletnek megfelelően végeztetett.

4. A »*Rendes kiadások*« címének »*Üzleti épületek és szállítási eszközök*« rovata terhére végeztettek a kincstári erdők kihasználására, az erdei termények kiszállítására és feldolgozására szolgáló épületek és berendezések jókarban tartásával, valamint az ideiglenes jellegű ily épületek és berendezések létesítésével felmerült kiadások.

5. »Beruházások« című »Kincstári havasok gazdasági berendezésének költségei« rovatán a kincstárnak Máramaros vármegyében fekvő »Kraszna« nevű havasi birtokán 5.192 K 61 fillér, a Hunyad vármegye területén fekvő »Lupsa« nevű havasán 8.500 K költséggel egyrészt a belterjes kincstári havasi gazdálkodás érdekében, másrészt az okszerű havasgazdálkodás meghonosítása céljából, a legelő állatok részére a szükséges istállók és a tejtermékek kezelése és feldolgozása végett, megfelelő nagyságú majoros-lakokból álló havasmajorok létesítettek.

6. *Rendes kiadások* »Egyházi és jótékonycélok« rovatán előirányzott összeg keretén belül, az úgynevezett kegyúri épületeken évenként és állandóan felmerülő kisebb-nagyobb szabású tatarozásokon kívül Kislonka (Máramaros vármegye) községben 30.000 K kincstári költség-hozzájárulással egy gör. kath. templom építtetett.

Nyaraló-telepek.

A ministerium kezelése alatt álló nyaraló-telepek, úgymint: Szentiványi Csorbatótelep, Fenyőháza, Tátralomnicz, Liptóújvár, Lillafüred és Magura fejlesztése érdekében nagyobb beruházások nem eszközöltettek s az érdekében kifejtett működés főleg az épületek tatarozására, sétányok és utak gondozására és bővítésére szorítkozott.

Fenyőházán a nyaralótelep központjában levő s múlt évben megszerzett ú. n. »Vise Mline« dülő nagyobb részben parkiroztatott s a telep központjában levő fűrészmalom a telepen kívül helyzetetett el, a telep s a kincstári szállodák villamvilágítással berendezettek, ezenkívül a szállodák bérletére nézve 1906. év végéig fennálló szerződés, a kincstár és a telepet látogató közönség érdekeire való tekintettel 1905. év végére felmondattott s a szállodák házi kezelésbe vételére, a vendéglő és kávéház felszerelésére és bérlet útján leendő hasznosítására a szükséges intézkedések megtétettek.

A tátralomniczi és csorbatói telepet bérlő »Magyarországi Szálló és Fürdő-Vállalat« részvénytársaság a tátralomniczi »Palota« szállodát megnyitotta s a csorbatói telepen emelendő 50 szobás új szálloda építése is annyira előrehaladt, hogy 1906. év folyamán megnyitható lesz.

A turisztika és idegenforgalom emelése végett a kiránduló- és turista-utak fenntartása és hálózatának fejlesztése a rendelkezésre álló hitelen belül állandó gondoskodás tárgya volt.

IV.
Vízügyek.
a) Állami munkálatok.

Az 1895. évi XLVIII. t.-cz. alapján vízi beruházások címén 1905. évben 8,576.955 K 18 f állott rendelkezésre, a melynek terhére következő nagyobb munkálatok hajtottak végre, illetőleg engedélyeztettek.

A Dunán az 1895. évi XLVIII. t.-cz. és 1898. évi XX t.-cz. alapján végrehajtott szabályozás 1905. évben részint folytatott, részben új munkálatok engedélyezésével további előhaladást tett. A felső Dunán a meglévő szabályozási művek kiegészítésére, fentartására és a kis vízi hajózóút biztosítására szükséges építményekre 475.613 K 07 f adattott ki. A munka céljaira szükséges tanyahajó és két munkahajó beszerzésére 15.024 K fordítottott.

A lágymányosi és újpesti téli kikötők bejáratának vállalati úton végzett kotrására 9.470 K fizettetett ki.

A soroksári Dunaág gubacsi elzárógátjában elhelyezett zsilip utóágyazatának 20.000 K-val engedélyezett helyreállítási munkálataira 1905. évben 1.675 K 52 f adatott ki.

A Ráczaalmas és Paks közötti Dunaszakaszon 1901—1906. évben végrehajtott szabályozási munkálatok után a vállalatnak 800.000 K, a visegrádi és bogdányi kincstári kőbányákból szállított 22.002 m³ kő ára fejében 55.662 K 40 f, felügyeleti költségekre 28.371 K és kisajátításra 195 K 71 f, összesen 884.229 K 11 f utalványoztatott ki.

A bogyszlói átvágás alatti gemenczi Dunaszakasznak 1904. évben 657.063 K 72 f költséggel engedélyezett szabályozása 1905. évben befejeztetett. A tavaszi jégzajlás folytán megváltozott helyzet jelentékeny többmunkát tett szükségessé, a melyekre tekintettel 1905. évben a vállalatnak összesen 716.970 K fizettetett ki.

A Baja feletti koppányi átvágás bővítési munkálatait a tiszai m. kir. állami kotróraj 107.046 K 74 f költséggel végezte.

Az ordas-uszódi Dunaszakaszon 736.520 K 62 f-rel engedélyezett szabályozási munkálatok után 1905. év folyamán kifizettetett 64.220 K.

A Mohács alatti mocsos-sirinei Dunaszakaszon 1904. évben 359.401 K 68 f-rel engedélyezett szabályozás 1905. évben befejezést nyert. A munka költségeiből 1905. évben 42.121 K 97 f adatott ki, a mely összegből a vállalatnak 37.340 K, házi kezelésben végrehajtott munkálatok után 4.781 K 97 f adatott ki.

Az alsókucsikai szakadó part biztosítási munkáira vállalkozóval kötött szerződés alapján kifizettetett vállalati munkára 29.600 K, felügyeleti költségre 215 K 35 f.

A blazoviczai átvágás felső torkolata feletti szakadó Duna-balpart szükséges biztosítására vállalati munka után 23.750 K, felügyeleti költségekre 753 K 90 f adatott ki.

A sirinei átvágás felső torkolatának balpartján kiszögellő sarok kotrás útján való eltávolítását a tiszai kotrópark végezte 36.568 K 19 f kiviteli és 650 K felügyeleti költséggel. Ugyancsak a sirinei átvágás jobbparti védőművének helyreállítására 40.000 K engedélyeztetett.

A borovó—vukovári partvédezet megrongált részének kijavítására 30.157 K 88 f engedélyeztetett.

A csébi Dunaszakaszon 1904. évben 913.961 K 82 f költséggel engedélyezett és megindított szabályozás 1905. évben közel befejeztetett. A vállalkozónak 1905. évben 371.900 K, felügyeleti költségekre 7.868 K 14 f fizettetett ki.

A hajózás érdekében a palánkai téli menhely bejárata 43.182 K 90 f, a cigány-szigeti téli kikötő 24.811 K 40 f költséggel, a pancsovai téli kikötő bejárata pedig 37.492 K 48 f költséggel kikötortatott, hogy a hajók bejutása kis víznél is biztosítva legyen. Mindhárom kotrást a tiszai állami kotrótelep házi kezelésben végezte.

Az alsó Béga hajózhatóvá tétele céljából folyamatba tett munkálatokból teljesen kiépült az écskai és bégatorkolati duzzasztó mű és ezeknek vasszerkezeti munkái is elkészültek, melyek a magyar állami vasgyáraknál rendeltettek meg. 1905. évben kiadatott e munkálatokra összesen 405.930 K 55 f.

A Vág folyón a hetményi, a Kamocsa község határában létesített vizslai és Guta község határában az esküdterdő mentén létesítendő partvédezetekre, a vágkirályfai felső és középső partbiztosítási munkálatokra 1905. évben összesen 209.786 K 20 f adatott ki.

A Dráva folyón a bares—drávatoroki szakaszon a szabályozás 1905. évben folytattott és következő nagyobb munkák engedélyeztetettek: a tótújfalu—budakovácsi szakaszon 1903-ban megindított szabályozás folytatására 171.583 K 39 f, a Moslavina község feletti szakasz folytatólagos szabályozására és a megrongált művek helyreállítására 126.185 K 07 f, a Drávapalkonya község melletti partvédőmű munkáinak folytatására 60.064 K 12 f, a Nárd-jelengrádi 1904. évben megindított szabályozás folytatására 51.295 K 09 f, a Révfallu község melletti Dráva-partvédezet helyreállítási munkáira 40.407 K 63 f, a Belisce melletti partvédőmű helyreállítási és pótlólagos kőhányási munkáira 21.260 K 56 f, az eszéki kikötő bejratának kotrására 10.000 K, belsejének mélyítésére pedig 12.000 K, a Jenőfalva alatti párhuzammű végleges kiépítésére 24.512 K 25 f engedélyeztetett.

A Száván 1905. évben nem engedélyeztetettek új munkák, mert a végzendő új munkák költségei az 1904. évi XIV. t.-cz. nyújtotta hitelből lettek volna fedezendőek.

A Murán az osztrák kormányval közösen végrehajtott szabályozásnak a korongi szakaszon való folytatására 1905. évben engedélyeztetett 112.590 K 69 f.

A Morva határfolyónak az osztrák kormányval közösen végrehajtandó szabályozása ügyében az osztrák kormányval a tárgyalások bár befejezetteknek voltak tekinthetők, mégis a szabályozás 1905. évben megindítható nem volt.

A Felső-Tiszán mederszabályozásokra, partbiztosításokra és egyéb munkálatokra 119.325 K 89 f, a Közép-Tiszán 229.722 K 97 f és az Alsó-Tiszán 209.415 K 21 f, összesen 558.534 K 07 f fordítottatott. Ez összegből nyert fedezetet a Felső-Tiszán a tiszaujlaki, tiszabecsi, tivadari, kisari, olcsvaapáti, vásárosnaményi, nagytárkányi, kanyári, nagyczigándi, csermelyi, tiszadadaí, tiszakeszi és tiszafüredi; a Közép-Tiszán a tiszaroffi és inoka-kécskai mederszabályozás és partbiztosítás, továbbá a szolnoki 77^{II}. sz. átvágás hullámterének leásása; az Alsó-Tiszán a mindszei, törökkanizsai és a Zenta városi partbiztosítás, valamint a hajóút-jelzés érdekében végrehajtott munkálatok.

Az állami kotróraj által teljesített kotrási munkálatok és a kotrótelep üzemkölsége 930.698 K 53 f-t igényelt. Ez összegből fedeztettek a tiszapüspöki 75., a szolnoki 77^{II}, a szerbkeresztúri 91. és az aracsi 95. sz. átvágások bővítésén kívül a hajóút előállítására és a Maros folyó alsó szakaszán a hajózás érdekében teljesített kotrási munkálatok; nemkülönben azok a kotrások, melyek a Dunán és a téli kikötőkben házilag végeztek, a mint ez a dunai munkálatoknál már fel volt említve.

A felső- s részben a középtiszai és a Szatmár-Németi alatti Szamos meder szabályozási és partbiztosítási munkálatokhoz szükséges anyagoknak kedvezőbb áron való beszerzése céljából épített gőzhajó üzembe tartására és a hozzátartozó uszályhajó javítására kifizettetett 23.463 K 87 f.

A Tisza mentén levő társulatok által — a keletkező partomlások továbbterjedésének meggátlása céljából — létesítendő munkálatokra 30.000 K irányoztatott elő.

A Szamoson mederszabályozási és partbiztosítási munkálatokra 31.459 K 09 f fordítottatott. Ez összegből a tóháti elfajult átvágás rendezési és a szatmár—darai mederszabályozási munkálatok, valamint a sályi és a szamosújlak—czégényi átvágások által elfoglalt területek kártalanítása címén felmerült összegek fizettetek ki. Továbbá a jelzett összegből nyert fedezetet az angyalos—tatárfalvi partbiztosítás kiegészítési munkálatainak kölsége.

A Bodrogon és Latorczán a mederszabályozási és partbiztosítási munkálatok végrehajtása 65.311 K 79 f kiadást igényelt. Ez összegből nyert fedezetet a bodrogi 5. sz. átvágás által szigetbe metszett területhez való juthatás céljából épített közlekedési út és a Latorcza 13., 14., 15. sz. átvágások kiemelési munkájának kölsége.

A Körösök mentén végrehajtott szabályozási munkálatokra összesen 290.863 K 78 f fordítottatott, mely összegnek legjelentékenyebb: 249.350 K 46 f-t kitevő része a Körösök hajózhatóvá tétele érdekében szükséges létesítmények keretébe tartozó ú. n. bökényi hajózási telep megkezdett munkálatainak folytatására használtatott fel. Továbbá a Fekete-Körös alsó szakaszának folytatólagos kotrására 41.105 K 60 f fordítottatott, 407 K 72 f kiadást pedig az újjáépítendő kunszentmártoni hídnál végzett talajkutató munkák szükségessé. Ezenkívül a keletkező partomlások megszüntetése végett létesített partbiztosítások kölségéhez való hozzájárulásként 17.000 K lett a körösmenti ármentesítő társulatoknak kifizetve.

A Maroson a Konop—Arad közti szakaszon az előbbi években megkezdett egységes mederszabályozás továbbfolytatására 202.399 K 76 f, a makó—szegedi szakaszon pedig a hasonló célból 1903. évben megkezdett munkálatokra 100.991 K 16 f, összesen tehát 303.390 K 92 f vétetett igénybe. Ezenkívül a felsőtorontáli ármentesítő- és belvízszabályozó-társulat részére a keletkező partomlások továbbterjedésének meggátlása érdekében teljesített munkálatokra 16.000 K államsegély engedélyeztetett.

Az 1904. évi XIV. t.-cz. alapján vízi beruházásokra 1905. évben 2,375.000 korona volt előirányozva, a melynek terhére következő nagyobb állami munkák engedélyeztettek.

A Temes-bégavölgyi vízszabályozó társulat védművein az 1902. évi XXII. t.-cz. alapján végzendő munkák az állam és a társulat terhére megindítottak, úgy, a mint ez a társulati munkáknál felemlítettik. A munkálatokhoz, mint az állami hozzájárulás 1905. évben esedékes része 500.000 K engedélyeztetett.

A szentendrei ármentesítő társulat részére 50.000 K, a vágbalparti ármentesítő társulatnak 75.000 K, a mosoni dunaág felső torkánál létesítendő zárómű költségeire 249.825 K 25 f fizettetett ki. Vállalatba adattak a Győr város árvédelmi helyzetének biztosítására szükséges 1,492.587 K 65 f költségben megállapított munkáknak 1,240.170 K 24 f-re előirányzott azon része, a melynek kivitele vállalati úton volt biztosítandó. A megtartott versenytárgyalás eredménye szerint 1,067.187 K 75 f vállalati költséghez 1,000.000 K. állami segély engedélyeztetett.

Az állami kezelés alatt nem álló folyók szabályozására és vízmosások megkötésére engedélyezett hitel terhére 1905. évben összesen utalványoztatott 198.590 K 89 f segély a Vág, Maros, Lajta, Bors, Almás, Dráva, Küküllő, Mura, Garam folyóknak az 1905. évi XLVIII. t.-cz. hatálya alá nem tartozó szakasza és számos patak mentén érdekelt költségen végzett munkálatok költségeihez.

A téli kikötők és rakodó partok építésére rendelkezésre állott hitel terhére a balatonföldvári kikötő építéséhez államsegély fejében 50.000 K, a siófoki kikötő kotrására 23.900 K utalványoztatott.

A Vág folyónak tornócz—zsolnai szakaszán végrehajtott munkákra segélykép 21.880 K 29 f utalványoztatott ki.

A Száván és Dráván ezen hitel terhére 1905. évben munka nem hajtatott végre.

1905. év folyamán árvédelmi tekintetben sem a Dunán és mellékfolyóin, sem a Tisza völgyében baj nem állott elő.

A Duna völgyében az ármentesítő társulatok közül nagyobb munkálatokat végzett a Rábaszabályozó társulat, a mely az 1904. évi XXXIX. t.-cz. alapján a földművelésügyi miniszter részéről elrendelt munkálatok közül a Rába töltésének emelését és erősítését és a belvízlevezetési munkáknak kivételét nagy erővel folyamatba tette.

b) Társulati munkálatok.

Az alsó-csallóközi és csilizközi, a Vág jobbparti és szigetközi ármentesítési társulat belvízszabályozási munkáinak kiépítését folytatta.

A Budapest alatti társulatok közül a szekszárd—bátai társulat töltése alsó szakaszának magasítását folytatta, a pestvármegyei révközi ármentesítő társulat belvízcsatornáinak fokozatos mélyítésével a belvízlevezetés áldásos hatását az egész ártérre kiterjesztette. A bezdánzigeti társulat a töltések kiépítését legnagyobbbrészt befejezte s a belvízlevezetési művek kiépítését is megindította.

A Temes-bégavölgyi vízszabályozó társulat az 1902. évi XXII. t.-cz. keretében általa végrehajtható munkák közül 1904. évben a Temes töltések kiépítését kerek 6,000.000 m³ földmunkával vállalatba adván, 1905. évben a munka jelentékeny haladást tett, úgy, hogy a 4 évre tervezett vállalati munka valószínűleg rövidebb idő alatt fog befejezteni. Megindította a társulat a Berzova csatorna munkálatait is.

A többi dunai társulat csak kisebb munkálatokat végzett árvédelmi helyzetének biztosítására, árvédelmi készültségének kiegészítésére és belvízszabályozásának tökéletesítésére.

A Duna völgyében 1904. évben ármentesítő társulat nem alakult.

A Tisza völgyében az ecsedi láp lecsapoló és szamosbalparti ármentesítő és belvízszabályozó társulat a Krassó—Szatmár közti védvonal megkezdett építését folytatta, valamint fejlesztette a másodrendű belvízcsatorna hálózatát és a tunyogi zsilip biztosítására ellennyomó zsilipet épített. A felsőbodrogi vízszabályozó társulat az Ondova—Tapoly mederszabályozását folytatta. Az alsószabolcsi tiszai ármentesítő társulat a taktaközi kúlvizek elvezetése céljából a tiszaluczi 55. sz. átvágás által elszelt holtkanyarnak és hullámtérnek az árvizet meghaladó áttöltését megkezdette és a sulymosháti partbiztosítási munkát folytatta. A heves—szolnok—jászvidéki tiszai és belvízszabályozási társulat a tiszasúly feletti szakadópart biztosítását befejezte. A középtiszai ármentesítő társulat a Tiszaroff alatti szakadópart biztosítását megkezdette és a ballapusztai szivattyú-telepet létesítette.

A Gerje—Perje vízszabályozó társulat, a Gerje érdekeltség főcsatornájának kiásását folytatta. A megalakult alesi—tenyő—kengyeli ármentesítő és belvízszabályozó társulat védtöltéseinek kiépítését a szajol—szolnoki vonalon megkezdte. A hortobágy—berettyóvidéki belvizeket szabályozó társulat a sárosér kitisztítását befejezte. A körös—tizza—marosi ármentesítő és belvízszabályozó társulat védtöltésének emelési és erősítési munkálatát megkezdte. A felsőtorontáli ármentesítő és vízszabályozó társulat a Maros folyó perjamosi és kiszombor—csanádi szakaszán partbiztosítási munkálatokat hajtott végre. A megalakult óbecse—aracs—péterrévi ármentesítő társulat védtöltésének kiépítését megkezdte. A titeli Tisza—Duna töltés fentartási és belvízszabályozó társulat az I., II., III., IV. és VI-ik öblözeti védvonalakon az 1904. évben megkezdett erősítési és burkolati munkálatokat befejezte. A többi tiszai ármentesítő társulatok védműveik fentartásán kívül belvízhálózataikat fejlesztették és egészítették ki. Végül Szeged szab. kir. város a körtöltés burkolási munkálatot kezdte meg.

A Körösök völgyében jelentékeny töltés-erősítési munkálatok voltak folyamatban a körös—tizza—marosi, valamint az ivánfenéki ármentesítő és belvízszabályozó társulatoknál s ezenkívül legtöbb társulat végzett kisebb töltéstatarozási és belvízrendezési munkálatokat annak megemlítésével, hogy az Ér szabályozásának befejezésével a Berettyó vízszabályozó és ármentesítő társulat nagy lépéssel közeledett az egész árterületét felölelő általános belvízrendezési tervzetének megvalósításához.

Kulturmérnöki hivatalok.

A kulturmérnöki hivatalok száma 1905. évben 18 és Fiumében egy állandó kiküldött, a hivatalok mérnöki létszáma 78 volt. A hivatalok felügyelete és műszaki vezetése alatt működött 105 állami, 39 társulati, vármegyei, uradalmi vízmester és 34 vízmesternövendék.

A hivatalok 1905. évi működése 326.620³ kat. holdra terjedt ki és pedig befejeztek 26.180² kat. hold területen talajjavítási munkákat (1.638⁵ hold alagsövezés, 171⁵ hold öntözés és 24.370² hold lecsapolás), folyamatban van a munka 79.555⁹ kat. holdon, tervet kiadtak 100.495⁷ holdra, míg 120.388³ holdon megejtett felvételek alapján a tervek kidolgozása az 1906. évre maradt.

A fekete-körösi ármentesítő-társulat kebelében alakult öntöző érdekeltség a már öntözésre berendezett 781 kat. holdon felül 1905. évben újabb 50 holdra terjesztette ki az öntözést.

A talajjavítási munkák közül 1905. évben végzett földmunka 2,872.950 m³-t, míg az ezen munkálatokba az érdekeltek részéről befektetett összeg 1,748.109 kor. 2 fillért tesz ki.

Az 1905. évben 8.284 folyóméter partvédőmű készült el a kulturmérnöki hivatalok terve szerint és felügyelete alatt, valamennyi az állam tetemes anyagi segélyével.

A Királyhágón túl eső vármegyékben a tagosítással kapcsolatos lecsapolások még mindig erősen igénybe veszik a hivatalok működését, 1905. évben 21 községben volt ily lecsapolási munka kivétel, tervezés vagy előkészítő felvétel alatt.

A vízmosások és kopár területek megkötésének munkája sok patak rendezésével egyidejűleg folyamatban van, több helyütt tetemes állami segélylyel.

Az 1905. évben is az országos m. kir. növénytermelési állomás az öntözött rétek, szikes talajok öntözése, városi szennyvizek mezőgazdasági felhasználásának és egyéb talajjavítási munkák hatásának mezőgazdasági szempontból való tanulmányozását folytatta s a szerzett tapasztalatokról időről időre jelentésben számol be.

A kulturmérnöki hivatalok hatósági szakértői minőségükben engedélyezési ügyekben 13.078 és vízrendőri ügyben 1.608 esetben adtak véleményt s engedélyezési ügyben 1.437, vízrendőri ügyben 234, vasúti és útépítési ügyben 239 esetben vettek részt helyszíni tárgyalásokon, illetve közigazgatási bejárásokon.

A közegészségügyi mérnöki osztály 1905. évben *véleményt* adott:

vízvezetési, vízbeszerzési és forrás ügyekben . . .	158	esetben
csatornázási ügyben	48	»
lecsapolásra szolgáló szivattyú-telep ügyben . . .	40	»
artézi kútfúrési ügyben	103	»
egyéb kérdésekben	31	»
tehát összesen: . . .	380	esetben.

Közegészségügyi
mérnöki
szolgálat.

Előtanulmányokat végzett és felvételeket teljesített vízvezetési, illetve csatornázási ügyekben: Pöstyén, Szováta, Dicsőszentmárton, Torda, Nagyenyed, Ungvár, Csetnek, Maros-Vásárhely, Szászrégen, Görgényszentimre, Hódos, Deményháza, Szabéd, Pécs, Sárvár, Nagyszombat, Máramarosziget, Siófok, Felsőkismartonhegy, Tokaj, Rimaszombat, Sátoraljaújhely, Vizakna, Isaszeg-Szentgyörgy, Herkulesfürdő, Lőcse, Leibicz, Lucski, Perhát, Sebő, Késmárk, Szigetvár, Baldócz, Fehértemplom és Előpatak városok, illetve községekben.

Készített továbbá 26 vízvezetési és 6 csatornázási tervet 3,393.900 korona összköltségvetéssel. Felülvizsgált 5 idegen tervet 1,880.015 korona költségvetéssel. Munkakivitelnél építési ellenőrzést gyakorolt: Kaposvár, Alag, Pozsony, Rozsnyó, Tátralomnicz, Sumjác, Bábolna és Kisbér vízvezetékénél, valamint Pozsony és Komárom csatornázásánál 1,455.704 korona évi építőköltséggel. Artézi kútfúrást befejezett 12 helyen 1.358 méter összes mélységgel, folyamatban maradt egy fúrás 26 méter mélységgel.

Felülvizsgálta végül 7 vízvezeték, 2 csatornázás, 4 szivattyú-telep, 2 fűtés és 9 artézi kútfúrás munkálatait 2,145.835 korona összes építési költséggel.

Bereg vármegye szolvai járásában a gróf Schönborn hitbizományi uradalomtól eredetileg bérbévevett 17.849 kat. hold 163 négyszögöl bérleti terület, albérlet és a havasoknak bárczázási rendszer mellett való kihasználása útján 59.567 korona 20 fillérrel értékesült, tehát az uradalomnak évi haszonbér fejében fizetett 59.533 korona 75 fillérrel szemben a földterületek 33 korona 45 fillérrel értékesültek magasabban.

Az előző évi értékesítésekkel szemben mutatkozó csekélyebb bevétel a hegyvidék állatállománya apadásának tulajdonítható, mert a havasi legeltetésre a rendes létszámnál kevesebb hajtattott fel.

A földbérletekben 52 község, ezenkívül a havasi legeltetésben további 20 község kigazda közönsége részesült s így az állambérletek jótékony hatását 72 hegyvidéki község kigazda közönsége élvezte.

Havasi legeltetésre felhajtattott 3.470 drb nagymarha, 68 drb ló, 438 drb növendékállat és 4.908 drb juh.

A havasoknak bárczázási rendszer mellett való kezelése úgy az Ung, mint Máramaros vármegye területén fekvő kincstári tulajdont képező havasokra fokozatosan kiterjesztetett s ez évben már mintegy 60.000 hold kiterjedésű havas birtok értékesült bárczázási rendszer mellett.

A máramarosi kincstári havasokon vajmesterek kezelése alatt két tejszövetkezet létesült, s a havasok kulturális fejlesztésére általában különös gond fordított.

Az ungvármegyei kincstári havasoknak fejlesztésére az 1906. év folyamán nagyobb összeg fog fordíthatni.

A havasi növényzet tanulmányozása és a felújításokra szükséges fűmagvak termelése céljából az állambérleti havasokon létesített havastakarmány kísérleti telep a hozzáfűzött reményeket kielégítvén, folytatólag egy hold területtel kibővítettik.

Az alsóvereczei havasi mintagazdaság és tejgazdasági telepen 12 ifjú nyert a gazdaság minden ágában, főleg gyakorlati kiképzést. A telep üzemben tartási, iskolafentartási, gazdasági, építkezési és irodai kiadásai 45.483 koronát vettek igénybe, ezzel szemben

V.
Hegyvidéki és
székelyföldi
akció.
Az észak-
kárpátmenti
hegyvidéki nép
gazdasági helyzete
nének javítására
tett intézkedések.

10.619 korona bevétel állott elő, melyhez még az állatszaporulatok értéke járul, melyek a lefolyt évben még nem értékesültek.

A gazdasági ismeretek terjesztése céljából Szolyván egy gazdasági ismétlő-iskola létesült, hol átlag 100 serdültebb tanuló nyer évenként gazdasági képzést.

A tárcza részéről ezen iskola felszereléseire 1500 korona készpénz, két igavonó állat és egy cseléd tartása engedélyeztetett.

Ugyancsak a gazdasági ismeretek terjesztése céljából az alsóvereczeki népies mintagazdaság fokozatosan fejlesztetett, ezenkívül Bereg vármegyében Som, Márokpapi és Árdánháza, továbbá Zemplén vármegye Czírókabéla községében egy-egy népes mintagazdaság létesült, melyekre összesen 9.678 korona használtatott fel.

Az okszerű gazdálkodás előmozdítása céljából az év őszén Munkácson egy kisebb méretű gazdasági gép- és eszköz-kiállítás tartatott, melyre 6.567 korona 42 fillér fordított.

A kiállítás úgy erkölcsileg, mint anyagilag sikerült s a kiállított tárgyak üzembemutató bemutatása mellett 8 napon át szakelőadások tartattak.

A köztermelés javítása és fokozása céljából 25 % átlagos árkedvezmény mellett 297 község kigazda közönsége között készpénzfizetés ellenében kiosztatott összesen 21.971 kg. tavaszi rozs, 237.816 kg. zab, 42.217 kg. here, 2.705 kg. bükköny, 63 kg. lúczerna, 69.553 kg. tavaszi búza, 190.969 kg. burgonya, 2.854 kg. kendermag, 3.425 kg. komócsin és 205.718 kg. tengeri, összesen 169.386 korona 83 fillér értékben, melylyel szemben a befolyt bevétel 135.949 korona 06 fillért tett ki s így a nyújtott kedvezményekre 38.645 korona 37 fillér fordított.

Termelési kísérletekre 77 községben 524 kigazda között díjtalanul kiosztatott 1.000 kg. sárga orosz borsó, 47 községben 265 kigazda között 500 kg. zöld orosz borsó és 37 községben 300 kg. »Ezeregyért« fajta bokorbab.

Tűzkárosultak részére ingyen 42 m. m. búza, 22 m. m. rozs vetőmag és 20 m. m. tengeri osztatott ki.

A gyümölcsstermelés fokozatos fejlesztésére 10 filléres kedvezményes ár mellett 73 községben 9.206 drb alma-, 3.530 drb körte-, 3.653 drb szilva-, 1.592 drb cseresznye- és meggy-, 373 drb dió- és 482 drb barackoltvány adatott ki. Ezenkívül kopár területeknek gyümölcsösökké leendő átalakítására 1.038 darab szilva- és dióoltvány osztatott szét. Ugyancsak a gyümölcsstermelés fokozása céljából két kertészsegéd vezetése alatt 10 község értéktelen gyümölcsfa-állományában 12.467 átoltás fogatosított.

A gyümölcsstermelés értékesítésének előmozdítására az átalányozás melletti szeszfőzés 5 gőzerőre berendezett szeszgyárra eszközöltetett ki, minek folytán a vörös szilva hektoliterenkint 3 korona árban értékesült a kistermelők javára.

A gyümölcsstermés ezenkívül Casenille-rendszerű aszalón és három darab Győry-féle szeszfőző-gépen dolgoztatott fel. A vásárcsarnok ellátó szövetkezet útján 152 kigazdának 412 m. m.-át kitevő mustalma termése értékesült, mely eljárás az árak szabályozására gyakorolt jótékony hatást.

A gyümölcskonzerválás tanulmányozására egy szakértő lelkész Boszniába küldetett ki tanulmányútra.

A szarvasmarhatenyésztés a községi apaállatok szükségleteinek kedvezményes ár mellett leendő beszerzése által mozdított elő, s ily módon a hegyvidék majdnem minden egyes községének apaállatszükséglete kielégítést nyert.

A községi apaállatok beszerzésénél 30 %-ig terjedő hozzájárulás céljaira 21.000 korona fordított, a melyből 132 község részesült támogatásban.

Az előző években részletfizetésre kiosztott üszóállomány árának törlesztésére 23.540 korona 63 fillér folyt be. Az eredetileg 222.926 koronát kitevő követelésből az 1905. év végével már csak 63.540 korona követelés áll kiegyenlítettlenül. A kiosztott állatállomány elhullás ellen 3.215 korona 53 fillérrel biztosított.

A lótenyésztés emelésére az állami fedezettési állomásoktól távol fekvő 9 községbe 11 darab hágómén helyeztetett ki, melyek 353 kanczát fedeztek.

A juhtenyésztés fokozatos fejlesztése céljából 30% árkedvezmény mellett 339 darab hosszú szőrű raczka-tenyésztésű osztatott ki 6.852 korona értékben.

A méhészettel való foglalkozás megkedveltetése és rendszeres kezelésének ismertetése céljaira 43 méhészkedő gazda és egyes iskolák részére 30 darab hármastartó, 6 darab mézpergető, 6 mülépprés, 10 kg. mülép és különféle apróbb méhészeti eszközök osztatott ki összesen 1.643 korona értékben.

A hegyi patakok benépesítésére 15 patakszakaszban 4.079 darab tenyészrak bocsájtott ki.

A mezőgazdasági háziiparral való foglalkozás a hegyvidéken a lefolyt évben nagyobb arányokat kezdett öltetni.

Ennek fokozatos fejlesztése céljából öt községben egyenkint 600 korona költséggel kosárfonó-tanfolyam tartatott, melyeken 82 egyén nyert kiképzést, kik mintegy 6.000 darab különböző kosarakat állítottak elő.

Az előző években kiképzett háziiparosok folytatólagos kiképzése és foglalkoztatása céljából mesterek alkalmazására 1.000 korona és nyers anyag beszerzésére 4.000 korona fordított, melynek felhasználásával 155 kosárfonó-háziiparos 26.556 darab kosarat állított elő. Egy-egy kosárfonó-háziiparos a téli időny alatt ily módon átlag 52 korona 90 fillér keresethez jutott.

A faragó háziiparral 12 községben 432 család foglalkozott egész éven át. Ezek készítményeinek beváltására 28.000 korona beváltási előleg s a munkások felügyeletére és ellenőrzésére 2.500 korona engedélyeztetett.

A háziipari cikkek gyártásával való foglalkozás megkedveltetésére és egyöntetű készítmények előállítására céljából 597 faragó háziiparos között 2.500 korona értékű készítmény osztatott ki.

Ardánházán 7.500 korona költséggel egy szövőiparháza létesült, melyhez a kereskedelemügyi miniszter 6.000 korona felszerelési segélyt és az üzleti költségek fedezésére az 1905. évre 4.000 korona forgótőkét engedélyezett.

Ugyancsak a szövőipar előmozdítása céljaira Gányán létesült egy iparháza, melyhez 2.708 korona építési segély adományoztatott.

Alsóremetén egy művirágkészítő-telep létesült 15.000 korona költséggel, melyhez 7.000 korona államsegély engedélyeztetett, a kereskedelemügyi ministerium részéről pedig 4.000 korona értékű gépfelszerelés és 3 éven át egyenkint 2.000 korona államsegély adományoztatott.

A kökényesi kosárfonó-telepen 20 tanító részére 28 napig tartó mezőgazdasági háziipari tanfolyam rendeztetett.

Az ipari kiképzést előmozdítandó, a kirendeltség által az ungvári agyagipari és a homonnai faipari szakiskolán 2—2 ifjú helyeztetett el, kiknek kiképzésére egyenkint 300 korona ösztöndíj folyósított.

Munkakeresetet a hegyvidéki kirendeltség 6.519 férfimunkás részére közvetített. Ezek közül 786 munkás 5—6 hónapra terjedő egész nyári aratómunkára, 5.133 munkás 2—3 heti aratómunkára helyeztetett el, 600 munkás pedig különböző erdő- és útépitési munkálatokhoz szerződött.

A legszegényebb kisgazdák és munkások jogképviselési költségeinek fedezésére 2.000 korona engedélyeztetett.

Az 1904. évi aszály folytán beállott takarmányhiány és részben éhínség enyhítésére a kirendeltség 29.093 m. m. tengerit, 11.041 m. m. szénát, 699 m. m. takarmányszalmát, 411 m. m. szecskát és 100 m. m. zabot osztott ki.

Inségek közötti munkákra 150.000 korona fordított.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékében az 1905. év folyamán 114, a kirendeltség által létesített hitelszövetkezet működött és pedig Bereg vármegyében 28, Ung vármegyében 21, Máramaros vármegyében 60, Zemplén vármegyében 4 és Sáros vármegye makoviczai járásában 1, melyek összesen 3,210.965 korona 14 fillér kölcsönt folyósítottak.

A szövetkezeteknek összesen 22.494 tagja volt, kik 31.105 darab üzletrészt jegyeztek.

Takarékbetétek összege	637.102 K 74 f.
Befizetett üzletrészek	641.572 » 25 »
Tartalékalapok összege	56.305 » 91 »

A hitelszövetkezetekkel kapcsolatban szervezett árúraktárak közül a 13 fiókkal működött szolvai központ bruttóbevételi forgalma 300.855 koronát, az ungvármegyei 12 fiókkal működő hálózat árúk eladásából elért bruttóbevétele 274.421 koronát, a máramarosvármegyei 14 fiókkal működő árúraktárhálózat bruttóbevételi forgalma pedig 333.135 koronát tett ki.

Ezen árúraktárakban kizárólag hazai termények értékesülnek; adó- és szállítási kedvezményt egyáltalán nem élveznek és szeszes italok csak zárt palaczkokban árúsíthatók, s azokat az üzleti helyiségekben elfogyasztani vagy átönteni legszigorubban tiltva van.

A kirendeltség működését általában véve az a törekvés irányította, hogy a szegény, gazdasági és kulturéletében elmaradt nép jóléte emeltesse, és közbenjár bármely kormányzati ágazat keretébe tartozó olyan ügynek megoldásánál, mely csak alapos helyi ismeretek alapján bírálható el méltányosan.

Igy közbenjár állami iskolák felállítása érdekében, hídvámok megszüntetése ügyeiben, árverés alá kerülő birtokok megmentése érdekében, régi községi tartozások rendezésénél, postaügynökségek és távirdaállomások kieszközlése körül, egyházi építési segélyek kieszközlésénél, az uzsora üldözésében, elemi károk megállapításánál, birtokvételek megkönnyítésénél, pálinkamérok kihágásainak felderítése körül, tagosítás és birtokrendezési ügyekben, közmunkák mikénti felhasználása körül, adóügyek rendezése érdekében és bármily hozzáintéztett kisebb-nagyobb ügyben.

A székelyföldi földműves nép felségítése.

Az 1902. évben megindított székely akció túlesve az előkészítő munkálatokon, 1905-ben már érdemleges munkálkodással foglalkozhatott, minek főbb mozzanatait az alábbiakban lehet felsorolni:

Az állattenyésztés, nevezetesen a szarvasmarha-tenyésztés fejlesztésére kiosztott ez évben 1.162 darab tenyészüsző és tenyésztehén, mely kiosztásokkal a Székelyföld egyes községcsoportjaiban elhelyezett tenyészállatok száma 2.304-re emelkedett. Maros-Torda, Torda-Aranyos, Udvarhely és Csík vármegyékben erdélyi magyarfajta, Kis-Küküllő és Háromszék vármegyékben, valamint a csángó községekben pedig pinzgauai és berni-simmenthali fajtájú tenyészanyag került kiosztásra, mely utóbbi vármegyékben e kiosztások révén egyes községcsoportokban igen szép ily fajtájú tenyészetek vannak keletkezőben. Ezenkívül 55 község 58 darab tenyészbika beszerzésénél a vételár 30%-ának megfelelő kedvezményben részesítettett, minek különösen 1905-ben volt jó hatása, a mikor is a rendesen adni szokott állami hozzájárulás majdnem teljesen beszünttetett. A lótenyésztés emelésére közvetlenül csak annyiban volt befolyása a székely akciónak, hogy 1905-ben 17 lipizai és arabs mén adatott ki szabad fedezésre olyan, főként gyergyói és udvarhelyvármegyei községeknek, a melyeknek nem lévén saját ménjük vagy fedezettési állomásaik, a jó apaállatokat nélkülözték s csak ily segítséggel lehet hanyatló lótenyésztésüket visszaállítani. Hogy a juhállomány szaporodjék, juhtenyésztő vidékeken 2.195 darab anyajuh, a sertésenyésztés fokozására 487 darab tenyészkozza került kiosztásra oly kedvező feltételekkel, hogy 1—2 tenyészkozát vagy 15—20 darab anyajuhot a legszegényebb gazda is megszerezhetett.

Az állattenyésztés érdekeit szolgálták ama legelőjavítási munkálatok, a miket a székelyföldi ministeri kirendeltség a székely birtokosságok legelőin foganatosított. Célja e munkálatoknak: eredményes legeltetésre s rendszeres legelőgazdaságra alkalmassá tenni a székelyföld elhanyagolt, rossz legelőit. Részletei: tisztítás, bokorirtás, boronálás, fűmagvetés, trágyázás, vízlevezetés, itatók, istállók létesítése stb. 1905-ben 36 birtokosság közös legelőjén végeztek rendszeresen ilyen munkálatok, segélyezés tekintetében olyan alapon, hogy a legelőjavítások munkarészét a birtokosság teljesítette, a készpénzt igénylő kiadások pedig a földmivelésügyi tárcza költségvetése terhére engedélyezett segélyekből nyertek fedezetet. E célra 1905-ben 29.000 korona segély engedélyeztetett.

A székelyföldi legelőjavítási munkálatok eredménye a székely-akció körén kívül eső vármegyéknek is követendő példát szolgáltatott. Legelsőnek Brassó vármegye mezőgazdasági bizottsága indult meg a székelyföldi tapasztalatokon, ezt követőleg Fogaras vármegye mezőgazdasági bizottsága határozta el, hogy a székelyföldi legelőjavításokhoz hasonló munkálatokat kezdeményez.

Ezzel kapcsolatban említendők a székely-akció révén folyton szaporodó tejszövetkezetek, a melyek száma 1905. év végén 37-re emelkedett. A székelyföldi ministeri kirendeltség az Erdélyi Gazdasági Egyesület által 1905. őszén Nagyenyeden rendezett gazdasági kiállításon mutatta be először nyilvánosan is a székelyfalusi tejszövetkezetek produktumait, sejteni engedvén az ugyanaz alkalommal közzétett igen öröndetes forgalmi adatokkal ama körülményt, hogy a megkezdett nyomon haladva, a tejgazdaságnak a Királyhágón túli részek mezőgazdaságában is nagy szerepe leendő még valamikor, s az állattenyésztés kevésbé jövedelmező extensiv irányát a falusi tejszövetkezetek terjedése és egészséges fejlődése fogja átalakítani. Az akció keretében éppen a belterjesebb állattenyésztés érdekeinek megfelelően a mesterséges takarmány termelés meghonosítására is gond fordított, e célból a székely földműves gazdák között 1.806 m. m. nagyobbára takarmányvetőmag került 1905-ben kiosztásra, igen kedvező feltételekkel.

A székelyföldi mezőgazdaság technikáját a jó gazdasági eszközök és gépek meghonosításával igyekezett a székely-akció elősegíteni. 1905-ben a székelyföldi gazdaköröknek és szövetkezeteknek 124 eke, 60 borona, 27 vetőgép, 40 rosta, 64 konkolyozó, 120 szecska-vágó, 11 daráló, 6 szénagyűjtő, 18 tizedes mérleg és 69 db különféle gazdasági eszköz és gép adatott ki oly kikötéssel, hogy azok a gazdakör vagy szövetkezet tagjai által közösen használtassanak, hogy e használat célszerűségét mindenkinek alkalma legyen megismerni.

A szőlőfelújítás érdekében a székelyföld egy részének, nevezetesen Maros-Torda vármegye minden községének s Torda városnak szőlőtalaját agrogeologiailag megvizsgáltatta a kirendeltség azzal a céllal, hogy az újonnan telepítendő szőlők alanya és fajtája felől minden birtokos tájékozva legyen s szőlőtalajába a legmegfelelőbb fajokat telepíthesse. Emellett Maros-Torda, Kis-Küküllő és Torda-Aranyos vármegyék szőlőmivelésre leginkább ráutalt községeiben 600.000 db szőlőoltvány osztatott ki 50%-kal mérsékelt áron és pedig úgy kis, mint nagyobb birtokosoknak. És éppen a nagyobb birtokosoknak adott kedvezmény volt a szőlőfelújítás megindítására döntő befolyással, mert példájuk után felbuzdulva, most már az újításoktól tartózkodó kisebb földművesek is vállalták igyekezettel sietnek elpusztult szőlőterületeiket visszaállítani.

A székely földműves falusi lakosság társadalmi szervezését olyan alakban karolta fel a székely-akció, hogy 1905-ben 124 székely községben gazdaköröket alakított, a mely gazdakörök a község lakosait kötelékükben egyesítvén, alkalmul szolgálnak nemcsak a közös gazdasági dolgok megbeszélésére, hanem egyúttal oly kezdeményezésekre pl. nagyobb, értékesebb gépek közös beszerzésére, a mire egyes gazda külön-külön nem vállalkozhatik. E gazdakörökből indul ki nem egy életrevaló szövetkezet, e gazdakörökben tartatnak a téli gazdasági előadások és megbeszélések s ezek a község földműves lakossága gazdasági s társadalmi érdekeinek természetes képviselői.

E gazdakörökkel kapcsolatban kell megemlíteni a falusi állatbiztosító egyesületeket, a melyek kölcsönösségi alapon nyújtanak a károsultnak kártalanítást s főként Udvarhely vármegyében mutatnak fel figyelemreméltó eredményeket.

A székely-akció munkássága, a rendelkezésre álló eszközökhöz képest igyekezett felkarolni ezeken kívül a hitelrendezés, birtokrendezés, munkásvédelem, munkásközvetítés, háziipar, gyümölcsstermelés és értékesítés, lentermelés, méhészet stb. állami támogatással elősegíthető érdekeit is. A székelyföldi ministeri kirendeltség, a hol szükség volt, kezdeményezőleg, a hol szükség volt, támogatólag lépett fel minden olyan ügyben, a mitől a székelyföld mezőgazdasági helyzetének jobbrafordulta volt remélhető.

Delibláti kincstári birtok.

A birtok 43.788 kat. hold területéből haszonbérlet útján hasznosítottatott 9.812 kat. hold és pedig 218 kat. hold szántóföld, 9.577 kat. hold legelő és 10 kat. hold füzes. Ezenkívül a kincstári birtok egész területén haszonbérbe van adva a boróka magszedési jog. A vadászati jog a tisztviselők részére fentartott »Vrela« nevű terület kivételével mintegy 40.295 kat. hold területen 10 évre van bérbe adva.

Házi kezelés alatt állott 32.006 kat. hold buczkás erdő, nyílt homok és kaszáló.

Kaszáló gyanánt 1.249 kat. hold volt hasznosítva, pótleelő gyanánt pedig 660 kat. hold lett felhasználva.

416 kat. hold erdővágásban termeltetett 1.025 m³ hasábfá, 4.733 m³ dorongfa, 6.735 kocsi galyfa és 91 m³ szőlőkaró.

A futóhomok megkötése céljából az 1905. évben 434 kat. hold lett beerdősítve 829.800 darab akáczcsemetével, a gyepesítés előmozdítása céljából pedig az akác-sorok közé fűmag lett elvetve. A beerdősítésekhez szükséges csemeték előállítására 97 kat. hold kiterjedésű csemetekertek szolgáltak.

A nyílt homokterületeknek 1898. őszén megkezdett rendszeres beültetése óta összesen 5.050 kat. hold nyílt homok fásítottatott be, s ekként mintegy 6.346 kat. hold homok terület beültetése még a jövő feladata.

A birtok »Korn« nevű részén létesített 175 m. mélységű furt kút vízszolgáltatása benzinmotoros szivattyúval tartatott üzemben, a 32 m. mélységű »Kraváni« falazott kút vízszolgáltatása azonban, az év folyamán egy ízben a kútfenék megrepedése folytán fennakadást szenvedett, de a kút vízszolgáltatása a buvárok által megejtett javítási munka után újból helyreállítottatott. Az eddigi tapasztalatok kétségtelenné tették, hogy a birtokon a kutak vízszolgáltatásának biztonsága érdekében kizárólag csak a mélyfurású kutak létesítése célirányos. A haszonbérlok a fentemlített két kút vízhasználatáért évi 2.215 koronát fizetnek.

A »Pálffy« mintaszőlőtelepen a termés az 1905. évben igen gyenge volt, mert a termés $\frac{2}{3}$ -ad részét a jég július hóban elverte és így ott csak 18³³ hl. bor termett.

A szőlőtelep mellett levő gyümölcsösben 3.034 drb egy és két éves nemesített alma-, körte-, őszibarack-, szilva-, kajszin-, meggy- és cseresznye-csemete áll rendelkezésre.

Az 1905. évben itt 20.157 drb. különféle gyümölcsfa lett nemesítve.

Rendelkezésre áll továbbá 6.467 drb vadoncz, végül sorfa céljaira 2.704 eper és 423 drb. diófacsemete.

A birtok »Leánykút« nevű részén létesített 6 kat. holdas faiskolában a gyümölcsfa-csemeték nevelése szépen haladt előre, úgy, hogy az 1905. évben ott mintegy 25.000 drb nemes gyümölcs-csemete, sorfa céljaira pedig 3.000 drb eper- és 500 drb diófa-csemete áll rendelkezésre.

A már eladott, de még a kincstár felügyelete alatt álló Pálffy, Wekerle, Emánuel és Szivák szőlőtelepeken az 1905. évben 232 kat. hold terület lett szőlővel beültetve, így az összes szőlővel már beültetett terület 2.717 kat. hold és 207 négyszögöl. Beültetésre még alkalmas 744 kat. hold.

A fenti szőlőtelepeken 12.696 hl. bor termett.

A Szivák szőlőtelepen kiasított 800—800 négyszögöles szőlőparcellákat a mramoráki kiscgazdák részben megvásárolták. Eladatlanul még 42 parcella maradt.

A telekkönyvi betétszerkesztési munkálatot megelőző részletes kataszteri felmérések a kincstári birtoknak Mramorák községhez csatolt részén befejezést nyertek.

Az 1905. évi zárszámadási adatok szerint a kincstári birtok rendes kiadása 69.296 korona 09 fillér, rendes bevétele pedig 117.845 korona 51 fillér volt.

Az *Országos Gazdasági Munkás- és Cselédségélypénztár* működése az 1905. évben kielégítő eredményeket tüntetett fel.

Az intézmény terjedése, dacára a kedvezőtlen viszonyoknak, meg nem akadt, a mennyiben az önként belépő tagok jelentkezése nem szünetelt, hanem jóllehet keskenyebb mederben, mint az előző években, mégis egyenletesen és szakadatlanul folyt, a mi azt tanúsítja, hogy az intézmény iránti bizalom mindinkább kezd gyökeret verni azon földművesnép körében, a melynek jóvoltára alkottatott.

A pénztár rendes tagjainak különböző csoportjaiba, melyekben nyugdíj, haláleseti segély, életkor elérésére való segély és baleseti segély, vagyis a földművesnép többféle igényének megfelelő különböző segélyek biztosíthatók, az 1905. évben összesen közel négyezer egyén lépett be. Hogy azonban a tagok létszáma nem emelkedett ugyanennyivel, annak az a magyarázata, hogy a kedvezőtlen viszonyok a tagsági díjak pontos fizetésében nagy hanyatlást idéztek elő, s a hátralékosokat a törvény értelmében a tagok sorából törölni kellett. Az 1905. év végével a pénztárnak 24.994 önként belépett rendes tagja volt. A munkadók által a rendes tagok különböző csoportjaiban biztosított gazdasági cselédek száma 784-gyel szaporodván, az 1905. év végével 7.624-et tett ki. A tisztán baleset céljából évről-évre jelentkező tagok száma az 1905. évben 29.183, tehát mintegy tizezerrel kevesebb volt, mint az előző évben. A baleset veszélyének leginkább kitett gazdasági gépmunkások általánosbiztosítása terén majdnem ugyanaz volt az eredmény, mint az előző évben, a mennyiben az 1905. év folyamán 6.785 biztosítási kötvény állíttatott ki, mely alapon mintegy 60.000 egyén élvezte a pénztár balesetbiztosítását. A törvény értelmében a munkaadókra kivetett 120 filléres hozzájárulási díjért mintegy 380.000 gazdasági cselédnek nyújtott a pénztár balesetbiztosítást. A törvény azon felhatalmazása alapján, mely szerint a pénztár egyes temetkezési egyletek vagyonának kezelését átveheti és tagjaiból külön segélyezési csoportot alakíthat, átvette a kabai III. nagy temetkezési társaság ügyvitelét 6.197 korona 38 fillér vagyonnal és 306 taggal, valamint átvette a nagybányai »Kegyelet« temetkezési egylet ügyvitelét 5.663 korona 17 fillér vagyonnal és 264 taggal. Az 1905. évben a pénztár összesen 8.501 esetben nyújtott segélyt és a segélynek összege 302.427 korona 95 fillért tett ki. Ez összegből több, mint 60.000 korona oszlott meg 292 oly eset között, amelynél az elhunyt egyén hátrahagyottja részére adatott a segély; s ugyanez évben már 212-re emelkedett azoknak a száma, a kik baleset folytán végleg elnyomorodván, életük fogytáig a pénztár állandó rokkantsági segélyét fogják élvezni. A pénztár vagyona az 1905. év végén 3,650.000 korona volt.

Gazdasági munkásházak építésére az 1905. évben államsegély nem utalványoztatott. Ily célra, beleszámítva a békéscsabai »Munkás-otthon« építésére és a Köpecz községben létesített munkáslaktanyára már az 1904. évben kiutalt, külön-külön 8.000 korona államsegélyeket is, ez ideig 10 vármegye és 2 törvényhatósági jogú város részére összesen 306.239 korona államsegély engedélyeztetett.

Az 1898. évi II. t.-cz. 71. §-a alapján a gazdasági munkások és napszámosok érdekében létesített *községi segélyalapok* állami támogatásban az 1905. év folyamán szintén nem részesültek. Az ezen alapok támogatására eddig kiutalt államsegélyek összege 602.820 koronát tesz, mely összeg 53 vármegye és 6 törvényhatósági jogú város között oszlik meg.

VI.
Gazdasági
munkásügyek.

Elismerő oklevelet és azzal együtt pénzbeli *jutalmat* az 1905. év folyamán 134 gazdasági munkás és 154 gazdasági cseléd kapott. A 40 évi hű szolgálatok jutalmazására alapított díszérem 2 gazdasági cseléd részére adományoztatott.

Ingyenes *népkönyvtár* felállított az 1905. évben 72, a melyeket az eddigiekhez hozzászámítva, az 1905. év végén összesen 1.699-re szaporodott a földművelésügyi tárca alapvető támogatásával létesített gazdasági népkönyvtárak száma.

A »Néplap« magyar és a különböző hazai nyelveken megjelenő számai díjtalanul az 1905. évben 15.600 példányban küldettek meg az arra érdemes kisgazdák és gazdasági munkások részére.

A gazdasági munkásnép és kisgazdák ingyenes jogképviselésének költségeire — a hegyvidéki akció keretében — 1905-ben 1.250 K utalványoztatott ki.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet keretébe tartozó vidéki hitelszövetkezetek támogatására első berendezési költségeik fedezésére az 1905. év folyamán összesen 5.300 K államsegély engedélyeztetett.

Az 1898. évi II. t.-cz., valamint a többi munkásügyi törvények végrehajtása tekintetében semminemű nehézség fel nem merült; intézkedés, illetve harmadfokú elbirálás tárgyát képezte az 1905. évben 99 vitás és kihágási munkásügy.

Kiadott 1905-ben 212.640 drb munkásigazolvány és 4.840 drb dohánykertész-igazolvány, a mit az eddig kiadottakhoz hozzászámítva, összesen 2,288.467 drbra megy a gazdasági munkások részére az 1898. évtől kezdve kiadott munkásigazolványok száma.

A *gazdasági munkás-közvetítés* az egész országban hatóságilag szervezve van, és Alsó-Fehér és Pozsony vármegyék, továbbá Arad, Győr, Komárom, Selmecz- és Béalábánya, Sopron és Ujvidék városok kivételével, melyek a szervezés kötelezettsége alól ideiglenesen felmentettek, minden törvényhatóságban működnek úgy a törvényhatósági, mint a községi munkásközvetítők. Az 1905. évben 3.107 községi közvetítő szolgálta a munkásközvetítés ügyét, s körülbelül 120.000 keresetnélküli gazdasági munkásnak helyben vagy vidéken való elszegődtetése körül működött közre; ezenfelül mintegy 19.500 munkást a törvényhatósági munkásközvetítők, mintegy 22.560 munkást pedig közvetlenül a földművelésügyi ministerium munkásügyi osztályai, mint az országos munkásközvetítés központja közvetített.

A munkásügyek keretében végül megemlítenő, hogy az 1905. évben különösen a Dunántúl, nevezetesen Tolna, Veszprém, Somogy, Baranya és Fejér vármegyékben, de szórványosan az ország egyéb vidékein is, nagymérvű és igen élénk sztrájkmozgalmak veszélyeztették az aratási munkálatok nyugodt lefolyását. Az 1898. évi II. t.-cz. alkalmazásával, de különösen a földművelésügyi ministerium részéről átengedett, mintegy 6.000 kiegészítő (tartalék) munkás helyszínre küldésével és igénybevételével sikerült a nagyobb bajoknak elejét venni.

VII. Telepítés. A telepítési alap földbirtoka, a mely az 1904. év végén 23.148 kat. hold 894 □-öl volt, 1905-ben 2.333 kat. hold 915 □-öllel szaporodott, a Teleki Imre gróf dobokai, szótelki és poklostelki birtokainak életjáradék ellenében történt megvásárlása által. Ezen birtok beszámításával a telepítési alap földbirtokainak egész területe 25.482 kat. hold 209 □-öl, a miből a Királyhágón innen 7.343 kat. hold 637 □-öl, az királyhágontúli vármegyékben 18.138 kat. hold 1.172 □-öl fekszik, és így a telepítési célra rendelkezésre álló összes földterület az 1905 év végén 54.186 kat. hold 915 □-ölet tett ki.

Az előbb kimutatott 25.482 kat. holdból az év végén telepesektől meg volt szállva 13.397 kat. hold 1.392 □-öl, bérletileg vagy házilag kezeltetett 12.084 kat. hold 417 □-öl.

A telepítési alap földbirtokain eszközölt telepítésekből a bálinczi, igazfalvi, fehér-egyházai, marosludasi és nagysármási telepítések a meg nem kötött adásvevési szerződések kivételével be vannak fejezve. Sztancsófalván, Felsődetrehemben, Karán, Magyararnemgyén és Viczén a telephelyek betöltése folyamatban van, végül Csákányban és Bunon a telepítés még nem kezdetett meg.

Az 1905. évben 40 telephely töltetett be, 26 gazdálkodó és 30 munkás telepes családdal, a kik 235.640 K vételáron 860 hold 1.200 □-ötlet szálltak meg és a vételárból a sorshuzás előtt 27.820 K-t lefizettek.

Számbavéve a telepítésre Bács-Bodrog, Temes és Krassó-Szörény vármegyékben kijelölt, de nem a telepítési alap pénzkészletével vásárolt kincstári birtokokat is, a telepítési ügyág kezelésében 1905. év végén összesen 54.186 kat. hold állott, a miből 31.112 kat. hold a telepesek birtokában volt.

Telepes házak az 1905. év folyamán nem épültek, Sztancsófalván azonban további 57 telepes ház építése előkészítettett. Hogy a telepeseknek a kezdet nehézségeivel való küzdelme megkönnyíttessék, az új telepes házaknál az utcai és udvari szobán, továbbá pitvaros konyhán felül istálló és kamra építése is tervezettett, a mi a házak építését lényegesen drágítja. Miután pedig a Sztancsófalvára eddig már befogadott 50 gazdálkodó telepes istállóját és kamráját saját költségén építette fel, nehogy az egyenlőtlen bánásmód elkeseredést okozzon, elrendeltetett, hogy a drágább telepesházakba befogadandó telepesek az építkezésnél felmerülő többköltséget 20 év alatt egyenlő évi részletekben kamatmentesen törleszteni tartoznak és tartozásukat az összes sztancsófalvai telepesek javára alapított gazdasági alapba kötelesek befizetni, a mely alapot a község »Sztancsófalvai telepesek gazdasági alapja« czimen fogja kezelni és jövedelmét kizárólag a telepesek összességét szolgáló állattenyésztési czelokra fogja fordítani.

Középületekre az 1905. évben jelentékeny összegek fordítottak, nevezetesen a sztancsófalvai róm. kath. templom és paplak építésére összesen 41.000 K, ugyanott a községház és jegyzőlak építésére 15.000 K engedélyezettett, a szilágyii róm. kath. templom céljára pedig 20.000 K államsegély utalványoztatott. A mosniczai ev. ref. templom és lelkészlak építése 42.000 K államsegély kilátásba helyezésével biztosított. Ugyanott elkészült az állami óvoda 14.000 K költséggel. Ezenkívül a vallás- és közoktatásügyi tárca által Temesrékason emelendő II. óvoda és III. tanterem építésének 18.000 K költségét a telepítési ügyág elvállalta, a fehéregyházi ev. ref. hitközség a templom kibővítésére 1000 K, a temesrékási telepesek tenyészapaállat-istálló építésére 1200 K, a sztancsófalvai telepesek ugyanezen célra 3000 K államsegélyben részesültek.

Az év folyamán egyébként a kincstár számos oly munkálatot hajtott végre államköltségen, a melyek elvégzésére a telepesek önerejükben képesek nem lettek volna. Ezek közül a főbbek: Magyarernemeyén a III. fordulós szántóföldekké átalakítandó erdők irtása, Nagysármáson az alagsövezés folytatása, a község utcáinak rendezése és a vízmosások megkötése, a közlegelón két kút építése, végül a községi vendéglő telkének vízmentesítése, Felsődetrehemben a dülő-utak rendezése, a szükséges hidak megépítése, és kisebb mérvű alagsövezés; Szilágyiban az ártézi-kút fúrása iránti intézkedés, kilencz híd építése; Mosniczán két híd építése, a faiskola bekerítése; Sztancsófalván hét kút ásása a belsőségeken és a legelőkn. Ingyen vagy természetben való visszatérítés kötelezettsége mellett a nagysármási, fehéregyházi, karai, sztancsófalvai és bálinczi telepesek összesen 71 m. m. búza, 78 m. m. árpa, 172 m. m. zab, 39⁷⁵ m. m. bükköny, 2³⁵ m. m. lóhere, 2⁷¹ m. m. luczerna, 50 kg. borsó és 10 m. m. kender vetőmagban részesültek; kiosztatott továbbá a telepesek között ingyen 17.680 drb különböző fajú gyümölcsfa-csemete és 252.100 drb szőlő-oltvány, mintegy 2000 drb erdei facsemete és 700 drb eperfa. Az ákáczfacsmete-szükségletnek a jövőben leendő fedezésére Marosludason 2 holdas ákácza-iskola telepítettett. A szükséges szőlő- és gyümölcsfa-karókat a készlet arányában ingyen bocsátotta a kincstár a telepesek rendelkezésére. Az ősszel vagy tavasszal befogadott új telepesek részben ingyen, részben kedvezményes áron kaptak a kincstár készletéből szalmát, polyvát, vályogot és épületfát.

A telepesek állattenyésztésének fellendítése érdekében a mult évben megkezdett akció folytatásaként a nagysármási, magyarernemeyei, viczei, karai, fehéregyházi és maros-

ludasi telepesek részére az országos szarvasmarhatenyésztési alapból öt évre nyújtott költsönből folytatólagosan 376 drb fajtehen szereztetett be, 110.321 K költséggel.

Fajbaromfit cserében vagy darabonként 1 korona árban szerezhettek be a telepesek, míg a szükséges tenyészapa-állatokat a telepes községek 20—50%-os árkedvezményben kapták.

A telepek egyházi, kulturális, közigazgatási és gazdasági támogatásával egybekötött költségek az évi kezelés terhére számoltattak el, a megvásárolt birtok vételára, illetőleg a kikötött életjáradék, továbbá az irtási költségek a telepítési alapból fedeztettek, melynek pénzálladéka 1905. év végén 1,894.105 K 91 fillér volt és pedig pénzkészlet 164.460 K 86 f., gyümölcsözőleg elhelyezve 3,5% kamat mellett 1,729.645 K 05 f.

Az 1894 : V. t.-cz. előtt keletkezett úgynevezett régi telepes községekben az 1905. év végén kezdte meg működését az a különítmény, mely a váltságátalékok leszámolása és a birtokállapot rendezése végett szerveztetett az aradi m. kir. jószágigazgatóság kebelében. E különítmény feladatát az 1904. évi kormányjelentés bőven ismertette.

Ezen telepes községekben egyházi, iskolai és közigazgatási téren 1905. évben a következő építkezésekhez, illetve beszerzésekhez nyújtott segélyt a földművelésügyi tárca.

Dombiratoson és Szapáryfalván a templom építéséhez, Kistelepen az imaház felépítéséhez adatott megfelelő segély; Majláthfalván a plébánia lak felépítésére engedélyeztetett 17.000 K segély. Az egyházi terhek csökkentése végett Németperegén az ág. evangélikus egyház részére 10 kat. hold föld ingyenes haszonélvezete engedélyeztetett, Albertin pedig az ág. evangélikus egyháznak már régebben váltságkötelezettséggel átadott 20 kat. hold 1.100 □-öl föld után előírt 6.332 K 02 f. váltság tartozás elengedtetett. Iskola, illetve óvoda építésére vagy tatarozására kaptak segélyt Bethlenháza, Szapáryfalva, Majláthfalva, Ótelek, Bolgártelep, Keglevichháza, Kübekháza, Tértvár, Brestye, Ürményháza, Ambrózfalva, Magyarbánhegyes, Gyorok, Nagykamarás, Szentleányfalva és Almáskamarás községek. Kunágotán az iskola belső felszerelésére adatott 1.469 K 96 f, Vadászerdőn pedig az elemi iskolával kapcsolatos, nemzetiségi tanulók befogadására létesített internátus fenntartására adatott 3.000 K.

A szegénysorsú, jól tanuló iskolásgyermeknek téli ruházatára kisebb-nagyobb segélyek engedélyeztettek Majláthfalván, Óteleken, Magyarszentmártonban, Rábén, Ószentivánon, Tértváron és Ürményházán.

Különös gond fordított a telepesek gazdálkodásának előmozdítására s a szövetkezeti ügy fejlesztésére. Apaállatok beszerzésére, illetve megfelelő istálló létesítésére kaptak segélyt Szapáryfalva, Kübekháza, Tértvár, Kisiratos és Gyulafalva. Gyorokon a csángótelepesek az okszerű konyhakertészet és baromfitenyésztés fejlesztésére részesültek segélyben. Székelykevének 100 K adatott fűzfavessző-telep létesítésére, Sándoregyháza pedig 60.000 darab nemes fűzfadugványt kapott kedvezményes áron. Ószentivánon 600 K árú takarmányvetőmagvak osztattak ki. Nagyszabású belvízszabályozás hajtattott végre 150.000 K államköltséggel Németzsentsmihály és Aurélháza községek határában, mi által a telepesek földjeinek termőképessége tetemesen emelkedett. Kisebb vízlecsapolási munkálatokra adatott még segély Albertin, Hertelendyfalván, Sándoregyházán és Székelykevének. Ártézi-kutakra kaptak segélyt Ótelek, Magyarszentmárton, Kübekháza, Kispereg, Végegyháza, Székelykeve és Almáskamarás. Gyümölcsfacsemetek osztattak szét Vajdahunyadon, Bethlenházán, Szapáryfalván, Déván és Sándoregyházán, Újváron (Torontál vm.) a tojás- és a tejszövetkezet épületeire 2000 K, Magyarszentmártonban a tejszövetkezeti ház költségeire 2000 K, Ószentivánon a szövetkezeti építkezésre 7000 K segély engedélyeztetett. Háziipari tanfolyamot 31 régi telepes községben rendezett a kincstár államköltségen. Tűzoltószerekre kaptak segélyt Kübekháza, Rábé, Ószentiván és Végegyháza. Felsőmuzsla község egy szecskaavágó beszerzésére kapott megfelelő segélyt.

Az 1905. évi szárazság és az ennek következtében fellépő takarmányhiány érezte

hatását a régi telepes községekben is. Éppen azért a telepésekkel szemben kiméletet kellett tanúsítani, s az 1905. évben mindössze 8 telephely vétetett vissza a telepesektől bírói úton. Vég törlesztés folytán kifizettetett az egész kincstári követelés 375 telephely után.

Parcellázási ügyben 34 esetben fordultak a földmívelésügyi ministeriumhoz részint a felek, részint egyes pénzüzetek. Ezen birtokfeldarabolási ügyekben összesen mintegy 57.000 hold területű föld szerepelt. Ott, ahol a parcellázás közérdekűnek mutatkozott, a felek kérésére, vagy a felosztási műszaki munkálatokban, vagy az 1897 : XXXII. t.-cz. alapján felveendő birtokfeldarabolási költsön közvetítésében járt közbe a ministerium.

A m. kir. országos meteorologiai és földmágnességi intézet az 1905. évben is élénk tevékenységet fejtett ki.

164 első-, másod- és harmadrangú meteorologiai állomás működött főleg az ország éghajlati viszonyainak kipuhatólására; a vízépítési igazgatóság vízrajzi osztályának céljaira az elmúlt évben 38 helyen új csapadékmérő (ombrometriai) állomás állított fel, 24 állomás megszűnt s így az 1905. év végén összesen 1.151 ombrometriai állomás volt működésben. Csapadékfeljegyzések ennélfogva összesen 1.151 állomáson történnek. A zivatar jelenségek megfigyelésében pedig ezernél több tudósító működik közre.

A m. kir. földtani intézet országos geologiai felvételein 7 hegyvidéki, 6 agrogeologiai és 1 bányászati geologus vett részt. Felvétetett összesen 4.970⁹³ km.², ebből a hegyvidéki országos részletes felvételekre 2.258¹⁶ km.² terület, a bányageologiai felvételekre 391⁸⁹ és agrogeologiai részletes felvételekre 2.320⁸⁸ km.² esik.

A földtani intézet ez évben is számos vízügyben adott szaktanácsot, azonkívül tanulmányozta a vízellátás és ártézi kútfúrások kérdéseit is.

Az intézeti gyűjteménytárat dr. Semsey Andor tiszteletbeli igazgató áldozatkész bőkezűséggel ez évben is gyarapította.

Az országos kémiai intézet és központi vegy-kísérleti állomás összesen 3.487 vizsgálatot végzett. Az állomást igénybe vették:

gazdák	1.118 esetben
kereskedők, gyárok	833 »
hatóságok	1.536 »
összesen 3.487 esetben.	

A vidéki vegy-kísérleti állomások (Debreczen, Fiume, Kassa, Keszthely, Kolozsvár, Magyaróvár és Pozsony) gyakorlati és elméleti irányú kérdések tanulmányozásain kívül ellenőrző vizsgálatokkal foglalkoztak.

A Budapesten, Magyaróvártt, Kolozsvártt, Debreczenben, Kassán és Keszthelyen szervezett vetőmagvizsgáló állomásokat a gazdaközönség, valamint a kereskedelmi körök mindjobban fokozódó mértékben veszik igénybe; a budapesti vetőmagvizsgáló állomás szakbavágó speciális tudományos kérdésekkel is foglalkozik.

A Magyaróvártt szervezett gépkísérleti állomást 1905-ben 59 esetben vették igénybe; az állomás kísérleteket és vizsgálatokat végzett, azonkívül sok tervet és rajzot bíralt el.

A növénytermelési kísérleti állomás az 1905. évben összesen 735 kísérletet végzett, melyek a következőleg oszlanak meg:

gazdákkal végzett kísérletek	550
gazdasági tanintézeteken végzett kísérletek	46
vidéki kísérleti tereken végzett kísérletek	91
öntözött réteken, szennyvíz-telepeken végzett kísérletek	21
tenyészedényekben végzett állomási kísérletek	21
szabad földben végzett állomási kísérletek	6

VIII.

Kísérleti ügy.
Mezőgazdasági kísérleti és tudományos intézetek.
Meteorologiai és földmágnességi intézet.

Földtani intézet.

Vegy-kísérleti állomások.

Magvizsgáló állomások.

Gépkísérleti állomás.

Növénytermelési kísérleti állomás.

Az állomás összesen 16 helyen működött közre a vetőmagtermelésnél és nemesítésnél, 114 szakkérdésre adott választ és 3 helyen tartott szakelőadást. Az állomás személyzete 40 irodalmi dolgozatot adott közzé.

Dohánytermelési kísérleti állomás.	A debreczeni dohánytermelési kísérleti állomás kísérletei részben dohánytermelő gazdák közreműködésével, részben az állomás debreczeni és békéscsabai saját telepein eszközöltettek. Az állomás szakelőadásokat rendezett és szakkérdésekben számos felvilágosítást nyújtott.
Rovartani állomás.	A rovartani állomást úgy hatóságok, mint magánosok számos esetben vették igénybe. Az állomás folytatta tanulmányait a védekezési módokra vonatkozólag.
Növény élet- és kórtani állomás.	A növény élet- és kórtani állomás összesen 603 vizsgálatot végzett. Az állomást
	gazdák 73
	kereskedők 13
	hatóságok 40 esetben vették igénybe.

A vizsgálat tárgyai voltak:

czukorrépa-mag	327 esetben
takarmányrépa-mag	77 >
beteg növények	199 >

Állat-élettani és takarmányozási kísérleti állomás. Az állat-élettani és takarmányozási kísérleti állomás 1905. évi működését képezték a hazai takarmányok tápláló értékének folytatólagos tanulmányozása; hazai szénák tápláló értékének megállapítása, a melasse tápláló és hizlaló értékének megállapítása, a baromfi-hizlalás különféle módjainak folytatólagos kísérletes vizsgálata és számos más gyakorlati jelentőségű vizsgálat.

Magánfelek részére az állomás 82 takarmánymintát és 3 ivóvíz-mintát és egy tej-mintát elemezett, szakvéleményt adott 9 esetben.

Szeszkísérleti állomás. A kassai szeszkísérleti állomás 1905-ben megvizsgált 68 anyagot 114 irányban, szakvéleményt adott 56 esetben, üzemrevíziót végzett 3 mezőgazdasági szeszgyárban.

Tejkísérleti állomás. A magyaróvári tejkísérleti állomás folytatta gyakorlati jellegű tevékenységét; a tenyészkiválasztás szolgálatában végzett zsírvizsgálatok során 7.691 zsírmeghatározás történt. Az állomás számos tejgazdasági gépet és eszközt próbált ki és adott róluk szakvéleményt. Az állomás egyik főfeladata lévén tejszövetkezetek, tejgazdaságok üzemének ellenőrzése s hibák előfordulása esetén gyakorlati tanácsok adása, ezen cél szolgálatában az állomáshoz 26 esetben 89 drb tej- és tejtermék-minta érkezett be; ezenkívül az állomás 41 esetben adott írásbeli útbaigazítást.

Kísérletügyi központi bizottság. A kísérleti állomások tervszerű és egyöntetű összműködését a kísérletügyi központi bizottság van hivatva irányítani, melyben úgy az állomások vezetői, mint a tudomány és gyakorlat emberei képviselve vannak. Az állomások dolgozatai a »Kísérletügyi Közlemények«-ben látnak napvilágot.

Mezőgazdasági muzeum. A m. kir. mezőgazdasági muzeumot ez évben is nagyszámú bel- és külföldi érdeklődő látogatta. A renaissance, összekötő épületrész, valamint a csúcsíves épület elkészülvén, a belső berendezés munkái folynak.

Országos m. kir. gyapjúminősítő intézet. Az 1898. év végén létesített m. kir. gyapjúminősítő intézet új szervezeti szabályzatának jóváhagyása alkalmával országos jelleggel ruháztatott fel és működési köre kibővített; különösen kiemelendő a tenyésztők támogatása a gyapjúosztályozásban; továbbá az a felhatalmazás, hogy a gyapjúismeretben való kiképzés céljából az érdeklődők az intézetben díjtalanul foglalkozást nyerhetnek.

A budapesti nyilvános gyapjúárverések értékmeghatározó bizottsága részére az intézet a lefolyt évben is teljesítette azokat a tudományos elővizsgálatokat, melyek az értékeléshez szükségesek. Ezen vizsgálatok közül 1.635 a gyapjúanyag és rendement meghatározására vonatkozott, a mi mellett a vizsgálatok sok esetben a nedvességtartalomra, a gyapjúban talált idegen anyagok természetére és mennyiségére is kiterjedtek.

A tenyészállatok kiválasztása, beosztása és új tenyésziránynak megállapítása céljából az intézet közegei az 1905. évben is több helyen működtek.

Részben ezen helyszíni szemlékből kifolyólag, részben ezektől függetlenül, számos gazdaságból tenyészállatról nyírt egész bundákat és bundarészeket küldöttek be, melyek sortimentumok szerinti osztályozásuk és megmosatásuk után különböző irányban megvizsgáltattak.

Az intézet a különféle gazdasági oktatóintézeteknek tanulságos gyapjú- és mikro-fotografiai gyűjteményeket bocsátott rendelkezésére.

Az állatorvosi főiskolán az 1905. tanév folyamán nevezetesebb változás nem történt.

A magyaróvári gazdasági akadémia főépülete talajismereti laboratóriummal kiegészített és a major kitelepítése befejeztetett.

A tanszemélyzet az oktatáson kívül az 1905. évben is az akadémiaival kapcsolatban levő gépkísérleti, vetőmagvizsgáló, vegykísérleti, növénytermelés, növényélet- és kórtani, állatgyógyászati és meteorologiai állomásokon, végül a gazdasági tanácsadó bizottságban működött.

Az akademián szervezett kultur- és folyammérnöki gazdasági szakvizsgákon 8 mérnök nyert képesítést.

Gazdasági tanintézetek vannak Keszthelyen, Debreczenben, Kolozsvárott és Kassán. Ezen tanintézeteknél felvételi feltételként a középiskolák VII. osztályának elvégzése iratott elő, a VI. középiskolai képesítés azonban átmenetileg az 1904/5. és 1905/6. tanévben, ha a létszám megengedi, még elfogadtatik.

A kolozsvári, debreczeni és kassai tanintézetekkel kapcsolatos konviktusokon 301 hallgató nyert jutányos és mindenben megfelelő ellátást.

Helyszüke miatt a konviktusokban a hallgatóknak csak egy részét lehet elhelyezni, csak a debreczeni gazdasági tanintézetnek nyer valamennyi hallgatója a konviktusban ellátást.

A tanintézetekkel kapcsolatban — az akadémiaéhoz hasonlóan — kísérleti állomások és gazdasági tanácsadó bizottságok működnek.

A tanári testület az ország különböző részeiben és nagyobb városaiban az intelligens gazdák részére számos szakelőadást tartott.

Mind az akadémiai, mind a tanintézeti hallgatók tanáraik vezetése mellett számos tanulmányi kirándulásban vettek részt.

Kolozsvárott a tanintézethez tartozó major közegészségügyi érdekekből a városból kitelepített, a beruházási törvény alapján rendelkezésre bocsátott hitel terhére. Az építkezések befejezéshez közelednek.

A major területén tényleges gyakorlati kiképzés céljából az I. éves hallgatóknak konviktus épült. Ez által azt is elértük, hogy a belsőségben elhelyezett konviktusba II. és III. éves hallgatók is elhelyezhetők.

A tanintézetnek a katolikus statustól, valamint magánosoktól részint kisajátítás, részint adásvétel útján megszerzett földterületekkel kikerekített ingatlanain a botanikus kert, dendrologia, főkert, komló- és szőlőtelep, valamint demonstrációul szolgáló egyéb mezőgazdasági telepek létesítése folyamatban van.

A debreczeni gazdasági tanintézet kitelepítése befejezést nyert és ennek kiegészítéseképpen olajütő, malom és gyümölcsfeldolgozó telep is épült, a régi istállók pedig átépítettek.

1905-ben az adai, algyógyi, breznóbányai, békéscsabai, csákovári, csikszeredai, hódmezővásárhelyi, jászberényi, karczagi, kecskeméti, komáromi, lugosi, pápai, rimaszombati, somogyzentimrei, szerbnagyszentmiklósi és szilágysomlyói állami földművesiskolák látták el az alsóbb gazdasági oktatást.

IX.
Gazdasági
oktatás.
Állatorvosi
főiskola.
Gazdasági
szakoktatás.

Földműves
iskolák.

Városi földművesiskola állami tanszeméllyel Szabadkán áll fenn; ezenkívül működnek még a besztercei, földvári és medgyesi szász földművesiskolák és a gróf Eszterházy-féle csákvári magán földművesiskola, végül a hasonló célú szebenvármegyei tangazdaság.

Az iskolák a rendes tanulókon kívül, kik az iskola kétéves tanfolyamát végezték, rövidebb, egy vagy két hónapig tartó téli tanfolyamokon számos tanítónak és kispapnak nyújtottak az okszerű gazdasági ismeretekből oktatást.

Valamennyi földművesiskolán egy-egy ösztöndíjas néptanító van, ki az iskola kétéves tanfolyamát végezvén, az önálló gazdasággal bíró ismétlő iskoláknál nyer alkalmazást.

Gazdasági vándor- és szak-
tanítók. Gazdasági vándor- és szaktanár 1905. évben 24 működött, kik 7 papnövelde és 24 tanítóképzőn látják el a gazdaságtan oktatását.

Népies gazdasági ismeretek terjesztését célzó előadások és tanfolyamok az 1905. év folyamán is nagy számban tartottak s ezeket a földmívelő nép tömegesen látogatta. Gazdasági tanfolyamokon és gazdasági előadásokon 1905. évben több, mint 100.000 ember vett részt.

Szakirodalom. A szakirodalom fejlesztése céljából az 1905. évben is számos író kapott segílyt munkája kiadásánál; szaklapokat és gazdasági irodalmi vállalatokat pedig a földmívelésügyi tárca nagyobb számú megrendeléssel támogatott.

Tejgazdasági szakoktatás. Tejgazdasági szakiskolák a következő helyeken vannak: Sárváron üzletvezetői és kezelői tanfolyammal; Kisbéren munkásképző iskola; Nagyszécsényben nők részére tejgazdasági munkásképző tanfolyam; az alsóvereczei hegyvidéki mintagazdaság és tejgazdasági telep kispapok gyermekeinek munkásokká való képzésére. Végül a csákvári és breznóbányai földművesiskolák keretében tejgazdasági iskola szervezése vétegetett tervbe.

Mezőgazdasági háziipar. 1905. év folyamán az egész ország területén 194 gazdasági háziipari tanfolyam tartott, melyeken 6.002 mezőgazdasági munkás vett részt.

A tanfolyamokon az oktatás a múlt évekhez hasonlóan leginkább a kosárfonást, seprűkötést és faragómunkát ölelte fel.

A kiképzett munkások további foglalkoztatása s keresetük biztosítása céljából, hogy tehát a meghonosított háziiparág megerősödhessen, a munkások részére olcsó nyersanyag szereztetett be.

A munkához szükséges csekély értéket képviselő kézi eszközök, összesen mintegy 8.000 korona értékben ingyen osztatnak ki a munkásoknak.

Szalmavarró és fűzhasító gépek használatra adattak ki háziipari szövetkezeteknek és oly községi telepeknek, hol mezőgazdasági munkások téli időben háziiparral foglalkoznak.

Működésben levő gazdasági háziipari szövetkezetek oly célból, hogy munkás tagjaik számát szaporíthassák, tanfolyamok rendezésének költségeire államsegélyt nyertek.

A hol a tanfolyamok tartása után elegendő számú és kellően képzett munkás található, ott gazdasági háziipari szövetkezetek létesítése céljából az előintézkedések megtétettek.

Végül azon munkásoktól, kik a kész tárgyaikat helyben értékesíteni nem tudták, vagy más körülmény folytán az értékesítés nehézségbe ütközött, az állam a készült tárgyakat beváltotta s azokat bizományosok útján értékesítette, ezen eljárásával biztosítva számos mezőgazdasági munkás téli jövedelmező foglalkozását.

Ez úton az egyes szorgalmas munkás családok legmagasabb téli keresete, munkabére 90—100 koronát tett ki s 35—50 koronán alul nem maradt.

Földmívelési Értesítő. Megemlítem végül, hogy a vezetésem alatt álló ministerium hivatalos lapja, a »Földmívelési Értesítő« az 1905. évben XVI. évfolyamába lépett.

Darányi Ignác s. k.

Város földművelésügyi tanácsokkal együtt működnek még a benczerei, benczéri és magyari város földművelésügyi és a gróf Esterházy-féle országi végző földművelésügyi, végül a hazánk első szabványosított tantervű földművelésügyi tanácsai, végül a hazánk első szabványosított tantervű földművelésügyi tanácsai.

Az iskolák a modern tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, röviddel, egy vagy két hónapig tartó földművelésügyi tanácsok és kiképzések nyújtottak az oktatási gazdasági tantervű iskolák.

Válamint földművelésügyi tanácsok egy-egy oktatási tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Gazdasági tanácsok és tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Népi gazdasági tanácsok és tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

1905. évi tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

A tantervű iskolák tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Végül tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Erősen az egyes tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Megjegyzés, hogy a tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák, az iskolák közötti tantervű iskolák.

Darányi Ignác s. k.

A folytatólagos kataszteri felmérés és a földadónyilvántartási munkálatok által az 1905. év folyamán eszközölt helyesbítések figyelembevételével az egész birodalom területe az 1905. év végén 32,483.870 hektárt tett. Ez a terület a kataszteri munkálatok alkalmával a hetvenes években kimutatott 32,500.722 hektárral szemben körülbelül 17 ezer hektárral, a múlt évben kimutatott 34,495.376 hektárral szemben pedig 11⁵ ezer hektárral kisebb. Ez a kevesebbet teljesen a magyar anyaországra esik, a melynek területe a kataszter szerint 28,280.079 hektárt, 1904 végén 28,254.976, végül 1905-ben 28,243.419 hektárt tett, ellenben a társországek területe a kataszteri munkálatok alkalmával kimutatott 4,220.643 hektárról 1904-ben 4,240.400, 1905-ben pedig 4,240.451 hektárra helyesbítettet.

A terület megoszlása művelési ágak szerint.

Az 1905. évi helyesbítések alkalmával kimutatott területi kevesebbet legnagyobb-részt Torontál, Máramaros és Torda-Aranyos vármegyékre esik, a melyek közül az elsőnek összes területe 1,018.827 hektárról 1,010.018 hektárra, Biharé 1,064.307 hektárról 1,062.860 hektárra, végül Torda-Aranyosé 349.465 hektárról 348.575 hektárra helyesbítettet.

A művelési ágak szerinti kiterjedés hektárookban az egész birodalomban a következőleg alakult:

	A kataszter szerint	1904 végén	1905 végén
szántóföld	12,887.689	13,496.522	13,525.084
kert	400.633	419.838	421.161
rét	3,458.564	3,366.337	3,355.088
szőlő	425.497	229.460	232.903
legelő	4,313.514	4,124.002	4,094.757
erdő	9,130.526	9,055.783	9,050.221
nádas	92.860	75.753	74.902
összes termő terület	30,709.283	30,767.695	30,754.116
nem termő terület	1,791.439	1,727.681	1,729.754
összes terület	32,500.722	32,495.376	32,483.870

Az a természetes és gazdaságilag indokolt fejlődési folyamat, a mely szerint a kevesebb jövedelmet nyújtó művelési ágak területe a több jövedelmet nyújtó, vagy változatosabb gazdálkodást megengedő művelési ágak javára fokozatosan csökken, a lefolyt évben is jelentkezik; így a szántóföld területe 28⁰, a kerteké 1³, a szőlőké 3⁴ ezer hektárral növekedett, ellenben a legelőké 29³ ezer, az erdőké 5⁵ ezer, a nádasoké 0⁸ ezer s a csak egyoldalú művelést megengedő réteké 11³ ezer hektárral csökkent. Növekedett a nem termő terület is, mintegy 2 ezer hektárral, a mely körülmény részben új utak és vasutak építésére, részben nagyobb területet igénylő ipartelepek létesítésére, részben pedig eddig nem beltelkek gyanánt használt területeknek kiépítésére vezethető vissza.

Az egyes művelési ágaknak az összterülethez viszonyított aránya, a hegy- és vízrajzi alakuláshoz képest, szerfelett változó; így a Duna-Tisza közén az összes területeknek csaknem kétharmadrésze, 62°/_o-a szántóföld, ellenben a Királyhágóntúl csak 26°/_o-a, a Tisza jobbpartján csak 35°/_o-a, a Tisza balpartján 42°/_o-a, a társországokban 32°/_o-a; a rétterület a Királyhágóntúl 95°/_o, a Tisza-Maros szögén csak 7°/_o; az erdőterület a Királyhágóntúl 38°/_o, a társországokban 36°/_o, ellenben a Duna-Tisza közén csak 8°/_o.

Időjárás.

Az 1904. évi aszályos időjárás és nagy hőség csaknem szeptember hó közepéig tartott, a mi a szántás-vetés munkálatait hátráltatta; szeptember második felében azonban jelentékeny lehülés mellett változó, esős időjárás következett be, a mely nemcsak felüdítette a szárazság miatt hiányosan kelt repcevetéseket, hanem a szántást és vetést is előmozdította. Október hó folyamán az időjárás jobbára kedvező volt; az őszi vetés jól haladt, sőt az ország nagy részében be is fejeztetett; a buza- és rozsvetések jól keltek, üdék és erőteljesek maradtak, némi panaszok csak Bihar és Hajdu vármegyékből hallatszottak. A kedvező időjárás a legelőket is feljavította, a mi lehetővé tette, hogy a nyári legelőhiány miatt lesóványodott marha némileg erőre kapjon.

November hónapban azonban a kedvező, enyhe őszi időjárás hirtelen télire fordult és országszerte sokat havazott, mindazonáltal a korai vetések állapota általában kedvező maradt, ellenben a késői vetések sok helyen nemcsak nem keltek, hanem még a vetés sem volt teljesen befejezhető. A kedvezőtlen időjárás a legeltetést is korán szüntette meg, mi szerfelett érzékenyen sújtotta az aszály következtében amúgy is kevés takarmánnyal rendelkező gazdákat.

A tél szeles, hideg, hosszú s jobbára száraz, kevésbé csapadékos volt s a vetéseknek, különösen a későieknek, elég sokat ártott. Az őszi repce s az őszi árpák egy része tönkrement, a lóherések és luczernások roszzsul, ellenben a buza s a rozsvetések legnagyobbbrészt jól teleltek ki.

A tavaszi munkák, részben a vetés is, már februárban országszerte megindultak; márczius hónapja igen hűvös, de általában nem volt kedvezőtlen, ellenben április első felében szeszélyes, kedvezőtlen volt az időjárás, sok helyen nagy havazások és fagyok is voltak s különösen az április 9-iki fagy sok helyen igen jelentékeny károkat okozott a vetésekben, gyümölcsösökben és szőlőkben egyaránt; ebben a hónapban a gazdasági állapot romlott az előző hónappal szemben. Április közepétől kezdve az időjárás kedvezőbbé vált, bő esőzések állottak be. Május eleje — a királyhágóntúli részeket kivéve — száraz és hideg volt, a hó közepe felé azonban az időjárás megenyhült s a bő esőzések a mezőgazdasági állapoton sokat javítottak, kivéve a Tisza mentét, a hol a kevés eső miatt sok volt a panasz. Junius hó első fele általában inkább hűvös, csapadékos volt, az ország egyes részeiben igen sokat esett, másutt esőhiány volt; a hó második felében az ország keleti és délnyugati részében igen sokat, ellenben az északnyugati részekben a Duna mindkét partján és a Királyhágóntúl alig volt eső; a hó végén fellépett nagy hőség a gabona érését is károsan befolyásolta. Egész július és augusztus első fele igen száraz volt, a mi az aratási és cséplési munkákat elősegítette ugyan, de nagy ártalmára volt a kapás- és takarmány-növényeknek.

Elemi csapások.

Az elemi csapások az 1904/5. gazdasági évben is rendkívül nagy károkat tettek vetéseinkben. Az egész birodalomban 281.404 hektár, összes vetéseinknek 2'27°/_o-a pusztult el teljesen, s azonfelül igen nagy volt a tartós aszály következtében kisebb-nagyobb mértékben megkárosított vetések területe is.

Az 1903/4. gazdasági évvel szemben, a mikor összes vetéseinknek 4'58°/_o-a, 567.742 hektár pusztult el teljesen, a lefolyt gazdasági év az elemi csapások tekintetében jóval kedvezőbb volt ugyan, de a normális évekkal szemben, a melyekben az elemi csapások által teljesen megsemmisített vetések területe az összes vetésterületnek rendszerint legfeljebb 1—1'5°/_o-át szokta tenni, rendkívül kedvezőtlen, annyival inkább, mert az elemi csapások

a lefolyt gazdasági évben részleges károkat is aránytalanul többet tettek, mint — a megelőző rossz termésű évet kivéve — bármely évben azelőtt.

A teljesen megsemmisített vetések területéből 279.563 hektár az anyaországra esett, az összes vetések területének $2'52^0/0$ -a s csak 1.841 hektár a drávántúli részre, az összes vetések területének $0'14^0/0$ -a; a társországok viszonyai tehát ezen vonatkozásban, hasonlóan a múlt évhez, sokkal kedvezőbbek voltak, mint Magyarországiéi. Különösen sokat szenvedtek a Tisza balpartjának vetései, a hol 107.573 hektár, a vetések $6'48^0/0$ -a pusztult el teljesen, sőt Hajdu vármegyében az összes vetések $13'12^0/0$ -a, Békés vármegyében azoknak $11'33^0/0$ -a semmisült meg egészen; igen sokat szenvedett a Tisza-Maros-szöge is, a hol az összes vetéseknek $3'64^0/0$ -a, (Csanád vármegyében $14'97^0/0$ -a) pusztult el teljesen. Általában a szárazabb éghajlatú, sík vidékek aránytalanul nagyobb károkat szenvedtek, mint a csapadékban gazdagabb hegyvidékek; ez természetes, mert az elmúlt évben is az elpusztult vetések zöme a tartós aszály áldozata volt.

Az elemi csapások által okozott károknak több, mint $\frac{4}{5}$ része, ($84'56^0/0$ -a) az aszályra esik, szemben az előző évi $87'43^0/0$ -kal. Nagyok voltak a jégkárok is, a melyek következtében 31.140 hektár, az összes megsemmisített vetésterületeknek $11'07^0/0$ -a pusztult el teljesen; ezzel a kettővel szemben a többi elemi csapásnemek egészen a háttérbe szorulnak.

Legtöbb kárt szenvedtek a lefolyt évben is — épen úgy, mint az előző évben, — a kapás és a takarmánynövények, ezek közül különösen a szemes tengeri, a mely termés 172.750 hektáron, az összes tengeri ültetvények $6'41^0/0$ -án pusztult el teljesen, csaknem kizárólag az aszály következtében; aránylag sokat szenvedett az őszi repce is, a melyből a vetéseknek $7'09^0/0$ -a pusztult el teljesen, egyharmadrészben a fagy, kétharmadrészben az aszály következtében; őszi búzából 52.518, tavaszi árpából 11.177, zabból 11.991 hektárnyi vetés, tehát szintén jelentékeny terület pusztult el teljesen.

Az 1905. évi termésünk általában közepes, sőt az ország egyes vidékein közepén felüli volt s mivel a piacra került termények áralakulása sem volt kedvezőtlen, végeredményben mezőgazdaságunk az 1904/5-iki gazdasági évet az itt-ott jelentkezett takarmányszükség daczára, a kedvezőbbek közé számíthatja.

Buzatermésünk az egész Magyarbirodalomban $46'4$ millió m. m.-t tett, $6'5$ millió m. m.-val többet, mint az előző évben, ellenben $1'4$, illetőleg $3'3$ millió m. m.-val kevesebbet, mint az igen kedvező 1903. és 1902. években. 1896. óta csak 1902-ben és 1903-ban termett több búzánk, mint a múlt évben. A termésátlag hektáronként $12'5$ m. m.-t tett az 1904. évi $10'8$, 1903. évi $12'9$ és 1902. évi $13'7$ m. m.-val szemben. Jó volt a buzatermés az ország nyugati részeiben (Duna balpartján hektáronként $13'7$, a Duna jobbpartján $14'1$ m. m.), közepén felüli a Tisza—Maros szögén ($13'56$) és Duna—Tisza közén ($12'87$), közepén aluli a Királyhágón túl ($11'23$), a Tisza jobbpartján ($11'21$), gyenge a Tisza balpartján ($9'63$). Legnagyobb volt az átlagos termés Baranya vármegyében, hektáronként $15'86$, Sopronban $15'74$, Brassóban $15'42$, Pozsonyban $15'40$, Nyitrában $15'26$, Tolnában $15'13$, Bácsban $15'07$ m. m., igen gyöngye a kedvezőtlen talaj- és klimatikus viszonyok között lévő Árva-, Sáros-, Máramaros-, Lika-Krbava, Modrus-Fiume vármegyéken kívül a Tisza mentén, különösen Hajdu vármegyében (hektáronként $9'03$ m. m.), Csongrád vármegyében ($9'40$), Csanád vármegyében ($9'80$), továbbá Békésben ($9'22$), Szatmárban ($9'43$), Szilágyban ($9'69$), Zágrábban ($7'00$), Belovár—Körösben és Varasdban ($9'65$), Pozsegában ($9'97$ m. m.).

Rozstermésünk jobb volt, mint az előző évek bármelyikében, sőt még az 1902. évi igen jó termést is meghaladta mintegy 100 ezer m. m.-val. Különösen sikerült a Duna jobbpartján (hektáronként $13'22$), a Tisza—Maros szöge néhány vármegyéjében, a Duna—Tisza közén ($12'89$) és a Duna balpartján ($12'57$). Az egyes vármegyéket tekintve, legtöbb termett Mosonban (hektáronként $15'47$ m. m.), Tolnában ($15'20$), Bácsban ($14'52$), Somogyban ($14'44$), Pozsonyban ($14'07$) stb.; a horvát-szlavon vármegyék nagy részét, továbbá Gömör vár-

Termés-
eredmények.

megyét kivéve, nem volt egyetlen vármegye sem, melynek rozstermésének átlaga felül nem haladta volna a hektáronkénti 10 m. m.-t.

Kevésbé jó volt az árpatermés, de ezen terménynemnél pótolta a mennyiségi kevesebbet a kitünő minőség. Termett összesen 14² millió m. m., 2⁹ millió m. m.-val több, mint az előző évben, de 0⁷ m. m.-val kevesebb, mint az igen sikerült 1903-ban. Különösen jól sikerült az árpatermés a túlnyomórészt sörárpát termelő nyugati részeken, a Duna—Tisza között, kivéve Csongrádot és a Tisza—Maros szöge egy részében, közepes volt a Királyhágón túl nagy részében, gyöngye a Tisza két partján és részben a Királyhágón túl, továbbá Horvát-Szlavonországokban. Legnagyobb volt az átlagos termés: Bács vármegyében (hektáronként 17⁸⁰ m. m.), Brassóban (17⁰⁶), Torontálban (16⁰⁵), Tolnában (15⁸⁸), Pozsonyban (15⁶⁸), Temesben (15²⁸), Fejérben (15⁴⁷), Sopronban (14⁹⁹), Pest vármegyében (14⁸³), Baranyában (14⁸⁰), Nyitrában (14⁶⁹), ellenben igen alacsony a kedvezőtlen viszonyokkal küzdő Turóc-, Zólyom-, Sáros-, Lika-Krbava- és Modrus- Fiume vármegyéken kívül: Békés vármegyében (9³²), Hajdu vármegyében (9⁷⁸), Szilágyban (8¹⁸), Ugocsában (9⁹⁵), Csanádban (9³⁷), Hunyadban (9⁹⁰), Kis-Küküllőben (9⁹⁶), Torda-Aranyosban (9⁸⁵), Belovár-Kőrösben (7²⁶), Pozsegában (8²¹) és Zágráb vármegyében (7⁵¹ m. m.).

A zabtermés összesen 12² millió m. m.-t, hektáronként 10⁹³ m. m.-t tett és 2⁴ millió m. m.-val volt nagyobb, mint 1904-ben, de jóval, 0⁷, illetőleg 1⁵ millió m. m.-val kisebb, mint a jó termésű 1902. és 1903. években. A zab is a legjobban az ország délnyugati részében a Duna jobbpartján, a Duna—Tisza között, ezenfelül Temes és Torontál vármegyékben sikerült, ellenben nagyrészt gyenge vagy pedig középen aluli volt az ország többi részeiben.

Tengeritermésünk, a mely összesen 28⁶ millió m. m.-t, hektáronként 11³² m. m.-t tett, szintén jobb volt, mint az 1904. évi, e tekintetben rendkívül rossz esztendőben, a mikor mindössze 18⁰ millió, hektáronként 7⁶² m. m. termett, de rendkívül hátramaradt az ezt megelőző jó termésű esztendők kelszében. A tengeritermés némileg csak a két legnyugatibb országrészben, továbbá a Királyhágóntúl és a társországok néhány vármegyéjében sikerült, egyes vármegyékben azonban ép oly kevés termett, mint 1904-ben; így pl. Csanádban hektáronként csak 2⁰², Ugocsában 3⁹², Békésben 4⁹⁹, Hajduban 5⁰⁸, Szabolcsban 7⁶¹, Szatmárban 7⁷⁷, Aradban 7⁹⁷ m. m. termett.

A burgonyatermés általában kielégítő volt, összesen 49² millió m. m.-t, hektáronként 80⁸⁶ m. m.-t tett és csaknem 17 millió m. m.-val haladta meg az 1904. évi termést, a mikor csak 32⁶ millió, hektáronként 55²⁴ m. m. termett; a termés csaknem elérte az 1903. évit, a mikor 50³ millió m. m. termett és felülhaladta az 1901. és 1902. éveket, a mikor 47⁹, illetőleg 42¹ millió m. m. termett összesen. A legjobb volt a termés az ország nyugati és északnyugati részében, továbbá a Királyhágón túl, a hol a hosszas aszály után még idejében bekövetkezett esők a burgonyatermés sikerülését jelentékenyen előmozdították, ellenben gyöngye volt a többi országrészekben, a hol a múlt évi augusztusi esők már nem használtak.

A többi, kevesebb fontossággal bíró terményt illetőleg a kétszeres, a magbüköny, a lóhere- és luczernamag, a len- és kenderfonál és a czukorrépa termése közepes vagy a közepesnél valamivel jobb, a kölesé, a len- és kendermagé, a dohányé, a takarmányrépáé középen aluli, a repczéé s a hüvelyeseké gyöngye volt.

Elég jól sikerült a takarmánytermés különösen a nyugati, északi s a királyhágóntúli részekben, míg az ország közepén s délkeleti részeiben a termés az elmúlt évben sem volt kielégítő.

Gabonaárak.

A naptári évet és az évi átlagot tekintve, a gabonaárak az előző év magasságán maradtak, sőt az árpát, a zabot és a tengerit illetőleg még emelkedtek is az előző éviékhöz képest. A naptári éven belül, az aratás idejében, a tengerit kivéve, valamennyi gabona-ára csökkent, de az év vége felé a búzát és a rozstot kivéve, ismét az előző év magasságára emelkedett, sőt azt túl is haladta.

A gazdasági évet, azaz az augusztustól júliusig terjedő időszakot tekintve, az áralakulás más képet mutat. A buza, a mely 1904. év augusztus havában 21'15—22'05 koronáért vásároltatott, 1905. év augusztusában 16'33—17'14, tehát csaknem 5 koronával olcsóbban jegyeztetett s az egész gazdasági év folyamán nem emelkedett túl 18 koronán. A rozs 1904. év augusztus havában 15'68—16'18 koronán, 1905. évi augusztusban csak 12'57—12'98 koronán jegyeztetett s az egész év folyamán nem emelkedett túl a 14 koronán. Az árpa ára minőségéhez képest 1904. évi augusztusban 13'89—14'64, 1905. évi augusztusban 12'01—12'51 volt, de az év folyamán emelkedett s a maximumot 1906. áprilisban érte el 14'42—15'24 koronával; ugyanígy volt a zabbal, a mely az 1904. évi augusztus 14'47—15'06 koronás árával szemben 1906. évi augusztus havában csak 12'35—13'20 koronával jegyeztetett s attól kezdve állandóan emelkedve, 1906. évi júliusban 17'52—19'08 koronára emelkedett, jóval meghaladva a buza árát is.

A tengeri a piacra hozatal időpontja tekintetében eltérően a többi gabonaműtől, annak ára is némileg eltérőleg alakult; 1904. év augusztus havában 14'73—14'97 koronával jegyezve, állandó emelkedéssel 1905. augusztus, szeptember és októberében elérte a 17 koronát; mihielyt az új árú novemberben piacra került, az ár hirtelen esett s a gazdasági év többi hónapjában sohasem emelkedett a 14 koronáig sem.

Az a kedvezőtlen alakulás, a mely gabonaműink és őrleményeink külkereskedelmi forgalmában az oly rossz 1904. évi termés következtében beállott, 1905-ben csak részben vett kedvezőbb fordulatot. A kalászosok középen felüli termésével szemben a tengeri az 1905. évben is rosszul sikerült; ez a körülmény, minthogy az előző rossz évről tengerikészletek nem maradtak, a gabonaforgalmi eredményekben jelentékenyen éreztette hatását. A buza, rozs, árpa és zab kivitele az előző évihez képest jelentékenyen emelkedett s megközelítette, sőt árpában és zabbban felül is multa az 1904-et megelőzőtt évek jó eredményeit, ellenben a tengeri kivitele, mely 1902-ben a 4 millió métermázsát is meghaladta, és még 1904-ben is több volt 2 millió métermázsánál, 0'9 millió métermázsára szállott alá. Ezzel szemben az előző két évben amúgy is szokatlanul magas tengeribehozatal csaknem megkétszereződött és az 1904. évi 1'1 millió métermázsá kiviteli többlettel szemben 1 millió métermázsát meghaladó behozatali többletet eredményezett.

Főbb gabonaműink külforgalmának eredményeit az 1904. és 1905. évekről szembeállítva, a következő adatok tüntetik föl:

	Behozatal				Kivitel				Kiviteli többlet			
	menny. ezer m. m.		érték ezer kor.		menny. ezer m. m.		érték ezer kor.		menny. ezer m. m.		érték ezer kor.	
	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.
Buza	1.374	763	21.332	10.943	3.945	4.823	74.138	87.774	2.571	4.060	52.806	76.831
Rosz	22	9	269	114	2.056	2.530	30.023	37.184	2.034	2.521	29.754	37.070
Árpa	368	352	4.153	3.954	2.533	3.994	39.668	63.090	2.215	3.642	35.515	59.136
Zab	157	159	1.666	1.887	2.065	2.449	27.031	35.234	1.908	2.290	25.365	33.347
Tengeri ...	1.142	1.923	13.693	25.288	2.243	905	27.445	14.550	1.101	-1.018	13.752	-10.738

A liszt és egyéb őrlemények forgalma a kalászosok jó termése daczára sem volt kedvező, sőt a forgalom az 1904-iki nem kedvező évhez képest még hanyatlást is mutat. A két évet összehasonlítva ugyanis, forgalmunk következőleg alakult:

	Behozatal				Kivitel				Kiviteli többlet			
	menny. ezer m. m.		érték ezer kor.		menny. ezer m. m.		érték ezer kor.		menny. ezer m. m.		érték ezer kor.	
	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.	1904.	1905.
Buzaliszt	87	87	2.084	1.912	7.194	7.120	199.458	183.057	7.107	7.033	197.374	181.145
Egyéb őrlemények	8	10	144	222	288	175	7.525	4.842	280	165	7.381	4.620

A gabonaneműek és az őrlemények forgalmát egybefoglalva, végeredményül 18'7 millió métermázsza kiviteli többletet kapunk 382'4 millió korona értékben, szemben az előző évi 17'2 millió métermázsával és 361'9 millió korona értékkel.

Legfőbb gabonaneműnknek, a búzának forgalma az előző évihez képest ugyan lényegesen javult, mindazonáltal mégis jelentékenyen hátramaradt az 1904. évet megelőző évekkal szemben. A behozatal tetemesen csökkent, de még mindig jóval nagyobb volt a szokottnál, a kivitel pedig nem érte el a korábbi évek eredményeit, így az 1903. évi 5'02 millió métermázsát tevő kiviteli többletnél 0'96 millió métermázsával kisebb. Az 1905. év folyamán kivitt buza mennyisége 4'82 millió métermázsát, értéke pedig 87'77 millió koronát tett, míg az előző évben csak 3'95 millió métermázsza búzát vittünk ki 74'14 millió korona értékben. Kiviteli többletünk így 2'57 millió métermázsáról 4'06 millió métermázsára, értékben pedig 52'81 millió koronáról 76'83 millió koronára emelkedett. Kivitelünk ezúttal is csaknem kizárólag Ausztriára szorítkozott, a behozott buza pedig túlnyomólag szerbiai származású volt.

Rozskivitelünk többlete az 1904. évi 2'00 millió métermázsával szemben 2'52 millió métermázsára emelkedett; az eredmény tehát jóval kedvezőbb volt, de jelentékenyen hátramaradt az 1903. évi 2'97 millió métermázsányi kiviteli többlettel szemben. Vámkülföldön 2'5 ezer métermázsza rozs talált piacot.

Árpaforgalmunk visszanyerte rendes alakulatát. A kivitel kerekén 1'4 millió métermázsával multa felül az abnormis 1904. év kivitelét és csaknem elérte a jó 1903. évi eredményt is. A kivitt 3'99 millió métermázsza árpának majdnem fele: 1'90 millió métermázsza Ausztriába és közel ugyanennyi: 1'64 millió métermázsza Németországba adatott el. Hollandiába 212.645, Nagy-Britanniába 134.746 métermázsza árpát szállítottunk.

Nagyon kedvezően alakult zabforgalmunk, mely terményből 2'45 millió métermázsát vittünk ki, felülmulva az 1903. évi (2'26 millió métermázsza) kivitelét is. Zabkivitelünk 22 ezer métermázsza kivételével egészben Ausztriába irányult, 19 ezer métermázsát pedig Boszniába szállítottunk.

Kukoriczaforgalmunk mérlege az egymást követő két rossz termés folytán passzive alakult és még az inséges aratásra következő 1898. év eredményénél is sokkal rosszabb volt. A legutóbbi tíz évben állandóan 2—3 millió métermázsza között ingadozó kivitelünk ugyanis 905 ezer métermázsára szállott alá s ezzel külkereskedelmi mérlegünk a nagy (1.923 ezer métermázsza) behozatal következtében 1'02 millió métermázsával volt passzive.

A tengerit legnagyobbbrészt (1,005.744 métermázsza) Argentínából szereztük be, ezenfelül Rumániából (277.486 métermázsza), Bulgáriából (234.962 métermázsza), az Északamerikai Egyesült Államokból (229.280 métermázsza) és Szerbiából (92.569 métermázsza) hoztunk be nagyobb mennyiségű kukoriczát. Kivitelünk túlnyomólag Ausztriába (811.063 métermázsza) irányult, de nagyobb mennyiséget (85.632 métermázsza) vittünk ki Boszniába is.

Lisztbehozatalunk 1905-ben is jelentéktelen volt, a kivitel pedig alig számottevő csökkenést mutat. A kivitt 7'12 millió métermázsza liszt (1904-ben 7'19 millió métermázsza, 1903-ban 7'71 millió métermázsza) 183 millió korona értéket képviselt. Kiviteli piacainkat illetőleg lisztforgalmunk csak csekély változást mutat. A kivitt liszt 86⁰/₀-a Ausztriában talált fogyasztóra. Emelkedett boszniai kivitelünk, hova 365'7 ezer métermázsza (1904-ben 311 ezer métermázsza) lisztet vittünk ki, ellenben Nagy-Britanniába az előző évinél (387 ezer métermázsza) közel 100 ezer métermázsával kevesebbet, vagyis csak 295 ezer métermázsát szállítottunk. Ezek után következik Németország 130 ezer, Franciaország 71 ezer, Brazília 70 ezer, Hollandia 35 ezer és Olaszország 11 ezer métermázsza liszttel.

Az 1905. évi aratásnak gabona- és lisztforgalmunk alakulására gyakorolt hatását úgy ítéltük meg leginkább, ha az aratást követő hónapok külforgalmi adatait vizsgáljuk.

Ezen időszak adatait tekintve, gabona- és lisztforgalmunk a négy utolsó év augusztus—december havában a következőleg alakult:

	B u z a				R o z s				Á r p a			
	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905
	é v b e n b e h o z a t o t t m é t e r m á z s a											
Augusztusban	7.339	840	139.327	127.510	186	915	7.492	917	23.721	25.149	64.686	19.578
Szeptemberben	1.463	7.386	330.048	49.538	1.064	1.150	985	1.685	12.401	4.482	79.862	61.164
Októberben	3.538	6.981	393.791	11.349	2.754	468	5.598	274	296	31.018	14.982	1.345
Novemberben	18.314	38.866	179.813	107.861	6.464	186	3.697	42	2.266	7.033	72.192	37.115
Decemberben	2.555	51.047	56.699	81.253	33	255	788	33	1.867	28.212	105.396	27.170
Összesen ...	33.209	105.120	1.099.678	377.511	10.501	2.974	18.560	2.951	40.551	95.894	337.118	146.372

	Z a b				T e n g e r i				L i s z t			
	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905
	é v b e n b e h o z a t o t t m é t e r m á z s a											
Augusztusban	3.116	3.768	12.440	7.276	14.246	81.447	132.082	183.353	4.742	6.210	11.154	5.333
Szeptemberben	7.662	10.991	17.554	12.023	21.671	132.668	154.706	106.168	5.628	5.741	8.104	3.883
Októberben	8.286	13.430	10.007	8.185	24.743	58.769	110.491	58.725	5.991	5.098	8.640	4.951
Novemberben	7.152	27.886	11.610	12.989	22.028	79.258	283.036	75.303	6.726	5.575	10.764	5.468
Decemberben	5.013	26.214	11.808	5.867	19.341	95.373	144.808	127.199	6.413	5.849	11.237	5.802
Összesen ...	31.229	82.289	63.419	45.740	102.029	447.515	825.123	550.748	29.500	28.473	49.899	25.437

	B u z a				R o z s				Á r p a			
	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905
	é v b e n k i v i t e t e t t m é t e r m á z s a											
Augusztusban	845.403	624.957	473.214	626.868	516.690	432.540	206.504	429.207	191.742	397.805	158.413	388.430
Szeptemberben	864.883	700.089	299.075	634.684	475.247	402.919	96.121	317.349	719.449	775.551	327.522	939.606
Októberben	642.019	555.817	250.713	463.774	315.479	278.534	127.734	225.533	694.027	757.589	248.370	817.073
Novemberben	573.893	579.423	259.566	498.504	302.669	358.179	162.024	295.849	660.239	650.279	264.424	675.376
Decemberben	403.283	365.287	255.375	471.237	213.334	182.506	135.582	209.639	411.077	405.097	239.902	427.722
Összesen ...	3,329.481	2,825.573	1,537.943	2,695.067	1,823.479	1,654.678	727.965	1,477.597	2,676.534	2,986.321	1,238.631	3,248.207

	Z a b				T e n g e r i				L i s z t			
	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905	1902	1903	1904	1905
	é v b e n k i v i t e t e t t m é t e r m á z s a											
Augusztusban	371.344	268.995	273.047	325.215	267.951	126.923	126.970	45.155	588.171	618.500	606.606	573.454
Szeptemberben	356.981	424.895	166.797	351.975	124.160	67.266	81.367	23.677	814.983	700.116	529.192	705.866
Októberben	249.510	237.843	127.539	223.875	120.293	135.015	71.978	48.626	833.624	830.753	532.406	731.214
Novemberben	163.776	169.536	102.628	294.205	222.151	200.197	52.812	77.412	729.551	743.685	601.138	843.900
Decemberben	85.128	86.535	79.201	214.793	264.170	215.037	39.798	140.964	733.990	675.239	532.522	626.501
Összesen ...	1,231.739	1,187.804	749.212	1,410.063	998.725	744.438	372.925	340.834	3,700.319	3,573.293	2,801.864	3,480.335

A kalászosok jó termésének hatása akár az öt hónap forgalmának végeredményét, akár az egyes hónapok eredményét tekintjük, egyaránt nyilvánvaló.

Buzából 2⁷ millió métermázsát, 1² millió métermázsával többet vittünk ki az 1905. év aratás utáni utolsó öt hónapjában, mint az előző év megfelelő időszakában s e mellett a behozatal is csaknem 0⁷ millió métermázsával volt kisebb; az 1905. évi öt hónapi kivitel erősen megközelítette az 1903. évi forgalmat. Rozsból csaknem 0⁸ millió métermázsával vittünk ki többet, mint az előző év megfelelő időszakában. Árpa- és zabkivitelünk pedig ezen időszakban jóval magasabb volt, mint akár az 1902., akár az 1903. évi kivitel. Liszt kivitelünk sem maradt nagyon hátra az 1902. és 1903. évek kedvező forgalmi viszonyai mögött, csak a tengeriforgalomban jelentkezett visszaesés még az 1904. évi forgalommal szemben is; e terménynél már ezen öt hónapban több, mint százezer métermázsányi behozatali többlet állott be.

Gabona- és lisztforgalmunknak gazdasági évek szerint való (buzánál, rozsnál, árpánál, zabnál a gazdasági évet augusztus 1-től július hó 31-ig, a tengerinél november hó 1-től október hó 31-ig számítva) alakulását az utóbbi évekről a következő táblázatok tüntetik föl:

Buza és liszt.

Év (gazdasági év, VIII/1—VII/31.)	Buza- behozatal	Liszt- behozatal buzára át- számítva	Buza- és liszt- behozatal együtt	Buza- kivitel	Liszt- kivitel buzára át- számítva	Buza- és liszt- kivitel együtt	Behozatali többlet (—)
							Kiviteli többlet (+)
m é t e r m á z s á b a n							
1899—1900	773.518	108.111	881.629	4,875.568	9,418.281	14,293.849	+ 13,412.220
1900—1901	119.824	79.329	199.153	5,652.341	9,954.347	15,606.688	+ 15,407.535
1901—1902	543.153	93.063	636.216	4,094.501	9,193.331	13,287.832	+ 12,651.616
1902—1903	131.802	107.736	239.538	5,733.499	11,197.276	16,930.775	+ 16,691.237
1903—1904	375.283	92.287	467.570	5,212.210	11,386.112	16,598.322	+ 16,130.752
1904—1905	1,484.485	158.190	1,642.675	3,681.867	9,209.356	12,891.223	+ 11,248.548
1905—1906	720.172	79.993	800.165	5,551.582	9,979.254	15,530.836	+ 14,730.671

Rozs és kétszemes.

Év (gazdasági év)	Behozatal	Kivitel	Behozatali többlet (—)	Év (gazdasági év)	Behozatal	Kivitel	Behozatali többlet (—)
			Kiviteli többlet (+)				Kiviteli többlet (+)
m é t e r m á z s a							
1899—1900 ...	6.343	2,866.487	+ 2,860.144	1903—1904 ...	6.392	2,990.896	+ 2,984.504
1900—1901 ...	8.603	3,145.904	+ 3,137.301	1904—1905 ...	24.777	1,767.011	+ 1,742.234
1901—1902 ...	19.308	2,099.484	+ 2,080.176	1905—1906 ...	5.844	2,702.885	+ 2,697.041
1902—1903 ...	13.563	3,155.921	+ 3,142.358				

Árpa és maláta.

Év (gazdasági év)	Árpa- behozatal	Maláta- behozatal árpara át- számítva	Árpa- és maláta- behozatal együtt	Árpa- kivitel	Maláta- kivitel árpara át- számítva	Árpa- és maláta- kivitel együtt	Behozatali többlet (—)
							Kiviteli többlet (+)
m é t e r m á z s a							
1899—1900	105.027	1.432	106.459	4,526.177	320.636	4,846.813	+ 4,740.354
1900—1901	116.006	1.773	117.779	3,289.773	331.326	3,621.099	+ 3,503.320
1901—1902	140.471	6.181	146.652	3,139.519	275.560	3,415.079	+ 3,268.427
1902—1903	56.237	2.395	58.632	3,787.893	398.017	4,185.910	+ 4,127.278
1903—1904	155.406	3.328	158.734	4,323.115	376.737	4,699.852	+ 4,541.118
1904—1905	508.015	2.673	510.688	2,042.214	193.110	2,235.324	+ 1,724.636
1905—1906	205.579	4.679	210.258	3,856.672	235.007	4,091.679	+ 3,881.421

Zab és kukoricza.

Év (gazdasági év)	Zab- behozatal	Zab- kivitel	Behozatali többlet (—)	Kukoricza- behozatal	Kukoricza- kivitel	Behozatali többlet (—)
			Kiviteli többlet (+)			Kiviteli többlet (+)
m é t e r m á z s a						
1899—1900	88.738	2,729.648	+ 2,640.910	387.627	2,459.422	+ 2,071.795
1900—1901	65.051	2,239.398	+ 2,174.347	745.168	3,262.963	+ 2,517.795
1901—1902	108.454	1,943.527	+ 1,835.073	461.010	4,349.115	+ 3,888.105
1902—1903	69.476	2,285.602	+ 2,216.126	873.414	2,622.787	+ 1,749.373
1903—1904	157.317	2,510.330	+ 2,353.013	888.971	2,565.728	+ 1,676.757
1904—1905	169.661	1,797.391	+ 1,627.730	2,148.094	778.850	— 1,369.244
1905—1906	112.052	2,412.170	+ 2,300.118	—	—	—

Gabona- és lisztforgalmunknak a gazdasági évről készített kimutatása világosan mutatja, hogy mennyivel kedvezőbb volt az 1905. évi aratás, mint az előző évi. Buzakivitelünk magasan felülhaladta az előző gazdasági év eredményeit és a kielégítő termésnek megfelelően alakult többi kalászosaink forgalma is, főleg az árpáé, melyből a jobb gazdasági évekre emlékeztető kiviteli többletünk volt. A kukoriczaforgalom adatai, a gazdasági évet tekintve, kedvezőbbek az 1904—1905. évnél, melynek eredményeiben egy még rosszabb tengeritermés befolyása jelentkezik.

Állatforgalmunk részben kedvezőtlenebbül alakult, mint az 1904. évben. A sertésforgalom javulása és juhkivitelünk némi emelkedése mellett szarvasmarha-forgalmunk az előző évekhez képest jóval gyöngébb volt, míg a lovak, valamint az eleven szárnyasok forgalmában csekély ingadozással találkozunk.

Állatforgalom.

A kiviteli többlet az utolsó 5 év alatt, darabszám és érték szerint következőleg alakult:

	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
	kiviteli többlet darabokban					kiviteli többlet ezer koronákban				
Ökör	179.126	172.805	190.407	246.184	177.635	79.159	82.639	97.460	122.211	92.711
Bika	19.455	21.105	21.024	23.102	18.808	6.388	7.846	8.330	9.411	8.321
Tehén	31.079	47.224	38.690	50.865	44.093	9.326	15.806	14.457	17.846	17.715
Bivaly	6.544	10.598	10.718	9.085	10.757	962	1.723	1.843	1.643	2.117
Üsző és tinó ...	15.440	18.223	17.804	26.064	17.576	3.262	4.236	4.370	6.269	4.361
Borjú	20.903	24.598	15.967	21.993	18.346	844	1.060	989	1.106	1.142
Szarvasmarha										
összesen	272.547	294.553	294.610	377.293	287.215	99.941	113.310	127.449	158.486	126.367
Juh, kecske, bárány és gödölye										
összesen	209.045	285.850	173.093	146.013	159.334	3.215	5.047	3.749	2.878	3.246
Sertés és malacz										
összesen	505.888	458.772	273.700	218.284	293.099	51.848	55.470	39.862	31.577	37.637
Ló és csikó										
összesen	45.091	46.800	47.195	50.625	49.485	22.546	25.359	23.491	23.897	24.164
Öszvér és számár										
összesen	802	712	667	589	687	60	42	40	35	45
Vágó-ésigásállatok összesen ...	1,033.373	1,086.687	789.265	792.804	789.820	177.610	199.228	194.591	216.873	191.459
Eleven szárnyas										
összesen	6,473.765	6,670.079	6,246.742	6,406.546	5,294.110	8.030	8.695	7.707	8.241	8.010

Szarvasmarha-forgalmunkban, mely az utolsó években következetes fejlődést mutatott, 1905-ben igen jelentékeny visszaesés állott be. Az 1904. évi takarmányinség folytatólagos hatása, a mely az 1904. évi kivitel nagy felszökkenésében is jelentkezett, 1905-ben a szarvasmarha-állomány csökkenése folytán megfordított irányban, a kivitel visszafejlődésében jutott kifejezésre. Ezenfelül szarvasmarha-forgalmunkban az is kedvezőtlen jelenségnek mondható, hogy a tehénkivitel emelkedő irányzatú s borjúkivitelünk is 1905-ben jóval nagyobb volt, mint a takarmányinséget megelőzőtt 1903. esztendőben.

Juhforgalmunk valamivel kedvezőbben alakult, mint 1903-ban, de ebből a tényből épen nem lehet következtetni ezen hanyatló állattenyésztési ág fejlődésére. Sertésforgalmunk a behozatal csökkenése és a kivitel emelkedése mellett az 1904. évinél jóval nagyobb kiviteli többlettel zárult, de az 1901. és 1902. évek eredményét távolról sem érte el s legfeljebb annyiból mondható kedvezőnek, hogy a tartós hanyatlás után az 1905. év volt az első, mely — a darabszám szerinti kiviteli többletet tekintve — ismét fejlődő irányzatot mutat. Ló kivitelünk megtartotta az utolsó években elért színvonalat s ha darabszámra nézve kevesebb volt is a kiviteli többlet valamivel, mint 1904-ben, az értéket tekintve, a lovak árának emelkedése következtében, az 1905. évi eredmény volt kedvezőbb. Az eleven szárnyasok eddig szépen fejlődő forgalmában visszaesés állott be; a kiviteli többlet több, mint egy millió szárnyással, értékre nézve pedig 231 ezer koronával volt kedvezőtlenebb, mint 1904-ben és a darabszámot tekintve az utolsó öt év alatt, a forgalom egyszer sem, érték tekintetében pedig csak 1903-ban alakult kedvezőtlenebbül, mint az 1905. évben.

Állatvásárok.

Az egész Magyarbirodalomban az 1905. év folyamán 5.448 állatvásár tartatott, 88 állatvásárral kevesebb, mint az előző évben. Az állatvásárok közül 4.547 (1904-ben 4.622) tartatott a Dráváninnen, 901 (1904-ben 914) a Drávántúl.

A felhajtás nagysága körülbelül az előző év keretei között mozgott; szarvasmarhában és sertésben valamivel több, lóban és juhban kevesebb állat hajtattott fel. Az utolsó öt évben az állatvásárok forgalma következőleg alakult:

	F e l h a j t a t o t t					E l a d a t o t t				
	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.
	é v b e n e z e r d a r a b					é v b e n e z e r d a r a b				
Szarvasmarha	5.639	5.373	5.307	5.465	5.500	1.860	2.018	2.157	1.956	2.170
Ló	2.194	2.131	2.219	2.170	2.068	471	493	579	529	562
Juh	1.372	1.125	913	1.135	1.072	584	565	527	622	578
Sertés	1.369	1.178	984	1.161	1.177	572	545	487	511	527

A kelendőségi viszonyok jóval kedvezőbbek voltak, mint az előző évben; így eladott az állatvásárookra felhajtott szarvasmarhák 39·5°/_o-a (1904-ben 35·8°/_o-a), a lovak 27·2°/_o-a (1904-ben 24·3°/_o-a), a juhek 51·3°/_o-a (1904-ben 54·8°/_o-a), végül a sertések 44·8°/_o-a (1904-ben 44·0°/_o-a).

A felhajtás legnagyobb része a tavaszi s a nyári hónapokra esett; ezekben a hónapokban volt az állatok kelendősége a legnagyobb. Legtöbb szarvasmarhát hajtottak fel 1905-ben: Torda (44.212 db felhajtás, 10.288 db eladás), Szikszó (41.282 db felhajtás, 8.389 db eladás), Máramarossziget (40.007 db felhajtás, 12.705 db eladás), Bánffyhungyad (37.048 db felhajtás, 16.128 db eladás) vásáraitra; legtöbb lovat Gyula (42.870 db felhajtás, 14.157 db eladás), Temesvár (36.680 db felhajtás, 7.532 db eladás), legtöbb juhot Debreczen (107.330 db felhajtás, 83.196 db eladás), Gyula (31.500 db felhajtás, 26.584 db eladás), végül legtöbb sertést Ruma (22.371 db felhajtás, 5.895 db eladás), Debreczen (18.530 db felhajtás, 7.662 db eladás), Temesvár (12.550 db felhajtás, 5.320 db eladás) vásáraitra.

Gyapjúaukcziók.

A juliusi gyapjúaukczió 10.529, az októberin 4.500, összesen 1905-ben 15.029 bál gyapjút adtak el (1904-ben 15.056 bált), az 1904. éveikkel szemben némileg javult árakon; így, csak a fontosabbakat emelve ki, a merinó posztógyapjú 1905-ben 400—656 (1904-ben 500—584) koronán, a finom posztógyapjú 430—530 (1904-ben is 430—530) koronán, a finom és középfinom szövetgyapjú 300—400 (1904-ben is 300—400) koronán, a finom fésűgyapjú 310—406 (1904-ben 280—320) koronán, a finomabb báránygyapjúk 290—754 (1904-ben is 290—754) koronán vásároltattak.

Tej-szövetkezetek.

A vajtermelésre berendezett falusi tejszövetkezetek száma 1905-ben 597-re emelkedett, (1904-ben 566, 1903-ban 513 ilyen szövetkezet működött). Ezen szövetkezetek tagjainak száma 56.556-ot (1904-ben 55.091), az üzletrészek (tehenek) száma 95.373-at (1904-ben 93.839), a tagok által beszállított tej mennyisége 77·1 millió (1904-ben 95·3 millió) litert, a készített vaj mennyisége 2·5 (1904-ben 2·9) millió kilogrammot, végül a szövetkezetek összes bevétele 8·6 (1904-ben 10·1) millió koronát tett.

Ezen adatok szerint a tejszövetkezetek 1905-ben csak extenzíve fejlődtek, míg a termelés visszaesett, a mi azonban természetes következménye az 1904. évi takarmányinséges esztendőnek, a melynek káros hatása az 1905. év első öt hónapjára is kiterjedt.

Méhészet.

A méhészeti vándortanítók a lefolyt évben az ország 12.265 községéből gyűjtötték a méhészeti termelésre vonatkozó adatokat, míg az előző évben csak 12.077 községből. Ez adatok szerint a méhcsaládok száma az 1905. év őszén 586.957 volt, ezek közül 211.427 mozgó szerkezetű, 375.930 közönséges kaptárakban, míg 1904-ben összesen 582.184 méhcsalád közül 216.254 mozgó szerkezetű, 367.330 közönséges kaptárban volt. Adataink szerint a méhészet fejlődik ugyan, de a mozgó, tehát tökéletesebb szerkezetű

kaptárak használata ebben az évben visszaesésben lévőnek látszik. Legtöbb a méhcsaládok száma Vas vármegyében 23.498, Jász-Nagykun-Szolnokban 23.349, Pestben 23.095, Torontálban 17.902, Somogyban 16.997, Tolnában 16.792, Nyitrában 16.523 méhcsalád. Termelés gyanánt 31.466 m. m. méz és 2.020 m. m. viasz mutatattik ki mindössze 3,047.203 korona értékben; úgy a méz-, mint a viasztermelés is jól sikerült.

Selyemtenyésztésünk helyzete az 1905. évben a legtöbb viszonylatban általában kedvezően alakult. A termelők száma csökkent ugyan az előző évvel szemben és pedig Magyarországon 1.871, a társországokban 1.051, az egész birodalomban 2.922 családdal, úgy, hogy 1905-ben a termelő családok száma csak 109.790 volt, az előző évi 112.712 családdal szemben, ellenben nem jelentéktelenül növekedett a termelő községek száma és pedig Magyarországon 2.234-ről 2.389-re, az egész birodalomban 2.823-ról 2.973-ra és még jelentékenyebben a termelt gubó mennyisége s a termelésnek pénzürtéke.

Termeltetett gubó az egész birodalomban 1,959.213 kg., 325.761 kg.-mal több, mint az előző évben; a termelt mennyiségből 1,682.084 kg. esett az anyaországra, 277.129 kg. a társországokra, esett tehát egy-egy termelő családra a Dráváninnen 18² kg., a társországokban 16¹ kg., az egész birodalomban 17⁹ kg., szemben az előző évi 14⁸, 13¹ és 14⁵ kg.-mal.

A termelőknek mindössze 5,167.925 korona fizettetett ki, 654.563 koronával több, mint az előző évben, esett tehát egy termelő családra Magyarországon 31, a társországokban 28, az egész birodalomban 31 korona, szemben az előző évi 25, 23 és 25 koronával.

Legelterjedtebb a selyemtenyésztés Bács-Bodrog vármegyében, ahol 1905-ben 128 községben 30.647 termelő 593.472 kg. gubót termelt 1,042.139 korona értékben; ezen vármegye 130 községe és városa között csak 2 oly község van, a melyben nem foglalkoznak selyemtenyésztéssel. Torontál vármegye 212 községe közül 209-ben foglalkozik összesen 21.010 termelő család selyemtenyésztéssel, a kik 359.988 kg. gubót termeltek 627.418 korona értékben. Igen jelentékeny és elterjedt még a termelés Temes vármegyében, a hol 226 község és város közül 223-ban foglalkoznak ezen termelési ággal s 1905-ben 264.922 kg. gubót termeltek 472.905 korona értékben, továbbá Krassó-Szörény vármegyében, a hol 362 község közül 237-ben 131.431 kg. gubót termeltek 231.002 korona értékben.

Külkereskedelmi forgalmunk állati termékekből az 1905. évben sem mutat kedvező képet. A kiviteli többlet valamivel nagyobb volt ugyan, mint volt az előző évben, de messze mögötte maradt az 1903. évi és még inkább az 1902. évi forgalmi eredményeknek. A legtöbb idetartozó cikknél a behozatal általában növekszik s a kivitel, egyes cikkekettől eltekintve, alig fejlődik.

Állati termékek
forgalma.

Állati termékeink forgalmának végeredményei az utolsó négy évben következőleg alakultak:

É v	Behozatal	Kivitel	Kiviteli többlet
	ezer korona értékben		
1902-ben	38.109	158.645	120.536
1903-ban	38.985	150.946	111.961
1904-ben	44.371	146.028	101.657
1905-ben	46.641	150.524	103.883

Állati termékeink forgalmának részleteit az eledelel és az ipari nyers és segédanyagok szerinti csoportosítással a következő adatok tüntetik föl:

Eledelfélék	Behozatal				Kivitel			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
	mennység métermázsákban							
Tej, tejföl	7.642	8.478	9.274	11.884	342.074	390.635	416.685	474.123
Tojás	14.884	16.229	15.623	15.045	449.721	396.849	403.548	283.654
Méz	840	1.005	1.317	2.533	13.960	11.559	9.341	8.803
Természetes vaj ...	1.102	1.534	1.368	2.608	51.189	52.316	54.108	42.465
Lúdzsír	138	163	219	201	408	376	346	279
Disznózsír	770	1.286	4.029	21.607	125.588	94.586	75.915	43.777
Nyers szalonna ...	605	798	927	719	46.642	41.213	48.660	52.267
Füstölt szalonna	410	452	434	486	8.245	7.967	8.564	8.366
Friss hús	18.022	19.826	25.177	16.729	113.507	86.286	92.379	102.878
Leölt szárnyas ...	481	613	639	701	134.250	127.356	131.030	113.974
Sajtok	16.880	17.837	18.621	25.367	29.792	31.228	31.883	30.709
Elkészített hús ...	17.330	20.666	22.767	23.124	28.297	26.048	28.951	32.285
Háj	8	6	8	2	2.202	1.239	1.931	2.269
Összesen	79.112	88.893	100.403	121.006	1.345.875	1.267.658	1.303.341	1.195.849

Eledelfélék	Behozatal				Kivitel			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
	érték ezer koronákban							
Tej, tejföl	92	102	118	153	4.105	4.102	4.750	5.595
Tojás	1.012	1.104	1.101	1.077	35.365	30.187	31.429	23.656
Méz	57	70	92	183	977	855	691	669
Természetes vaj	235	305	284	558	8.942	9.538	10.807	8.635
Lúdzsír	23	30	41	44	69	70	64	62
Disznózsír	85	165	483	2.625	13.815	12.107	9.110	5.538
Nyers szalonna ...	61	93	102	86	4.711	4.781	5.353	6.272
Füstölt szalonna	44	56	52	63	890	988	1.019	1.088
Friss hús	1.846	2.221	2.906	2.044	11.908	9.831	10.367	13.082
Leölt szárnyas ...	95	115	129	149	15.664	15.105	14.737	15.115
Sajtok	2.715	2.476	2.453	3.235	2.633	2.685	2.807	2.749
Elkészített hús ...	3.333	4.079	4.334	4.845	5.242	4.988	5.303	6.479
Háj	1	1	1	1	248	149	239	290
Összesen	9.599	10.817	12.096	15.063	104.569	95.386	96.676	89.230

Ipari nyers- és segédanyagok	Behozatal				Kivitel			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
	mennység métermázsákban							
Viasz	788	738	914	825	3.028	3.761	3.133	2.946
Bőrök nyersen	135.351	111.452	122.378	97.639	78.188	80.919	70.009	107.273
Haj, szőr, serte, toll	13.840	16.412	15.101	16.551	36.283	38.759	34.554	35.000
Belek és hólyagok	10.347	10.042	10.535	10.720	11.344	12.348	10.967	10.545
Zsiradékok	31.577	43.419	58.391	69.440	39.766	45.335	31.445	29.434
Gyapjú	23.970	24.198	24.978	27.572	94.951	88.517	79.655	93.512
Állati hulladékok ...	30.064	28.557	43.585	57.945	96.519	82.040	72.986	85.906
Összesen	245.937	234.818	275.882	280.692	360.079	351.679	302.749	364.616

	Behozatal				Kivitel			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
	érték ezer koronákban							
Viasz	252	236	292	264	908	1.128	940	912
Bőrök nyersen	17.477	15.767	18.664	16.706	14.415	14.931	13.814	20.955
Haj, szőr, serte, toll	2.582	3.060	3.041	3.030	8.640	10.643	9.934	10.571
Belek és hólyagok	1.950	1.998	1.937	1.964	2.524	2.603	2.310	2.207
Zsiradékok	1.833	2.257	2.819	3.284	2.976	2.965	1.772	1.960
Gyapjú	4.124	4.572	5.055	5.730	23.730	22.509	19.929	23.860
Állati hulladékok	332	278	467	600	883	781	653	829
Összesen	28.550	28.168	32.275	31.578	54.076	55.560	49.352	61.294

Kétségtelen, hogy az 1905. év forgalmi eredményeiben, az 1904. takarmányinséges esztendő káros hatása jut kifejezésre, a melynek következtében állatállományunk fejlődése nemcsak megakasztott, hanem évekre vissza is vettett. A külforgalom kedvezőtlen alakulása tekintetében befolyással bír továbbá a belfogyasztás állandó emelkedése is, a melylyel, — bármily csekély volt is az, — a termelés az utolsó két évben nem volt képes lépést tartani. Nagyrészt ennek a két oknak kell tulajdonítani az 1904. és 1905. évek kedvezőtlen forgalmi eredményeit, a melyekben egyébként több terméknél a kedvezőtlen viszonyok daczára is fejlődéssel találkozunk.

Tojás kivitelünk csaknem egy negyedével csökkent; ezenkívül rendkívül kedvezőtlenül alakult disznózsírforgalmunk is. Míg ugyanis a kivitel az 1902. évi 125.588, az 1903. évi 94.586 és az 1904. évi 75.915 métermázsáról 43.777 métermázsára csökkent, a behozatal 770, 1.286, illetőleg 4.029 métermázsáról 21.607 métermázsára csökkent föl, vagyis a kiviteli többlet 1902-ről 1905-re 124.818 métermázsáról 22.170 métermázsára, értékben: 1373 millióról 291 millió koronára szállott alá. A behozatal emelkedése mellett csökkenést látunk sajt kivitelünkben is, mely cikkben mennyiségileg ugyan állandóan jelentékeny kiviteli többletünk van, de érték tekintetében mérlegünk legtöbb esetben passzív, tekintettel a behozott sajtfélék magasabb átlagos értékére. Emelkedett friss húskivitelünk, melynek kiviteli többlete az előző évhez képest — a behozatal egyidejű csökkenése folytán — 67.202 métermázsáról 86.149 métermázsára 746 millió koronáról 1103 millióra emelkedett; ez a nagy emelkedés azonban nagy részben annak tulajdonítandó, hogy a takarmányinség és a magas húsárak csábító hatása folytán a haszonállatok levágása — az állatállomány kárára, — erőszakoltatott. Leölt szárnyasokból kevesebbet vittünk ki, mint az előző két évben, de a kivitel értéke mindkét évhez képest növekedett.

Az állati származású ipari nyers és segédanyagok kiviteli többlete értékre nézve nemcsak az 1904., hanem az 1903. év többletét is felülmuta, mely eredményt főleg az erősen megcsökkent behozattal szemben hirtelen felszökött, normálisnak nem mondható nyersbőr kivitel, továbbá az emelkedett gyapjú kivitel idézte elő. A nyersbőrforgalomban beállott jelentékeny változás folytán az 1903. évi 30.533 m. m., illetőleg az 1904. évi 52.369 m. m. behozatali többlet helyett 9.634 métermázsa kiviteli többlet állott elő. Gyapjúforgalmunk jóval élénkebb volt, mint az előző évben; a behozatal 2.594 métermázsa emelkedésével szemben a kivitel 13.517 métermázsával emelkedett s a kivitt gyapjú mennyisége kerek 5 ezer métermázsával felülmuta az 1903. évi kivitelt is. A többi termékek forgalmában nem volt jelentékenyebb változás.

Állategészségügyünk viszonyai az 1905. évben, a sertésvész és sertésorbáncz nagymérvű pusztításai daczára, elég kedvezően alakultak. Az egész Magyarbirodalomban ragadós állati betegségben 243.082 darab állat pusztult el, szemben az előző évi 271.627 darabbal. Az egyes állatnemeket illetőleg elpusztult: ló 1905-ben 1.619, 1904-ben 1.299 db, szarvasmarha 1905-ben 6.040, 1904-ben 6.879 db, juh 1905-ben 8.937, 1904-ben 4.827 db, sertés 1905-ben 226.486, 1904-ben 258.622 darab; ezek szerint emelkedés az elhullott vagy kiirtott lovak és juhok számánál jelentkezik, míg a többi állatnemnél a csökkenés számottevő.

Az egyes állatbetegségeket illetőleg, a lovaknál leginkább a lépfene (1.169 db) és a rüh (359 db), a szarvasmarhánál a lépfene (5.097 db) és száj- és körömfájás (641 db), a juhoknál himlő (6.788 db), a lépfene (1.368 db) és a rüh (771 db), végül a sertéseknél a sertésvész (194.940 db) és az orbáncz (31.245 db) pusztítottak.

A Magyarbirodalom szőlőterülete az 1905. évben 300.571 hektárt tett, 11.208 hektárral többet, mint az előző évben. A növekedés aránya csaknem azonos az előző évvel, a mikor a szőlőterület 11.152 hektárral növekedett, de jóval nagyobb az azt megelőzőtt évek bármelyikénél, így például 1902-ben a szőlőterület csak 8.241 hektárral, 1903-ban éppen csak 6.006 hektárral növekedett.

Állategészség-
ügy.

Szőlőművelés.

Az összes szőlőterületből Magyarországra 257.781, a társországokra 42.790 hektár esett, az egy évi területi növekedés tehát Magyarországon 9.687 hektár, a társországokban 1.521 hektár volt.

Az egész Magyarbirodalom szőlőterülete a filloxera föllépte idejében, a nyolczvanas évek közepén, a 400.000 hektárt jóval meghaladta, ellenben abban az időben, a mikor a filloxera pusztítása a legintenzivebb volt, a kilenczvenes évek végén 247.000 hektárra csökkent, tehát nem számítva az időközi új ültetéseket, másfélszázezer hektár szőlőnk pusztult el teljesen. Ezen elpusztult szőlőknek eddigelé csak mintegy egy harmada pótlattott részben teljesen új szőlőterületek létesítése, részben a régiék rekonstruálása útján. A fejlődés menete azonban biztató, annyival inkább, mert a létesített új szőlők nagy részének belső értéke jóval nagyobb, mint az elpusztult régiéké volt.

A szőlőterületről teljesen részletes adatokkal csak a Dráváninnent illetőleg rendelkezünk, és pedig az utolsó két évről; ezen két év adatait szembeállítva, elég tanulságos tájékoztatást nyerünk arról, hogy szőlőművelésünk vidékenként mily irányban fejlődik.

Ország rész	A nem immunis		Az összes	A nem immunis		Az összes		
	Az immunis	hegyi		sík vagy lapály	Az immunis		hegyi	sík vagy lapály
	szőlők területe hektárokbán							
	1904-ben				1905-ben			
Duna balpartján	2.358	9.025	1.727	13.110	2.448	9.254	1.431	13.133
Duna jobbpartján	11.243	51.903	9.955	73.101	11.606	53.365	10.079	75.050
Duna-Tisza-közén	69.715	7.556	10.639	87.910	72.469	8.214	12.187	92.870
Tisza jobbpartján	729	9.417	615	10.761	754	10.184	360	11.298
Tisza balpartján	11.040	8.812	4.157	24.009	11.608	9.109	4.358	25.075
Tisza-Maros-szögén	2.690	10.859	10.325	23.874	3.049	11.552	11.084	25.685
Királyhágóntúl	104	14.732	493	15.329	51	14.409	210	14.670
Összesen	97.879	112.304	37.911	248.094	101.985	116.087	39.709	257.781
%-ban	39.4	45.3	15.3	100.0	39.6	45.0	15.4	100.0

A királyhágóntúli részeket kivéve, — a hol jelenleg a szőlőterületnek még csaknem fele (6.686 hektár) filloxeralepett, és a hol a filloxera még mindig terjedőben van, valamennyi országrészben növekedett a szőlőterület, és pedig: a Duna balpartján csak igen mérsékelten, alig néhány hektárral, ellenben a Tisza-Maros-szögén 1.811 hektárral, csaknem 8°/₁₀-kal, a Duna-Tisza-közén 4.960 hektárral, csaknem 6°/₁₀-kal, a többi országrészekben pedig körülbelül 3—5°/₁₀-kal; ez utóbbiakéval csaknem egyenlő arányú a társországok szőlőterületének növekedése is. A szőlőtalaj nemét illetőleg, a Drávántúl immunis talajú szőlők nincsenek, míg a Dráváninnen a szőlőknek egy igen tekintélyes része, ⁴/₁₀-e, immunis talajra van telepítve: az arány e tekintetben némileg ingadozik ugyan, de már tíz év óta lényegesebben nem változik. Immunis talajú szőlőinknek legnagyobb része a Duna-Tisza-közére esik, a hol az összes szőlőknek ³/₁₀ része ilyen talajú. Tekintélyes az immunis talajú szőlők területe a Tisza balpartján és a Duna jobbpartján is; az előbbi országrészben Szabolcs vármegye szőlői csaknem kizárólag, Hajdu vármegye szőlői csaknem ²/₃ részben, Szatmár vármegyéé csaknem felerészben ilyen talajon vannak telepítve, míg a Duna jobbpartján legtöbb az immunis talajú szőlő Tolna (3.913 hektár), Somogy (1.900 hektár), Komárom (1.863 hektár) és Fejér (1.732 hektár) vármegyében.

A nem immunis talajokon a hegyi szőlők körülbelül ³/₄ részét képezik az összes szőlőterületnek s az arány e tekintetben a múlt évvel szemben alig módosult; az adatainkban jelentkező csekély eltérés is nagyrészt onnan ered, hogy nehéz megvonni a pozitív határvonalat a két kategória között s így itt-ott a bevallás ingadozó. A Királyhágóntúl,

továbbá a Tisza jobbpartjának nem immunis szőlői csaknem kizárólag hegyi fekvésűek, a Duna két partján, továbbá a Tisza balpartján is a hegyi szőlők területe többszörösen meghaladja a lapályos fekvésűekét, ellenben a Tisza—Maros szögén arányuk csaknem egyenlő, sőt a Duna—Tisza között a lapályszőlők területe felével nagyobb, mint a hegyi fekvésűeké. Az a két év adataiból kitűnő tény, hogy a hegyi és a lapályos fekvésű szőlők területének egymásközti aránya nem változik, arra vall, hogy a régi, jó hegyi szőlők felújítása nem halad a kívánatos arányban.

Legnagyobb szőlőterülettel bíró vármegyénk: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 49.701 hektárral, ebből 43.564 immunis talajú s 2.219 hektár nem immunis talajú lapályos szőlő; Bács vármegye 19.806 hektárral, ebből 13.495 immunis talajú, 6.307 hektár nem immunis talajú lapályszőlő; Zala vármegye 17.021 hektárral, ebből 15.750 hektár hegyi szőlő; Tolna vármegye 12.727 hektárral, ebből 7.029 hegyi, 3.913 immunis talajú szőlő; Somogy vármegye 10.457 hektárral, ebből 6.962 hektár hegyi, 1.900 hektár immunis talajú szőlő; Baranya vármegye 10.325 hektárral, ebből 8.881 hektár hegyi, 1.269 hektár lapályszőlő; Temes vármegye 10.313 hektárral, ebből 2.101 hektár immunis, 5.889 hektár nem immunis hegyi szőlő, 2.323 hektár ugyanilyen lapályszőlő; Csongrád vármegye 9.490 hektárral, ebből 8.638 hektár immunis szőlő, 852 hektár nem immunis lapályszőlő; Fejér vármegye 8.488 hektárral, ebből 1.858 hektár immunis talajú szőlő, 4.501 hektár hegyi szőlő, 2.129 lapályszőlő; végül Torontál vármegye 7.635 hektárral, a melyből 6.860 hektár nem immunis talajú lapályszőlő.

Az új telepítések területe természetszerűleg mindig nagyobb, mint az összes szőlőterület növekedése, arra való tekintettel, hogy a régi és a beteg szőlők egy része kipusztul, vagy pedig kivágják. Az 1905. évben összesen 16.901 hektár új szőlő ültetett a Magyarbirtadalomban, 5.693 hektárral több, mint a mennyi a szőlőterületnek növekedése. Ezen új ültetésekből 15.023 hektár Magyarországra esik, 1.878 hektár a társországoakra.

A társországok új ültetéseit mind nem immunis talajuk; a dráváninneniek a talaj neme s a szőlők fekvése szerint a következőleg oszlanak meg:

Ú j ü l t e t é s e k t e r ü l e t e

Év	immunis talajban		nem immunis talajban				hegyi-, sík- és lapályszőlők együtt		összesen
	hektár	%	hegyi szőlők hektár	%	sík- vagy lapályszőlők hektár	%	hektár	%	
1900-ban ...	2.733	23.4	—	—	—	—	8.939	76.6	11.672
1901-ben ...	2.009	20.3	—	—	—	—	7.668	79.2	9.677
1902-ben ...	3.044	24.1	—	—	—	—	9.561	75.9	12.605
1903-ban ...	2.747	24.3	—	—	—	—	8.309	75.2	11.056
1904-ben ...	5.327	34.0	7.151	45.7	3.172	20.3	—	—	15.650
1905-ben ...	4.918	32.7	6.947	46.3	3.158	21.0	—	—	15.023

Az utolsó hat évben összesen 75.683 hektárnyi terület telepített be szőlővel; ezen új telepítéseknek egy csekélyebb hányada bizonyára nem sikerült, de ha ezt a körülményt számba vesszük is, az új telepítések területét jelenlegi összes szőlőterületünkkel — mely 257.781 hektárt tesz, — szembe állítva, kitűnik, hogy jelenlegi szőlőterületünknek több, mint egy negyedrésze teljesen új telepítés.

Az új telepítések egyébként, mint az adatainkból kitűnik, inkább létesítetnek nem immunis, mint immunis talajokon; összes szőlőinknek ugyanis mintegy 46%-a van immunis talajon, ezzel szemben az immunis talajú új telepítések évről-évre csak 20—34%-át teszik az összes telepítéseknek; sajnos azonban, hogy a nem immunis talajú telepítéseknel annyira előtérbe kerülnek a lapályokon létesített, tehát a homoki szőlőknél is sokkal gyöngébb minőségű bort termő szőlők.

A legtöbb új szőlőt telepítettek: Torontálban (1.016 hektárt), Zalában (934 hektárt), Baranya vármegyében (824 hektárt), Tolnában (720 hektárt), Temesben (577 hektárt), a legkevesebbet a királyhágóntúli s a felvidéki vármegyékben.

Az amerikai vesszőkkel beültetett szőlőterület összesen 92.157 hektárt tesz, 7.525 hektárral többet, mint az előző évben; ebből a területből 69.816 hektár esik a Dráván-innenre, szemben a múlt évi 63.621 hektárral és 22.341 hektár a társországoakra, szemben a múlt évi 21.011 hektárral. A Dráván innen az amerikai ültetvények az összes nem immunis talajú szőlőknek 44^s0/0-át, a társországookban pedig, a hol immunis talaj egyáltalán nincsen, 52^s20/0-át képezik.

Szőlőterületünknek jelentékeny része még ma is filloxeralepett, az egész Magyarbirodalomban az 1905. évben 40.191 hektár volt az ily szőlők területe, ez 13^s40/0-a összes szőlőterületünknek; az előző évvel szemben 952 hektárnyi növekedés mutatkozik, a mely növekedés csaknem egészében — 916 hektár — a társországoakra esik. A Dráváninnen a filloxera ezidőszerint leginkább a Királyhágóntúl (6.686 hektár), továbbá a Duna jobbpartján (17.733 hektár) van elterjedve. A filloxeravésznek káros hatását egyébként némileg ellensúlyozza a beteg szőlők szénkénnel való gyérítése. Magyarországon 1905-ben összesen 25.044 hektáron folyt a gyérítési eljárás, a mely leginkább a Duna jobbpartján (16.044 hektár) szokásos.

Bortermelésünknek egy állandó veszedelme a peronospora, a mely 1905-ben az egész birodalomban összesen 108.623 hektáron, összes szőlőterületünk 36 0/0-án volt elterjedve; ezen területből 96.197 hektár esik a Dráváninnenre. A peronospora ellen egyébként — sajnos, sokszor kevés sikerrel — védekeznek szőlősgazdáink; így 1905. évben is a magyar anyaországban 230.099 hektáron, a szőlőterületnek 88^s8 0/0-án permeteztek.

A filloxerán és a peronosporán kívül még mintegy 12.097 hektáron pusztítottak egyéb szőlőbetegségek, ezek között első sorban a lisztharmat (8.883 hektáron), azután a fakó rothadás (1.792 hektár). Tetemesek voltak a rovarkárok is, összesen 19.484 hektáron; legtöbb kárt tettek a szőlőmoly, a darazsak, a szőlőiloncza s a firkálóbogár. Jóval nagyobb területet károsítottak meg az elemi csapások, összesen 99.100 hektárt, ezen területből az aszályra 66.045 hektár, a jégverésekre 21.506 hektár, a fagyra 8.931 hektár esett.

A szőlőterületnek ily nagymérvű károsodása folytán 1905. évi bortermésünk sem sikerült úgy, mint azt a szőlőknek tavasszal mutatkozó kedvező állása remélhetővé tette. Mindössze 3,836.915 hektoliter, hektáronként 12^s77 hektoliter bor termett, szemben az előző évi 4,256.907 hektoliterrel és hektáronkénti 14^s71 hektoliter átlaggal. Horvát-Szlavonországok bortermése sokkal jobb volt, mint az anyaországé, miután itt hektáronként 15^s59 hektoliter termett, míg a Dráváninnen csak 12^s30 hektoliter. A bortermés legjobb volt a Tisza—Maros-szögén, a hol hektáronként 16^s38, a társországookban, a hol 15^s59, a Tisza balpartján, a hol 13^s50, a Duna balpartján, a hol 13^s36 hektoliter termett, a Duna jobb s a Tisza jobbpartjának termése az országos átlag körül mozgott, míg a Királyhágóntúl tetemesen az országos átlagon alul maradt.

Bortermésátlagaink egyébként alacsonyak, a múlt évben a legjobb termésű vármegyékben alig haladták meg a 20 hektolitert, így Szerémben hektáronként átlag 26^s8, Temesben 22^s2, Szilágyban 21^s7, Fejérben 21^s1, Jász-Nagykun-Szolnokban 20^s1 hektoliter termett hektáronként, ellenben számos vármegyében a 10 hektolitert sem érte el, így Bars, Hont, Somogy, Vas, Borsod, Gömör- és Kis-Hont, Békés, Ugocsa, Csanád vármegyékben, továbbá a jelentőséggel nem bíró Fogaras, valamint Szeben és Nagy-Küküllő vármegyék kivételével az egész Királyhágón túl, végül Belovár-Kőrös vármegyében.

Az egyes borfajtákat tekintve, termett az egész Magyarbirodalomban 2,394.054 hektoliter közönséges fehér bor, 768.672 hektoliter közönséges siller bor, 522.938 hektoliter közönséges vörös bor, 104.631 fehér, 14.717 vörös pecsenyebor, 28.287 fehér és 2.934 vörös csemegebor és 682 hektoliter asszabor.

Tetemes volt az eladott szőlő mennyisége, adataink szerint 147.000 m. m., 41.000 m. m.-val kevesebb, mint az előző évben. Ez a csökkenés azonban valószínűtlennek látszik, mert csak a külföldre 111.000 m. m.-t vittünk ki, mindössze 80 m. m.-val kevesebbet, mint az előző évben s nem valószínű, hogy a helyi fogyasztás csökkent volna. A kivitt szőlőnek legnagyobb része Ausztriában, 4.600 m. m. pedig Németországban értékesített.

Az elmúlt évre esik az olasz borvámzáradék megszüntetése, a mely körülmény borkereskedelmünkre igen jó hatással lesz, a mint az az elmúlt év borforgalmi adataiban is látszik, habár az is kétségtelen, hogy a borkereskedelem ezen kedvező alakulása részben az 1904. évi aránylag jó bortermésnek is a következménye.

Az utolsó tíz év forgalmi eredményei — az olasz borbehozatal megkülönböztetésével — a következők:

É v	Behozatott				Kivitetett	
	Összesen		Olaszországból		m. m.	ezer koronaérték
	m. m.	ezer koronaérték	m. m.	ezer koronaérték		
1896-ban	1,046.713	30.484	525.531	14.720	794.460	40.212
1897-ben	1,293.033	31.626	929.824	20.464	785.862	35.131
1898-ban	1,272.298	30.798	917.574	20.198	700.564	31.384
1899-ben	1,235.314	30.035	890.056	19.590	612.143	27.471
1900-ban	915.109	25.672	483.900	12.103	741.415	33.461
1901-ben	735.888	19.018	368.903	8.860	697.065	26.103
1902-ben	624.666	15.615	317.296	7.620	716.237	25.546
1903-ban	774.076	19.275	445.407	10.916	908.053	31.552
1904-ben	507.566	13.818	143.357	3.873	782.793	28.120
1905-ben	367.207	9.439	8.396	168	831.391	29.514

Az olasz borbehozatal, s vele egyáltalán borbehozatalunk a kilencvenes évek végén jelentkezett maximum után szőlőművelésünk regenerálásával párhuzamosan, fokozatosan csökkent; valószínű, hogy az olasz borbehozatal lassanként, a borvámzáradék fenmaradása esetén is megszűnt vagy legalább a minimumra csökkent volna, annyival inkább, mert a hazai termék szinte állandóan olcsóbbodik, s így versenyképesebb lesz. Mindazonáltal kétségtelen, hogy egy veszedelmes versenytárstól való szabadulás borgazdaságunknak, a melyre a dalmát bor versenye amúgy is nyomasztó hatással van, csak előnyére válhatik.

Szőlészeti termelésünknek összes értéke 1905-ben 121⁴ millió koronát tett az 1904. évi 130⁵ millió korona értékkel szemben, a visszaesés az előző évvel szemben tehát csak 9 millió korona, holott a termés sokkal gyengébb volt; a visszaesés viszonylagos csekélyisége a szőlőterület növekedése mellett nagyrészt onnan ered, hogy a borárak a szüret idején kissé javultak, így a must ára az 1904. évi 24⁷¹ koronáról 25²⁸ koronára, a közönséges fehér és siller boré 28⁴¹ koronáról 29⁰⁸ koronára emelkedett, a míg az aránylag kis mennyiségben termelt pecsenye- és csemegeboroké némileg csökkent. Egy-egy hektár szőlő nyers jövedelme volt 388 korona (1904-ben 437 korona) az anyaországban és 497 korona (1904-ben 537 korona) a társországokban.

Gyümölcsstermésünk 1905-ben általában még gyöngébb volt, mint az előző évben, a mi külforgalmi adatainkban is kifejezésre jut. Gyümölcsbehozatalunk ugyanis 1905-ben, az aszalt és elkészített gyümölcsöt is beszámítva, 9⁴ millió korona értéket tett az 1904. évi 7⁷ és az 1903. évi 6³ millió korona értékkel szemben, ellenben kivitelünk csak 12⁴ millió korona értéket képviselt az 1904. évi 11⁷ és 1903. évi 12⁹ millió korona értékkel szemben, míg tehát gyümölcskiviteli többletünk értéke 1903-ban 6⁵ és 1904-ben 4⁰ millió korona volt, 1905-ben csak 3 millió koronát tett. Különösen gyöngye volt szilvatermésünk, a melyből friss állapotban 2² millió koronával több értékűt hoztak be, mint a mennyit kivittünk, míg aszalt szilvából behozatali többletünk 1¹, — szilvaiból és szilvaczefréből pedig csaknem 0⁵ millió koronát tett. Kevésbé sikerült kajszin-baraczk, cseresznye s ősz-

Gyümölcs-
termelés.

baracktermésünk is. Igen gyöngé volt továbbá diótermésünk és ennél fogva nagyobbodott ezen czikkból való behozatalunk is, ellenben szőlőkivitelünk, a gyengébb termés daczára az előző évek magasságán maradt, míg almából és körtéből, a melyeknek termése tűrhető volt, jóval többet vittünk ki és kevesebbet hoztunk be, mint az előző évben; ugyanígy alakult a dinnyeforgalom is.

Gyümölcsbehozatalunk legnagyobb része — a mogyorót, cseresznyét, meggyet kivéve — leginkább a keleti államokból származik, így szőlőt leginkább Törökországból, Szerbiából, Rumániából, azután Ausztriából és Spanyolországból, diót Rumániából, Szerbiából, Boszniából és Ausztriából, mogyorót Ausztria mellett leginkább Olasz- és Görögországból, almát, körtét Ausztriából, Szerbiából, Rumániából, Boszniából és Olaszországból, cseresznyét, meggyet Ausztrián kívül Rumániából és Olaszországból, dinnyét és egyéb friss gyümölcsöt szintén Olaszországból, friss szilvát, aszalt szilvát, szilvaízt Szerbiából és Boszniából hoztunk be, míg kivitelünkben leginkább Ausztria s mellette, de jóval kisebb hányaddal, Németország szerepelnek.

Erdészeti.

A Magyarbirodalom erdőterülete 1905-ben 9,020.812 hektárt tett, az előző évi 9,022.206 hektárral szemben 1.394 hektárral kevesebbet; ez a csökkenés egészen a magyar anyaországra esik, míg a társországok erdőterülete változatlanul 1,530.442 hektár maradt. Az összes erdőterülettel 5,922.065 hektár, és pedig Magyarországon 4,779.958, a társországokban 1,142.107 hektár van tervszerű kezelésre kötelezve.

Az összes erdőterületből 387.878 hektár (4³ %) véderdő, 119.680 hektár (1³ %) futóhomokon álló, — 6,836.350 hektár (75³ %) feltétlen erdőtalajon álló, — és 1,676.904 hektár (18⁶ %) nem feltétlen erdőtalajon álló erdő. A futóhomokon álló erdők csaknem kizárólag Magyarországon vannak, míg a társországokban, a hol futóhomokos terület alig van, mindössze 287 hektár az ilyen erdő. Hasonlóan aránylag sokkal több a véderdő és a feltétlen erdőtalajon álló erdő Magyarországon, mint a társországokban, ellenben a nem feltétlen erdőtalajon álló erdő a társországok összes erdőinek 45¹ %-át, míg az anyaországokban csak 13² %-át képezi.

A fanemeket illetőleg 2,394.603 hektár a tölgyerdő, 4,712.984 hektár a bükk- és más lomberdő, 1,913.225 hektár a tülevelű erdő. Az anyaország és társországok erdőterülete között e tekintetben is eltérések vannak; Magyarországon az erdőterületnek csaknem fele, a társországokban az erdőterületnek csaknem kétharmad része bükk- és más lomberdő; ellenben az anyaországban aránylag csaknem kétannyi a tülevelű erdő, mint a társországokban. A lefolyt évben a tölgyerdők területe 8.360 hektárral, a bükk- és hasonló lombos erdőké 320 hektárral csökkent, míg a tülevelű erdőké 7.286 hektárral növekedett; ez a fejlődési folyamat egyébként már évek óta állandó.

A kincstári erdőhatóságok összesen 1,587.004 hektárnyi területet kezeltek, 5.909 hektárral többet, mint az előző évben; ebből a területből azonban csak 1,420.448 hektár (1904-ben 1,416.102 hektár) az erdő, a többi terület más művelési ág alá tartozik, nagyobb részében legelő (ebből havasi legelő 68.738 hektár). E területnek összes leltári becsértéke 211⁰ millió korona, épen egy millióval több, mint az előző évben. Ezen összes értékből esik egy hektárra a Magyarbirodalomban átlagosan 133 korona, a magyar anyaországban 116, a társországokban 205 korona.

Az összes kincstári erdőterületből 160.018 hektár (10¹ %) a használaton kívül álló erdő, 181.235 hektár tölgyerdő, 381.783 hektár fenyőerdő, 685.112 hektár bükk- és más kemény lombfaerdő, 12.300 hektár puha lombfaerdő.

Az összes kincstári erdőterületből kihasználható volt 42.483 hektár, ebből azonban tényleg alig egyharmad rész, mindössze 13.874 hektár használtatott ki. A kihasznált területen 1,119.000 tömör köbméter épület- és műfa, és 2,094.000 tömör köbméter tűzifa, összesen 3,213.000 tömör köbméter faanyag termeltetett az 1904. évi 2,843.000 köb-

méterrel szemben, míg 161.000 tömör köbméter a vágásterületen kihasználatlanul visszamaradt. A többtermeléshez képest a kincstári erdők tiszta jövedelme ebben az évben is javult, 8⁶ millió koronáról 9¹ millió koronára emelkedve.

Az üzemtervek szerint beerdősítendő lett volna az előző évi hátralékkal együtt 24.202 hektár; tényleg beerdősített kisebb, — részben természetes, nagyobb részben mesterséges úton, — 15.597 hektár (1904-ben 15.963 hektár). Az erdősítések összes költségei 340.801 koronát tettek; hektáronként volt a beerdősítés költsége: a természetes erdősítésnél 0⁹⁶ korona (1904-ben 0⁷⁶ korona), a vetés útján eszközölt mesterséges erdősítésnél 15⁶³ korona (1904-ben 13⁵⁴ korona), az ültetés útján eszközölt ilyen erdősítésnél 30⁷⁹ korona (1904-ben 32⁰⁶ korona).

A kincstári erdőkön kívül az állam még részint az 1890: XIX. t.-cz., részint pedig az 1898: XIX. t.-cz. alapján 15.380 erdőbirtokot kezelt 2,051.358 hektár kiterjedésben; ezen erdőbirtokok a kezelési költség fejében az államnak összesen 769.945 korona átalányt fizetnek.

A kincstári erdőhatóságok által kezelt csemetekertek kiterjedése 338 hektár volt; a termelt csemetékből kiosztott a kincstár által foganatosított erdősítésekhez 43⁶ millió, a magánosok által kopár területeken foganatosított erdősítésekhez 13² millió csemete, készletben maradt 169⁹ millió csemete. Az összesen kiosztott 56⁸ millió csemete közül tölgy volt 10² millió, fenyő 35⁶ millió, egyéb fa 11⁰ millió.

Az állami erdőhivatalok összesen 147 csemetekertet kezeltek, melyek kiterjedése 320 hektárt tett. Ezen csemetekertekből az év folyamán kiutalványoztatott 64 millió darab csemete, ebből tölgy 11⁶ millió, fenyő 21⁸ millió, ákác 21² millió, egyéb lombfa 9⁸ millió darab volt, készletben maradt 92⁶ millió darab.

A kopár erdőterületek beerdősítésére 34³ millió ingyencsemete osztott ki, s ezzel 3.835 hektár ültettetett be; ezen erdősítéseknek mintegy kétharmad része sikerült. A kopár erdőterületek beerdősítését az állam nemcsak ingyencsemeték kiosztásával, hanem pénzsegéllyel is támogatta; így 1905-ben 1.056 erdőbirtokos részesített összesen 108.000 koronát tevő pénzsegélyben és jutalomban.

Külkereskedelmi forgalmunk faneműekben az 1905. év folyamán valamivel kedvezőbb alakult, mint az előző évben:

	B e h o z a t o t t							
	ezer métermázsá				ezer korona értékben			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
Tűzifa	114	162	288	513	114	162	288	513
Fagyapot	6	5	5	5	55	54	49	54
Épület- és műfa kemény fából	55	33	37	105	321	202	380	641
Épület- és műfa puha fából	876	881	1.438	1.264	1.297	1.261	2.657	2.560
Bányafa	84	105	118	107	168	211	237	252
Vasúti talpfa	42	36	45	69	174	134	152	250
Donga kemény fából	428	222	183	139	4.246	2.315	1.678	1.414
Kemény fűrészárú	139	193	193	193	793	1.108	1.131	1.306
Puha fűrészárú	1.862	2.183	2.743	2.708	9.312	10.924	14.821	14.896
Fazsindely	96	83	92	77	626	539	600	574
Szőlőkaró	50	50	68	72	224	224	306	362
Fűzfavessző	—	1	—	—	8	15	6	6
Botfa	3	2	6	5	236	181	446	380

K i v i t e t e t t

	ezer métermázsza				ezer korona értékben			
	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
Tűzifa	1.060	1.077	1.303	1.293	1.620	1.637	1.940	1.967
Fagyapot	6	5	5	5	55	54	49	54
Épület- és műfa kemény fából	542	656	810	835	3.727	4.679	6.511	6.957
Épület- és műfa puha fából	853	714	601	555	2.083	1.894	1.672	1.631
Bányafa	578	416	261	265	1.446	1.018	626	663
Vasúti talpfa	760	399	545	507	3.747	1.940	2.829	2.738
Donga kemény fából	1.163	710	957	899	15.704	8.797	11.889	12.262
Kemény fűrészáru	2.069	2.275	2.202	2.368	20.216	22.520	23.418	27.283
Puha fűrészáru	2.824	3.180	2.870	3.006	18.832	21.458	19.414	21.168
Fazsindely	5	2	2	3	32	16	11	19
Szőlőkaró	21	17	15	20	83	67	59	90
Fűzfavessző	6	7	7	10	123	141	167	259
Botfa	37	47	45	38	1.480	2.124	2.214	2.026

A behozatal — a tűzifát és a kemény épület- és műfát kivéve — valamennyi faneműnél csökkent, ellenben a kivitel a faneműek egy részénél jelentékenyen emelkedett, a mely körülmény kapcsolatban azzal, hogy a faneműek ára általában emelkedett, külkereskedelmi mérlegünket számottevően javította.

Birtokváltások. A telekkönyvi birtokváltások száma 1905-ben 593.749-czet tett, 5.984-gyel többet, mint az 1904. évben; az összes számból 541.196 — 6.917-tel több, mint az 1904. évben — esett a Dráváninnenre és 52.553 — 933-mal kevesebb, mint az előző évben — a Drávántúlra. A tulajdonost cserélt ingatlanok értéke 1,109.689 ezer koronát tett, 207.585 ezer koronával többet, mint az 1904. évben; ebből az összegből 1,050.715 ezer korona (1904-ben 857⁵ millió korona) esett Magyarországra és 58⁹ millió korona (1904-ben 44⁶ millió korona) a társországokra.

A végrehajtás következtében beállott birtokváltások számának és értékének csökkenése a lefolyt évben is folytatódott, míg a halálesetek következtében beállott birtokváltások száma igen mérsékeltten, a szerződés következtében beállottaké jelentékenyebben növekedett.

Birtokmegterhelés. A telekkönyvi birtoktestek megterhelését feltüntető adatok az 1905. évről ismét igen kedvezőtlen képet tüntetnek fel, a mennyiben az új megterhelési esetek száma s azok értéke igen jelentékenyen, a tehertörléseké pedig csak mérsékeltten emelkedett, az új terhek 188.878 esettel és 223.046 ezer korona értékkel múlta felül a tehermegszünéseket. Az előző évvel szemben az 1905. évben keletkezett új terhek száma 22.589-czel, azok értéke 112.983 ezer korona értékkel volt nagyobb, míg a terhek megszüntetése csak 6.151 esettel és 102.590 korona értékkel volt nagyobb.

Gazdasági tanintézetek. A gazdasági felső tanintézetek száma Magyarországon nem változott. A fennállott 7 intézetben a tanerők száma az iskolai év végén 88-czat, a tanulók száma pedig 1.270-et tett, 6 tanerővel kevesebbet és 33 tanulóval többet, mint az előző tanév végén. A tanulók közül 1.031 volt magyar anyanyelvű, hitfelekezetre nézve pedig 636 r. kath., 287 izraelita, 168 ev. ref., 121 ág. ev.

Az alsóbb fokú gazdasági szakiskolák száma sem változott; változás csak a szőlészeti iskoláknál jelentkezik, a melyek közül a bonyhádi szőlészeti előmunkásképző tanfolyam megszűnt. A 23 magyarországi földművelésiskolánál a tanerők száma 112, a tanulóké 679 (1904-ben 102 és 636), a szőlészeti iskoláknál a tanerők száma 44, a tanulóké 254 (1904-ben 41 és 283), végül az egyéb gazdasági intézeteknél a tanerők száma 47, a tanulóké 347 (1904-ben 43 és 347) volt.

Az összes alsóbb fokú intézetek 1.291 tanulója közül magyar anyanyelvű volt 1.015, német 144, hitfelekezetre nézve pedig 674 r. kath., 297 ev. ref., 160 ág. ev.

A társországokban felsőbb gazdasági tanintézetek nincsenek; az alsóbb fokúak száma 1905-ben ép úgy, mint az előző évben, 7-et tett, 32 tanerővel és 158 tanulóval (1904-ben 29 tanerő 158 tanulóval).

A kulturmérnökség munkálatai az egész Magyarbirodalomban mindössze 106.367 hektáron folytak, szemben az előző évi 83.386 és az 1903. évi 84.483 hektárral. A munkálatok területének túlnyomó része, mint 1898 óta állandóan, az elmúlt évben is a társországokra esett, a mennyiben ott azok 91.300, Magyarországon csak 15.067 hektáron folytak, a munkálatok nagysága tekintetében azonban — mint mindig — Magyarország áll előtérben, a mennyiben ott a mozgósított földtömeg 2⁹ millió köbmétert, a társországokban csak 2² millió köbmétert tett az előző évi 3¹, illetőleg 2⁹ millió köbméterrel szemben. A társországokban kizárólag csak lecsapolási munkálatok végeztek, míg Magyarországon a 14.025 hektáron foganatosított lecsapolás mellett 943 hektáron alagcsövezési és 99 hektáron pedig öntözési munkálatok is teljesítettek.

A vízszabályozási munkálatok a lefolyt évben kisebb terjedelműek voltak, mint az előző években, a mennyiben a szabályozások költségeire 7⁰ millió korona, a kezelési és fentartási költségekre 0⁷ millió korona, összesen 7⁷ millió korona fordítottatott. Ezen összegekkel a vízszabályozás költségei az 1867. évtől kezdve az 1905. évig, tehát 39 év alatt mindössze 253³ millió koronára rugtak, a mely összegből 24⁷ millió korona esett a kezelési és fentartási s 228⁶ millió korona a szabályozási költségekre.

A szabályozások legnagyobb része természetszerűleg két legnagyobb folyónkon, a Dunán és Tiszán foganatosítottak; ezen két folyó szabályozási költségei a 39 év alatt 182⁸ millió koronára rugtak, míg összes többi folyóinké csak 45⁸ millió koronára.

A Duna szabályozására 1905-ben 2² millió korona (1867 óta 110⁶ millió korona), a Tiszáéra 1⁶ (1867 óta 72² millió), a Körösére 0² (1867 óta 17⁴) millió, a Dráváéra 0⁵ (8⁵) millió, a Maroséra 0³ (3⁰) millió, a Száváéra 0⁰ (2⁷) millió korona stb. fordítottatott.

A mezőgazdasági balesetek száma az előző években nagyrészt az adatgyűjtés tökéletességétől eredő nagymérvű és a múlt évi mérsékelttel szemben ezúttal csökkenést mutat. Az egész Magyarbirodalomban ugyanis 1905-ben összesen 8.385 egyén sérült meg mezőgazdasági munka közben, 559-czel kevesebb, mint az előző évben; ebből a számból a magyar anyaországra 8.147 sérült esik, 522 sérülttel kevesebb, mint az előző évben, míg a társországokban csak 238 egyén sérült meg (1904-ben 275). A sérültek közül Magyarországon 7.729 férfi és 418 nő, Horvát-Szlavonországokban 206 férfi és 32 nő volt. A balesetek megoszlását a sérülés foka szerint az alábbi összeállítás mutatja:

A sérülések közül

	Magyarországon				Horvát-Szlavonországokban			
	1904		1905		1904		1905	
	összesen	%	összesen	%	összesen	%	összesen	%
könnyű	1.428	16 ⁵	1.249	15 ³	16	5 ⁸	22	9 ³
súlyos	6.863	79 ¹	6.575	80 ⁷	183	66 ⁵	165	69 ³
ismeretlen fokú	24	0 ³	18	0 ²	30	10 ⁹	34	14 ³
halálos	354	4 ¹	305	3 ⁸	46	16 ⁸	17	7 ¹

A csökkenés Magyarországon a sérülések minden fokozatára kiterjed, ellenben a társországokban, az adatgyűjtés kezdetlegesebb foka miatt, nemcsak a könnyű, hanem az ismeretlen fokú sérülések száma is emelkedett. Az arányszámokat illetőleg, általában csak a súlyos sérülések aránya emelkedett, a többi kategóriáé, különösen a halálos kimenetelűeké csökkent, kivéve a társországokat, a hol az ismeretlen fokú sérülések arányszáma is emelkedett.

A Magyarbirodalomban az 1905. év folyamán a mezőgazdasági üzemben előforduló balesetek következtében állandó munkaképtelenséget szenvedett összesen 595 egyén, ezek

Kultur-
mérnökség.

Vízszabályozás.

Mezőgazdasági
munkásügy.
Balesetek.

közül 80 (1904-ben 83) teljesen elvesztette munkaképességét, 515 (1904-ben 584) pedig könnyebb munkára részben alkalmas maradt, a viszonyok tehát e tekintetben is kedvezőbbek lettek, mint az előző évben. A felépültek közül 15 (1904-ben 18) egyén 4 hónapnál hosszabb ideig volt beteg, 236 (1904-ben 207) egyén 3—4 havi, 1.356 (1904-ben 1.245) egyén 1—2 havi munkaképtelenséget szenvedett; 2.447 (1904-ben 2.573) egyén fülgyógyulása 3—4 hetet, 2.091 (1904-ben 2.336) egyéné 9—14 napot, 942 (1904-ben 1.089) egyéné 6—8 napot vett igénybe, végül 329 (az előző évben 355) egyén csak 3—5 napon át hiányzott a munkánál.

Nem számítva a halálos, valamint a teljes vagy ismeretlen fokú munkaképtelenséget okozott sérüléseket, a többi mezőgazdasági balesetek folytán beállt munkavesztés az utóbbi öt évben — mióta ilyen adatok egyáltalán gyűjtetnek — a következő volt:

	Elvesztett munkanapok száma	Esett egy-egy sérülte nap		Elvesztett munkanapok száma	Esett egy-egy sérülte nap
1901	99.222	31 ⁵	1904	193.486	24 ⁵
1902	145.704	28 ⁴	1905	190.472	24 ⁰
1903	196.430	24 ⁰	átlag 1901—1905	165.063	25 ²

Az egyes mezőgazdasági munkanemek közül legtöbb baleset 1905-ben is épp úgy, mint az előző évben, az állatok gondozása közben történt, szám szerint 1.557 (1904-ben 1888), melyek közül 36 halálos sérülést, 63 pedig állandó munkaképtelenséget okozott. Az »egyéb munkánál« 1.533 baleset fordult elő 51 halálos és 89 olyan sérüléssel, mely állandó munkaképtelenséget eredményezett. Szám szerint harmadik helyen állnak a termények betakarításakor vagy csépléskor bekövetkezett balesetek — összesen 1.504 —, de a sérülések ennél a munkanemnél voltak a legsúlyosabbak, a mennyiben a sérültek közül 72-en életüket veszítették, 167-en pedig állandó munkaképtelenséget szenvedtek. Más szorosabb értelemben vett mezőgazdasági munka közben 1.442 egyén sérült meg, ezek közül 61 meghalt, 93 végleg elvesztette munkaképességét. Az aránylag igen veszedelmes erdei munka 1.129 balesetet okozott, melyek között 67 halálos kimenetelű és 65 állandó munkaképtelenséggel járó sérülés volt. A kevésbé veszélyes mezőgazdasági munkák közül szántás, vetés, kapálás közben 319 (közte 15 halálos), aratáskor, kaszáláskor 272 (közte 4 halálos) és földmunkánál 70 (ebből 4 halálos) baleset történt. Eléggyé veszélytelennek látszik a szőlőművelés, melynél mindössze 62 baleset jegyeztetett föl 4 halálos sérüléssel.

A sérültek nemét tekintve, legtöbb (1.488) férfit állatok gondozása közben, legtöbb (109) nőt termények betakarításakor, csépléskor ért baleset.

A 8.385 mezőgazdasági baleset közül csak 1.079 (1904-ben 1.189) történt gépek mellett, köztük 36 halálos kimenetelű. Legtöbb sérültje a cséplő-gépnek akadt, összesen 450, melyből 20 halált okozó sérülés volt. A szecs kavágó mellett 275 baleset fordult elő, közte 2 halálos; egyéb gazdasági gép mellett 198 baleset történt, ebből 6 halálos; 50—50 sérülést okoztak a járgányok és a répvágó-gépek, az előbbieket mellett 3, az utóbbiak mellett 1 egyén lelte halálát. A lokomobilok 37 (közte 3 halálos) balesettel szerepelnek, míg a daráló-gépek 12 (ebből egy halálos) sérülést okoztak. Legkevesebb baleset az arató- és kaszáló-gépek mellett történt, összesen 7, melyek közül egy sem volt halálos kimenetelű.

Az egyes sérülések nemeit tekintve 4.695 (1904-ben 5.075) zúzódás folytán, 1.849 (1904-ben 1.842) vágás folytán, 1.029 (1904-ben 1.292) törés következtében, végül 812 (1904-ben 735) egyéb módon jött létre.

A sérültek életkorát illetőleg az előző évekkal szemben alig találunk lényeges változást. Minthogy 1905-ben az összes sérültek száma kisebb, mint a múlt évben, a különbség eléggyé arányosan oszlik meg az egyes korosztályok között. Csak a 15—16 éves, valamint az ismeretlen korú egyéneknél mutatkozik csekély emelkedés, a mennyiben ezúttal 486

15–16 éves sérült akadt a múlt évi 484-gyel szemben, az ismeretlen korúak száma pedig 22-öt tett, 6-tal többet, mint 1904-ben. A sérültek családi állapotát tekintve 1905-ben 2.964 (az előző évben 2.869) nőtlen vagy hajadon, 5.162 (1904-ben 5.810) nős vagy férjes, 250 (1904-ben 260) özvegy vagy elvált és 9 (1904-ben 5) ismeretlen családi állapotú egyén sérült meg mezőgazdasági baleset következtében. A megsérült férfiak közül 4.977 (62,7%) nős, 2.739 (34,6%) nőtlen, 210 (2,6%) özvegy vagy elvált, végül 9 (0,1%) ismeretlen családi állapotú volt. A sérült nők közül 225 (50%) hajadon, 185 (41,1%) férjes és 40 (8,9%) özvegy vagy elvált volt.

A sérültek keresetéből élő családtagok száma 1905-ben 18.297 egyén volt, szemben az előző évi 19.458 egyénnel; ezek között volt gyermek 12.365, házastárs 4.955, szülő s egyéb rokon 977.

A mezőgazdasági munka közben megsérült 8.385 egyén közül 1905-ben csak 4.977, míg az előző évben 5.742 egyén volt valamely betegsegélyző-pénztár tagja. Ez a csökkenés kedvezőtlen tünet, az előző évek emelkedő irányzatával szemben. Biztosítva volt ugyanis a baleset által sújtott egyének közül 1902-ben 44,6%, 1903-ban 62,7%, 1904-ben 64,2%, 1905-ben pedig csak 59,3%. A biztosított sérültek közül 4.544 (54,2%) az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztár, 433 (5,1%) pedig egyéb betegsegélyző-pénztár vagy egyesület tagja volt. A kik semmiféle pénztárhoz nem tartozván, segélyt vagy kárpótlást nem kaptak, 1905-ben 3.408-an (40,7%), tehát 206-tal voltak többen, mint 1904-ben.

STATISZTIKAI TÁBLÁZATOK

1851

/1866/

I. A kulturmérnöki hivatal által teljesített talajjavítási munkálatok 1891-től 1905-ig.

É v	M a g y a r o r s z á g								Horvát-Szlavonországok									
	Leccapolás		Alag- csövezés		Öntözés		Vízmosá- sok meg- kötése		Összesen hektár	Földmőz- gösítés összesen ezer kőbméterekb.	Leccapo- lás		Alag- csöve- zés		Öntözés		Összesen hektár	Földmőz- gösítés összesen ezer kőbméterekb.
	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	%			hektár	%	hektár	%	hektár	%		
Átl. 1891/1895	28.813	94'31	579	1'90	1.025	3'35	133	0'44	30.550	2.005	809	93'42	35	4'04	22	2'54	866	33
1896	48.642	96'32	648	1'28	634	1'26	574	1'14	50.498	2.058	614	94'17	—	—	38	5'83	652	33
1897	12.875	90'77	673	4'75	637	4'48	1)	1)	14.185	1.900	3.880	99'85	—	—	6	0'15	3.886	63
1898	28.711	97'98	589	2'01	3	0'01	1)	1)	29.303	1.342	32.260	99'89	29	0'09	6	0'02	32.295	1.811
1899	32.226	98'58	407	1'24	58	0'18	1)	1)	32.691	2.880	64.365	99'86	82	0'19	7	0'01	64.454	2.000
1900	13.910	93'15	962	6'44	61	0'41	1)	1)	14.933	2.869	128.596	99'88	155	0'12	—	—	128.751	1.882
Átl. 1896—900	27.273	96'30	656	2'32	278	0'98	115	0'40	23.322	2.210	45.943	99'86	53	0'11	12	0'03	46.008	1.158
1901	34.134	97'26	715	2'05	241	0'69	1)	1)	35.090	2.978	124.593	99'74	285	0'23	34	0'03	124.912	6.094
1902	13.633	93'44	881	6'04	76	0'52	1)	1)	14.590	2.457	46.078	99'91	41	0'09	—	—	46.119	2.258
1903	24.718	93'38	1.228	4'64	525	1'98	1)	1)	26.471	3.137	57.978	99'94	27	0'05	7	0'01	58.012	2.199
1904	29.701	95'47	1.292	4'15	118	0'38	1)	1)	31.111	3.059	52.240	99'93	18	0'04	17	0'03	52.275	2.925
1905	14.025	93'09	943	6'25	99	0'66	1)	1)	15.067	2.873	91.300	100'00	—	—	—	—	91.300	2.228
Átl. 1901—905	23.242	94'59	1.012	4'63	212	0'84	1)	1)	24.466	2.901	74.438	99'88	74	0'10	12	0'02	74.524	3.141

1) Adatok nincsenek. — 2) Az előző évekkel szemben mutatkozó jelentékeny növekedést az a körülmény magyarázza, hogy a talajjavítási munkáknak, melyeket azelőtt a h.-szlav.-orsz. kormány építési osztálya végzett, nagy része 1898. óta a horvát kulturmérnöki hivatal hatáskörébe ment át. — 3) E számban az előző évben megkezdett talajjavítások is benfoglaltatnak.

2. A vizutakra fordított állami kiadások 1867-től 1905-ig.

a) Összes kiadások.

É v	Kezelési és fentartási	Szabályo- zási	Összes	É v	Kezelési és fentartási	Szabályo- zási	Összes
1867	198.007	250.465	448.472	1867	505.446	4.684.370	5.189.816
1868	240.117	1.222.574	1.462.691	1868	841.008	4.381.486	5.222.494
1869	183.759	1.037.105	1.220.864	1869	358.835	4.885.099	5.243.934
1870	507.866	2.567.595	3.075.461	1870	1.031.505	5.201.168	6.232.673
Átlag 1867—1870 ...	282.437	1.269.435	1.551.872	Átlag 1867—1870 ...	646.940	5.093.105	5.740.045
1871	517.398	2.101.558	2.618.956	1871	1.092.220	4.862.118	5.954.338
1872	719.630	5.459.924	6.179.554	1872	1.254.694	5.387.759	6.642.453
1873	668.492	6.478.247	7.146.739	1873	746.069	5.684.275	6.430.344
1874	615.630	5.605.472	6.221.102	1874	936.642	9.716.274	10.652.916
1875	334.189	3.727.498	4.061.687	1875	973.429	6.896.551	7.869.980
Átlag 1871—1875 ...	571.068	4.674.540	5.245.608	Átlag 1871—1875 ...	1.000.611	6.509.395	7.510.006
1876	431.630	2.062.564	2.494.194	1876	602.270	9.417.562	10.019.832
1877	363.228	2.202.158	2.565.386	1877	850.831	9.690.338	10.541.169
1878	406.625	2.220.132	2.626.757	1878	579.912	13.084.877	13.664.789
1879	444.193	7.805.137	8.249.330	1879	586.839	9.005.932	9.592.771
1880	552.630	7.956.981	8.509.611	1880	917.040	8.256.274	9.173.314
Átlag 1876—1880 ...	439.661	4.449.395	4.889.056	Átlag 1876—1880 ...	707.378	9.890.997	10.598.375
1881	511.896	4.339.705	4.851.601	1881	895.660	9.425.013	10.320.673
1882	576.500	8.190.836	8.767.336	1882	833.379	7.274.336	8.107.715
1883	394.212	6.556.305	6.950.517	1883	827.109	7.014.806	7.841.915
1884	613.481	6.274.033	6.887.514	1884	742.815	6.685.875	7.428.690
1885	606.120	7.609.965	8.216.085	1885	745.077	7.021.983	7.767.060
Átlag 1881—1885 ...	540.442	6.594.169	7.134.611	Átlag 1881—1885 ...	808.808	7.484.403	8.293.211
1886	497.909	6.313.400	6.811.309	Összesen	24.704.292	228.557.750	253.262.042

b) A szabályozásra fordított kiadások folyók szerint.

É v	Duna	Tisza 1)	Körös	Temes	Maros	Dráva	Száva	Vág	Ferencz- csatorna	Egyéb folyók és vegyes kiadások	Összesen
1867	201.840	48.625	—	—	—	—	—	—	—	—	250.465
1868	534.596	520.948	—	57.000	—	—	—	—	—	—	1.222.574
1869	520.554	397.287	—	—	5.384	113.880	—	—	—	—	1.037.105
1870	169.080	1.886.139	—	—	5.997	120.000	779	—	—	385.600	2.567.595
1871	305.770	975.699	201.570	—	27.098	120.000	68.618	—	—	402.803	2.101.558

1) A Bodrog és Szamos folyók szabályozási költségeivel.

**A viziutakra fordított állami kiadások 1867-től 1905-ig.
A szabályozásra fordított kiadások folyók szerint.**

É v	Duna	Tisza ¹⁾	Körös	Temes	Maros	Dráva	Száva	Vág	Ferencz- csatorna	Egyéb folyók és vegyes kiadások	Összesen
	k o r o n a										
1872	3,386.922	1,184.525	165.867	—	56.089	120.000	256.227	—	—	290.294	5,459.924
1873	5,026.093	698.452	2.284	109.476	80.346	56.000	231.499	—	—	274.097	6,478.247
1874	4,432.292	544.599	261.289	60.220	6.567	90.235	57.605	—	—	152.615	5,605.472
1875	2,717.416	430.783	210.345	187.217	—	40.000	17.193	—	—	124.544	3,727.479
1876	1,507.990	288.763	91.105	55.212	—	21.787	39.684	—	—	58.023	2,062.564
1877	1,264.187	800.708	29.812	24.760	—	45.000	—	—	—	37.691	2,202.158
1878	712.278	1,381.139	52.172	19.980	—	40.000	—	—	—	14.563	2,220.132
1879	1,329.491	6,335.426	1.903	22.972	—	39.999	—	—	—	75.346	7,805.137
1880	3,113.379	4,129.045	132.485	9.820	—	100.000	—	—	398.520	73.732	7,956.981
1881	1,876.246	1,863.301	436.047	2.214	—	80.000	20.502	—	—	61.395	4,339.705
1882	2,801.950	3,977.474	1,187.455	13.128	—	100.000	28.045	—	24.800	57.984	8,190.836
1883	3,180.441	1,895.683	1,229.090	399	—	120.000	—	—	—	130.692	6,556.305
1884	3,509.031	1,944.265	416.393	27.331	—	274.707	—	—	—	102.306	6,274.033
1885	3,094.024	2,367.118	1,533.386	35.097	—	333.659	140.000	—	—	106.681	7,609.965
1886	3,266.987	1,426.163	919.846	54.000	—	300.000	149.597	—	—	196.807	6,313.400
1887	2,746.094	932.008	487.987	54.000	—	330.300	2.772	—	—	131.209	4,684.370
1888	2,479.384	901.872	386.230	54.000	60.000	300.000	—	—	—	200.000	4,381.486
1889	2,479.520	999.882	991.794	53.980	59.923	300.000	—	—	—	—	4,885.099
1890	2,592.298	1,323.354	997.524	54.000	49.992	114.000	—	—	—	70.000	5,201.168
1891	2,737.272	991.677	779.906	39.989	129.975	133.302	—	—	—	49.997	4,862.118
1892	2,921.765	1,500.000	660.000	16.000	50.000	140.000	99.994	—	—	—	5,387.759
1893	2,901.954	1,655.524	753.889	53.245	89.111	149.536	60.534	20.482	—	—	5,684.275
1894	5,097.827	3,058.551	788.202	49.040	119.726	215.379	305.618	81.931	—	—	9,716.274
1895	3,312.237	2,498.370	453.704	—	101.947	189.997	243.654	33.774	62.868	—	6,896.551
1896	3,905.407	3,421.730	514.781	349.840	126.947	279.725	268.102	119.499	431.531	—	9,417.562
1897	4,142.743	3,162.513	474.828	230.524	66.571	426.053	84.335	129.443	843.415	129.913	9,690.338
1898	6,956.416	4,061.154	708.533	—	147.883	552.481	101.346	193.124	149.382	214.558	13,084.877
1899	4,201.020	2,599.939	557.373	15.280	203.370	598.983	34.500	82.563	506.099	206.805	9,005.932
1900	3,784.047	2,800.077	528.563	12.346	204.376	405.459	12.672	94.308	152.538	261.888	8,256.274
1901	4,928.283	1,933.590	620.850	95.938	179.538	604.173	296.533	111.582	1.665	652.861	9,425.013
1902	3,863.807	1,664.189	342.379	14.356	139.485	209.297	89.244	44.947	—	906.632	7,274.336
1903	2,931.381	2,474.729	138.664	—	403.854	330.640	20.738	163.690	—	551.110	7,014.806
1904	3,427.285	1,506.997	119.021	9.080	331.642	451.052	42.007	290.523	—	508.268	6,685.875
1905	2,233.831	1,609.164	180.807	3.219	344.793	528.724	16.763	231.303	—	1,873.379	7,021.983
Összesen ...	110,593.138	72,191.402	17,356.084	1,783.663	2,994.524	8,480.538	2,688.561	1,597.169	2,570.818	8,301.793	228,557.750

¹⁾ A Bodrog és Szamos folyók szabályozási költségeivel.

3. A telekkönyvi birtoktestek forgalma 1891-től 1905-ig.

Év; közzé- alkatrész	A b i r t o k v á l t o z á s o k													
	e s e t e i n e k s z á m a						Összes pénzértéke 1000 koronákban							
	szerződés		végrehajtás		haláleset		összes. ¹⁾	szerződés		végrehajtás		haláleset		összesen
	szám sz.	%	szám sz.	%	szám sz.	%		szám sz.	%	szám sz.	%	szám sz.	%	
1891	302.744	76 ⁷⁰	14.978	3 ⁷⁹	74.616	18 ⁹¹	394.699	388.056	64 ⁶⁷	24.562	4 ⁰⁹	187.466	31 ²⁴	600.084
1892	315.373	76 ³⁶	15.090	3 ⁶⁵	79.527	19 ²⁶	413.045	421.176	64 ²⁴	22.966	3 ⁵⁰	211.534	32 ²⁶	655.676
1893	314.131	75 ⁹⁰	15.363	3 ⁷²	82.191	19 ⁸⁶	413.873	484.218	68 ¹⁵	25.524	3 ⁵⁹	200.848	28 ²⁶	710.590
1894	310.778	76 ³⁶	14.922	3 ⁶⁷	77.629	19 ⁰⁷	406.995	495.318	69 ³⁰	26.526	3 ⁷¹	192.930	26 ⁹⁹	714.774
1895	311.303	76 ⁷⁴	15.057	3 ⁷¹	76.518	18 ⁸⁶	405.670	470.580	67 ⁸⁴	26.068	3 ⁷⁶	196.986	28 ⁴⁰	693.634
Átlag 1891—1895	310.866	76 ⁴¹	15.082	3 ⁶³	78.096	19 ¹⁹	406.856	451.870	66 ⁹⁴	25.132	3 ⁷²	198.064	29 ³⁴	675.066
1896	317.209	77 ⁷⁸	15.012	3 ⁶⁸	72.590	17 ⁸⁰	407.832	469.898	68 ⁷⁸	32.590	4 ⁷⁷	180.688	26 ⁴⁵	683.176
1897	342.041	75 ⁴⁸	18.857	4 ¹⁶	89.551	19 ⁷⁶	453.151	521.542	63 ²⁴	34.752	4 ²¹	268.420	32 ⁵⁵	824.714
1898	349.998	73 ⁷¹	18.070	3 ⁸¹	104.074	21 ⁹⁶	474.007	509.987	63 ⁶⁵	38.675	4 ⁸³	252.515	31 ⁵²	801.177
1899	360.942	72 ²⁵	19.9 ⁰	3 ⁹⁹	116.283	23 ²⁷	499.615	499.678	62 ⁴³	35.503	4 ⁴³	265.249	33 ¹⁴	800.430
1900	366.956	71 ³⁵	19.228	3 ⁷⁴	125.512	24 ⁴¹	514.263	446.444	59 ⁴⁵	41.247	5 ⁴⁹	263.226	35 ⁰⁶	750.917
Átlag 1896—1900	347.309	73 ⁹³	18.220	3 ⁸⁸	101.602	21 ⁶³	469.774	489.510	63 ⁴⁰	36.553	4 ⁷³	246.020	31 ⁸⁷	772.083
1901	387.004	70 ⁴³	19.932	3 ⁶³	140.104	25 ⁵⁰	549.431	456.931	55 ⁴⁰	47.111	5 ⁷¹	320.603	38 ⁸⁹	824.645
1902	402.734	71 ¹³	21.121	3 ⁷³	139.933	24 ⁷¹	566.209	486.970	59 ⁶⁶	60.963	7 ⁴⁷	268.312	32 ⁸⁷	816.245
1903	441.777	74 ²⁵	21.193	3 ⁵⁶	129.974	21 ⁸⁵	594.985	560.693	63 ⁰⁰	52.780	5 ⁹³	276.571	31 ⁰⁷	890.044
1904	440.873	75 ⁰¹	19.178	3 ²⁶	125.928	21 ⁴³	587.765	601.696	66 ⁷⁰	39.986	4 ⁴³	260.422	28 ⁸⁷	902.104
1905.														
Magyarország ...	406.766	75 ¹⁶	18.090	2 ⁹⁷	118.340	21 ⁸⁷	541.196	695.484	66 ¹⁹	38.438	3 ⁶⁶	316.793	30 ¹⁵	1,050.715
H.-Szlavonország	42.354	80 ⁵⁹	536	1 ⁰²	7.924	15 ⁰⁸	52.553	46.871	79 ⁴⁷	739	1 ²⁵	11.364	19 ²⁸	58.974
Magyarbirodalom	449.120	75 ⁶⁵	16.626	2 ⁸⁰	126.264	21 ²⁶	593.749	742.355	66 ⁸⁹	39.177	3 ⁵⁴	328.157	29 ³⁷	1,109.689

¹⁾ A horvát-szlavonországi házközösség-felozástási esetek befoglalásával, a melyek száma 1891-ben 2.361 (0⁶⁰%), 1892-ben 3.055 (0⁷³%), 1893-ban 2.188 (0⁵⁹%), 1894-ben 3.666 (0⁹⁰%), 1895-ben 2.792 (0⁷³%), 1891—95. évek átlagában 2.812 (0⁷¹%), 1896-ban 3.031 (0⁷⁴%), 1897-ben 2.702 (0⁷⁰%), 1898-ban 2.465 (0⁵⁸%), 1899-ben 2.460 (0⁴⁹%), 1900-ban 2.567 (0⁶⁹%), és 1896—1900 évek átlagában 2.643 (0⁷³%), 1901-ben 2.391 (0⁴⁴%), 1902-ben 2.421 (0⁴⁸%), 1903-ban 2.041 (0⁵⁴%), 1904-ben 1.786 (0³⁰%), 1905-ben 1.739 (0²⁹%).

4. A birtokost változtató telekkönyvi birtoktestek átlagos értéke az 1896—1900. és az 1901—1905. évek átlagában, valamint 1905-ben. 89

Közjogi alkatrész	Szerző-dés	Végrehajtás	Halál-eset	Mindez okok	Szerző-dés	Végrehajtás	Halál-eset	Mindez okok	Szerző-dés	Végrehajtás	Halál-eset	Mindez okok
	folytán történt birtokváltások átlagos értéke koronákban											
	Átlag 1896—1900.				Átlag 1901—1905.				1905-ben.			
Magyarország	1.177	1.654	2.002	1.383	1.387	2.468	2.262	1.632	1.710	2.388	2.677	1.941
Horv.-Szlavonországek	538	1.244	1.426	645	858	1.617	1.342	917	1.160	1.378	1.434	1.122
Magyarbirodalom	1.115	1.637	1.979	1.323	1.344	2.436	2.199	1.569	1.697	2.356	2.598	1.869

5. A telekkönyvi birtoktestek megterheltségében előfordult változások 1893-tól 1905-ig.

É v ; közjogi alkatrész	Új terhek keletkezése				Régi terhek megszüntetése			Az új és megszüntetett terhek különbözete
	szerződések bekebelezése és igazolt előjegyzés által	végrehajtás útján való bekebelezés által	hagyatéki átszolgáltatás által	összesen	a hitelezők kielégítésére befolyt összeg elégtelensége miatt	a jognak más módon való megszűnése által	összesen	
A változások eseteinek száma.								
1893	224.382	54.291	24.620	303.293	3.486	189.894	193.380	109.913
1894	227.685	61.911	24.574	314.170	3.906	193.458	197.364	116.806
1895	245.936	66.827	23.432	336.195	5.863	197.735	203.598	132.597
1896	242.462	76.121	23.763	342.346	4.060	201.013	205.073	137.273
1897	301.636	80.292	29.065	410.993	7.498	232.464	239.962	171.031
1898	293.408	84.666	33.411	411.485	9.537	215.553	225.090	186.395
1899	287.816	91.113	34.503	413.432	12.278	235.590	247.868	165.564
1900	295.683	92.021	35.701	423.405	4.938	246.269	251.207	172.198
1901	304.624	97.350	44.953	446.927	6.574	263.089	269.663	177.264
1902	319.499	95.753	43.198	458.450	8.147	309.313	317.460	140.990
1903	350.492	93.880	41.343	485.715	12.761	309.869	322.630	163.085
1904	379.598	86.376	37.785	503.759	18.024	313.295	331.319	172.440
1905-ben.								
Magyarország	368.670	80.174	37.942	486.786	11.750	299.481	311.231	175.555
Horv.-Szlavonországek	30.096	9.274	192	39.562	196	26.043	26.239	13.323
Magyarbirodalom	398.766	89.448	38.134	526.348	11.946	325.524	337.470	188.878
A változások pénzértéke ezer koronákban.								
1893	482.704	30.696	20.342	533.742	6.390	353.082	359.472	174.270
1894	501.976	35.108	9.422	546.506	5.186	404.718	409.904	136.602
1895	571.736	41.124	18.694	631.554	9.606	390.868	400.474	231.080
1896	531.402	57.008	12.210	600.620	6.336	360.092	366.428	234.192
1897	601.198	54.262	17.500	672.960	7.706	398.242	405.948	267.012
1898	602.829	49.945	14.312	667.086	11.179	441.604	452.783	214.303
1899	551.978	52.304	17.834	622.116	10.939	336.037	346.976	275.140
1900	588.973	75.084	14.369	678.426	8.435	340.744	349.179	329.247
1901	500.706	75.204	12.075	587.985	23.856	415.587	439.443	148.542
1902	567.955	71.029	14.763	653.747	27.149	432.466	459.615	194.132
1903	718.446	57.446	14.975	790.861	30.004	500.547	530.551	260.310
1904	729.726	49.614	11.086	790.426	21.116	556.657	577.773	212.653
1905-ben.								
Magyarország	792.881	43.775	12.007	848.663	19.655	636.205	655.860	192.803
Horv.-Szlavonországek	52.711	1.925	110	54.746	322	24.181	24.503	30.243
Magyarbirodalom	845.592	45.700	12.117	903.409	19.977	660.386	680.363	223.046

6. Népies gazdasági oktatás az 1905. évben Magyarországon.

Sorszám	Előadások rendezésével megbízottak	Tanfolyamok			Gazdasági előadások					Kiosztott füzetek száma
		Gazdasági tanfolyamok	Házi ipari tanfolyamok	A tanfolyamokon résztvevők	Előadók	Előadások	Az előadásokon résztvevők	Megyék száma, melyekben gazdasági előadások tartottak	Községek	
1	Gazdasági egyesületek és gazdakörök ...	14	89	4.146	280	1.211	95.497	56	804	11.829
2	Gazdasági vándortanárok (8-an)	22	37	1.932	653	72	30.923	—	439	355
3	Földmivessiskolák	16	16	640	—	—	—	—	—	—
	Összesen	52	142	6.718	933	1.283	126.420	56	1.243	12.184

7. A gazdasági tanintézetek az 1904/1905. iskolai évben.
a) Főáttekintés intézetenkint.

Folyó szám	Közjogi alkatrész; az intézetek megnevezése, jellege és székhelye	Az intézet alapítási éve					A tanárok és tanítók száma			A tanulók száma az iskolai év végén			A tanulók száma az iskolai év végén				
		Az intézet alapítási éve	Az évfolyamok száma	rendesek	más-félék	összesen	rendesek	más-félék	összesen	1900-ban	1901-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben			
Magyarország.																	
1	I. Felsőbb gazd. tanintézetek.	A selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola erdészeti ágazata	1809	4	10	3 ¹⁾	13	174	—	174	116	135	143	165	200		
2		M. kir. állatorvosi főiskola, Budapest	1787	4	11	25	36	355	16	371	480	374	296	332	405		
3		» » gazdasági akadémia, Magyaróvár	1818	2	10	7	17	244	8	252	124	132	133	142	176		
4		» » gazdasági tanintézet, Debreczen	1868	3	6	5	11	79	—	79	72	69	73	65	76		
5		» » » » Kassa	1875	3	6	2	8	99	3	102	100	107	115	104	118		
6		» » » » Keszthely	1797	3	8	—	8	155	—	155	118	135	145	162	139		
7		» » » » Kolozsvár	1869	3	6	4	10	135	2	137	58	75	100	114	123		
		Felsőbb gazdasági tanintézetek összesen	—	—	57	46	108	1.241	29	1.270	1.068	1.027	1.005	1.084	1.237		
a) Államiak.																	
1	2. Földmivesiskolák.	Ada (Bács-Bodrog vm.)	1884	2	4	—	4	21	—	21	48	56	35	26	20		
2		Algyógy (gr. Kún Kocsárd-féle, Hunyad vm.)	1891	2	4	3	7	45	—	45	40	92	61	33	50		
3		Békéscsaba	1896	2	3	1	4	29	—	29	25	21	19	27	26		
4		Breznóbánya	1900	2	3	4	7	28	—	28	—	—	27	29	29		
5		Csákova (Temes vm.)	1885	2	3	2	5	28	—	28	29	28	30	27	32		
6		Csikszereda	1904	2	4	—	4	29	—	29	—	—	—	—	15		
7		Hódmező-Vásárhely	1896	2	3	2	5	30	—	30	28	37	32	28	26		
8		Jászberény	1896	2	4	1	5	31	1	32	27	53	25	25	29		
9		Karczag	1898	2	3	2	5	28	—	28	22	21	30	66	26		
10		Kecskemét	1895	2	3	1	4	31	—	31	23	25	24	24	30		
11		Komárom	1898	2	3	2	5	33	—	33	15	30	32	31	31		
12		Lugos	1895	2	4	2	6	20	—	20	28	28	29	27	19		
13		Pápa	1893	2	3	2	5	39	—	39	31	38	73	32	40		
14		Rimaszombat	1882	2	6	—	6	33	—	33	47	30	30	30	29		
15		Szentimre (Kadarkút, Somogy vm.)	1885	2	3	1	4	31	27	58	40	45	37	72	32		
16		Szerbnagyszentmiklós (Kristóf-intézet)	1887	2	4	—	4	29	—	29	27	71	25	30	32		
17		Szilágysomlyó	1902	2	4	—	4	29	—	29	—	—	—	—	11		
		Együtt	—	—	61	23	84	514	28	542	430	590	507	519	492		
b) Községi és magánjellegűek, de állami kezelés alatt.																	
18	3. Vinczellérképezdek és szőlőszeti iskolák.	Besztercze	1870	2	2	—	2	12	—	12	15	11	17	19	71		
19		Földvár (Brassó vm.)	1871	2	3	1	4	17	—	17	20	22	24	23	16		
20		Medgyes	1871	3	4	6	10	54	1	55	61	56	52	47	62		
21		Szabadka (Pailes)	1898	2	3	3	6	26	—	26	17	22	27	28	21		
22		Szebenmegyei földmives-tanegyesület, Nagyszében	1888	1	1	1	2	7	—	7	8	7	7	7	7		
			Együtt	—	—	13	11	24	116	1	117	121	118	127	124	123	
c) Magánjellegű.																	
23		Csákvár (gr. Eszterházy M. Móricz-féle, Fejér vm.)	1891	2	2	2	4	20	—	20	19	20	19	20	21		
		Földmivesiskolák összesen	—	—	76	36	112	650	29	679	570	728	653	663	636		
1	4. Egyéb gazdasági tanintézetek.	M. kir. vinczellériskola, Biharódszeg	1870	2	3	—	3	26	1	27	35	16	33	28	26		
2		» » » » Eger	1897	2	2	1	3	28	—	28	33	27	38	35	31		
3		» » » » Kecskemét	1900	1	3	—	3	39	—	39	—	38	30	40	36		
4		» » » » Ménés (Arad vm.)	1881	1	2	—	2	25	—	25	40	37	28	29	26		
5		» » » » Nagyenyed	1881	2	3	—	3	23	—	23	22	24	26	27	24		
6		» » » » Pozsony	1884	2	3	1	4	30	—	30	21	22	25	40	40		
7		» » » » Tapolca (Zala vm.)	1886	2	3	1	4	32	—	32	31	32	39	33	34		
8		» » » » Tarcal (Zemplén vm.)	1872	1	5	—	5	15	—	15	24	19	17	18	18		
9		Államilag segélyezett községi vinczellériskola, Pécs	1896	1	1	—	1	13	—	13	18	14	14	14	11		
10		M. kir. felsőbb szőlőszeti és borgazd. tanf., Budapest	1892	1	8	2	10	11	—	11	17	18	14	13	10		
11	» » » » pinczemesteri tanfolyam, Budafoke	1901	1	4	2	6	11	—	11	—	—	—	15	17			
		Vinczellér- és szőlőszeti iskolák összesen	—	—	37	7	44	253	1	254	241	247	264	292	278		
1	4. Egyéb gazdasági tanintézetek.	M. kir. vízmesteri iskola, Kassa	1879	1	3	2	5	33	—	33	36	32	31	39	35		
2		» » havasi mintagazdaság és tejgazdasági telep, Alsóverezke (Bereg vm.)	1903	1	1	—	1	12	—	12	—	—	—	—	6		
3		M. kir. tejmunkásképző iskola, Kishér (Komárom vm.)	1902	1	1	—	1	6	—	6	—	—	—	—	8		
4		» » tejjgazdasági munkásnőképző iskola Nagyszécsény (Nógrád vm.)	1897	1	1	2	3	8	—	8	9	8	8	10	8		
5		M. kir. tejjgazdasági szakiskola, Sárvár (Vas vm.)	1890	1	4	—	4	20	—	20	36	53	32	22	25		
6		» » » » Görgényzentimre (Maros-Torda vm.)	1892	2	1	1	2	50	—	50	56	60	50	48	49		
7		M. kir. erdő- { Királyhalom (Szeged)	1883	2	1	1	2	24	—	24	24	22	22	24	22		
8		» » » » Liptóújvár	1886	2	1	1	2	44	—	44	58	53	52	52	50		
9		» » » » Vadászterdó (Temes vm.)	1885	2	1	2	3	37	—	37	24	24	40	40	40		
10		M. kir. kertészeti tan- { kertészképző tanfolyam	1894	3	4	5	9	42	—	42	26	26	30	34	45		
11	» » » » kertészegédi tanfolyam	1899	1	—	1	1	10	—	10	8	8	10	10	10			
		M. kir. kertmunkásiskola, Baja	1899	1	1	1	2	10	—	10	Adatok nincsenek	Adatok nincsenek	Adatok nincsenek	Adatok nincsenek	Adatok nincsenek		

¹⁾ Ezek közül 6 rendes és 2 másféle tanár a főiskola bányászati ágazatánál is tanított.

A gazdasági tanintézetek az 1904/905. iskolai évben.
Főáttekintés intézetenként.

91

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; az intézetek megnevezése, jellege és székhelye	Az intézet alapítási éve	Az évfolyamok száma					A tanítók és tanítók száma			A tanulók száma az iskolai év végén				
			rend- sek	más- fél- évek	össze- sen	rende- sek	más- fél- évek	össze- sen	1900- ban	1901- ben	1902- ben	1903- ban	1904- ben		
12	Egyéb gazd. tanintézetek. { M. kir. kertmunkásiskola, Lőcse » » » Nagybocksó (Máramaros vm.) » » » Torda » » » méhészeti gazdaság, Gödöllő Baromfityénysző telep és munkásnőket képző m. kir. iskola, Gödöllő	1897	1	1	2	3	9	—	9	9	9	10	8	9	
13		1897	1	1	1	2	6	—	8	8	11	10	12	9	
14		1898	1	3	—	3	10	—	10	13	14	8	12	12	
15		1900	2	3	—	3	12	—	12	—	—	—	12	10	
16		1897	1	1	—	1	10	2	12	Adatok nincsenek					10
	Egyéb gazdasági tanintézetek összesen.....	—	28	19	47	345	2	347	307	320	303	331	358		
	Gazdasági tanintézetek összesen.....	—	198	108	306	2.489	61	2.550	2.186	2.322	2.225	2.370	2.504		
Horvát-Szlavonországek.															
1	Kir. orsz. mezőgazdasági és erdészeti tanintézet, Körös.....	1860	2	8	6	14	22	4	26	24	20	19	19	16	
2	» » földmivesiskola, Körös.....	1860	2	1	3	4	7	—	7	24	3	11	11	5	
3	» » » Pozsega.....	1884	2	2	3	5	26	—	26	35	28	18	24	26	
4	» » szőlészeti és gyümölcskertészeti isk., Petrinja (Zágráb vm.).....	1893	2	1	—	1	6	3	9	12	9	5	10	11	
5	» » szőlészeti tanfolyam, Bozjakovina (Zágráb vm.).....	1897	2	2	—	2	31	—	31	25	23	20	29	25	
6	» » tejjgazdasági tanfolyam, Bozjakovina (Zágráb vm.).....	1897	2	1	2	3	9	—	9	11	8	10	10	8	
7	» » patkoló tanfolyam, Zágráb.....	1886	2	3	—	3	42	30	72	66	58	66	71	67	
	Összesen.....	—	18	14	32	143	37	180	197	149	149	174	158		
	Magyarbirodalom összesen.....	—	216	122	338	2.632	98	2.730	2.383	2.471	2.374	2.544	2.662		

b) A tanulók részletezése anyanyelv és hitfelekezet szerint.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; az intézetek megnevezése, jellege és székhelye	A tanulók száma az iskolai év végén	A tanulók anyanyelve							A tanulók hitfelekezete							
			magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb	egyéb	római kath.	görög kath.	ev. ref.	agostói hitv. ev.	görög keleti	uni-tárius	izraeli
Magyarország.																	
I. Felsőbb gazdasági tanintézetek.																	
1	A selmezbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola erdészeti ágazata.....	174	Adatok nincsenek							111	14	16	32	—	1	—	—
2	M. kir. állatorvosi főiskola, Budapest.....	371	316	30	11	6	—	5	3	—	96	5	17	22	4	3	224
3	» » gazdasági akadémia, Magyaróvár.....	252	243	3	2	2	—	2	—	—	160	5	36	17	3	—	31
4	» » gazdasági tanintézet, Debrecen.....	79	79	—	—	—	—	—	—	—	45	2	16	10	1	—	5
5	» » » Kassa.....	102	101	—	—	1	—	—	—	—	64	—	22	11	1	—	4
6	» » » Keszthely.....	155	155	—	—	—	—	—	—	—	109	—	11	14	1	1	18
7	» » » Kolozsvár.....	137	137	—	—	—	—	—	—	—	51	3	50	15	5	8	5
	Összesen.....	1.270	1.031	33	13	9	—	7	3	—	636	29	168	121	15	13	257
	%-ban.....	—	94,1	3,0	1,1	0,8	—	0,7	0,2	—	50,1	2,3	13,2	9,5	1,2	1,0	22,6
2. Földmivesiskolák.																	
1—17	a) Államiak.....	542	478	20	16	23	—	—	5	—	289	14	154	34	18	8	25
18—23	b)—c) Községi és magánjellegűek.....	137	39	91	—	3	—	—	2	2	31	3	10	88	2	3	—
	Együtt.....	679	517	111	16	26	—	—	7	2	320	17	164	122	20	11	25
	%-ban.....	100,0	76,1	16,3	2,4	3,9	—	—	1,0	0,3	47,3	2,5	24,2	17,9	2,9	1,6	3,6
1—11	3. Vinczellérképzők és szőlészeti iskolák.....	254	230	12	3	9	—	—	—	—	141	8	76	21	7	—	1
	%-ban.....	100,0	90,5	4,8	1,2	3,5	—	—	—	—	55,5	3,1	30,0	8,3	2,7	—	0,4
4. Egyéb gazdasági tanintézetek.																	
1	M. kir. vízmesteri iskola, Kassa.....	33	31	—	—	1	—	1	—	—	21	2	6	3	1	—	—
2—5	M. kir. tejjgazdasági szakiskolák.....	46	32	4	4	1	5	—	—	—	18	6	16	3	2	—	1
6—9	M. kir. erdőri szakiskolák.....	155	105	10	13	20	1	5	1	—	107	13	10	6	18	1	—
10	M. kir. kertészeti { kertészsképző tanfolyam... tanintézet, Budapest { kertészsegédi tanfolyam.....	42	42	—	—	—	—	—	—	—	35	—	4	1	—	—	2
11—14	M. kir. kertmunkásiskolák.....	37	25	6	—	4	2	—	—	—	7	1	1	1	—	—	—
15	M. kir. méhészeti gazdaság, Gödöllő.....	12	12	—	—	—	—	—	—	—	8	8	15	3	1	2	—
16	Baromfityénysző telep és munkásnőket képző m. kir. iskola, Gödöllő.....	12	11	1	—	—	—	—	—	—	10	1	—	—	1	—	—
	Összesen.....	347	268	21	17	26	8	6	1	—	213	31	57	17	23	3	3
	Gazdasági tanintézetek mindössze.....	2.550	2.046	177	49	70	8	13	11	—	1.310	85	465	251	65	27	316
	%-ban.....	—	86,1	7,5	2,7	3,0	0,3	0,5	0,4	—	51,3	3,3	18,2	11,1	2,6	1,1	12,4
Horvát-Szlavonországek.																	
1	Kir. orsz. mezőgazdasági és erdészeti tanintézet, Körös.....	26	1	—	—	—	—	20	4	1	21	—	—	—	4	—	1
2—3	Kir. orsz. földmivesiskolák.....	33	—	—	—	—	—	21	12	—	21	—	—	—	12	—	—
4—5	» » szőlészeti és kertészeti iskolák.....	40	—	—	—	—	—	29	11	—	29	—	—	—	11	—	—
6	» » tejjgazdasági tanfolyam, Bozjakovina (Zágráb vm.).....	9	—	—	—	—	—	7	1	1	8	—	—	—	1	—	—
7	Kir. orsz. patkoló tanfolyam, Zágráb.....	72	—	—	1	3	—	52	16	—	50	—	—	3	19	—	—
	Összesen.....	180	1	—	1	3	—	129	44	2	129	—	—	3	47	—	1
	Magyarbirodalom összesen.....	2.730	2.047	177	50	73	8	142	55	—	1.439	85	465	284	112	27	317

c) A felsőbb gazdasági tanintézetek részletesen.)

1. Tiszti és tanszemélyzet s az intézetek működésére vonatkozó némely főbb adat.

A felsőbb gazdasági tanintézetek megnevezése	Tiszti és tanszemélyzet													A gazdaságot megtekintette		Az esetek száma, melyekben az intézetekhez tanácsért ill. véleményért fordultak					
	Igazgató és rendes tanár	rendkívüli tanár	magántanár és előadó	segédtanár	tanársegéd	tanító	tanító kovács	osztályjás gyakorlatok	intéző	titkár	intézői orvos	gondnok	főkerítésintéző	intézői segéd	osztályjás gazd. segéd		irodatiszt	napidíjas irnok	összesen	gazda	nomia
M. kir. állatorvosi főiskola, Bpest	10	—	5	2	18	1	1	5	—	1	—	—	—	—	—	2	46	—	—	130	
M. kir. gazdasági akad., Magyaróvár	10	—	—	—	7	—	—	2	1	1	—	—	1	1	—	1	24	6	12	106	
M. kir. gazdasági tanintézet	6	1	—	2	1	1	—	2	1	—	1	1	2	1	1	—	20	100	50	11	
{ Debreczen	6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—	1	16	51	126	4
{ Kassa	8	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	1	1	—	1	—	15	121	312	8	
{ Keszthely	6	1	—	3	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2	—	—	16	42	146	34	
{ Kolozsvár	6	1	—	3	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2	—	—	16	42	146	34	
Összesen	46	2	5	9	26	2	1	11	5	2	3	2	5	6	5	3	4137	320	646	293	

2. A hallgatók s a végzett növendékek részletezése.

A felsőbb gazdasági tanintézetek megnevezése	A hallgatók száma az iskolai év végén	A hallgatók száma				A hallgatók közül előképzettség szerint							A hallgatók közül életkor szerint			
		I.	II.	III.	IV.	műegyetemi gazdasági vagy gyógy-szerész	tanítói	gimnáziumi v. reáliskolai érettségi	kereskedelmi iskolai érettségi	gimn.v. reálisk.v. VII. oszt. v. VIII. oszt.	polgáriiskolai VI. oszt.	földművesiskolai	16-19	20-24	25-30	
																tanfolyamon
M. kir. állatorvosi főiskola, Bpest	371	107	139	67	58	—	6	1	307	4	35	5	—	244	91	36
M. kir. gazdasági akad., Magyaróvár	252	146	106	—	—	8	2	—	180	62	—	—	—	63	184	5
M. kir. gazdasági tanintézet	79	32	27	20	—	—	—	4	7	2	42	24	—	54	22	3
{ Debreczen	102	25	39	38	—	—	—	—	5	3	49	45	—	32	62	8
{ Kassa	155	38	55	62	—	—	—	1	7	7	36	51	3	67	82	6
{ Keszthely	137	49	42	46	—	2	—	—	15	5	43	72	—	40	89	8
{ Kolozsvár	137	49	42	46	—	2	—	—	15	5	43	72	—	40	89	8
Összesen	1.096	397	408	233	58	10	8	6	521	83	255	197	3	500	530	66

A felsőbb gazdasági tanintézetek megnevezése	Azon hallgatók száma, a kiknek szülője polgári állása szerint							Az oklevelet, ill. végbizonyítványt nyert hallgatók közül										
	értelmiségi foglalkozású	földbirtokos	bérli	gazdasági	földműves	kereskedő vagy iparos	magánzó ismeretlen foglalkozású	A 400-800 korona állami	A 100-300 korona állami	A magán	hallgatók összes száma	észt v. szülője birtokos	felső gazd. intéz-be v. külföldi tanulm.-útra gazdatiszt-nek	tanári pályára	katonai szolgálatra	ismeretlen pályára		
																	Önálló hallgatók ill. segélyben részesült hallgatók száma	
M. kir. állatorvosi főiskola, Bpest	61	22	15	16	35	202	18	—	2	52	49	2	57	—	—	—	—	
M. kir. gazdasági akad., Magyaróvár	80	73	13	33	15	38	—	—	—	—	9	7	93	30	7	36	—	
M. kir. gazdasági tanintézet	39	10	2	18	2	6	1	—	1	—	9	—	19	2	1	9	1	6
{ Debreczen	39	18	—	5	3	10	22	—	5	—	6	3	36	5	1	12	—	10
{ Kassa	36	32	10	7	13	30	27	—	—	—	6	6	62	11	3	39	—	9
{ Keszthely	69	25	1	14	15	13	—	—	22	—	—	—	38	4	2	8	—	2
{ Kolozsvár	69	25	1	14	15	13	—	—	22	—	—	—	38	4	2	8	—	2
Összesen	324	180	41	93	83	299	68	—	8	74	79	18	305	52	14	104	1	38

1) A selmecbányai bányászati és erdészeti akadémiának erdészeti ágazatáról nincsenek adatok. — 2) Köztük 2 rendkívüli hallgató volt, 11 pedig felvételi vizsga alapján vétetett fel.

8. Gazdasági tanfolyamok és tanulmányi kirándulások 1905-ben Magyarországon.

Folyó szám	Az intézetek megnevezése, jellege és székhelye	A tanfolyamok száma						A tanfolyamokon részt vett						Tanulmányi kirándulások az intézetet fölkereső		
		A mezőgazdasági	A kertészeti	A mezőgazdasági-ipari (gépkészítői szeszgyártási)	A mezőgazd. házi ipari	A patkoló	Az egyéb	szeszfőzők és gyárosok	leltérszók	tanítók	gazdák és kerészek	kovácsok	más foglalkozások		Tanfolyamok	
1	M. kir. állatorvosi főisk., Bpest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	M. kir. gazd. akad., Magyaróvár	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	—
3	M. kir. gazdasági tanintézet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152
4	{ Debreczen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	{ Kassa	2	—	—	1	—	—	—	—	—	24	24	36	—	—	—
6	{ Keszthely	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—
6	{ Kolozsvár	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	Összesen	2	2	2	—	—	—	1	—	—	24	31	60	—	144	152
1	Állami földművesiskolák	16	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	140	320	—	235
2	Megyei, közs. magán földm. isk.	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	22	77	—	28
Összesen	Összesen	18	1	—	17	—	—	—	—	—	—	—	162	397	—	263
Mindössze	Mindössze	20	3	2	17	—	—	1	—	—	24	31	222	397	164	415

9. A m. kir. vegykesérleti és vetőmagvizsgáló-állomások működése 1902-től 1905-ig.

Év; a vegykesérleti-állomás székhelye	Az állomá- soktól kért szak- vélemények	A vizsgálá- latok alá vett minták	A mintákon végzett vizsgálatok	Év; a vetőmagvizsgáló-állo- más székhelye	Az állomá- soktól kért szak- vélemények	A vizsgálá- latok alá vett minták	A mintákon végzett vizsgálatok
	s z á m a				s z á m a		
1902	533	10.725	33.855	1902	645	54.784	64.280
1903	518	11.497	36.558	1903	597	43.027	56.678
1904	524	11.922	38.288	1904	684	44.969	59.313
1905	492	7.420	30.556	1905	699	63.564	72.621
1905-ben állomásonként				1905-ben állomásonként			
Budapest	39	3.487	15.300	Budapest	330	53.472	57.832
Debreczen	86	340	2.816	Debreczen	81	840	3.117
Fiume	107	1.103	6.894	Kassa	63	6.634	6.675
Kassa	87	191	642	Keszthely	23	517	517
Keszthely	32	88	499	Kolozsvár	54	523	1.468
Kolozsvár	73	119	823	Magyaróvár	148	1.578	3.012
Magyaróvár	61	1.686	3.176				
Pozsony	7	406	406				

10. Gabonaárak a budapesti árú- és értéktőzsde jegyzései szerint 1905. januártól 1906. júliusig.

a) B u z a .

Év, hónap	M i n ő s é g s z e r i n t																								
	76-78		79		80		81		76-78		79		80		81										
	k i l o g r a m m o s j e g y z e t e t e t t																								
	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig	kor-tól	kor-ig									
	Bánsági				Tiszavidéki				Pestvidéki																
1905. január	19'40	19'80	19'80	20'00	20'00	20'00	—	—	19'80	20'00	19'80	20'10	20'30	20'30	20'30	20'50	19'60	19'90	19'80	20'00	19'80	20'10	20'00	20'30	
február	19'30	19'90	19'80	20'00	20'11	20'31	—	—	19'70	20'10	19'90	20'11	20'41	20'33	20'53	19'70	19'70	19'80	20'00	19'80	20'00	20'01	20'21	20'04	20'30
márczius	19'30	19'61	19'80	19'70	19'70	20'01	—	—	19'45	19'80	19'60	19'80	19'81	20'10	19'90	20'15	19'30	19'60	19'54	19'73	19'60	19'80	19'69	19'99	19'94
április	17'90	18'20	18'20	18'40	18'20	18'70	—	—	18'10	18'50	18'50	18'60	18'60	18'70	18'60	18'60	18'10	18'40	18'40	18'50	18'40	18'60	18'30	18'60	18'60
május	18'01	18'30	18'30	18'50	18'50	18'80	—	—	18'20	18'50	18'61	18'70	18'70	18'80	18'70	18'90	17'10	18'50	18'40	18'60	18'50	18'70	18'60	18'80	18'80
június	16'50	16'90	16'90	17'10	17'10	17'40	—	—	16'60	17'30	17'40	17'50	17'50	17'60	17'60	17'90	16'70	17'10	17'10	17'30	17'20	17'40	17'31	17'61	17'61
július	16'10	16'50	16'50	16'80	16'90	17'10	—	—	16'60	17'00	17'10	17'20	17'20	17'30	17'30	17'60	16'40	16'80	16'80	16'90	17'00	17'20	17'00	17'30	17'30
augusztus	16'20	16'60	16'60	16'70	17'20	17'40	—	—	16'40	16'80	16'80	17'00	16'80	17'10	17'00	17'30	16'20	16'70	16'70	16'80	16'70	17'00	16'80	17'00	17'00
szeptember	15'90	16'30	16'30	16'40	—	—	—	—	16'00	16'30	16'30	16'50	16'50	16'60	16'70	16'80	15'80	16'30	16'30	16'40	16'30	16'60	16'10	16'60	16'60
október	16'50	17'00	16'90	17'10	—	—	—	—	16'30	17'00	16'90	17'20	16'90	17'30	17'30	17'30	16'70	17'10	17'10	17'20	16'90	17'10	17'10	16'90	17'30
november	16'80	17'30	17'30	17'40	—	—	—	—	16'60	17'40	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'80	17'30	17'30	17'40	17'30	17'60	17'30	17'60	17'60
december	16'80	17'30	17'30	17'50	—	—	—	—	16'60	17'40	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'80	17'30	17'30	17'40	17'30	17'60	17'30	17'60	17'60
1906. január	17'00	17'40	17'50	17'70	—	—	—	—	17'10	17'50	17'50	17'80	17'60	17'80	17'80	18'00	17'00	17'50	17'50	17'60	17'50	17'80	17'50	17'80	17'80
február	16'70	17'00	17'10	17'40	—	—	—	—	16'80	17'30	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'70	17'20	17'20	17'30	17'20	17'50	17'20	17'50	17'50
márczius	16'50	16'80	17'00	17'30	—	—	—	—	16'80	17'30	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'60	17'10	17'10	17'20	17'10	17'40	17'10	17'40	17'40
április	16'40	16'70	17'00	17'30	—	—	—	—	16'80	17'30	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'60	17'10	17'10	17'20	17'10	17'40	17'10	17'40	17'40
május	15'70	16'10	16'30	16'40	—	—	—	—	16'00	16'30	16'40	16'70	16'50	16'70	16'70	16'90	16'00	16'30	16'30	16'40	16'30	16'60	16'30	16'60	16'60
június	15'80	16'10	16'40	16'50	—	—	—	—	16'00	16'30	16'40	16'70	16'50	16'70	16'70	16'90	16'00	16'30	16'30	16'40	16'30	16'60	16'30	16'60	16'60
július	15'90	15'90	15'70	15'80	—	—	—	—	15'40	15'70	15'80	16'10	16'00	16'20	16'20	16'40	15'40	15'70	15'70	15'80	15'70	16'00	15'70	16'00	16'00
Átl.1905. jan.—decz.	17'40	17'80	17'80	18'00	18'50	18'70	—	—	17'50	18'00	17'90	18'20	18'10	18'30	18'20	18'40	17'30	17'80	17'80	18'00	17'90	18'20	18'00	18'10	18'10
> 1905.VIII.-1906.VII.	16'30	16'70	16'80	16'90	17'20	17'40	—	—	16'40	16'80	16'80	17'10	17'00	17'30	17'30	17'40	16'30	16'80	16'80	16'90	16'70	17'00	16'90	17'00	17'00
	Fejérmegyei				Bácskai)				B u z a á l t a l á n a n *)																
1905. január	19'60	19'90	19'80	20'00	19'90	20'30	—	—	19'60	20'20	—	—	—	—	—	—	19'50	19'90	19'80	20'00	19'80	20'30	20'10	20'40	20'40
február	19'70	20'00	19'80	20'00	20'01	20'30	—	—	19'70	20'30	—	—	—	—	—	—	19'60	20'00	19'90	20'10	20'00	20'30	20'10	20'40	20'40
márczius	19'40	19'70	19'50	19'70	19'70	20'01	—	—	19'40	19'90	—	—	—	—	—	—	19'30	19'70	19'50	19'70	19'70	20'00	19'80	20'00	20'00
április	18'10	18'40	18'40	18'50	18'50	18'70	—	—	18'00	18'60	—	—	—	—	—	—	18'10	18'40	18'40	18'50	18'50	18'70	18'60	18'70	18'70
május	18'10	18'50	18'40	18'60	18'60	18'80	—	—	18'00	18'60	—	—	—	—	—	—	18'10	18'40	18'40	18'50	18'50	18'70	18'60	18'80	18'80
június	16'70	17'10	17'10	17'30	17'30	17'50	—	—	16'70	17'30	—	—	—	—	—	—	16'70	17'10	17'10	17'20	17'10	17'40	17'10	17'40	17'40
július	16'40	16'80	16'80	17'00	17'00	17'30	—	—	16'40	17'00	—	—	—	—	—	—	16'40	16'80	16'80	17'00	17'00	17'30	17'00	17'30	17'30
augusztus	16'30	16'60	16'60	16'80	16'80	17'00	—	—	16'30	16'90	—	—	—	—	—	—	16'30	16'90	16'90	17'10	17'10	17'30	17'00	17'30	17'30
szeptember	15'80	16'20	16'20	16'40	16'20	16'50	—	—	15'80	16'40	—	—	—	—	—	—	15'80	16'20	16'20	16'40	16'20	16'50	16'20	16'50	16'50
október	16'50	16'90	16'90	17'10	16'90	17'10	—	—	16'20	17'00	—	—	—	—	—	—	16'20	17'00	17'00	17'10	17'00	17'30	17'00	17'30	17'30
november	16'80	17'20	17'10	17'30	17'30	17'50	—	—	16'50	17'30	17'30	17'50	17'30	17'50	17'50	17'70	16'80	17'20	17'20	17'30	17'20	17'50	17'20	17'50	17'50
december	16'80	17'30	17'30	17'50	17'30	17'50	—	—	16'70	17'50	17'50	17'70	17'50	17'70	17'70	17'90	16'80	17'30	17'30	17'40	17'30	17'60	17'30	17'60	17'60
1906. január	17'00	17'30	17'40	17'70	17'40	17'70	—	—	17'00	17'60	17'60	17'90	17'70	17'90	17'90	18'10	17'00	17'30	17'30	17'40	17'30	17'60	17'30	17'60	17'60
február	16'70	17'00	17'10	17'40	17'10	17'50	—	—	16'70	17'30	17'30	17'60	17'40	17'60	17'60	17'80	16'70	17'00	17'00	17'10	17'00	17'30	17'00	17'30	17'30
márczius	16'50	16'80	17'00	17'30	17'10	17'40	—	—	16'50	17'10	17'10	17'40	17'20	17'40	17'40	17'60	16'60	16'90	16'90	17'00	16'90	17'20	16'90	17'20	17'20
április	16'00	16'30	16'30	16'40	17'00	17'30	—	—	16'00	16'60	16'60	16'90	16'70	16'90	16'90	17'10	16'00	16'30	16'30	16'40	16'30	16'60	16'30	16'60	16'60
május	15'80	16'10	16'20	16'30	16'30	16'60	—	—	16'10	16'70	16'70	17'00	16'80	17'00	17'00	17'20	15'80	16'10	16'10	16'20	16'10	16'40	16'10	16'40	16'40
június	15'80	16'10	16'30	16'40	16'30	16'60	—	—	16'10	16'70	16'70	17'00	16'80	17'00	17'00	17'20	15'80	16'10	16'10	16'20	16'10	16'40	16'10	16'40	16'40
július	15'10	15'40	15'40	15'60	15'60	15'80	—	—	15'10	15'70	15'70	16'00	15'80	16'00	16'00	16'20	15'10	15'40	15'40	15'50	15'40	15'70	15'40	15'70	15'70
Átl.1905. jan.—decz.	17'50	17'90	17'80	18'00	17'90	18'20	—	—	17'40	18'10	18'10	18'40	18'20	18'40	18'40	18'60	17'50	17'90	17'90	18'00	18'00	18'20			

Gabonaárak a budapesti árú- és értéktőzsde jegyzései szerint 1905. januártól 1906. júliusig.

b) Egyéb gabonaneműek.

Év; hónap	R o z s				Á r p a				Z a b		Káposzta-repce		K ő l e s	
	elsőrendű		másodrendű		elsőrendű		másodrendű							
	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig
1905. január	14'67	15'06	14'50	14'74	14'27	14'67	14'07	14'27	13'68	14'48	—	—	—	—
február	14'72	15'19	14'68	14'84	14'34	14'73	14'11	14'34	13'74	14'53	—	—	—	—
márczius	15'03	15'38	14'96	15'04	14'55	14'95	14'30	14'55	14'52	15'10	—	—	—	—
április	14'56	14'60	14'46	14'51	14'60	15'02	14'35	14'60	14'38	14'98	25'40	26'00	—	—
május	14'70	14'81	14'60	14'66	14'46	15'06	14'21	14'46	13'94	14'79	25'40	26'00	—	—
június	13'87	14'04	13'71	13'85	13'96	14'56	13'59	13'96	12'80	13'98	—	—	—	—
július	13'06	13'35	12'86	13'06	12'75	13'10	12'31	12'63	12'73	13'79	22'00	24'10	—	—
augusztus	12'77	12'98	12'57	12'70	12'12	12'51	12'01	12'11	12'35	13'90	22'00	24'11	—	—
szeptember	12'72	12'37	12'47	12'67	12'47	12'80	12'30	12'42	12'30	13'10	—	—	—	—
október	13'14	13'30	12'91	13'20	13'46	13'76	13'18	13'22	13'30	13'97	—	—	—	—
november	13'72	13'92	13'50	13'68	14'64	15'01	14'41	14'64	14'40	14'96	—	—	—	—
december	13'63	13'80	13'42	13'53	14'45	14'75	13'95	14'33	14'51	14'91	—	—	—	—
1906. január	13'61	13'71	13'31	13'40	14'35	14'65	13'69	14'17	14'74	15'14	—	—	—	—
február	13'38	13'65	13'22	13'33	14'45	14'75	14'15	14'45	15'38	15'79	—	—	—	—
márczius	13'48	13'63	13'38	13'43	14'54	14'87	14'23	14'54	15'78	16'24	—	—	—	—
április	13'50	13'65	13'40	13'45	14'84	15'24	14'42	14'62	15'93	16'22	—	—	—	—
május	13'12	13'37	13'00	13'15	14'80	15'16	14'30	14'72	17'32	17'76	—	—	—	—
június	12'86	12'85	12'73	12'83	14'00	14'50	13'50	14'00	18'15	18'96	—	—	—	—
július	12'51	12'68	12'41	12'51	12'51	12'84	12'00	12'38	17'52	19'08	30'68	31'40	—	—
Átlag 1905. jan.—decz.	13'88	14'10	13'72	13'87	13'84	14'24	13'57	13'80	13'55	14'32	23'70	25'05	—	—
> 1905. VIII.—1906. VII.	13'19	13'37	13'03	13'16	13'59	14'24	13'51	13'53	15'13	15'80	26'34	27'75	—	—

11. Tengeriárak a budapesti árú- és értéktőzsde jegyzései szerint 1904. novemberből 1905. december 31.-éig.

Év; hónap	Belföldi		Másnemű		Év; hónap	Belföldi		Másnemű		Év; hónap	Belföldi		Másnemű	
	koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig		koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig		koro-nától	koro-náig	koro-nától	koro-náig
1904. november	15'10	15'46	—	—	1905. május ¹⁾	15'45	15'55	15'35	15'43	1905. november	15'00	15'23	15'94	16'17
» december	15'63	15'93	—	—	» június	15'43	15'74	—	—	» december	13'38	13'63	—	—
1905. január	15'50	15'71	—	—	» július	15'51	15'69	—	—	Átl. 1905. jan.—decz.	15'69	15'91	15'66	15'84
» február ¹⁾	15'46	15'68	15'63	15'83	» augusztus	16'69	17'04	—	—	» 1904. XI.—1905. X.	15'59	16'12	15'61	15'77
» márczius ¹⁾	16'44	16'80	16'00	16'30	» szeptember	16'81	17'06	—	—					
» április ¹⁾	15'79	15'89	15'43	15'61	» október	16'88	17'08	15'63	15'78					

¹⁾ Az árak ó és új tengerire vonatkoznak.

12. Gabonaárak a határidő-üzletben a budapesti árú- és értéktőzsde jegyzései szerint az 1905. évben havonként.

Hónap, a melyben a kötés létrejött	1905				1906				1905				1906							
	április		május		június		október		április		október		április		május		október		április	
	h a v á r a k ö t ö t t ü z l e t e k																			
	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb	legalaco-nyabb	legmaga-sabb
á r f o l y a m a k o r o n á k b a n																				
B u z a										R o z s										
Január	19'69	19'82	19'48	19'95	—	—	17'28	17'33	—	—	—	—	15'43	15'50	—	—	13'95	13'98	—	—
Február	19'68	19'80	19'53	19'59	—	—	17'39	17'36	—	—	—	—	15'59	15'45	—	—	13'88	13'90	—	—
Márczius	19'18	19'32	19'00	19'14	—	—	16'98	17'07	—	—	—	—	15'38	15'32	—	—	13'66	13'75	—	—
Április	17'69	17'84	17'68	17'76	17'59	17'62	16'43	16'56	—	—	—	—	14'46	14'53	14'57	14'60	13'32	13'39	—	—
Május	—	—	18'02	18'19	17'39	17'43	16'54	16'72	—	—	—	—	—	—	14'76	14'78	13'49	13'60	—	—
Június	—	—	—	—	16'45	16'45	15'80	15'97	16'11	16'24	—	—	—	—	—	—	12'83	12'85	—	—
Július	—	—	—	—	—	—	15'68	15'84	16'30	16'33	—	—	—	—	—	—	12'74	12'84	13'30	13'32
Augusztus	—	—	—	—	—	—	15'99	16'05	16'45	16'58	—	—	—	—	—	—	12'34	13'02	13'47	13'50
Szeptember	—	—	—	—	—	—	15'50	15'59	16'49	16'58	—	—	—	—	—	—	12'84	12'90	13'53	13'55
Október	—	—	—	—	—	—	16'23	16'32	16'83	16'93	16'86	16'99	—	—	—	—	13'22	13'30	13'88	13'97
November	—	—	—	—	—	—	—	—	17'13	17'27	16'75	16'80	—	—	—	—	—	—	14'33	14'39
December	—	—	—	—	—	—	—	—	17'13	17'13	16'74	16'78	—	—	—	—	—	—	14'12	14'16
Átlag	19'06	19'19	18'72	18'85	17'12	17'13	16'39	16'51	16'63	16'73	16'78	16'86	15'14	15'20	14'68	14'69	13'39	13'36	13'77	13'81

Gabonaárak a határidő-üzletben a budapesti árú- és értéktőzsde jegyzései szerint az 1905. évben havonként.

Hónap, a melyben a kötés létrejött	1905						1906		1905						1906						
	április		május		október		április		május		július		augusztus		szept.		május		július		
	h a v á r a k ö t ö t t ü z l e t e k																				
	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	legalaco-nyabb	legmagasabb	
á r f o l y a m a k o r o n á k k b a n																					
Z a b										T e n g e r i											
Január	14'06	14'10	—	—	12'47	12'48	—	—	14'59	14'97	14'75	14'81	—	—	—	—	—	—	—	—	
Február	14'14	14'17	—	—	12'18	12'21	—	—	14'81	14'89	14'69	14'70	—	—	—	14'10	14'13	—	—	—	
Márczius	14'37	14'34	13'65	13'68	12'16	12'20	—	—	15'19	15'28	15'08	15'14	—	—	—	—	—	—	—	—	
Április	13'89	13'88	13'80	13'83	11'65	11'71	—	—	14'76	14'86	14'44	14'51	—	—	—	—	—	—	—	—	
Május	—	—	13'68	13'69	11'57	11'65	—	—	15'18	15'27	14'92	14'93	—	—	—	—	—	11'29	11'37	—	
Június	—	—	—	—	11'10	11'17	11'44	11'44	—	—	14'93	15'09	14'68	14'69	—	—	—	—	11'08	—	—
Július	—	—	—	—	11'38	11'47	11'99	11'94	—	—	15'37	15'44	14'97	15'01	—	—	—	—	10'90	11'08	—
Augusztus	—	—	—	—	11'99	12'09	12'58	12'59	—	—	—	—	16'47	16'53	16'58	16'40	—	—	12'96	13'21	—
Szeptember	—	—	—	—	12'15	12'21	12'66	12'71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13'17	13'25	—
Október	—	—	—	—	13'66	13'78	13'37	13'47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13'40	13'55	—
November	—	—	—	—	—	—	14'28	14'33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13'99	13'98	—
December	—	—	—	—	—	—	14'29	14'28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13'58	13'65	13'60
Átlag.....	14'07	14'12	13'70	13'73	12'03	12'10	12'91	12'96	14'96	15'05	14'83	14'89	15'34	15'39	15'24	15'26	—	12'92	12'94	13'28	13'60

13. Különbéféle terményeknek havi és évi átlagára 1905-ben a budapesti tőzsde árjegyzései szerint.)

Hónap	1. Disznósír (budapesti)		2. Szalonna		3. Szilva *)				4. Szilvaizs *)		5. Heremag										
	városi, légen szárított		bosznyai 1903/904. évi		szek-vány minős.		szerbiai 1903/904. évi		szlavón, 1903/904. évi		szerbia 1903/904. évi		lu-czerna magy.		lőhere apró-szemű		lőhere középszemű		lőhere nagyszemű		
	4 dbos	3 dbos	100	85	100	85	100	85	darabos	darabos	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi	1903/904. évi		
	k o r o n a																				
Január	125'50	105'00	—	15'94	23'50	40'38	13'50	20'68	37'94	25'62	26'75	95'00	117'25	134'00	150'00	—	—	—	—	—	—
Február	128'25	105'25	108'25	16'25	23'50	40'00	13'75	20'75	37'75	25'67	23'00	93'75	115'25	136'50	147'00	—	—	—	—	—	—
Márczius	137'00	114'50	118'25	18'87	23'00	37'75	15'25	20'75	36'55	26'30	23'28	90'00	110'00	124'00	138'00	—	—	—	—	—	—
Április	138'90	116'20	118'30	18'69	22'60	37'10	15'05	20'55	35'70	27'50	24'50	95'00	107'00	118'00	131'00	—	—	—	—	—	—
Május	142'00	121'25	123'25	18'00	21'28	36'10	14'11	19'10	32'00	27'50	24'97	96'25	105'00	125'00	128'00	—	—	—	—	—	—
Június	140'50	126'50	128'00	18'50	21'18	34'50	15'25	17'75	30'50	28'50	24'75	97'50	103'00	113'00	125'00	—	—	—	—	—	—
Július	145'70	130'10	134'10	17'90	20'75	32'25	14'80	17'75	28'25	28'33	24'25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Augusztus	150'75	140'00	146'25	17'50	19'50	—	14'50	17'50	—	28'50	24'25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeptember	155'25	140'00	147'25	17'50	19'50	—	14'50	17'50	—	28'50	24'25	103'00	98'00	110'00	125'00	—	—	—	—	—	—
Október	154'00	137'50	140'00	28'69	31'94	40'25	24'06	27'81	35'25	29'31	25'35	102'75	98'25	109'75	124'00	—	—	—	—	—	—
November	141'00	125'75	130'00	31'50	35'50	39'50	25'75	30'25	35'25	29'00	24'75	102'00	99'00	109'00	121'00	—	—	—	—	—	—
December	142'20	111'30	119'50	30'92	34'62	38'55	25'75	29'82	34'35	28'80	24'80	102'00	99'00	109'00	121'00	—	—	—	—	—	—
Átlag.....	141'80	122'79	126'68	20'58	24'68	37'63	17'19	21'68	34'35	27'81	24'52	97'78	105'18	118'58	131'00	—	—	—	—	—	—

*) Valamennyi terménynél a pénz és árú átlaga. — *) Ingyen hordó. — *) Zsákkal együtt, göngysúly tiszta súly helyett. Minőség 500 grammonként.

14. Gabonaneműek átlagára a budapesti tőzsdén 1902-től 1905-ig.

A termény neve ; év	Január	Február	Már-czius	Április	Május	Június	Július	Augusz-tus	Szept-tember	Október	Novem-ber	Decem-ber	Évi átlag	
	m é t e r m á z s á n k i n t k o r o n a													
1. Buza	1902	18'06	18'70	18'48	18'10	17'66	18'68	16'44	13'98	14'18	14'92	15'60	16'22	16'74
	1903	16'26	15'96	15'66	15'74	15'70	15'74	15'08	15'24	15'22	15'32	15'42	15'44	15'66
	1904	15'88	16'88	16'78	16'22	16'68	17'98	18'90	21'48	20'76	20'50	20'08	20'32	18'54
	1905	19'93	19'94	19'65	18'34	18'43	17'06	16'83	16'64	16'21	16'73	17'08	17'09	17'83
2. Rozs	1902	14'86	15'40	14'88	14'46	14'36	14'80	13'46	12'10	12'16	12'76	13'06	13'16	13'74
	1903	13'22	13'32	13'58	13'54	13'60	13'18	12'28	12'14	12'24	12'38	12'68	12'68	12'90
	1904	12'78	13'28	13'14	12'72	12'78	12'84	13'68	15'86	15'14	15'06	15'00	15'22	13'96
	1905	14'80	14'84	15'08	14'57	14'65	13'81	13'10	12'79	12'67	13'06	13'69	13'62	13'89
3. Takar-mányárpa	1902	11'98	11'94	11'96	11'96	11'96	11'94	11'40	10'56	10'56	10'64	11'26	11'50	11'46
	1903	11'38	11'80	11'80	11'80	11'80	11'80	11'48	11'14	11'10	11'10	11'18	11'20	11'45
	1904	11'24	11'72	11'82	11'68	11'72	12'26	12'50	14'34	14'70	14'76	14'74	14'50	13'00
	1905	14'40	14'35	14'62	14'68	14'61	14'00	12'72	12'26	12'56	13'33	14'70	14'30	13'87
4. Zab	1902	14'96	15'36	15'42	14'66	14'32	14'50	13'88	11'56	11'54	12'04	13'06	13'08	14'08
	1903	12'80	12'66	12'70	12'56	12'42	11'82	11'40	11'18	11'16	11'16	11'16	11'16	11'84
	1904	11'14	11'62	11'54	11'02	11'12	11'64	12'90	14'72	14'36	14'20	14'22	14'20	12'72
	1905	14'06	14'09	14'78	14'67	14'31	13'31	13'26	12'79	12'70	13'53	14'65	14'70	13'90
5. Tengeri	1902	10'04	10'30	10'38	10'02	10'00	10'32	9'98	10'14	11'06	12'48	13'28	13'16	10'94
	1903	10'68	11'56	12'38	12'56	12'86	12'48	12'48	12'20	12'42	12'22	11'98	10'96	12'06
	1904	9'98	10'82	10'82	10'34	10'26	10'64	11'64	14'86	14'46	14'74	15'26	15'80	12'47
	1905	15'62	15'57	16'09	15'48	15'44	15'62	15'59	16'86	16'92	16'95	15'44	13'46	15'75

15. Mezőgazdasági átlagos napszámok 1905-ben törvényhatóságokint.

a) Évi átlagban.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Férfi-napszám		Női napszám		Gyermek-napszám		Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Férfi-napszám		Női napszám		Gyermek-napszám	
	évi átlagban							évi átlagban					
	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül		ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül
Magyarország.						e) Tisza bal partja.							
a) Duna bal partja.						f) Tisza-Maros szöge.							
Árva vármegye	154	214	78	120	55	83	Békés vármegye	—	141	77	98	60	74
Bars >	120	152	77	103	43	69	Bihar >	90	123	61	89	42	60
Esztergom >	90	139	68	102	—	79	Nagy-Várad tjv.	—	170	—	115	—	82
Hont >	100	145	78	109	—	71	Hajdu vármegye	105	146	—	103	—	69
Selm.- és Bélabánya tjv.	200	—	—	110	—	80	Debreczen tjv.	125	175	72	110	63	93
Liptó vármegye	146	208	60	87	—	71	Máramaros vármegye	99	150	63	99	42	74
Nógrád >	108	145	68	92	44	64	Szabolcs >	97	133	62	94	—	69
Nyitra >	96	131	67	95	49	68	Szatmár >	101	137	70	95	44	65
Pozsony >	100	143	58	95	40	66	Szatmár-Németi tjv.	92	140	58	95	38	65
Pozsony tjv.	—	175	—	139	—	68	Szilágy vármegye	93	121	69	94	48	62
Trencsén vármegye	110	151	66	95	36	64	Ugocsa >	101	133	77	112	43	68
Turóc >	101	128	55	77	40	61	Átlag	100	143	68	100	48	71
Zólyom >	106	155	49	80	32	62							
Átlag	119	157	65	100	42	70							
b) Duna jobb partja.						g) Királyhágóntúl.							
Baranya vármegye	110	146	76	108	47	70	Alsó-Fehér vármegye	79	111	59	85	41	60
Pécs tjv.	—	170	—	147	—	67	Besztercze-Naszód várm.	93	130	65	99	42	72
Fejér vármegye	112	149	86	113	49	60	Brassó vármegye	92	137	65	97	44	70
Székesfehérvár tjv.	—	156	—	160	—	83	Csik <	129	191	74	113	56	88
Győr vármegye	94	136	59	192	45	74	Fogaras >	91	127	62	95	38	59
Győr tjv.	210	285	100	150	42	78	Háromszék >	97	152	71	116	49	77
Komárom vármegye	96	132	66	100	53	75	Hunyad >	95	132	74	110	48	77
Komárom tjv.	—	140	—	112	—	80	Kis-Küküllő vármegye	70	105	58	86	33	52
Moson vármegye	109	134	73	105	47	70	Kolozs >	83	113	63	88	41	59
Somogy >	107	139	75	101	49	69	Kolozsvár tjv.	109	128	75	106	37	62
Sopron >	98	133	70	98	51	75	Maros-Torda vármegye	81	121	59	91	40	62
Sopron tjv.	—	150	—	140	—	100	Maros-Vásárhely tjv.	90	130	70	103	40	63
Tolna vármegye	115	144	72	102	53	67	Nagy-Küküllő vármegye	91	132	71	104	48	78
Vas >	102	146	71	96	48	74	Szeben >	97	143	70	110	43	77
Veszprém >	111	159	70	100	51	81	Szolnok-Doboka >	70	96	58	78	36	53
Zala >	83	120	60	88	43	62	Torda-Aranyos >	91	127	68	100	40	66
Átlag	112	152	73	119	48	74	Údvarhely >	80	129	56	95	36	63
c) Duna-Tisza köze.						h) Fiume város és kerülete							
Bács-Bodrog vármegye	131	164	98	122	62	78	Országos átlag	110	155	71	106	47	72
Baja tjv.	—	145	—	95	—	78							
Szabadka tjv.	120	165	85	110	55	75							
Ujvidék tjv.	—	205	—	130	—	92							
Zombor tjv.	150	190	95	135	50	70							
Csongrád vármegye	155	180	110	131	—	81							
Hódmező-Vásárhely tjv.	126	174	76	106	58	74							
Szeged tjv.	135	165	89	112	56	75							
Héves vármegye	101	152	68	100	44	72							
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	96	135	71	98	48	72							
Pest-Pilis-Solt-Kiskun >	111	152	79	110	52	78							
Budapest székes-főváros	—	213	—	117	—	—							
Kecskemét tjv.	163	214	121	160	91	120							
Átlag	129	173	89	117	58	81							
d) Tisza jobb partja.						Horvát-Szlavonország.							
Abauj-Torna vármegye	100	128	63	83	41	58	Belovár-Kőrös vármegye	111	155	89	134	60	80
Kassa tjv.	—	238	—	119	—	81	Lika-Krbava >	134	202	90	124	56	81
Bereg vármegye	103	147	67	103	—	84	Modrus-Fiume >	164	219	102	129	55	80
Borsod >	94	106	—	88	—	51	Pozsega >	125	223	105	152	60	70
Gömör és Kis-Hont várm.	117	168	61	96	40	63	Szerém >	137	178	77	119	56	71
Sáros vármegye	121	166	69	97	47	70	Zimony tjv.	180	225	105	123	45	70
Szepes >	131	205	63	115	45	70	Varasd vármegye	87	109	70	88	50	63
Ung >	—	153	—	106	—	78	Varasd tjv.	111	135	85	113	40	60
Zemplén >	103	146	59	84	37	58	Verőce vármegye	120	150	95	120	57	70
Átlag	109	162	64	99	42	68	Eszék tjv.	—	285	—	163	—	145
							Zágráb vármegye	136	210	102	174	53	67
							Zágráb tjv.	180	240	133	167	—	80
							Átlag	132	193	97	133	53	78

b) Időszakonként.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Tavaszi				Nyári				Őszi				Téli											
	férfi-napszám								női napszám								gyermek-napszám							
	ellátással		ellátás nélküli		ellátással		ellátás nélküli		ellátással		ellátás nélküli		ellátással		ellátás nélküli		ellátással		ellátás nélküli		ellátással		ellátás nélküli	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
f i l l é r e k b e n																								
Magyarország.																								
a) Duna bal partja.																								
Árva vm.	154	225	185	237	151	218	123	178	80	126	80	132	80	118	72	105	60	90	63	90	53	77	40	75
Bars >	107	143	154	200	118	155	86	117	70	97	92	127	75	107	54	79	40	62	59	84	42	69	33	52
Esztergom vm. ...	78	126	128	181	88	140	65	107	60	93	97	134	66	97	50	81	41	79	—	102	43	73	—	62
Hont vm.	91	133	140	202	100	154	72	107	76	104	99	144	80	108	51	81	—	72	64	89	—	73	—	51
Selm.- és Bélab.	200	—	220	—	220	—	160	—	—	100	—	120	—	120	—	100	—	80	—	80	—	80	—	—
Liptó vm.	150	207	170	231	155	221	111	173	60	94	70	100	70	90	52	65	—	73	—	83	—	70	—	60
Nógrád >	111	138	161	213	96	130	65	100	68	89	90	122	65	83	46	66	41	59	61	82	47	64	28	51
Nyitra >	82	116	128	175	101	136	68	97	59	87	86	122	71	102	47	71	43	63	63	87	50	72	35	54
Pozsony >	89	129	146	204	90	140	68	109	57	88	83	126	66	95	44	72	32	60	48	81	41	66	38	54
Pozsony tvj. ...	—	160	—	215	—	180	—	145	—	100	—	200	—	130	—	125	—	65	—	95	—	95	—	45
Trencsén vm. ...	96	139	150	197	106	155	78	113	63	94	84	119	66	100	45	72	34	60	49	80	40	70	23	48
Turócz >	88	115	145	183	100	120	70	93	50	75	70	101	60	73	40	56	37	60	55	77	40	62	27	47
Zólyom >	96	140	133	204	107	152	88	124	47	78	58	100	51	82	37	61	29	62	45	72	31	63	23	47
Átlag	112	147	155	203	118	158	88	122	63	94	83	127	68	101	49	80	40	68	56	85	43	72	31	54
b) Duna jobb p.																								
Baranya vm. ...	97	123	151	200	110	146	84	115	69	99	94	134	76	110	63	89	44	64	61	85	46	77	37	53
Pécs tvj.	—	160	—	240	—	160	—	120	—	140	—	160	—	140	—	—	—	60	—	80	—	60	—	—
Fejér vm.	89	124	169	218	104	148	78	108	70	97	114	156	89	119	58	84	41	63	65	88	52	74	36	51
Székesfeh. tvj.	—	160	—	245	—	180	—	140	—	150	—	200	—	160	—	130	—	80	—	110	—	60	—	—
Győr vm.	67	102	132	198	112	150	63	93	50	86	92	143	55	103	40	76	40	65	57	98	50	78	32	58
Győr tvj.	130	180	340	500	250	300	120	160	80	120	160	220	100	160	60	100	40	70	70	100	50	80	40	60
Komárom vm. ...	78	107	128	176	107	152	70	97	57	87	85	130	77	111	53	71	48	68	70	93	55	79	40	58
Komárom tvj.	—	130	—	190	—	130	—	110	—	100	—	150	—	110	—	90	—	80	—	100	—	80	—	60
Moson vm.	82	116	162	188	107	135	—	95	55	88	120	145	75	109	41	77	43	64	64	90	51	72	29	56
Somogy >	91	119	163	206	103	134	69	97	69	93	96	132	76	102	57	77	47	64	63	89	49	69	37	54
Sopron >	88	121	133	175	98	128	71	100	65	95	97	126	74	98	45	74	46	73	65	92	50	73	45	61
Sopron tvj. ...	—	160	—	180	—	140	—	120	—	140	—	150	—	160	—	110	—	100	—	120	—	100	—	80
Tolna vm.	96	126	165	212	120	136	77	106	63	94	105	141	76	98	45	75	50	65	67	86	53	65	40	54
Vas >	84	122	143	216	107	147	72	105	59	84	106	128	74	91	45	72	39	66	70	96	54	78	32	56
Veszprém vm. ...	90	133	174	237	110	156	68	110	58	90	103	140	70	99	47	70	42	69	73	110	55	90	35	57
Zala >	72	106	110	164	82	119	63	90	54	82	78	114	59	86	46	67	40	60	55	78	42	62	36	49
Átlag	88	131	164	222	117	154	76	110	62	104	102	148	75	116	50	84	43	69	65	95	51	75	37	58
c) D.-Tisza köze.																								
Bács-Bodrog vm.	112	141	188	228	133	171	93	118	84	106	130	161	103	127	75	96	53	69	84	104	66	83	45	64
Baja tvj.	—	120	—	200	—	140	—	120	—	80	—	120	—	100	—	80	—	70	—	100	—	80	—	60
Szabadka tvj. ...	80	120	160	240	160	200	80	100	60	80	120	160	100	120	60	80	40	60	80	100	60	80	40	60
Ujvidék tvj. ...	—	160	—	300	—	240	—	120	—	100	—	180	—	140	—	100	—	50	—	140	—	100	—	80
Zombor tvj. ...	120	160	200	240	160	200	120	160	80	170	120	160	100	140	80	120	40	60	60	80	60	80	40	60
Csongrád vm. ...	120	150	260	280	153	180	87	112	90	107	60	187	123	140	67	88	—	70	—	113	—	90	—	50
H.-Vásárh. tvj.	81	122	255	330	100	150	69	94	70	100	115	165	65	95	55	65	53	68	85	110	58	68	35	50
Szeged tvj.	120	145	190	230	130	160	100	125	80	100	127	160	83	105	65	85	50	70	80	100	50	70	45	60
Hevés vm.	82	122	150	220	106	155	67	112	62	87	92	133	70	101	49	77	39	64	66	95	42	76	29	53
J.-N.-Szoln. vm.	77	109	163	213	91	128	52	88	59	83	112	150	69	97	45	65	46	63	76	108	47	71	32	51
Pest-P.-S.-K. vm.	94	136	166	212	107	149	78	111	69	103	110	146	77	108	59	84	46	73	72	102	52	76	36	45
Budapest sz.-f.	—	200	—	280	—	210	—	160	—	120	—	130	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kecskemét tvj.	150	200	255	310	140	195	105	150	100	140	195	240	110	140	80	120	75	120	125	140	73	100	—	—
Átlag	104	145	199	253	128	178	85	121	75	106	118	161	90	116	64	89	49	69	81	108	56	81	38	58
d) Tisza j. partja.																								
Abauj-Torna vm.	88	115	144	174	100	132	68	92	58	76	82	107	69	88	42	59	38	52	52	74	42	62	30	43
Kassa tvj.	—	200	—	270	—	260	—	220	—	110	—	140	—	115	—	110	—	80	—	95	—	80	—	60
Bereg vm.	92	128	152	205	106	145	63	108	60	92	92	134	70	104	45	83	55	73	82	107	70	91	—	66
Borsod >	74	111	165	215	80	104	58	92	46	76	94	128	51	87	—	59	30	46	57	67	32	49	—	40
Gömör- és K.-H.	110	156	153	223	113	161	92	131	57	92	82	122	59	95	46	76	37	61	52	81	41	64	29	46
Sáros várm.	104	156	173	227	117	167	90	134	66	92	89	127	73	103	49	66	41	64	63	89	46	71	36	55
Szepes >	122	195	170	258	145	211	86	155	60	109	77	135	72	123	53	94	42	65	54	81	46	76	38	58
Ung >	90	136	143	195	—	155	—	127	73	92	97	132	—	108	—	82	53	73	70	98	—	82	—	60
Zemplén vm. ...	92	129	149	201	100	147	71	106	53	80	78	112	59	86	44	69	36	54	46	74	38	58	30	48
Átlag	97	147	156	219	109	165	75	129	59	91	86	126	65	101	47	78	42	63	60	85	45	70	33	53

Mezőgazdasági átlagos napszámok 1905-ben törvényhatóságokint.

b) Időszakonként.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Tavaszi				Nyári				Őszi				Téli											
	férfi-napszám								női napszám								gyermek-napszám							
	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül	ellátással	ellátás nélkül		
f i l l é r e k b e n																								
e) Tisza b. partja.	93	128	206	224	111	140	—	93	61	84	120	149	70	90	55	69	52	62	94	107	54	74	40	54
Békés várm. ...	75	103	142	185	85	119	59	85	51	77	93	128	58	88	40	63	36	53	57	83	41	58	32	48
Bihar » ...	—	160	—	240	—	160	—	120	—	100	—	160	—	100	—	100	—	70	—	120	—	70	—	70
Nagy-Várad tjt.	83	123	178	223	93	146	65	91	63	91	101	152	63	101	—	67	45	63	75	98	46	68	—	47
Hajdu várm. ...	120	160	200	280	100	140	80	120	60	100	100	140	80	120	50	80	55	80	85	120	70	100	40	70
Debreczen tjt.	90	138	121	183	106	158	80	122	62	95	74	119	64	97	53	83	36	69	55	92	45	76	32	57
Máramaros várm.	79	111	148	200	106	141	54	90	52	80	82	129	71	97	42	71	—	61	64	93	46	71	—	52
Szabolcs »	85	113	157	207	108	137	62	92	57	83	109	139	67	93	46	66	41	59	62	89	45	66	27	44
Szatmár »	70	120	140	190	110	160	50	90	40	80	90	130	60	100	40	70	20	50	60	90	50	80	20	40
Sz.-Németi tjt.	81	104	132	172	92	124	67	85	59	84	93	125	72	93	56	73	43	58	65	80	53	66	32	46
Szilágy várm. ...	73	100	137	180	123	160	70	93	57	83	107	153	93	133	53	77	33	60	60	87	50	77	30	50
Ugocea » ...	85	124	156	208	103	144	65	98	56	87	97	139	81	101	48	75	40	62	68	96	50	73	35	53
Átlag ...	85	124	156	208	103	144	65	98	56	87	97	139	81	101	48	75	40	62	68	96	50	73	35	53
f) Tisza-Mar. sz.	72	95	130	164	86	119	51	78	54	72	85	110	62	90	41	63	42	55	61	78	42	61	30	45
Arad várm. ...	—	110	—	180	—	140	—	90	—	90	—	135	—	110	—	70	—	70	—	80	—	70	—	—
Arad tjt. ...	89	120	165	228	130	156	59	92	66	89	104	150	79	98	56	70	39	57	73	98	57	75	33	45
Osánád várm. ...	89	128	140	197	91	132	74	108	67	98	92	132	72	105	56	82	38	61	57	87	44	71	34	57
Krassó-Szörény	96	131	157	208	117	158	85	116	78	110	116	155	93	129	65	92	47	71	66	98	58	83	38	59
Temesvár tjt. ...	—	160	—	315	—	208	—	145	—	100	—	158	—	123	—	80	—	68	—	100	—	80	—	50
Versecz tjt. ...	—	220	—	420	—	300	—	200	—	100	—	180	—	140	—	80	—	80	—	140	—	120	—	—
Torontál várm. ...	90	121	170	212	104	141	74	98	67	90	114	147	83	107	58	81	41	63	62	93	47	71	33	51
Pancsova tjt. ...	110	160	180	240	150	200	90	120	80	120	100	150	80	120	60	96	40	64	60	90	40	60	—	—
Átlag ...	91	138	157	240	113	173	72	116	69	97	102	146	78	114	56	79	41	65	63	96	46	77	34	51
g) Királyh.-túl.	66	98	105	143	85	115	61	89	51	77	79	106	60	87	47	69	36	54	49	73	41	62	36	49
Alsó-Fehér várm.	83	120	124	162	91	128	74	128	57	89	87	126	66	99	51	82	41	68	54	86	41	73	32	59
Besz.-Naszód »	81	120	123	183	93	138	71	108	60	90	83	125	67	98	49	74	41	65	53	86	46	69	35	58
Brassó várm. ...	124	182	155	227	130	186	105	163	71	106	88	128	75	114	61	103	53	87	67	98	60	90	43	75
Csík » ...	82	116	130	171	83	123	67	97	58	89	81	118	59	92	50	80	36	57	50	73	36	56	30	48
Fogarás » ...	80	135	125	188	108	164	74	120	60	104	94	143	76	126	52	91	51	73	58	89	50	79	35	58
Háromszék »	84	110	139	187	90	132	65	97	65	99	106	153	73	110	52	78	47	71	64	100	46	73	36	63
Hunyad » ...	58	94	97	138	74	107	49	80	50	77	81	114	57	87	44	66	31	52	45	65	33	52	24	40
Kis-Küküllő vm.	70	96	119	158	86	111	55	86	57	76	86	122	64	87	45	68	36	51	56	77	39	57	32	49
Kolozs várm. ...	100	130	126	160	100	130	—	90	80	100	100	133	60	100	60	90	30	55	50	70	30	60	—	—
Kolozsvár tjt. ...	70	108	112	162	78	118	63	95	54	85	82	119	57	89	42	72	36	58	52	79	39	59	32	50
Maros-Torda vm.	80	110	120	180	90	130	70	100	65	90	90	140	70	100	55	80	35	55	40	65	35	60	50	70
M.-Vásárh. tjt.	85	122	119	176	87	123	71	107	65	99	90	126	70	100	59	92	46	76	61	96	46	77	38	63
Nagy-Küküllővm.	81	124	142	189	100	149	65	108	63	99	91	141	70	112	54	88	40	73	53	89	44	79	34	66
Szeben »	64	86	101	138	68	92	48	68	53	71	81	110	57	74	39	56	34	50	47	67	34	52	29	41
Sz.-Doboka »	86	119	120	167	88	126	70	96	64	95	89	124	68	101	49	80	34	61	57	85	39	68	32	50
T.-Aranyos »	69	115	112	172	78	125	59	102	53	92	72	112	56	95	42	79	34	62	46	77	35	65	28	49
Udvarehely »	80	117	122	171	90	129	63	102	60	91	87	126	62	98	50	79	39	63	53	81	41	67	34	56
Átlag ...	80	117	122	171	90	129	63	102	60	91	87	126	62	98	50	79	39	63	53	81	41	67	34	56
h) Fiume v. és ker.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Országos átlag	94	136	158	217	111	157	75	114	63	96	96	139	74	107	52	81	42	66	64	92	47	74	35	55
Horvát-Szlav.	113	156	131	177	110	150	90	138	90	130	104	162	88	125	75	117	60	80	68	95	60	78	54	65
Belov.-Körös vm.	130	200	150	230	139	203	115	174	95	127	100	142	90	124	77	104	58	83	66	95	53	77	47	70
Lika-Krbava »	164	216	172	235	161	216	157	210	97	129	119	135	98	128	95	125	54	81	60	87	54	80	50	70
Modr.-Fiume »	120	203	150	340	130	190	100	160	110	160	120	173	100	150	90	123	60	70	70	83	60	70	50	60
Pozsega várm. ...	140	177	161	201	134	189	114	143	75	121	93	137	79	115	61	98	57	74	71	86	58	70	39	55
Szerém » ...	160	200	240	300	160	200	160	200	100	120	120	140	100	120	100	120	40	60	60	100	40	60	40	60
Zimony tjt. ...	90	110	112	140	85	108	62	80	66	86	90	109	70	85	55	70	48	62	63	80	48	60	40	50
Varasd várm. ...	100	140	160	180	125	140	60	80	80	100	120	160	90	110	50	80	40	60	60	80	40	60	20	40
Varasd tjt. ...	113	155	155	185	125	138	87	120	87	111	124	176	98	107	70	85	60	70	70	84	56	70	40	55
Verőce várm. ...	—	280	—	320	—	300	—	240	—	160	—	180	—	160	—	150	—	150	—	160	—	140	—	130
Eszék tjt. ...	140	203	160	237	141	193	102	152	132	184	147	197	131	180	98	136	54	70	60	70	50	66	46	63
Zágráb várm. ...	150	180	240	300	150	240	—	—	90	120	200	240	110	140	—	—	—	60	—	110	—	70	—	—
Zágráb tjt. ...	129	185	167	241	134	189	96	155	93	129	122	163	96	128	77	110	53	77	65	103	52	67	43	66
Átlag ...	129	185	167	241	134	189	96	155	93	129	122	163	96	128	77	110	53	77	65	103	52	67	43	66

16. A Magyarbirodalom területének művelési ágak szerint való megoszlása az 1905. évben.

Folyószám	Közigazgatási, országgréz, törvényhatóság	A terület művelési ágak szerint							Nem termő (földadó alá nem eső) terület	Összes terület
		szántóföld	kert	rét	szőlő	legelő	erdő	nádas		
		h e k t á r o k b a n								
Magyarország.										
a) Duna bal partja.										
1	Árva vármegye	81.349	851	20.649	—	25.782	66.307	—	6.910	201.848
2	Bars >	118.549	3.531	24.242	1.225	16.998	96.985	11	10.841	272.382
3	Esztergom vm.	62.692	967	4.436	2.464	8.905	20.587	167	7.430	107.648
4	Hont >	106.522	3.613	23.450	1.330	26.764	80.645	10	12.110	254.444
	Selmeczbánya tvj.	866	388	2.028	—	715	4.487	—	341	8.825
5	Liptó vármegye	36.701	960	25.096	—	40.467	110.364	—	11.074	224.662
6	Nógrád >	175.266	5.035	37.854	279	55.757	118.229	42	20.753	413.215
7	Nyitra >	306.958	9.699	36.954	3.530	39.086	129.650	150	26.035	552.062
8	Pozsony >	243.707	5.117	32.658	4.135	24.600	94.566	719	24.029	429.531
	Pozsony tvj.	2.312	504	238	756	199	2.554	—	978	7.541
9	Trencsén vármegye	152.817	4.642	20.832	52	88.606	151.646	—	27.047	445.642
10	Turóc >	30.675	585	10.138	—	13.589	53.710	—	3.598	112.295
11	Zólyom >	44.716	1.902	41.010	—	22.169	147.132	—	6.482	263.411
	Összesen	1,363.130	37.794	279.585	13.771	363.637	1,076.862	1.099	157.628	3,293.506
b) Duna jobb partja.										
12	Baranya vm.	268.719	9.355	45.721	6.275	57.567	82.603	3.879	36.550	510.669
	Pécs tvj.	2.035	154	903	344	303	2.466	—	864	7.069
13	Fejér vármegye	257.408	4.774	24.342	4.024	51.062	35.630	1.880	21.706	400.826
	Székesfehérvár tvj.	7.807	270	1.459	172	1.482	22	75	705	11.992
14	Győr vármegye	85.944	1.499	15.573	2.228	17.846	11.826	870	11.649	147.435
	Győr tvj.	2.707	146	727	7	954	130	2	771	5.444
15	Komárom vm.	164.577	2.047	29.304	2.523	25.416	36.366	2.776	18.005	281.014
	Komárom tvj.	855	121	226	89	752	114	—	1.039	3.196
16	Moson vármegye	110.509	977	29.398	819	18.304	11.685	1.187	28.351	201.230
17	Somogy >	333.194	6.090	57.723	11.537	66.424	138.789	1.105	55.636	670.498
18	Sopron >	163.134	3.399	27.874	3.572	24.391	60.325	1.260	26.790	310.745
	Sopron tvj.	3.480	209	702	712	456	6.231	365	1.193	13.348
19	Tolna vármegye	224.142	2.752	26.422	10.044	38.657	30.929	1.254	20.530	354.730
20	Vas >	265.332	6.302	55.732	4.724	37.916	154.766	—	22.468	547.240
21	Veszprém >	196.252	3.863	24.033	3.030	48.569	92.177	694	26.800	395.418
22	Zala >	226.251	11.502	72.680	13.949	68.751	149.277	1.111	53.703	597.224
	Összesen	2,312.346	53.460	412.819	64.049	458.850	813.336	16.458	326.760	4,458.078
c) Duna-Tisza köze.										
23	Bács-Bodrog vm.	665.431	6.566	28.456	9.598	67.784	43.501	9.285	54.846	885.467
	Baja tvj.	6.639	149	94	528	472	151	50	579	8.662
	Szabadka tvj.	63.403	370	2.153	2.314	17.752	5.528	1.012	3.040	95.572
	Újvidék tvj.	11.934	292	442	183	829	788	472	1.010	15.950
	Zombor tvj.	24.453	139	1.651	315	1.288	52	115	2.819	30.832
24	Csongrád vm.	123.749	764	16.804	3.086	32.943	3.210	576	15.606	196.738
	Hódmezővásárhely tvj.	58.557	331	2.574	893	9.293	174	27	4.261	76.110
	Szeged tvj.	36.717	351	11.240	4.643	17.979	3.971	701	5.985	81.587
25	Heves vármegye	193.757	4.324	32.577	1.934	55.310	68.796	802	18.568	376.068
26	Jász-N.-Szolnok vm.	373.280	3.187	40.000	4.825	64.743	3.322	1.578	34.149	525.084
27	Pest-P.-S.-Kiskun vm.	628.564	8.420	134.806	29.360	179.032	125.423	19.169	88.053	1,212.827
	Budapest szék.-föv.	6.926	2.441	1.504	294	929	1.795	37	5.456	19.382
	Kecskemét tvj.	43.819	316	8.911	3.456	15.669	10.014	522	4.592	87.299
	Összesen	2,237.229	27.650	281.212	61.429	464.023	266.725	34.346	238.964	3,611.578
d) Tisza jobb partja.										
28	Abauj-Torna vm.	135.789	5.231	24.047	87	30.836	113.461	—	13.499	322.950
	Kassa tvj.	3.044	246	465	28	167	4.684	—	629	9.263
29	Bereg vármegye	112.820	5.019	48.824	792	44.356	149.158	82	17.435	378.486
30	Borsod >	165.013	6.435	32.602	760	46.456	93.548	600	18.462	363.876
31	Sármör és Kis-Hont vm.	107.538	4.649	50.810	254	40.016	211.567	—	14.096	428.930
32	Görög vármegye	146.020	6.324	18.687	—	47.149	126.924	—	19.854	364.958
33	Szepes >	119.321	1.607	39.506	—	30.556	153.201	—	21.884	366.075
34	Ung >	87.154	6.347	33.024	446	34.925	149.164	—	11.838	322.898
35	Zemplén >	250.713	9.522	59.576	2.392	94.591	175.037	419	34.735	626.985
	Összesen	1,127.412	45.380	307.541	4.759	369.052	1,176.744	1.101	152.432	3,184.421

A Magyarbirodalom területének művelési ágak szerint való megoszlása az 1905. évben.

Folyószám	Közigazgatási, országrészi, törvényhatósági	A terület művelési ágak szerint							Nem termő (földadó alá nem eső) terület	Összes terület
		szántóföld	kert	rét	szőlő	legelő	erdő	nádas		
		h e k t á r o k b a n								
e) Tisza bal partja.										
36	Békés vármegye	257.732	1.940	22.408	3.620	51.619	6.240	2.475	21.008	367.042
37	Bihar »	451.839	9.725	94.754	4.543	152.632	306.266	3.213	39.838	1,062.860
	Nagy-Várad tjv.	1.513	364	276	1.183	539	245	—	665	4.785
38	Hajdu vármegye	137.692	1.127	20.103	3.074	56.718	6.993	1.548	11.355	238.610
	Debreczen tjv.	42.249	130	9.224	723	27.783	9.624	635	5.323	95.691
39	Máramaros vármegye ...	107.247	1.373	186.785	—	126.961	525.746	—	23.918	972.030
40	Szatolcs »	321.032	2.358	38.081	4.006	43.816	21.255	2.500	30.805	463.853
41	Szatmár »	287.890	8.704	78.011	1.973	55.247	137.848	1.541	39.406	610.620
	Szatmár-Németi tjv. ...	9.391	470	2.050	87	644	4.647	—	1.062	18.351
42	Szilágy vármegye	161.097	5.872	43.296	501	44.337	105.224	98	21.206	381.631
43	Ugocsa »	52.985	1.755	17.915	326	14.330	27.010	—	6.937	121.258
	Összesen	1,830.667	33.818	512.903	20.036	574.676	1,151.098	12.010	201.523	4,336.731
f) Tisza-Maros szöge.										
44	Arad vármegye	251.408	10.246	29.091	2.523	92.673	183.857	184	26.305	596.287
	Arad tjv.	6.746	357	1.521	122	1.174	62	23	1.234	11.239
45	Csanád vármegye	139.960	2.043	3.862	1.007	12.568	2.158	252	9.599	171.449
46	Krassó-Szörény várm. ...	206.075	37.809	90.280	98	156.579	562.107	1	50.980	1,103.929
47	Temes vármegye	422.883	16.231	60.953	3.173	84.174	82.965	1.655	47.957	719.991
	Temesvár tjv.	1.495	218	393	54	820	8	—	671	3.659
	Versecz tjv.	13.260	137	1.752	415	2.260	643	37	1.172	19.676
48	Torontál vármegye	711.184	10.496	49.110	9.145	136.473	13.681	2.193	66.447	998.729
	Pancsova tjv.	7.743	120	114	162	1.796	239	124	991	11.289
	Összesen	1,760.754	77.657	237.076	16.699	488.517	845.720	4.469	205.356	3,636.248
g) Királyhágón túl.										
49	Alsó-Fehér vármegye ...	132.672	5.678	59.186	4.239	46.552	92.031	112	17.290	357.760
50	Beszterce-Naszód vm. ...	74.366	4.378	59.732	860	82.933	186.260	53	10.899	419.481
51	Beszterce vármegye	39.793	1.855	22.702	—	17.537	62.603	—	5.397	149.887
52	Csik »	68.619	3.192	106.271	—	86.979	210.921	—	9.864	485.846
53	Fogarasz »	60.111	1.987	43.526	91	35.491	93.335	38	8.743	243.322
54	Háromszék »	87.391	5.232	39.587	—	17.658	226.525	31	12.227	388.651
55	Hunyad »	162.748	14.380	96.527	1.462	118.078	349.358	28	35.169	777.750
56	Kis-Küküllő »	78.332	3.415	26.306	3.731	21.041	28.999	237	9.479	171.540
57	Kolozs »	155.290	9.494	77.219	929	74.017	147.242	588	17.063	481.842
	Kolozsvár tjv.	4.612	494	5.645	262	2.714	1.795	10	672	16.204
58	Maros-Torda várm.	113.039	8.382	47.089	1.885	37.362	192.012	328	12.508	412.605
	Maros-Vásárhely tjv. ...	1.520	208	261	88	175	854	—	318	3.424
59	Nagy-Küküllő várm.	112.165	4.247	56.821	2.699	38.695	103.182	85	15.057	332.951
60	Szeben vármegye	69.089	4.082	49.314	3.726	60.653	158.768	—	14.665	360.297
61	Szolnok-Doboka várm. ...	181.352	12.085	63.608	966	57.003	143.900	341	17.276	476.531
62	Torda-Aranyos »	112.262	7.098	64.120	1.151	50.087	97.307	781	15.769	348.575
63	Udvarhely várm.	73.192	4.588	54.147	274	39.616	113.032	—	9.252	294.101
	Összesen	1,526.553	90.795	872.061	22.363	786.591	2,208.124	2.632	211.648	5,720.767
h) Fiume város és ker.										
		319	52	397	16	202	297	—	807	2.090
Magyarország össz. ...										
		12,158.410	366.606	2,903.594	203.122	3,505.548	7,538.906	72.115	1,495.118	28,243.419
Horv.-Szlavonorsz.										
64	Belovár-Kőrös várm.	193.521	5.766	63.947	8.392	27.846	183.638	—	21.684	504.794
65	Lika-Krbava »	92.481	798	51.995	70	168.158	264.716	—	42.900	621.118
66	Modrus-Fiume »	102.182	1.414	67.427	883	87.357	211.663	—	16.975	487.901
67	Pozsega »	150.311	9.748	49.127	4.014	65.732	194.145	—	19.934	493.011
68	Szerém »	312.379	16.875	71.482	3.161	86.444	132.981	1.761	55.928	681.011
	Zimony tjv.	3.028	116	295	248	893	—	—	1.005	5.585
69	Varasd vármegye	88.152	3.537	30.267	3.176	20.411	88.724	—	11.478	245.745
	Varasd tjv.	2.928	162	571	165	505	1.461	—	605	6.397
70	Verőcze vármegye	192.055	7.310	36.418	4.447	41.814	173.737	1.026	24.168	480.975
	Eszék tjv.	4.191	142	213	119	216	97	—	684	5.662
71	Zágráb vármegye	224.643	8.503	79.494	4.945	89.679	259.778	—	38.850	705.392
	Zágráb tjv.	803	184	258	161	154	375	—	425	2.360
	Összesen	1,366.674	54.555	451.494	29.781	589.209	1,511.315	2.787	234.636	4,240.451
Magyarbirod. összesen										
		13,525.084	421.161	3,355.088	232.903	4,094.757	9,050.221	74.902	1,729.754	32,483.870

17. Az összes szántóföld, a bevetett és az elemi csapások folytán kivett terület 1905-ben törvényhatóságokint.

Közigazgatási körzetszám, törvényhatóság	Összes szántóföld	Ebből bevetett terület	Elemi csapások folytán kivett terület 1905-ben			Közigazgatási körzetszám, törvényhatóság	Összes szántóföld	Ebből bevetett terület	Elemi csapások folytán kivett terület 1905-ben					
	az 1903-ban községenként történt felvétel szerint		hektárookban	az összes szántóföld	a bevetett terület		az 1903-ban községenként történt felvétel szerint		hektárookban	az összes szántóföld	a bevetett terület			
	hektárookban						%-ában							
Magyarország.						e) Tisza b. partja.								
a) Duna b. partja.						Békés vm. ...	291.842	285.046	32.297	11'07	11'33			
Árva vármegye	77.597	58.030	18	0'02	0'03	Bihar » ...	462.300	429.099	18.077	3'91	4'21			
Bars »	118.921	108.914	52	0'04	0'05	Nagy-Várad tjv.	1.685	1.685	—	—	—			
Esztergom »	62.129	55.653	16	0'03	0'03	Hajdu vm. ...	152.450	147.747	24.304	15'94	16'45			
Hont »	103.151	85.969	1.722	1'67	2'00	Debreczen tjv.	42.417	40.352	374	0'88	0'93			
Selm. és Bélab.	898	898	—	—	—	Máramaros vm.	110.078	75.780	964	0'88	1'37			
Liptó várm. ...	36.676	33.104	—	—	—	Szabolcs »	321.811	273.010	7.662	2'38	2'81			
Nógrád » ...	179.258	153.341	199	0'11	0'13	Szatmár »	302.572	238.648	20.232	6'69	8'48			
Nyitra » ...	305.839	281.467	1.656	0'54	0'59	Sz.-Németi tjv.	9.098	7.947	—	—	—			
Pozsony »	247.211	236.068	207	0'08	0'09	Szilágy vm. ...	158.022	119.473	452	0'29	0'38			
Pozsony tjv. ...	2.745	2.726	—	—	—	Ugocsa » ...	52.520	41.059	3.211	6'11	7'81			
Trencsén vm. ...	152.167	134.180	1.356	0'89	1'01	Összesen ...	1.904.795	1.659.846	107.573	5'64	6'48			
Turóc » ...	30.733	26.532	98	0'32	0'37	f) T.-Mar. szöge.								
Zólyom » ...	45.819	40.844	9	0'02	0'02	Arad vm. ...	260.905	251.175	19.712	7'56	7'85			
Összesen ...	1.363.144	1.217.726	5.333	0'39	0'44	Arad tjv. ...	8.045	8.045	573	7'12	7'12			
b) Duna j. partja.						Ósánád vm. ...	143.194	141.585	21.198	14'80	14'97			
Baranya vm. ...	251.220	216.109	708	0'28	0'33	Kr.-Szörény vm.	218.964	205.360	2.489	1'14	1'21			
Pécs tjv. ...	2.054	2.008	—	—	—	Temes »	448.713	431.604	7.002	1'56	1'62			
Fejér vm. ...	257.314	229.296	951	0'37	0'41	Temesvár tjv.	1.879	1.879	—	—	—			
Székesfehérvár	8.433	8.299	—	—	—	Versecz tjv. ...	11.786	11.786	—	—	—			
Győr vm. ...	89.232	86.109	88	0'09	0'10	Torontál vm. ...	710.290	705.330	12.952	1'82	1'84			
Győr tjv. ...	2.284	2.284	—	—	—	Pancsova tjv.	7.246	7.246	—	—	—			
Komárom vm.	165.992	150.239	383	0'23	0'25	Összesen ...	1.811.022	1.764.010	63.926	3'53	3'64			
Komárom tjv.	756	756	—	—	—	g) Királyhágónt.								
Moson vm. ...	113.331	101.250	360	0'32	0'36	Alsó-Fehér vm.	132.728	101.108	1.905	1'44	1'88			
Somogy » ...	338.597	315.452	2.756	0'81	0'87	B.-Naszód »	74.584	57.922	—	—	—			
Sopron » ...	164.106	157.432	921	0'56	0'59	Brassó »	40.611	39.348	—	—	—			
Sopron tjv. ...	3.618	3.618	—	—	—	Csik »	71.802	40.477	563	0'78	1'39			
Tolna várm. ...	221.690	200.410	1.176	0'53	0'59	Fogarás »	59.775	45.833	1.515	2'53	3'31			
Vas » ...	271.281	265.712	4.724	1'74	1'78	Háromszék »	88.875	73.652	721	0'81	0'98			
Veszprém » ...	200.573	189.164	948	0'47	0'50	Hunyad »	163.692	141.011	2.170	1'33	1'54			
Zala » ...	228.795	223.534	377	0'16	0'17	Kis-Küküllő »	79.314	64.384	3.671	4'63	5'70			
Összesen ...	2.319.276	2.151.672	13.892	0'58	0'62	Kolozs »	159.539	124.724	721	0'45	0'58			
c) D.-Tisza köze.						Kolozsvár tjv.	5.415	4.844	—	—	—			
Bács-Bodrogvm.	675.719	643.504	6.938	1'03	1'08	M.-Torda vm.	113.212	98.865	835	0'74	0'84			
Baja tjv. ...	6.534	5.030	—	—	—	M.-Vásárhely	1.260	1.257	—	—	—			
Szabadka tjv.	63.560	55.429	—	—	—	N.-Küküllő vm.	114.333	86.702	1.760	1'54	2'03			
Ujvidék tjv. ...	11.934	11.267	—	—	—	Szeben »	69.635	63.207	—	—	—			
Zombor tjv. ...	24.808	22.209	1.903	7'67	8'57	Sz.-Doboka »	180.518	137.005	336	0'19	0'25			
Osongrád vm. ...	126.495	125.394	5.950	4'70	4'75	T.-Aranyos »	118.028	87.907	913	0'77	1'04			
H.-Vásárh. tjv.	57.920	57.920	9.783	16'89	16'89	Udvarhely »	73.181	53.906	2.037	2'78	3'78			
Szeged tjv. ...	38.537	37.961	—	—	—	Összesen ...	1.546.552	1.222.152	17.147	1'11	1'40			
Heves vm. ...	195.658	176.428	3.141	1'61	1'78	h) Fiume v. és ker.								
J.-N.-Szolnok ...	391.502	377.108	25.193	0'64	0'67	Magy.-orsz. öszs.	12.376.832	11.111.299	279.563	2'26	2'52			
Pest-P.-S.-K. vm.	646.923	578.561	1.892	0'29	0'33	Horv.-Szlav.¹⁾								
Budapest sz.-f.	5.840	5.831	—	—	—	Belov.-Kör. vm.	196.223	183.509	77	0'04	0'04			
Kecskemét tjv.	43.823	39.670	—	—	—	Lika-Krbava »	89.270	73.816	1.305	1'46	1'77			
Összesen ...	2.289.253	2.136.312	54.800	2'39	2'56	Modr.-Fiume »	96.383	82.720	—	—	—			
d) Tisza j. partja.						Pozsega »	152.222	133.786	8	0'01	0'01			
Ab.-Torna vm.	140.659	124.085	390	0'28	0'31	Szerém »	342.590	329.676	218	0'06	0'07			
Kassa tjv. ...	3.092	2.920	—	—	—	Zimony tjv. ...	4.595	4.595	—	—	—			
Bereg várm. ...	122.161	103.495	3.766	3'08	3'64	Varasd vm. ...	88.843	87.801	—	—	—			
Borsod » ...	167.809	143.053	1.862	1'11	1'30	Varasd tjv. ...	3.201	3.201	—	—	—			
Gömör és K.-H.	107.913	85.955	82	0'08	0'09	Verőcze vm. ...	193.838	182.913	3	0'00	0'00			
Sáros várm. ...	147.139	126.943	556	0'38	0'44	Észék tjv. ...	4.187	4.187	—	—	—			
Szepes » ...	120.312	102.199	224	0'19	0'22	Zágráb vm. ...	223.224	203.479	230	0'00	0'00			
Ung » ...	91.647	66.540	353	0'39	0'53	Zágráb tjv. ...	2.281	2.261	—	—	—			
Zemplén » ...	241.933	204.269	10.159	4'20	4'97	Összesen ...	1.396.857	1.291.944	1.841	0'13	0'14			
Összesen ...	1.142.665	959.459	17.892	1'52	1'81	Magyarbir.öszs.	13.773.689	12.403.243	281.404	2'04	2'27			

¹⁾ Az 1905-ben községenként történt felvétel szerint.

18. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület 1904 és 1905-ben.

Az elemi csapás megnevezése	Magyarország				Horvát-Szlavonországok				Magyarbirodalom			
	Elpusztított vetésterület											
	1904-ben		1905-ben		1904-ben		1905-ben		1904-ben		1905-ben	
	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%	hektá- rokban	%
Árvíz (talajvíz)	14.234	2'55	3.000	1'07	60	0'64	1.314	71'37	14.294	2'52	4.314	1'53
Aszály	489.011	87'58	237.919	85'10	7.376	78'62	46	2'50	496.387	87'43	237.965	84'56
Fagy	4.341	0'78	2.549	0'91	66	0'70	—	—	4.407	0'78	2.549	0'91
Jég	30.776	5'61	30.889	11'06	931	9'92	251	13'64	31.707	5'58	31.140	11'07
Köd	115	0'02	—	—	—	—	—	—	115	0'02	—	—
Rozsda	7.977	1'43	1.169	0'42	60	0'64	230	12'49	8.037	1'42	1.399	0'50
Egerek	7.502	1'35	173	0'06	889	9'48	—	—	8.391	1'48	173	0'06
Férgek	2.522	0'45	1.455	0'52	—	—	—	—	2.522	0'44	1.455	0'52
Rovarak	1.474	0'26	2.130	0'76	—	—	—	—	1.474	0'26	2.130	0'76
Egyéb	408	0'07	279	0'10	—	—	—	—	408	0'07	279	0'09
Összesen	558.360	100'00	279.563	100'00	9.382	100'00	1.841	100'00	567.742	100'00	281.404	100'00

19. Az elemi csapások által teljesen elpusztított vetésterület az elemi csapások és termények nemei szerint 1905-ben.

Közjogi alkatrész ; az elemi csapás megnevezése	Őszi buza	Tavaszi buza	Őszi rozs	Tavaszi rozs	Kétszemes	Őszi árpa	Tavaszi árpa	Zab	Szemes tengeri	Burgonya	Őszi repce	Dohány	Egyéb ter- mények	Összesen
	elpusztított terület hektárokbán													
Magyarország.														
Árvíz (talajvíz)	551	7	335	29	2	21	517	204	819	137	—	12	366	3.000
Aszály	37.686	785	2.751	51	151	1.048	5.939	5.186	167.591	4.633	1.501	597	9.950	237.919
Fagy	783	—	86	—	—	409	87	177	193	—	678	—	136	2.549
Jég	10.404	649	3.911	99	60	129	4.547	5.610	3.689	415	—	30	1.346	30.889
Köd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rozsda	1.018	—	127	—	—	17	—	—	—	—	—	—	7	1.169
Egerek	—	—	—	—	—	—	—	173	—	—	—	—	—	173
Férgek	612	—	99	—	17	—	11	432	17	68	9	21	169	1.455
Rovarak	1.243	—	540	—	—	—	—	174	115	—	11	—	47	2.130
Egyéb	11	—	—	—	—	—	—	—	24	190	—	—	54	279
Összesen	52.308	1.441	7.849	179	230	1.624	11.101	11.956	172.448	5.493	2.199	660	12.075	279.563
A bevet. ter. %-ában	1'56	1'30	0'76	0'79	0'29	2'47	1'12	1'16	7'51	1'01	3'72	1'54	1'55	2'52
Horv.-Szlav.-orsz.														
Összes elemi csapások	210	92	115	2	24	115	76	35	302	598	—	—	272	1.841
A bevet. ter. %-ában	0'07	0'88	0'16	0'05	0'05	0'24	0'35	0'04	0'08	0'83	—	—	0'26	0'14
Magyarbirodalom.														
Összes elemi csapások	52.518	1.533	7.964	181	254	1.739	11.177	11.991	172.750	6.091	2.199	660	12.347	281.404
A bevet. ter. %-ában	1'44	1'26	0'72	0'68	0'21	1'54	1'11	1'06	6'41	0'99	7'09	1'54	1'39	2'27

*) Jegyzet a 108—110. lapokhoz. Jóllehet 1897 óta a kertekben, valamint a melléktermények és utónövények gyanánt termelt terményeket is kimutatjuk, a korábbi évek illető adataival való összehasonlíthatás céljából e kimutatásba csak a főtermények területi és mennyiségi adatait vettük fel. — A melléktermények, az utónövények s a kerti termelés 1901—1905. évi adatait a következőkben adjuk :

Termett :

Magyarországon :

	1901-ben		1902-ben		1903-ban		1904-ben		1905-ben	
	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.
1. Kőles mint utónövény	4.545	30.754	4.545	30.981	4.543	33.091	4.474	21.982	4.539	25.709
2. Tatárka »	10.447	87.862	10.447	41.285	10.448	64.257	10.448	73.723	10.444	65.083
3. Bab » melléktermény	596.863	1.710.080	596.876	1.556.487	596.863	2.024.405	595.263	843.676	595.263	1.307.666
4. Takarmányrépa kertekben	10.326	2.719.388	10.330	2.935.160	10.316	3.112.459	10.316	2.040.849	10.316	2.660.497
5. Luczerna (szálas takarm.) kertekben	22.864	1.031.375	22.8611	1.197.930	22.857	1.185.064	22.857	792.932	22.857	1.065.025

Termett :

Horvát-Szlavonországokban :

	1901-ben		1902-ben		1903-ban		1904-ben		1905-ben	
	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.	hektáron	mm.
1. Kőles mint utónövény	4.509	31.924	3.678	20.075	3.220	24.223	2.117	9.839	1.807	10.603
2. Tatárka »	4.114	27.792	3.707	17.663	2.787	15.900	2.053	8.423	2.124	10.377
3. Bab » melléktermény	260.159	1.009.862	244.215	731.966	273.987	1.100.943	264.292	560.541	281.521	772.868
4. Takarmányrépa kertekben	3.703	312.370	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Luczerna (szálas takarm.) kertekben	—	—	1.479	66.321	1.796	74.378	1.414	39.034	1.524	51.406

20. A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1905-ben.

A) Abszolút számokban.

A termény neve	Magyarország			Horvát-Szlavonországek			Magyarbirodalom		
	A learatott terület hektárokbán	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokbán	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokbán	A termés mennyisége méter-mázsákban	A termés értéke, 1000 korona
Kenyértermények.									
Buza	3,417.218	42,868.357	645.681	304.992	3,559.015	51.203	3,722.210	46,427.372	696.884
Ebből {őszi buza	3,307.552	41,840.013	631.105	294.614	3,488.965	50.180	3,602.166	45,328.978	681.285
{tavaszi buza	109.666	1,028.344	14.576	10.378	70.050	1.023	120.044	1,098.394	15.599
Rozs	1,052.196	12,838.836	160.300	77.246	644.421	7.922	1,129.442	13,483.257	168.222
Ebből {őszi rozs	1,029.665	12,638.692	157.893	73.308	615.137	7.563	1,102.973	13,253.829	165.456
{tavaszi rozs	22.531	200.144	2.407	3.938	29.284	359	26.469	229.428	2.766
Kétszeres	78.591	900.290	11.853	44.513	505.649	6.491	123.104	1,405.939	18.344
Tönköly	1.257	10.046	111	5.137	23.583	195	6.394	33.629	306
Egyéb gabonaneműek.									
Árpa	1,032.973	13,597.506	175.300	68.748	623.624	6.990	1,101.721	14,221.130	182.290
Ebből {őszi árpa	64.156	923.566	11.209	47.085	464.098	5.224	111.241	1,387.664	16.433
{tavaszi árpa	968.817	12,673.940	164.091	21.663	159.526	1.766	990.480	12,833.466	165.857
Zab	1,016.863	11,322.978	135.480	99.802	881.820	9.548	1,116.665	12,204.798	145.028
Köles:									
mint főtermény	20.942	182.833	2.189	27.026	129.294	1.744	47.968	312.127	3.933
mint utónövény ¹⁾	4.539	25.709	298	1.807	10.603	141	6.346	36.312	439
Tatárka:									
mint főtermény	6.109	44.062	500	3.824	16.312	240	9.933	60.374	740
mint utónövény ¹⁾	10.447	65.083	781	2.124	10.377	148	12.571	75.460	929
Hüvelyesek.									
Borsó	9.633	73.609	1.471	3.441	31.026	687	13.074	104.635	2.158
Bab:									
mint főtermény	17.109	128.995	2.457	11.560	77.901	1.410	28.669	206.896	3.867
mint melléktermény ¹⁾	595.263	1,307.666	25.417	281.521	772.868	15.623	876.784	2,080.534	41.040
Lenese	5.804	39.633	1.021	736	6.245	244	6.540	45.878	1.265
Kapásnövények.									
Szemes tengeri	2,123.405	23,888.646	316.408	399.992	4,670.034	59.644	2,523.397	28,558.680	376.052
Dinnye	24.253	2,736.723	13.552	465	18.900	172	24.718	2,755.623	13.724
Tök:									
mint főtermény	12.569	2,704.864	3.015	473	13.375	15	13.042	2,718.239	3.030
mint melléktermény ¹⁾	694.759	8,619.204	9.563	284.805	5,645.805	6.640	979.564	14,265.009	16.203
Burgonya	536.837	45,783.444	148.873	71.738	3,426.245	17.824	608.575	49,209.689	166.697
Czukorrépa	94.202	19,225.148	34.249	1.180	84.495	178	95.382	19,309.643	34.427
Takarmányrépa:									
szántóföldön	164.759	37,290.724	45.832	5.431	480.615	569	170.190	37,771.339	46.401
kertekben	10.316	2,660.497	3.262	—	—	—	—	—	—
Tarlórépa:									
mint utónövény ¹⁾	12.248	1,159.843	1.314	7.611	383.060	627	19.859	1,542.903	1.941
Seprőczyirokma:									
mint főtermény	3.461	23.969	231	1.650	7.869	78	5.091	31.838	309
mint melléktermény ¹⁾	85.408	102.334	966	3.464	22.790	199	88.872	125.124	1.165
Kereskedelmi növények.									
Repcze	25.063	172.036	3.731	6.158	34.396	706	31.221	206.432	4.437
Ebből {őszi repcze	23.021	159.936	3.490	5.902	32.764	673	28.923	192.700	4.163
{tavaszi repcze	2.042	12.100	241	256	1.632	33	2.298	13.732	274
Komló	475	2.794	297	95	720	76	570	3.514	373
Dohány	42.142	466.415	17.118	58	1.130	20	42.200	467.545	17.138
Kendermag	58.225	212.097	3.506	9.449	6.398	125	67.674	218.495	3.631
Kenderfonal	13.078	522.951	28.787	7.418	82.675	5.202	20.496	605.626	33.989
Lenmag		58.134	1.215		7.278	156		65.412	1.371
Lenfonal		111.176	7.976		43.787	3.712		154.963	11.688
Mák:									
mint főtermény	5.753	34.135	1.626	424	1.819	93	6.177	35.954	1.719
mint melléktermény ¹⁾	8.223	10.503	530	280	1.038	55	8.503	11.541	585

1) A learatott terület adatai más termények területi adataiban is befigyelnek.

**A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1905-ben.
Abszolút számokban.**

A termény neve	Magyarország			Horvát-Szlavonországok			Magyarbirodalom		
	A learatott terület hektárokbán	A termény mennyisége méter-mázsákban	Atermény értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokbán	A termény mennyisége méter-mázsákban	A termény értéke, 1000 korona	A learatott terület hektárokbán	A termény mennyisége méter-mázsákban	Atermény értéke, 1000 korona
Takarmánymagvak.									
Bükköny	47.179	430.092	6.043	3.894	30.565	468	51.073	460.657	6.511
Ebből { őszi bükköny ...	3.715	33.694	521	1.327	11.155	203	5.042	44.849	724
Ebből { tavaszi bükköny ...	43.464	396.398	5.522	2.567	19.410	265	46.031	415.808	5.787
Lóhere	55.259	89.269	9.643	2.853	7.197	770	58.112	96.466	10.413
Luczerna	11.257	26.693	2.589	729	1.848	206	11.986	28.541	2.795
Baltaczim	2.673	14.058	315	60	358	5	2.733	14.416	320
Mohar	4.665	28.043	466	272	1.996	24	4.937	30.039	490
Szálás takarmány.									
Csalamádé	88.106	21.032.181	16.500	—	—	—	—	—	—
Őszi bükköny borsó és rozs	15.283	527.029	2.169	9.141	215.648	937	24.424	742.677	3.106
Tavaszi és zabos bükköny	321.024	10.840.063	48.120	26.195	608.890	2.619	347.219	11.448.953	50.739
Lóhere	273.893	9.611.906	46.727	46.528	1.477.019	6.908	320.421	11.088.925	53.635
Luczerna :									
szántóföldön	136.010	5.783.080	29.533	11.789	380.251	1.823	147.799	6.163.331	31.356
kertekben	22.857	1.065.025	5.166	1.524	51.406	287	24.381	1.116.431	5.453
Széna és sarjú :									
réten	2.933.322	88.320.355	378.123	437.750	15.598.532	72.376	3.371.072	103.918.887	450.499
kertekben	114.114	4.145.330	17.725	—	—	—	—	—	—
egyéb kaszálókon	48.016	1.031.163	4.510	—	—	—	—	—	—
Baltaczim	16.969	517.990	2.395	410	8.854	38	17.379	526.844	2.433
Mohar	35.127	965.699	4.421	1.126	26.765	127	36.253	992.464	4.548
Szalma és szár.¹)									
Buza	3.417.218	86.041.549	117.779	304.992	6.992.361	11.487	3.722.210	93.033.910	129.266
Ebből { őszi buza	3.307.552	83.922.299	114.633	294.614	6.808.663	11.047	3.602.166	90.730.962	125.680
Ebből { tavaszi buza	109.666	2.119.250	3.146	10.378	183.698	440	120.044	2.302.948	3.586
Rozs	1.052.196	30.527.476	44.920	77.246	1.676.902	3.675	1.129.442	32.204.378	48.595
Ebből { őszi rozs	1.029.665	30.062.908	44.219	73.308	1.599.872	3.490	1.102.973	31.662.780	47.709
Ebből { tavaszi rozs	22.531	464.568	701	3.938	77.030	185	26.469	541.598	886
Kétszeres	78.591	1.965.400	2.484	44.513	1.032.031	1.592	123.104	2.997.431	4.076
Tönköly	1.257	18.528	20	5.137	92.426	235	6.394	110.954	255
Árpa	1.032.973	21.075.542	49.187	68.748	1.298.591	2.540	1.101.721	22.374.133	51.727
Ebből { őszi árpa	64.156	1.438.696	2.528	47.085	930.158	1.654	111.241	2.368.854	4.182
Ebből { tavaszi árpa	968.817	19.636.846	46.659	21.663	368.433	886	990.480	20.005.279	47.545
Zab	1.016.863	21.077.694	45.709	99.802	2.047.700	3.454	1.116.665	23.125.394	49.163
Köles :									
mint főtermény	20.942	313.481	563	—	—	—	—	—	—
mint utónövény	4.539	42.866	63	—	—	—	—	—	—
Borsó	9.633	134.619	217	—	—	—	—	—	—
Bab :									
mint főtermény	17.109	194.863	136	—	—	—	—	—	—
mint melléktermény	595.263	1.240.726	865	—	—	—	—	—	—
Lencse	5.804	49.493	68	—	—	—	—	—	—
Tengeri	2.123.405	54.752.582	50.373	399.992	10.892.793	12.182	2.523.397	65.645.375	62.555
Seprőczirok :									
mint főtermény	3.461	33.091	724	—	—	—	—	—	—
mint melléktermény	85.408	203.262	4.256	—	—	—	—	—	—
Tatárka :									
mint főtermény	6.109	80.448	72	—	—	—	—	—	—
mint utónövény	10.447	113.756	86	—	—	—	—	—	—
Bükköny	47.179	792.623	1.289	3.894	89.603	385	51.073	882.226	1.674
Ebből { őszi bükköny ...	3.715	62.093	87	1.327	30.670	133	5.042	92.763	220
Ebből { tavaszi bükköny ...	43.464	730.530	1.202	2.567	58.933	252	46.031	789.463	1.454
Lóhere	55.259	1.068.518	2.697	2.853	95.439	424	58.112	1.163.957	3.121
Luczerna	11.257	236.923	598	729	23.077	97	11.986	260.000	695
Baltaczim	2.673	46.013	71	60	942	5	2.733	46.955	76
Mohar	4.665	88.693	196	272	6.043	29	4.937	94.736	225
Zöldségfélék.									
Fejes káposzta :									
mint főtermény	35.688	6.911.016	33.278	19.315	584.580	3.875	55.003	7.495.596	37.153
mint melléktermény ¹)	19.539	202.516	982	—	—	—	—	—	—

¹) A learatott terület adatai más termények területi adataiban is befoglaltnak.

A learatott terület és a termés mennyisége és értéke termények szerint 1905-ben.

B) Viszonylagos számokban.

a) Átlagos termés hektáronként és a termés átlagos értéke mm.-kint.

A termény neve	Magyarország		Horv.-Szl.-országok		Magyar-birodalom		A termény neve	Magyarország		Horv.-Szl.-országok		Magyar-birodalom			
	termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona	termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona	termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona		termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona	termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona	termett átlag 1 hektáron mm.	a termés értéke mm.-kint korona		
Kenyértermények.	Őszi buza	12.65	15.08	11.84	14.48	12.58	15.09	Őszi búkköny	9.07	15.47	8.41	18.21	8.90	16.16	
	Tavaszi buza	9.38	14.17	6.75	14.60	9.15	14.20	Tavaszi búkköny	9.12	13.98	7.56	13.66	9.08	13.92	
	Őszi rozs	12.27	12.49	8.89	12.29	12.02	12.48	Lóhere	1.62	108.02	2.23	107.01	1.66	107.94	
	Tavaszi rozs	8.88	12.03	7.44	12.39	8.67	12.06	Luczerna	2.37	96.98	2.33	111.60	2.38	97.92	
	Kétszeres	11.46	13.17	11.36	12.63	11.48	13.05	Baltaczim	5.26	22.44	5.97	12.89	5.27	22.20	
Tönköly	7.99	11.08	4.59	8.27	5.26	9.12	Mohar	6.01	16.63	7.38	11.78	6.08	16.81		
Egyéb gabonaneműk.	Őszi árpa	14.40	12.14	9.86	11.03	12.47	11.84	Csalamádé	238.71	0.78	—	—	—	—	
	Tavaszi árpa	13.08	12.95	7.36	11.01	12.96	12.92	Őszi búkköny, borsó és rozs	34.48	4.11	23.59	4.35	30.41	4.16	
	Zab	11.14	11.97	8.84	10.82	10.93	11.88	Tavaszi búkköny	33.75	4.44	23.24	4.80	32.97	4.43	
	Kéles:							Lóhere	35.09	4.86	31.74	4.68	34.61	4.64	
	mint főtermény	8.73	11.97	4.78	13.48	6.51	12.60	Luczerna:							
mint utónövény	5.66	11.61	5.87	13.27	5.72	12.09	szántóföldön	42.62	5.11	32.35	4.79	41.70	5.09		
Tatárka:							kertekben	46.59	4.66	33.73	5.58	45.79	4.88		
mint főtermény	7.21	11.34	4.27	14.55	6.08	12.25	Széna és sarjú:								
mint utónövény	6.23	12.01	4.89	14.27	6.00	12.32	réten	30.11	4.98	35.63	4.63	30.83	4.24		
Hüvelyesek.	Borsó	7.64	19.98	9.02	22.69	8.00	20.62	kertekben	33.33	4.28	—	—	—	—	
	Bab:							egyéb kaszálókon	21.48	4.37	—	—	—	—	
	mint főtermény	7.54	19.05	6.74	18.09	7.22	18.69	Baltaczim	30.33	4.62	21.60	4.36	30.31	4.62	
	mint mellékterm.	2.20	19.44	2.74	20.21	2.37	19.72	Mohar	27.49	4.58	23.77	4.74	27.28	4.28	
	Lenese	6.88	25.78	8.49	39.47	7.01	27.59	Őszi búza	25.37	1.36	23.11	1.60	25.19	1.39	
Kapásnövények.	Szemes tengeri	11.25	13.25	11.68	12.77	11.33	13.16	Tavaszi búza	19.32	1.48	17.70	2.39	19.19	1.66	
	Dinnye	112.34	4.35	40.64	9.45	111.48	4.98	Őszi rozs	23.20	1.47	21.83	2.18	23.71	1.51	
	Tök:							Tavaszi rozs	20.62	1.51	19.36	2.41	20.46	1.64	
	mint főtermény	215.30	1.11	28.37	1.78	208.42	1.11	Kétszeres	25.01	1.26	23.13	1.54	24.35	1.26	
	mint mellékterm.	12.41	1.11	19.68	1.78	14.56	1.14	Tönköly	14.74	1.09	17.99	2.54	17.35	2.30	
	Burgonya	85.28	3.25	47.76	5.21	80.96	3.29	Őszi árpa	22.42	1.76	19.75	1.78	21.29	1.77	
	Csukorrépa	204.08	1.78	71.61	2.11	202.45	1.79	Tavaszi árpa	20.27	2.28	17.01	2.40	20.20	2.28	
	Takarmányrépa:							Zab	20.73	2.17	20.63	1.68	20.71	2.19	
	szántóföldön	226.33	1.23	88.50	1.18	221.94	1.23	Kéles:							
	kertekben	257.90	1.23	—	—	—	—	mint főtermény	14.97	1.50	—	—	—	—	
	Tarlórépa:							mint utónövény	9.44	1.48	—	—	—	—	
	mint utónövény	92.94	1.13	50.33	1.64	77.69	1.26	Borsó	13.97	1.62	—	—	—	—	
	Seprőcírok:							Bab:							
	mint főtermény	6.93	9.66	4.33	9.88	6.25	9.71	mint főtermény	11.29	0.70	—	—	—	—	
	mint mellékterm.	1.30	9.44	6.58	9.09	1.41	9.21	mint mellékterm.	2.08	0.70	—	—	—	—	
Kereskedelmi növények.	Őszi repce	6.95	21.82	5.55	20.54	6.66	21.60	Lenese	8.53	1.37	—	—	—	—	
	Tavaszi repce	5.98	19.92	6.38	20.31	5.88	19.97	Tengeri	25.79	0.92	27.33	1.13	26.01	0.95	
	Komló	5.88	106.29	7.38	106.29	6.16	106.29	Seprőcírok:							
	Dohány	11.07	36.70	19.48	17.93	11.08	36.66	mint főtermény	9.56	21.37	—	—	—	—	
	Kendermag	3.64	16.53	0.68	19.57	3.23	16.62	mint mellékterm.	2.38	20.94	—	—	—	—	
	Kenderfonál	8.98	55.05	8.75	64.05	8.95	56.13	Tatárka:							
	Lenmag	4.45	20.89	0.98	21.51	3.19	20.96	mint főtermény	13.17	0.89	—	—	—	—	
	Lenfonál	8.50	71.73	5.90	84.58	7.56	75.43	mint utónövény	10.89	0.78	—	—	—	—	
	Mák:							Őszi búkköny	16.71	1.40	23.11	4.35	18.40	2.37	
	mint főtermény	5.23	47.64	4.29	51.53	5.22	47.81	Tavaszi búkköny	16.81	1.65	22.95	4.28	17.15	1.84	
	mint mellékterm.	1.28	50.48	3.71	52.55	1.26	50.67	Lóhere	19.28	2.32	33.45	4.23	20.03	3.68	
	Zölés, félék.	Fejes káposzta:							Luczerna	21.05	2.32	31.68	4.21	21.69	2.67
		mint főtermény	193.65	4.52	30.27	6.63	136.28	4.25	Baltaczim	17.21	1.54	15.70	5.70	17.13	1.62
		mint mellékterm.	10.33	4.85	—	—	—	—	Mohar	19.01	2.21	22.21	4.87	19.18	2.38

b) A termés átlagos súlya.

A termény neve	1 hektoliter átlagos súlya kgr.			A termény neve	1 hektoliter átlagos súlya kgr.			A termény neve	1 hektoliter átlagos súlya kgr.		
	Magyar-országban	H.-Szl.-országokban	Magyar-birod.-ban		Magyar-országban	H.-Szl.-országokban	Magyar-birod.-ban		Magyar-országban	H.-Szl.-országokban	Magyar-birod.-ban
Kenyértermények.				Tatárka:				Kereskedelmi növények.			
Őszi buza	77.9	77.1	77.8	mint főtermény	61.0	64.8	61.9	Őszi repce	68.1	—	—
Tavaszi buza	75.8	75.7	75.8	mint utónövény	61.4	63.3	61.7	Tavaszi repce	66.8	—	—
Őszi rozs	71.9	71.5	71.9	Hüvelyesek.				Kendermag	57.1	55.4	57.1
Tavaszi rozs	69.7	70.4	69.7	Borsó	73.4	79.3	75.0	Lenmag	70.9	69.6	70.7
Kétszeres	74.8	70.8	73.0	Bab:				Takarmánymagvak.			
Tönköly	63.7	49.2	52.8	mint főtermény	77.9	79.3	78.4	Őszi búkköny	78.5	81.5	79.3
Egyéb gabonaneműk.				mint melléktermény	77.8	79.7	78.4	Tavaszi búkköny	78.1	81.9	78.2
Őszi árpa	64.5	62.4	63.8	Lenese	74.1	79.0	74.8	Lóhere	78.0	79.4	78.1
Tavaszi árpa	65.7	61.5	65.8	Kapásnövények.				Luczerna	78.5	79.6	78.6
Zab	44.8	45.9	44.9	Szemes tengeri	72.8	74.5	73.1	Baltaczim	34.6	51.9	34.9
Kéles:				Burgonya	70.9	—	—	Mohar	64.1	65.2	64.2
mint főtermény	67.7	70.8	68.8	Seprőcírok:							
mint utónövény	66.6	70.4	67.7	mint főtermény	58.3	58.9	58.4				
				mint melléktermény	57.5	58.9	58.9				

21. A fontosabb mezőgazdasági termények terméseredményei 1905-ben törvényhatóságunkint.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Ö s s z e s t e r m é s						Átlagos termés hektáronként					
	Buza 1)	Rozs 2)	Árpa 1)	Zab	Tengeri	Burgonya	Buza 1)	Rozs 2)	Árpa 1)	Zab	Tengeri	Burgo- nya
	m é t e r m á z s á k b a n											
Magyarország.												
a) Duna bal partja.												
Árva vármegye	2.323	14.459	52.257	224.942	—	1,406.997	9'11	10'16	8'87	7'70	—	88'89
Bars »	404.903	93.465	378.413	56.553	75.127	463.516	13'47	10'46	12'89	8'88	14'33	83'85
Esztergom »	183.586	86.664	151.857	38.835	90.839	174.368	12'20	13'63	12'17	10'52	12'69	69'69
Hont »	358.797	107.710	174.263	56.323	45.533	324.010	12'63	11'66	10'98	7'57	12'98	84'84
Selmeczbánya tjv.	1.200	1.330	1.800	3.500	—	8.750	10'42	9'24	10'47	12'15	—	60'76
Liptó vármegye	2.358	39.849	79.272	62.902	—	876.073	12'03	12'62	10'05	7'45	—	99'35
Nógrád »	637.052	275.378	257.236	101.379	104.241	715.230	12'99	10'99	11'61	9'46	12'43	73'42
Nyitra »	612.465	643.203	1,141.764	170.161	220.212	2,445.327	15'26	13'81	14'69	10'93	14'91	117'09
Pozsony »	629.394	457.049	936.062	102.830	245.714	1,904.164	15'40	14'07	15'68	11'48	13'94	93'02
Pozsony tjv.	2.922	8.747	12.594	774	1.296	18.525	13'40	17'78	18'07	11'06	20'90	112'95
Trencsén várm.	128.626	126.532	401.926	197.289	615	3,149.832	13'41	11'36	11'88	8'86	8'66	113'31
Turóc »	11.348	77.183	34.369	39.473	—	628.742	11'83	10'24	9'19	9'10	—	124'58
Zólyom »	82.429	36.645	46.472	66.901	6	727.909	10'95	9'00	9'19	7'70	6'00	78'93
Összesen	3,057.403	1,968.214	3,668.285	1,121.862	783.583	12,843.443	13'75	12'57	13'36	8'87	13'79	98'82
b) Duna jobb partja.												
Baranya vármegye	1,139.695	247.679	216.243	272.269	748.819	694.577	15'86	13'76	14'80	15'09	14'97	83'69
Pécs tjv.	9.046	934	2.702	2.388	11.376	506	14'45	12'62	15'35	17'82	15'65	38'90
Fejér vármegye	949.413	256.562	411.553	311.739	458.626	872.335	14'02	13'98	15'47	12'90	14.87	78'13
Székesfehérvár tjv.	27.320	8.492	39.468	1.553	59.868	420	16'95	14'77	20'85	13'05	15'64	60'00
Győr vármegye	276.595	195.706	134.684	69.842	159.955	378.325	13'28	12'96	12'18	10'96	15'29	72'32
Győr tjv.	10.532	7.259	7.395	425	3.432	15.520	16'20	18'19	17'12	14'65	14'63	13'86
Komárom vármegye	476.402	237.786	329.158	168.440	226.922	589.969	12'29	12'94	14'42	11'04	12'82	69'44
Komárom tjv.	4.424	882	1.225	70	2.436	—	12'15	10'38	12'13	11'67	12'18	—
Moson vármegye	319.850	206.342	368.657	58.039	239.103	282.460	14'96	15'47	13'64	22'80	16'85	95'55
Somogy »	1,189.726	695.663	412.833	347.476	747.357	1,715.664	14'25	14'44	13'88	14'54	17'54	103'02
Sopron »	617.415	303.079	395.974	133.936	112.344	1,327.478	15'74	13'20	14'99	12'65	17'28	13'28
Sopron tjv.	10.768	12.427	10.464	8.560	1.495	29.750	18'76	14'78	13'90	13'90	22'65	148'01
Tolna vármegye	957.603	280.244	345.937	258.810	532.013	1,141.205	15'13	15'20	15'88	14'89	16'39	96'41
Vas »	937.635	612.500	332.296	311.817	176.367	1,999.660	12'78	11'59	14'02	12'27	13'31	88'78
Veszprém »	592.956	451.095	386.863	169.990	258.995	1,302.981	13'66	13'06	13'79	12'85	14'24	82'64
Zala »	682.437	595.992	243.709	162.484	458.698	984.849	12'59	12'17	12'83	11'77	22'54	80'32
Összesen	8,201.817	4,112.642	3,639.161	2,277.838	4,197.806	11,335.699	14'11	13'22	14'32	13'12	15'11	89'96
c) Duna-Tisza köze.												
Bács-Bodrog várm.	3,754.784	123.318	399.983	1,621.493	2,457.809	590.960	15'07	14'52	17'80	15'95	12'66	60'65
Baja tjv.	9.800	14.250	1.870	9.750	18.750	15.000	12'16	13'04	14'17	13'03	13'03	104'17
Szabadka tjv.	213.972	42.500	94.368	173.835	175.854	63.000	13'03	14'77	15'89	13'03	12'16	52'15
Ujvidék tjv.	69.150	256	9.600	18.420	93.120	18.414	15'55	14'22	22'85	20'86	20'85	93'94
Zombor tjv.	120.400	902	12.235	81.487	82.920	37.280	13'90	14'79	17'38	17'81	17'37	69'55
Osongrád vármegye	469.146	172.044	134.497	50.303	55.695	42.918	9'40	13'22	10'46	8'72	27'46	20'43
H.-Vásárhely tjv.	263.700	1.332	61.627	6.000	13.300	7.600	8'68	9'25	10'45	8'68	17'37	33'04
Szeged tjv.	64.090	220.105	18.550	2.025	58.220	185.000	13'51	14'59	13'72	11'71	5'65	43'43
Heves vármegye	909.859	161.233	262.834	81.427	224.847	395.005	13'19	11'37	12'96	10'55	11'04	91'31
J.-N.-Szolnok vm.	1,900.831	133.392	530.247	157.303	403.218	283.988	10'75	11'50	13'51	10'61	7'75	66'38
Pest-P.-S.-Kisk. vm.	1,610.970	1,998.133	921.855	435.719	1,214.821	2,050.865	13'53	12'89	14'83	12'10	12'52	58'04
Budapest szék.-főv.	3.150	7.770	10.434	2.304	9.950	29.025	10'43	12'16	10'42	10'43	8'68	43'45
Kecskemét tjv.	56.175	183.560	114.314	13.722	73.794	202.950	13'02	12'21	16'51	10'43	10'43	78'21
Összesen	9,446.027	3,058.795	2,572.414	2,653.788	4,882.298	3,922.005	12'87	12'39	14'34	14'12	11'22	59'77
d) Tisza jobb partja.												
Abauj-Torna várm.	464.850	184.532	277.202	112.248	50.412	638.305	12'05	11'24	11'85	8'58	10'91	84'53
Kassa tjv.	8.900	7.500	11.200	1.500	24	10.400	11'29	10'85	12'16	8'67	12'00	69'38
Bereg vármegye	295.227	72.962	22.334	155.481	166.311	652.293	10'89	10'07	10'68	8'93	8'06	64'56
Borsod »	672.467	169.021	216.126	90.715	176.113	192.051	11'67	10'67	11'38	10'45	14'22	61'43
Gömör és Kis-Hont	260.520	117.612	85.742	129.141	46.719	965.079	10'89	9'89	10'00	7'39	13'99	107'23
Sáros vármegye	82.846	159.711	193.690	284.245	2.223	3,303.773	9'68	10'11	8'97	8'15	9'50	125'11
Szepes »	3.534	127.954	284.094	266.734	—	2,536.228	11'70	11'39	11'54	9'08	—	98'62
Ung »	249.848	109.034	43.729	81.765	67.709	561.252	12'78	12'07	13'34	9'73	8'89	66'49
Zemplén »	590.404	246.931	322.436	203.619	106.779	1,404.382	10'16	10'09	11'65	8'49	9'79	88'79
Összesen	2,628.596	1,195.257	1,456.553	1,325.448	616.290	10,263.763	11'21	10'61	11'11	8'64	10'32	96'54

1) Őszi és tavaszi együtt. — 2) Őszi, tavaszi és kétszeres együtt.

A fontosabb mezőgazdasági termények terméseredményei 1905-ben törvényhatóságunkint.

Közigazgatási rész, ország-rész, törvényhatóság	Ö s s z e s t e r m é s						Átlagos termés hektáronként					
	Buza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ¹⁾	Zab	Tengeri	Burgonya	Buza ¹⁾	Rozs ²⁾	Árpa ¹⁾	Zab	Tengeri	Bur- gonya
	m é t e r m á z s á k b a n											
e) Tisza bal partja.												
Békés vármegye ...	1,048.910	35.489	308.542	165.736	245.934	63.367	9'22	11'63	9'32	10'31	4'99	56'43
Bihar » ...	1,436.851	602.669	224.408	242.486	681.065	473.749	10'12	10'64	11'02	10'27	7'74	55'30
Nagy-Várád t.j.v. ...	7.298	2.110	1.473	948	756	690	13'03	13'43	12'70	10'42	17'38	26'58
Hajdu vármegye ...	525.270	136.898	98.518	41.592	98.833	64.648	9'03	10'19	9'78	8'48	5'08	43'95
Debreczen t.j.v. ...	54.575	65.000	25.150	9.600	31.275	31.775	6'54	8'56	6'07	6'95	2'61	26'91
Máramaros vmegye	33.078	18.135	19.343	18.615	290.382	630.396	9'73	10'35	11'87	7'42	11'16	56'02
Szabolcs » ...	567.131	725.895	137.737	76.159	297.910	1,697.011	10'27	10'09	11'85	8'93	7'61	69'56
Szatmár » ...	663.610	250.401	61.551	206.340	413.011	493.159	9'43	9'86	11'19	9'42	7'77	63'14
Szatmár-Németi t.j.v.	19.185	180	1.150	7.875	14.000	450	9'06	10'59	8'33	9'13	3'48	26.47
Szilágy vármegye ...	389.362	75.591	24.101	95.651	402.761	81.866	9'69	10'09	8'18	9'04	9'72	53'09
Ugocsa » ...	100.267	23.623	7.943	45.953	52.661	42.405	10'89	9'66	9'95	6'85	3'22	43'27
Összesen ...	4,845.537	1,935.996	909.916	1,078.496	2,528.588	3,579.516	9'63	10'19	10'06	9'01	7'30	61'33
f) Tisza-Maros szöge.												
Arad vármegye ...	1,381.299	90.633	113.537	189.443	457.430	121.586	12'06	12'35	12.16	11'96	7'97	65'23
Arad t.j.v. ...	41.070	2.670	5.180	1.953	9.324	3.640	11'29	11'91	11'38	9'58	5'21	48'53
Csanád vármegye ...	590.573	22.224	125.522	49.083	40.222	12.020	9'80	12'03	9'37	8'84	2'02	3'03
Krassó-Szörény vm.	912.267	38.490	26.040	195.893	967.626	256.904	12'88	11'60	13'42	10'03	11'28	47'10
Temes vármegye ...	2,921.869	143.881	134.426	348.512	1,486.716	185.185	14'16	13'63	15'28	13'82	11'25	50'71
Temesvár t.j.v. ...	9.376	872	3.889	3.832	3.591	1.075	16'51	17'09	14'84	18'25	7'82	43'00
Versecz t.j.v. ...	61.400	—	3.040	4.515	89.900	1.260	14'72	—	16'52	18'28	13'47	48'46
Torontál vármegye ...	4,938.246	125.405	298.979	563.925	2,679.430	424.766	14'54	13'89	16'05	16'40	11'76	60'76
Pancsova t.j.v. ...	29.042	—	10.876	1.806	39.886	6.800	11'30	—	19'85	12'20	12'16	69'39
Összesen ...	10,885.142	424.175	721.489	1,358.962	5,774.125	1,013.236	13'56	13'11	13'47	13'41	10'79	54'53
g) Királyhágótúl.												
Alsó-Fehér vármegye	441.893	34.948	20.582	52.289	531.059	102.597	11'22	11'43	11'84	8'33	13'63	76'74
Beszt.-Naszód várm.	182.296	3.713	31.217	125.451	248.932	53.225	11'44	10.67	13'12	9'17	11'98	70'68
Brassó vármegye ...	110.606	42.226	157.590	43.436	58.870	656.524	15'42	13'88	17'06	13'41	12'55	148'00
Csik » ...	40.224	187.981	65.169	121.456	11.149	271.375	12'16	13'07	12'56	11'47	8'14	95'82
Fogarás » ...	71.894	129.727	9.376	90.271	157.797	269.206	11'62	12'62	10'81	10'30	13'81	68'22
Háromszék vmegye	158.368	152.913	101.355	127.054	87.972	452.693	12'88	11'37	11'36	9'24	9'23	90'07
Hunyad » ...	525.593	85.728	10.598	91.726	535.407	244.751	10'68	10'52	9'90	8'63	9.69	74'25
Kis-Küküllő » ...	179.114	37.369	11.218	37.308	368.796	26.960	10'77	10'61	9'96	9'68	13'64	59'12
Kolozs » ...	407.617	93.342	59.712	110.090	541.271	81.248	10'06	10'51	11'37	9'62	12'21	59'82
Kolozsvár t.j.v. ...	10.420	9.815	7.504	5.285	18.594	1.989	11'30	11'29	12'16	12'18	15'29	68'56
Maros-Torda vármegye	310.305	30.702	48.524	126.284	434.495	27.747	11'29	10'09	12'62	9'77	12'02	60'84
M.-Vásárhely t.j.v.	2.226	88	1.590	230	6.720	120	10'45	6'77	13'03	8'85	13'91	60'00
Nagy-Küküllő várm.	292.183	43.273	8.056	119.924	484.936	162.041	11'76	12'17	12'49	12'59	14'31	77'94
Szeben vármegye ...	252.933	20.491	20.760	77.951	278.119	207.430	13'26	12'54	14'16	11'08	12'69	92'23
Szolnok-Doboka vm.	331.319	40.256	23.638	216.958	797.784	78.509	11'39	10'37	12'08	8'96	12'74	63'31
Torda-Aranyos vm.	335.721	60.650	45.353	61.476	343.308	58.429	10'39	10'08	9'85	7'52	12'55	62'76
Udvarhely vmegye ...	150.598	70.825	7.380	99.395	199.967	129.853	10'58	10'49	10'42	9'76	13'75	10'68
Összesen ...	3,803.310	1,044.047	629.622	1,506.584	5,105.176	2,824.702	11'23	11'49	12'66	9'76	12'39	88'39
h) Fiume vár. és ker.												
Magyarország. össz. ...	42,868.357	13,739.126	13,597.506	11,322.978	23,888.646	45,783.444	12'54	12'15	13.16	11'14	11'25	85.28
Horv.-Szlavonors.												
Belovár-Kőrös vm.	376.802	227.985	68.316	43.037	561.302	626.377	9'65	8'08	7'26	6'66	10'30	50'09
Lika-Krbava » ...	41.732	50.749	82.466	23.803	63.632	486.170	5'67	4'45	6'02	3'16	6'52	48'13
Modrus-Fiume » ...	46.971	14.536	17.586	17.333	132.201	312.976	3'47	3'19	4'42	3'02	6'87	35'63
Pozsega » ...	445.972	86.726	39.828	86.228	368.918	290.099	9'97	8'99	8'21	7'61	9'39	45'48
Szerém » ...	1,467.428	397.822	197.284	347.921	1,678.927	278.551	14'62	13'93	13'43	11'49	15'53	47'49
Zimony t.j.v. ...	23.210	3.483	5.478	3.186	26.115	5.450	15'84	15'62	22'92	15'62	13'03	86'51
Varasd vármegye	61.596	85.343	25.234	35.474	554.521	483.508	9'65	8'67	8'48	8'92	12'51	63'59
Varasd t.j.v. ...	1.056	5.608	4.220	2.408	21.044	24.080	13'89	15'12	15'69	14'86	13'21	121'61
Verőcze vármegye ...	898.754	174.915	88.899	252.715	412.681	412.640	13'85	11'86	13'78	11'71	12'04	56'79
Eszék t.j.v. ...	15.459	1.367	6.613	10.544	5.630	8.150	10'98	10'52	13'75	19'56	7'71	86'70
Zágráb vármegye ...	179.967	101.196	87.277	58.993	832.938	493.324	7.00	7'22	7'51	4'94	9'84	38'01
Zágráb t.j.v. ...	68	340	423	178	12.125	4.920	8'50	6'07	4'41	3'79	7'92	34'61
Összesen ...	3,559.015	1,150.070	623.624	881.820	4,670.034	3,426.245	11'67	9'45	9'07	8'84	11'68	47'76
Magyarbirod. össz. ...	46,427.372	14,889.196	14,221.130	12,204.793	28,558.680	49,209.689	12'47	11'89	12'91	10'93	11'32	80'86

¹⁾ Őszi és tavaszi együtt. — ²⁾ Őszi, tavaszi és kétszeres együtt.

Magyarország.

C z i m	Abszolút számokban					Viszonyszámokban					
	1901	1902	1903	1904	1905	1901	1902	1903	1904	1905	
A) Szántóföld.						Az őszi és tavaszi vetés együttes területének, illetőleg az összes szántóföld %-ában.					
I. Terület (hektárokbán).											
Őszi vetés	4,484.561	4,466.816	4,551.849	4,495.649	4,523.240	41'70	41'99	41'29	42'60	41'76	
Tavaszi vetés	6,200.288	6,170.742	6,473.446	6,057.296	6,308.496	58'30	58'01	58'71	57'40	58'25	
Együtt	10,634.849	10,637.558	11,025.295	10,552.939	10,831.736	87'61	87'63	89'08	85'26	87'51	
Kivesztett vetés területe	184.792	182.083	86.004	558.360	279.563	1'52	1'50	0'69	4'51	2'26	
Ugarnak maradt terület	1,318.956	1,318.956	1,265.533	1,265.533	1,265.533	10'87	10'87	10'23	10'23	10'23	
Összes szántóföld	12,138.597	12,138.597	12,376.832	12,376.832	12,376.832	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00	
Learatott terület terményenkint.*)						A learatott ter. %-ában.					
Őszi buza	3,206.571	3,233.851	3,334.147	3,293.867	3,307.552	30'15	30'38	30'24	31'21	30'54	
Tavaszi buza	110.534	110.135	110.577	106.610	109.666	1'04	1'04	1'00	1'01	1'01	
Kétszeres	87.993	88.511	78.738	78.319	78.591	0'83	0'83	0'72	0'74	0'72	
Őszi rozs	1,026.434	1,028.925	1,029.105	1,014.033	1,029.665	9'65	9'68	9'33	9'61	9'51	
Tavaszi rozs	21.348	21.194	22.567	22.376	22.531	0'30	0'30	0'21	0'21	0'21	
Őszi árpa	67.601	69.403	65.263	64.825	64.156	0'63	0'65	0'59	0'61	0'59	
Tavaszi árpa	944.915	951.125	973.946	955.207	968.817	8'59	8'94	8'83	9'05	8'94	
Zab	982.220	984.995	1,023.096	993.846	1,016.863	9'24	9'26	9'28	9'42	9'39	
Köles	25.188	25.297	21.147	19.575	20.942	0'24	0'24	0'19	0'19	0'19	
Tatárka	6.253	6.253	6.109	6.103	6.109	0'06	0'06	0'06	0'06	0'06	
Őszi és tavaszi repce	29.009	29.138	26.358	26.557	25.063	0'27	0'28	0'23	0'25	0'23	
Szemes tengeri	2,198.515	2,165.873	2,267.567	1,963.713	2,123.405	20'67	20'36	20'57	18'62	19'60	
Magbükköny	42.844	43.782	47.701	45.536	47.179	0'40	0'41	0'43	0'43	0'44	
Borsó, lencse, bab	31.476	31.267	32.946	31.323	32.546	0'30	0'30	0'30	0'30	0'30	
Len	8.853	8.876	13.078	12.541	13.078	0'08	0'08	0'12	0'12	0'12	
Kender	54.047	55.231	58.348	56.617	58.225	0'51	0'52	0'53	0'54	0'54	
Burgonya	506.051	505.701	537.393	518.116	536.837	4'76	4'75	4'88	4'91	4'96	
Dohány	39.592	39.742	42.313	41.460	42.142	0'37	0'37	0'38	0'39	0'39	
Cukorrépa	90.586	91.347	95.121	90.306	94.202	0'85	0'86	0'86	0'86	0'87	
Takarmányrépa	156.165	155.912	169.175	155.433	164.759	1'47	1'47	1'54	1'47	1'52	
Csalamádé	91.756	91.763	88.106	87.825	88.106	0'86	0'86	0'80	0'83	0'81	
Lucerna, lóhere	430.518	430.515	476.419	476.419	476.419	4'05	4'05	4'32	4'51	4'40	
Bükkönykeverék, mohar, stb.	377.154	377.261	396.934	383.261	395.741	3'55	3'55	3'60	3'63	3'65	
Egyéb	99.226	91.461	109.141	109.071	109.142	0'93	0'86	0'99	1'03	1'01	
Összesen	10,634.849	10,637.558	11,025.295	10,552.939	10,831.736	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00	
II. Termés (mmázsákban).*)						Átlagos termés hektáronkint.					
Őszi buza	32,831.242	45,452.117	43,029.273	36,403.278	41,840.013	10'24	14'06	12'91	11'05	12'65	
Tavaszi buza	898.750	1,054.996	1,048.481	903.333	1,028.344	8'11	9'58	9'48	8'47	9'38	
Kétszeres	887.522	1,043.910	882.342	837.288	900.290	10'09	11'79	11'21	10'69	11'46	
Őszi rozs	10,204.221	12,376.849	11,827.043	10,960.061	12,638.692	9'94	12'03	11'49	10'81	12'27	
Tavaszi rozs	180.579	185.963	201.628	186.065	200.144	8'46	8'77	8'93	8'32	8'88	
Őszi árpa	806.898	997.491	974.911	792.361	923.566	11'93	14'37	14'94	12'22	14'40	
Tavaszi árpa	10,094.814	12,577.609	13,085.107	10,075.344	12,673.940	10'68	13'22	13'44	10'55	13'08	
Zab	9,882.203	12,019.477	12,676.469	9,111.734	11,322.978	10'06	12'20	12'89	9'17	11'14	
Köles	239.215	227.985	219.261	119.327	182.833	9'50	9'01	10'37	6'09	8'73	
Tatárka	49.905	37.729	44.524	35.153	44.062	7'98	6'03	7'29	5'76	7'21	
Őszi és tavaszi repce	225.095	257.905	192.714	212.671	172.036	7'76	8'84	7'31	8'00	6'86	
Szemes tengeri	32,358.299	26,555.888	34,482.437	15,088.287	23,888.646	14'72	12'36	15'21	7'68	11'25	
Magbükköny	400.717	442.371	506.643	318.520	430.092	9'35	10'10	10'62	6'99	9'12	
Lóheremag	85.919	74.608	91.188	62.051	89.269	1'66	1'44	1'65	1'12	1'62	
Luczernamag	26.385	25.311	28.176	23.232	26.693	2'48	2'38	2'50	2'06	2'37	
Borsó, lencse, bab	294.130	248.104	303.714	158.494	242.237	9'35	7'93	9'22	5'06	7'44	
Lenmag	41.263	43.978	70.187	47.714	58.134	4'66	4'95	5'37	3'80	4'45	
Lenfonál	61.057	84.063	137.654	89.706	111.176	6'90	9'47	10'53	7'15	8'50	
Kendermag	245.254	217.609	244.906	169.863	212.097	4'54	3'94	4'19	3'00	3'64	
Kenderfonál	404.682	502.669	577.460	412.938	522.951	7'48	9'10	9'89	7'29	8'98	
Burgonya	43,135.021	38,520.222	45,010.748	30,046.408	45,783.444	85'24	76'17	83'76	57'99	85'26	
Dohány	569.853	449.009	609.137	401.764	466.415	14'39	11'30	14'40	9'69	11'07	
Cukorrépa	19,176.583	19,506.992	20,955.844	15,905.935	19,225.148	211'69	213'55	220'31	176'13	204'08	
Takarmányrépa	39,668.739	41,687.454	45,629.489	28,183.655	37,290.724	254'01	267'38	269'72	181'32	226'33	
Csalamádé	20,254.293	23,313.656	26,148.263	10,885.794	21,032.181	220'74	254'06	296'78	123'95	238'71	
Lucerna, lóhere	13,984.136	15,839.568	18,318.398	12,591.019	16,700.427	37'99	36'79	38'45	26'43	35'05	
Bükkönykeverék, mohar, stb.	11,172.040	13,084.630	13,865.096	9,289.316	13,778.110	30'21	34'68	34'93	24'24	34'82	
B) Természetes kaszálók.						Átlagos termés hektáronkint.					
I. Learatott terület (hektár)											
II. Termés (mm.)											
I. Learatott terület (hektár)	3,095.427	3,095.535	3,095.452	3,095.452	3,095.452	29'03	30'71	29'74	18'20	30'20	
II. Termés (mm.)	89,874.474	95,075.978	92,047.994	56,338.635	93,496.848						

*) Jegyzetet lásd a 102. lapon.

Horvát-Szlavonországok.

C z i m	Abszolút számokban					Viszonyszámokban				
	1901	1902	1903	1904	1905	1901	1902	1903	1904	1905
A) Szántóföld.						Az őszi és tavaszi vetés együttes területének, illetőleg az összes szántóföld %-ában.				
I. Terület (hektárokbán).										
Őszi vetés	468.469	466.169	478.217	479.624	481.027	38'04	37'88	37'42	37'55	37'28
Tavaszi vetés	763.250	766.013	799.785	797.730	809.076	61'96	62'17	62'58	62'45	62'71
Együtt	1,231.719	1,232.182	1,278.002	1,277.354	1,290.103	89'75	89'79	91'78	91'68	92'36
Kivesztett vetés területe	10.364	9.901	802	9.382	1.841	0'76	0'72	0'06	0'67	0'18
Ugarnak maradt terület	130.294	130.294	113.676	106.600	104.913	9'49	9'49	8'16	7'65	7'51
Összes szántóföld	1,372.377	1,372.377	1,392.480	1,393.336	1,396.857	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00
Learott terület terményenkint.*)						A learott ter. %-ában.				
Őszi buza	260.421	266.780	277.249	283.311	294.614	21'14	21'65	21'69	22'18	22'84
Tavaszi buza	10.562	11.328	12.103	11.572	10.378	0'86	0'92	0'95	0'91	0'80
Kétszemes	55.315	43.957	47.977	47.312	44.513	4'49	3'57	3'75	3'70	3'45
Őszi rozs	78.650	79.742	78.001	76.795	73.308	6'38	6'47	6'10	6'01	5'68
Tavaszi rozs	4.686	4.728	4.160	3.898	3.938	0'43	0'88	0'82	0'81	0'81
Őszi árpa	48.808	47.899	49.676	48.893	47.085	3'96	3'88	3'89	3'83	3'65
Tavaszi árpa	23.560	22.467	22.733	21.236	21.663	1'91	1'82	1'78	1'66	1'68
Zab	100.036	99.316	100.501	100.293	99.802	8'12	8'06	7'88	7'85	7'75
Köles	32.252	29.141	29.889	27.421	27.026	2'62	2'36	2'84	2'15	2'09
Tatárka	4.280	4.227	3.697	3.644	3.824	0'35	0'34	0'29	0'27	0'30
Őszi és tavaszi repce	5.832	8.739	7.105	5.969	6.158	0'47	0'71	0'56	0'47	0'48
Szemes tengeri	388.328	378.726	394.865	395.049	399.992	31'53	30'73	30'90	30'93	31'00
Magbúkköny	2.857	3.477	3.823	2.886	3.894	0'23	0'28	0'30	0'23	0'20
Borsó, lencse, bab	17.090	13.458	16.109	15.676	15.737	1'38	1'09	1'26	1'23	1'22
Len	7.471	7.582	7.794	7.871	7.418	0'60	0'61	0'60	0'62	0'57
Kender	8.876	9.182	9.396	9.218	9.449	0'72	0'74	0'74	0'72	0'73
Burgonya	68.379	72.263	71.280	71.702	71.738	5'55	5'86	5'58	5'61	5'56
Dohány	74	75	79	75	58	0'00	0'01	0'01	0'01	0'01
Czukorrépa	1.038	1.067	1.042	934	1.180	0'08	0'08	0'08	0'07	0'09
Takarmányrépa	4.479	4.788	4.731	5.139	5.431	0'36	0'39	0'37	0'40	0'42
Osalamádé	1.867	—	—	—	—	0'15	—	—	—	—
Luczerna, lóhere	53.974	56.440	57.999	59.788	61.899	4'38	4'58	4'54	4'68	4'80
Búkkönykeverék, mohar, stb.	38.595	39.694	38.413	38.451	37.204	3'13	3'22	3'01	3'01	2'88
Egyéb	14.289	27.106	39.380	40.221	43.794	1'16	2'20	3'08	3'15	3'39
Összesen	1,231.719	1,232.182	1,278.002	1,277.354	1,290.103	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00
II. Termés (mmászkban).*)						Átlagos termés hektáronkint.				
Őszi buza	2,832.804	3,159.411	3,873.304	2,611.453	3,488.965	10'88	11'84	13'97	9'22	11'84
Tavaszi buza	77.248	111.047	117.691	66.887	70.050	7'31	9'80	9'72	5'78	6'75
Kétszemes	572.359	570.271	648.575	421.821	505.649	10'35	12'97	13'52	8'92	11'36
Őszi rozs	669.847	733.154	819.555	496.538	615.137	8'52	9'19	10'51	6'47	8'39
Tavaszi rozs	34.816	41.394	40.484	21.155	29.284	7'43	8'76	9'73	5'43	7'44
Őszi árpa	450.729	497.824	597.588	391.040	464.098	9'23	10'39	12'03	8'00	9'86
Tavaszi árpa	213.461	211.653	238.326	106.489	159.526	9'06	9'42	10'48	5'01	7'36
Zab	843.901	914.544	1,063.912	712.263	881.820	8'44	9'21	10'59	7'10	8'84
Köles	189.040	145.040	215.073	82.802	129.294	5'86	4'98	7'20	3'02	4'78
Tatárka	24.320	18.026	22.147	11.048	16.312	5'68	4'26	5'99	3'03	4'27
Őszi és tavaszi repce	41.311	61.611	53.976	51.012	34.396	7'08	7'05	7'60	8'54	5'59
Szemes tengeri	5,199.261	3,875.059	6,039.391	2,886.650	4,670.034	13'39	10'23	15'29	7'31	11'68
Magbúkköny	23.671	29.229	36.177	17.856	30.565	8'29	8'41	9'46	6'19	7'84
Lóheremag	7.159	6.740	8.597	4.207	7.197	2'87	2'43	2'67	1'24	2'52
Luczernamag	1.827	1.723	1.881	1.504	1.848	2'69	2'44	3'07	2'45	2'53
Borsó, lencse, bab	165.305	106.759	189.472	81.269	115.172	9'67	7'93	11'76	5'18	7'32
Lenmag	5.832	6.696	11.164	6.942	7.278	0'78	0'88	1'43	0'88	0'98
Lenfonál	39.388	39.929	59.898	41.796	43.787	5'27	5'27	7'69	5'91	5'90
Kendermag	6.142	6.730	7.927	4.425	6.398	0'69	0'73	0'84	0'48	0'68
Kenderfonál	69.969	73.135	109.038	62.252	82.675	7'88	7'97	11'60	6'75	8'75
Burgonya	4,766.109	3,554.018	5,262.780	2,533.994	3,426.245	69'70	49'18	73'83	35'34	47'76
Dohány	1.376	1.080	1.249	883	1.130	18'59	14'40	15'81	11'77	19'48
Czukorrépa	156.340	128.287	168.882	92.317	84.495	150'62	120'23	162'07	98'84	71'61
Takarmányrépa	551.013	501.749	702.877	415.146	480.615	123'02	104'79	148'57	80'78	88'50
Osalamádé	144.264	—	—	—	—	77'27	—	—	—	—
Luczerna, lóhere	1,699.907	1,845.042	2,166.714	1,322.393	1,975.786	31'49	32'69	37'86	22'12	31'92
Búkkönykeverék, mohar, stb.	1,050.106	1,168.806	1,166.928	764.505	956.745	27'31	29'44	30'88	19'88	25'72
B) Természetes kaszálók.						Átlagos termés hektáronkint.				
I. Learott terület (hektár)	520.002	438.883	440.180	437.176	437.750	26'94	34'16	40'22	24'38	35'63
II. Termés (mm.)	14,010.221	14,993.038	17,704.771	10,656.766	15,598.532					

*) Jegyzetet lásd a 102. lapon.

Magyarbirodalom.

C z i m	Abszolút számokban					Viszonyyszámokban				
	1901	1902	1903	1904	1905	1901	1902	1903	1904	1905
A) Szántóföld.										
I. Terület (hektárban).										
Őszi vetés	4,903.030	4,932.985	5,030.066	4,975.273	5,004.267	41'82	41'56	40'88	42'06	41'28
Tavaszi vetés	6,963.538	6,936.755	7,273.231	6,855.020	7,117.572	58'68	58'44	59'12	57'94	58'72
Együtt	11,866.568	11,869.740	12,303.297	11,830.293	12,121.839	87'88	87'85	89'35	85'91	88'01
Kivesztett vetés területe	195.156	191.984	86.806	567.742	281.404	1'44	1'42	0'63	4'12	2'04
Ugarnak maradt terület	1,449.250	1,449.250	1,379.209	1,372.133	1,370.446	10'78	10'78	10'02	9'97	9'95
Összes szántóföld	13,510.974	13,510.974	13,769.312	13,770.168	13,773.689	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00
Learatott terület terményenkint.*)										
A learatott ter. %-ában.										
Őszi buza	3,466.992	3,500.631	3,611.396	3,577.178	3,602.166	29'22	29'49	29'35	30'24	29'72
Tavaszi buza	121.096	121.463	122.680	118.182	120.044	1'02	1'02	1'00	1'00	0'99
Kétszeres	143.308	132.468	126.715	125.631	123.104	1'21	1'12	1'03	1'06	1'02
Őszi rozs	1,105.084	1,108.667	1,107.106	1,090.828	1,102.973	9'31	9'34	9'00	9'22	9'10
Tavaszi rozs	26.034	25.922	26.727	26.274	26.469	0'22	0'22	0'22	0'22	0'22
Őszi árpa	116.409	117.302	114.939	113.718	111.241	0'38	0'39	0'34	0'36	0'32
Tavaszi árpa	968.475	973.592	996.679	976.443	990.480	8'16	8'20	8'10	8'25	8'17
Zab	1,082.256	1,084.311	1,123.597	1,094.139	1,116.665	9'12	9'14	9'13	9'24	9'20
Köles	57.440	54.438	51.036	46.996	47.968	0'48	0'46	0'42	0'40	0'39
Tatárka	10.533	10.480	9.806	9.747	9.933	0'09	0'09	0'08	0'08	0'08
Őszi és tavaszi repce	34.841	37.877	33.463	32.526	31.221	0'29	0'32	0'27	0'27	0'26
Szemes tengeri	2,586.843	2,544.599	2,662.432	2,358.762	2,523.397	21'80	21'44	21'64	19'95	20'82
Magbükköny	45.701	47.259	51.524	48.422	51.073	0'39	0'40	0'42	0'41	0'42
Borsó, lencse, bab	48.566	44.725	49.055	46.999	48.283	0'41	0'38	0'40	0'40	0'40
Len	16.324	16.458	20.872	20.412	20.496	0'14	0'14	0'17	0'17	0'17
Kender	62.923	64.413	67.744	65.835	67.674	0'53	0'54	0'55	0'56	0'56
Burgonya	574.430	577.964	608.673	589.818	608.575	4'84	4'87	4'95	4'99	5'02
Dohány	39.666	39.817	42.392	41.535	42.200	0'34	0'33	0'35	0'35	0'35
Czukorrépa	91.624	92.414	96.163	91.240	95.382	0'77	0'78	0'78	0'78	0'79
Takarmányrépa	160.644	160.700	173.906	160.572	170.190	1'35	1'35	1'41	1'36	1'40
Csalamádé	93.623	91.763	88.106	87.825	88.106	0'79	0'77	0'72	0'74	0'73
Luczerna, lóhere	484.492	486.955	534.418	536.207	538.318	4'08	4'10	4'24	4'53	4'44
Bükkönykeverék, mohar, stb.	415.749	416.955	435.347	421.712	432.945	3'50	3'51	3'54	3'56	3'57
Egyéb	113.515	118.567	148.521	149.292	152.936	0'36	1'00	1'19	1'26	1'26
Összesen	11,866.568	11,869.740	12,303.297	11,830.293	12,121.839	100'00	100'00	100'00	100'00	100'00
II. Termés (mmázsákban).*)										
Átlagos termés hektáronkint.										
Őszi buza	35,664.046	48,611.528	46,902.577	39,014.731	45,328.978	10'29	13'89	12'99	10'91	12'58
Tavaszi buza	975.998	1,166.043	1,166.172	970.220	1,098.394	8'04	9'60	9'51	8'21	9'15
Kétszeres	1,459.881	1,614.181	1,530.917	1,259.109	1,405.939	10'19	12'19	12'08	10'02	11'42
Őszi rozs	10,874.068	13,110.003	12,646.598	11,456.599	13,253.829	9'84	11'82	11'42	10'50	12'02
Tavaszi rozs	215.395	227.357	242.112	207.220	229.428	8'27	8'77	9'06	7'89	8'67
Őszi árpa	1,257.627	1,495.315	1,572.499	1,183.401	1,387.664	10'80	12'75	13'68	10'41	12'47
Tavaszi árpa	10,308.275	12,789.262	13,323.433	10,181.833	12,833.466	10'64	13'14	13'37	10'43	12'96
Zab	10,726.104	12,934.021	13,740.381	9,823.997	12,204.798	9'91	11'93	12'23	8'98	10'93
Köles	428.255	373.025	434.334	202.129	312.127	7'46	6'85	8'51	4'30	6'51
Tatárka	74.225	55.755	66.871	46.201	60.374	7'05	5'32	6'80	4'74	6'08
Őszi és tavaszi repce	266.406	319.516	246.690	263.683	206.432	7'65	8'43	7'37	8'11	6'61
Szemes tengeri	37,557.560	30,430.947	40,521.828	17,974.937	28,558.680	14'52	11'96	15'22	7'62	11'32
Magbükköny	424.388	471.600	542.820	336.376	460.657	9'28	9'98	10'54	6'95	9'02
Lóheremag	93.078	81.348	99.785	66.258	96.466	1'71	1'49	1'71	1'16	1'66
Luczernamag	28.212	27.034	30.057	24.736	28.541	2'49	2'38	2'53	2'08	2'38
Borsó, lencse, bab	459.435	354.863	493.186	239.763	357.409	9'46	7'93	10'05	5'10	7'40
Lenmag	47.095	50.674	81.351	54.656	65.412	2'88	3'06	3'90	2'68	3'19
Lenfonál	100.445	123.992	197.552	131.502	154.963	6'15	7'49	9'47	6'44	7'56
Kendermag	251.396	224.339	252.833	174.288	218.495	3'99	3'48	3'73	2'65	3'23
Kenderfonál	474.651	575.804	686.498	475.190	605.626	7'54	8'94	10'13	7'22	8'95
Burgonya	47,901.130	42,074.240	50,273.528	32,580.402	49,209.689	83'38	72'80	82'60	55'24	80'86
Dohány	571.229	450.089	610.386	402.647	467.545	14'40	11'30	14'40	9'69	11'08
Czukorrépa	19,332.923	19,635.279	21,124.726	15,998.252	19,309.643	211'00	212'47	219'68	175'34	202'45
Takarmányrépa	40,219.752	42,189.203	46,332.366	28,598.801	37,771.339	250'36	262'53	266'42	178'11	221'94
Csalamádé	20,398.557	23,313.656	26,148.263	10,885.794	21,032.181	217'88	254'06	296'78	123'95	238'71
Luczerna, lóhere	15,684.043	17,684.610	20,485.112	13,913.412	18,676.213	32'37	36'32	38'33	25'95	34'69
Bükkönykeverék, mohar, stb.	12,222.146	14,253.436	15,032.024	10,053.821	14,734.855	29'39	34'18	34'53	23'84	34'03
B) Természetes kaszálók.										
I. Learatott terület (hektár)										
I. Termés (mm.)	3,615.429	3,534.418	3,535.632	3,532.628	3,533.202					
II. Termés (mm.)										
II. Termés (mm.)	103,884.695	110,069.016	109,752.765	66,995.401	109,095.380	28'78	31'14	31'04	18'96	30'88

*) Jegyzetet lásd a 102. lapon.

23. Szőlőterület és bortermelés 1886-tól 1905-ig.

É v	Szőlő-terület hektárokbán	Termett újbor				Az összes szőlő-szeti termelés értéke		É v	Szőlő-terület hektárokbán	Termett újbor				Az összes szőlő-szeti termelés értéke	
		összesen ezer hektoliterekben	átlag hektáron-kint hektolitor	Az eladott szőlő mennyisége 1000mm.	ezzer koro-nákban	átlag hektáron-kint hektolitor	ezzer koro-nákban			összesen ezer hektoliterekben	átlag hektáron-kint hektolitor	Az eladott szőlő mennyisége 1000mm.	ezzer koro-nákban	átlag hektáron-kint hektolitor	ezzer koro-nákban
Magyarország.						Horvát-Szlavonországok.									
Átlag 1886—90 ...	340.596	4.154	12'19	47	86.278	253	Átlag 1886—90 ...	64.981	981	15'10	1	19.296	297		
> 1891—95 ...	230.369	1.257	5'46	36	46.295	201	> 1891—95 ...	51.709	218	4'22	2	5.966	115		
> 1896—1900	211.433	1.417	6'70	54	50.988	241	> 1896—1900	40.219	217	5'40	5	8.017	199		
1901	227.047	2.615	11'52	104	81.908	361	1901	36.917	487	13'19	7	15.217	412		
1902	234.193	2.621	11'19	88	70.477	301	1902	38.012	608	16'00	9	17.103	450		
1903	239.063	2.433	10'18	134	68.386	286	1903	39.148	515	13'16	12	15.321	391		
1904	248.094	3.471	13'99	188	108.366	437	1904	41.269	786	19'03	9	22.153	537		
1905	257.781	3.170	12'30	147	100.139	388	1905	42.790	667	15'59	10	21.284	497		
Átlag 1901—1905	241.236	2.862	11'86	132	85.855	356	Átlag 1901—1905	39.627	613	15'46	9	18.216	460		

24. A szőlőterület a termőerő és a talaj minősége szerint 1897-től 1905-ig.

Közjogi alkatrész; év	Új ültetésű		Teljes termésben levő		Elvénült		Phylloxera-lepett		Összes		Peronospora-lepett		Az új ültetésű A teljes termésben levő Az összes területből immunis talajú					
	s z ő l ő t e r ü l e t																	
	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	hektár	%	hektár	%	hektár	%	hektár	%	
Magyarország.	1897 ...	41.369	20'3	94.219	45'8	32.509	15'8	37.371	18'1	205.468	147.350	71'7	17.518	42'0	49.196	52'1	77.582	37'8
	1898 ...	45.893	22'0	92.487	44'4	31.688	15'2	38.409	18'4	208.477	120.082	57'6	17.341	37'8	51.131	55'3	79.624	38'5
	1899 ...	53.194	24'8	95.828	44'7	29.411	13'7	36.051	16'8	214.484	108.422	50'6	20.149	37'9	53.806	56'1	84.682	39'2
	1900 ...	55.815	25'2	103.232	46'5	27.468	12'4	35.323	15'9	221.838	106.953	48'2	19.739	35'4	57.466	55'7	86.926	39'2
	1901 ...	54.820	24'2	110.362	48'6	26.381	11'6	35.484	15'6	227.047	89.370	39'4	17.627	32'2	61.793	56'0	89.016	39'2
	1902 ...	58.882	25'2	116.699	49'8	25.058	10'7	33.554	14'3	234.193	111.477	47'6	18.573	31'5	64.635	55'4	92.130	39'3
	1903 ...	58.681	24'6	123.886	51'8	23.485	9'8	33.011	13'8	239.063	86.688	36'3	17.859	30'4	68.040	54'9	95.401	39'9
	1904 1)			213.068	85'9			35.026	14'1	248.094	44.778	18'1	16.024	33'4	81.855	49'6	97.879	39'5
	1905 1)			222.719	86'4			35.062	13'6	257.781	96.197	37'3	16.674	33'8	85.311	49'2	101.985	39'6
	Horvát-Szlavonországok.	1897 ...	5.697	13'6	16.928	40'4	a)		19.291	46'0	41.916	11.572	27'6	Nincs immunis talajú szőlő.				
1898 ...		6.783	17'1	21.676	54'5	a)		11.287	28'4	39.746	12.288	30'9						
1899 ...		7.580	18'7	27.413	67'8	a)		5.445	13'5	40.438	15.132	37'4						
1900 ...		6.147	16'0	26.545	69'2	a)		5.695	14'8	38.387	15.007	39'1						
1901 ...		5.981	16'2	26.429	71'6	a)		4.507	12'2	36.917	5.707	15'5						
1902 ...		5.523	14'5	26.175	68'9	a)		6.314	16'6	38.012	10.802	24'4						
1903 ...		5.858	14'9	25.357	64'8	a)		7.933	20'3	39.148	7.334	18'7						
1904 ...	5.187	12'6	31.869	77'2	a)		4.213	10'2	41.269	4.000	9'7							
1905 ...	4.917	11'5	32.744	76'5	a)		5.129	12'0	42.790	12.426	29'0							

1) Nem termő új ültetés, teljes termésben levő és elvénült együtt. — 2) Összefoglalva a teljes termésben levő szőlővel.

25. A szőlőművelők szakképzettségének fejlesztése érdekében tartott tanfolyamok száma s a permetezett és szénkénnel gyéritett szőlők terjedelme 1896-tól 1905-ig.

É v	Szőlő-fásoltási			Szőlő-zöldoltási			Szén-kénnelgyéritési			Peronospora-permetezési			Más irányú			Összes			Permetezett	Szénkénnelgyéritett
	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők	tan-folyamok	résztvevők		
Magyarország.																				
Átl. 1896—1900	151	6.126	148	4.418	69	1.820	1)	390	18.080	758	30.444	125.258	6.466							
> 1901—1905	128	8.999	155	6.051	138	5.349	59	1.809	602	22.558	1.082	44.766	207.954	18.492						
1904	102	6.866	145	6.865	65	4.703	—	—	454	20.494	766	38.928	224.592	12.134						
1905	57	3.585	70	4.119	88	3.381	—	—	430	11.609	645	22.694	230.099	25.044						
Horvát-Szlavonországok.																				
Átl. 1896—1900	9	822	9	1.914	—	—	—	—	—	—	18	2.736	28.176	58						
1901—1905	4	328	6	324	—	—	2	464	2	141	14	1.257	27.886	a)						
1904	3	160	5	350	—	—	—	—	3	140	11	650	35.138	244						
1905	2	90	4	200	—	—	—	—	5	300	11	590	35.616	a)						

1) Összefoglalva a más irányú tanfolyamok és az ezeken résztvevők számával. — 2) Adatok nincsenek.

Közjogi alkatrész, ország rész, törvényhatóság	Immunis homoktalaju				Nem immunis (agyagos-, kavicsos-, sziklás-, televényes stb) talaju								
	még nem termő szőlők		termő szőlők	összesen	h e g y i s z ő l ő k								
	1905. évi ültetés	korábbi ültetés			európai vesszőkkel beültetve				amerikai vesszőkkel beültetve				
			még nem termő szőlők		termő egészséges szőlők	phyloxera-lepett, de még termő szőlők	összesen	még nem termő szőlők		termő szőlők	összesen		
			1905. évi ültetés	korábbi ültetés				1905. évi ültetés	korábbi ültetés				
h e k t á r o k b a n													
Magyarország.													
a) Duna bal partja.													
Árva vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bars »	1	—	10	11	20	83	108	75	286	54	66	141	261
Esztergom vmegye ...	66	155	1.255	1.476	52	107	133	172	464	14	28	154	196
Hont »	8	23	61	92	19	41	70	19	149	108	281	996	1.385
Selmeczbánya tvj. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liptó vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nógrád »	4	20	233	257	28	60	125	59	272	72	170	589	831
Nyitra »	18	74	304	396	51	153	1.015	657	1.876	21	58	128	207
Pozsony »	8	30	168	206	33	90	930	1.185	2.238	69	156	75	300
Pozsony tvj.	—	10	—	10	—	—	439	288	727	17	20	15	52
Trencsén vmegye ...	—	—	—	—	—	—	9	—	9	—	—	1	1
Turóc »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zólyom »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	105	312	2.031	2.448	203	534	2.829	2.455	6.021	355	779	2.099	3.233
b) Duna jobb partja.													
Baranya vármegye	12	71	92	175	76	255	297	1.008	1.636	602	1.226	4.445	6.273
Pécs tvj.	—	—	—	—	—	—	—	14	14	33	85	840	958
Fejér vármegye	37	178	1.517	1.732	124	522	1.599	628	2.873	37	107	917	1.061
Székesfehérv. tvj.	6	1	119	126	22	22	135	40	219	—	2	346	348
Győr vármegye	18	47	341	406	42	105	337	186	670	—	1	19	20
Győr tvj.	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Komárom vármegye	25	110	1.728	1.863	36	144	307	326	813	3	44	87	134
Komárom tvj.	—	12	86	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Moson vármegye ...	16	10	20	46	7	7	81	146	241	31	13	31	75
Somogy »	144	211	1.545	1.900	220	722	2.401	2.876	6.219	98	218	427	743
Sopron »	7	22	79	108	85	221	672	801	1.779	123	359	309	791
Sopron tvj.	—	—	—	—	13	198	—	481	692	16	39	20	75
Tolna vármegye ...	133	293	3.487	3.913	225	561	1.621	1.295	3.702	305	466	2.556	3.327
Vas »	—	9	49	58	64	295	1.927	654	2.940	12	38	52	102
Veszprém »	14	65	372	451	53	141	708	580	1.482	38	90	300	428
Zala »	14	29	685	728	203	843	2.570	6.196	9.812	711	1.521	3.706	5.938
Összesen	427	1.058	10.121	11.606	1.170	4.036	12.655	15.231	33.092	2.009	4.209	14.055	20.273
c) Duna-Tisza köze.													
Bács-Bodrog vmegye	382	1.092	6.606	8.080	—	—	4	—	4	—	—	—	—
Baja tvj.	8	72	659	739	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szabadka tvj.	231	414	4.031	4.676	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ujvidék tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zombor tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csongrád vármegye	389	448	3.185	4.022	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hód.-Vásárhely tvj.	47	26	59	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeged tvj.	138	1.272	3.074	4.484	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Heves vármegye ...	192	256	1.529	1.977	18	19	23	87	147	513	459	3.173	4.145
Jász-N.-Szolnok vm.	204	626	3.965	4.795	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pest-P.-S.-Kiskun »	1.582	4.128	32.421	38.131	263	229	1.008	520	2.020	83	138	831	1.052
Budapest sz.-főv. »	1	3	102	106	31	62	559	140	792	—	—	54	54
Kecskemét tvj.	431	360	4.536	5.327	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	3.605	8.697	60.167	72.469	312	310	1.594	747	2.963	596	597	4.058	5.251
d) Tisza jobb partja.													
Abauj-Torna várm.	—	—	—	—	5	24	46	3	78	35	133	384	552
Kassa tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bereg vármegye ...	1	1	24	26	2	4	6	2	14	54	185	1.788	2.027
Borsod »	2	8	296	306	10	17	18	51	96	126	284	1.263	1.673
Gömör- és K.-H. vm.	—	—	8	8	3	4	57	35	99	2	24	51	77
Sáros vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szepes »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ung »	—	—	28	28	—	2	—	44	46	43	103	247	393
Zemplén »	20	59	307	386	21	114	893	248	1.276	211	527	3.115	3.853
Összesen	23	68	663	754	41	165	1.020	383	1.609	471	1.256	6.848	8.575

részletezése törvényhatóságonként.

Nem immunis (agyagos-, kavicsos-, sziklás-, televényes stb.) talaju										Összes szőlőterület (immunis és nem im- munis talaju együtt- véve)	A phylloxeralepett területből szénkéng- gel gyérítetett	Peronospora által sújtva	A peronospora ellen permeteztetett	Szőlőbetegségek által sújtott terület	Rovarkárók	Elemi csapások
s í k é s l a p á l y s z ő l ő k																
európai vesszőkkel beültetve					amerikai vesszőkkel beültetve											
még nem termő szőlők		termő egészséges szőlők	phyloxera- lepett, de még termő szőlők	össze- sen	még nem termő szőlők		termő szőlők	össze- sen								
1905. évi ültetés	ko- rábbi ültetés				1905. évi ültetés	korábbi ültetés										
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	4	15	33	56	—	—	2	2	616	180	309	457	—	—	—	—
5	89	101	207	402	—	—	2	5	2.545	1.052	236	2.349	15	—	23	33
4	16	4	1	25	9	31	66	106	1.757	70	238	1.035	1	—	—	129
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	36	6	44	3	2	5	10	1.414	98	175	1.124	—	—	8	290
10	45	159	24	238	1	7	20	28	2.745	150	797	2.356	5	—	—	33
10	21	185	173	389	16	34	74	124	3.257	247	391	2.500	5	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	789	288	4	754	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	176	500	444	1.154	29	76	172	277	13.133	2.085	2.150	10.575	30	31	1.216	
10	46	165	182	403	102	204	547	853	9.340	1.008	3.944	8.351	104	—	—	2.455
—	—	10	—	10	1	—	2	3	985	17	152	777	—	—	—	742
98	155	1.528	225	2.006	8	29	86	123	7.795	3.659	1.781	7.135	1.158	893	—	1.761
—	—	—	—	—	—	—	—	—	693	218	—	633	—	—	—	694
25	14	206	10	255	—	—	2	2	1.353	508	460	1.242	49	17	—	288
—	—	3	—	3	—	—	—	—	5	—	4	6	—	—	—	6
10	32	255	130	427	—	—	—	—	3.237	415	625	2.988	75	241	—	556
—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	—	—	98	—	—	—	—
10	9	45	315	379	24	84	57	165	906	31	233	723	2	—	—	29
118	355	726	284	1.483	21	65	26	112	10.457	1.495	6.922	9.729	2.297	273	—	3.165
29	46	135	232	442	55	156	83	294	3.414	229	1.096	2.844	104	—	—	419
2	4	—	2	8	—	—	—	—	775	12	50	774	—	—	—	68
180	236	601	658	1.675	10	30	70	110	12.727	3.398	5.868	12.192	449	115	—	3.042
—	3	78	5	86	—	1	—	1	3.187	73	1.242	2.691	198	—	—	349
31	75	336	216	658	1	16	21	38	3.057	862	1.329	2.732	110	13	—	940
16	45	202	243	506	4	14	19	37	17.021	4.119	5.277	15.594	851	382	—	5.511
529	1.020	4.290	2.502	8.341	226	599	913	1.738	75.050	16.044	28.983	68.509	5.397	1.934	20.025	
275	601	1.607	1.820	4.303	155	289	906	1.350	13.737	1.640	7.703	12.794	302	3.388	—	10.547
—	—	—	—	—	—	—	—	—	739	—	739	739	—	—	—	211
17	3	35	—	55	2	3	4	9	4.740	14	4.740	4.740	1.036	6.329	—	5.027
—	—	—	—	—	—	115	335	450	450	—	450	450	—	69	—	455
3	5	8	112	128	1	4	7	12	140	12	134	134	—	—	—	134
14	13	165	109	301	—	6	102	108	4.431	82	1.790	4.271	49	451	—	3.724
6	14	69	5	94	3	2	7	12	238	2	16	140	—	—	—	107
35	112	138	20	305	3	12	17	32	4.821	—	4.604	4.821	—	1.439	—	17
60	77	300	367	804	69	85	583	737	7.810	655	1.720	6.953	238	—	—	741
38	145	474	181	838	12	92	326	430	6.063	46	2.547	4.926	200	—	—	2.660
64	175	1.291	610	2.140	6	10	63	79	43.422	1.652	20.061	39.306	2.718	2.652	—	19.265
—	—	—	—	—	—	—	—	—	952	534	95	803	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.327	—	4.891	4.891	—	2.474	—	4.812
512	1.145	4.087	3.224	8.968	251	618	2.350	3.219	92.870	4.637	49.490	84.968	4.543	16.802	47.705	
—	—	1	—	1	7	—	49	56	687	20	144	525	8	—	—	177
—	—	15	2	17	—	—	—	—	17	1	—	17	—	—	—	—
—	—	2	—	2	—	—	1	1	2.070	7	67	1.928	6	—	—	313
10	10	103	54	177	4	10	39	53	2.305	20	772	1.939	131	—	—	955
—	—	1	—	1	—	—	—	—	185	8	26	133	20	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	3	—	4	—	—	—	—	471	3	109	367	143	—	—	79
1	2	36	5	44	1	3	—	4	5.563	695	114	4.868	9	24	—	2.715
12	12	161	61	246	12	13	89	114	11.298	754	1.232	9.777	317	24	4.246	

Közjogi alkatrész, ország rész, törvényhatóság	Immunis homoktalaju				Nem immunis (agyagos-, kavicsos-, sziklás-, televényes stb.) talaju								
	még nem termő szőlők		termő szőlők	összesen	h e g y i s z ő l ő k								
	1905. évi ültetés	korábbi ültetés			európai vesszőkkel beültetve					amerikai vesszőkkel beültetve			
			még nem termő szőlők		termő egészes szőlők	phyloxera-lepet, de még termő szőlők	összesen	még nem termő szőlők		termő szőlők	összesen		
			1905. évi ültetés	korábbi ültetés				1905. évi ültetés	korábbi ültetés				
h e k t á r o k b a n													
e) Tisza bal partja.													
Békés vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Bihar >	102	420	1.221	1.743	9	14	41	9	73	218	725	2.820	
Nagy-Várad tjv. ...	—	—	3	3	—	—	—	—	—	5	63	559	
Hajdu vármegye ...	61	210	1.745	2.016	—	—	—	—	—	—	—	—	
Debreczen tjv. ...	15	86	1.149	1.250	—	—	—	—	—	—	—	—	
Máramaros vmegye	—	—	—	—	1	—	6	—	7	—	—	1	
Szabolcs >	367	380	4.481	5.228	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szatmár >	40	160	1.157	1.357	19	27	72	100	218	81	211	701	
Sz.-Németi tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	113	354	
Szilágy vármegye ...	2	3	6	11	9	19	14	5	47	172	430	1.755	
Ugocsa >	—	—	—	—	5	8	8	122	143	43	109	245	
Összesen ...	587	1.259	9.762	11.608	43	68	141	236	488	535	1.651	6.435	
f) Tisza-Maros szöge.													
Arad vármegye ...	3	84	205	292	16	39	254	61	370	121	779	3.261	
Arad tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Csanád vármegye ...	8	15	110	133	—	—	—	—	—	—	—	—	
Krassó-Szörény vm.	—	—	—	—	13	27	100	23	163	103	143	471	
Temes vármegye ...	103	163	1.835	2.101	32	94	180	9	315	303	622	3.121	
Temesvár tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Versecz tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	9	7	1.512	1.528	
Torontál vármegye	53	97	373	523	35	34	93	7	169	10	18	55	
Pancsova tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen ...	167	359	2.523	3.049	96	194	627	100	1.017	546	1.569	8.420	
g) Királyhágón túl.													
Alsó-Fehér vármegye	—	—	6	6	12	63	556	1.495	2.126	140	216	281	
Beszt.-Naszód >	—	1	17	18	—	7	319	265	591	9	7	2	
Brassó vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Csik >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fogarasz >	—	—	—	—	—	—	46	—	46	—	—	—	
Háromszék >	—	—	—	—	—	—	6	—	6	—	—	—	
Hunyad >	—	—	—	—	7	33	444	502	986	11	6	20	
Kis-Küküllő vm.	—	—	—	—	29	84	207	1.463	1.783	91	82	151	
Kolozs >	2	1	13	16	12	36	319	136	503	14	38	30	
Kolozsvár tjv. ...	—	—	—	—	2	10	260	6	278	3	8	61	
Maros-Torda vm.	1	—	—	1	13	40	711	478	1.242	33	10	7	
M.-Vásárhely tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	49	49	9	5	—	
Nagy-Küküllő vm.	—	—	—	—	71	118	730	1.006	1.925	40	70	116	
Szeben >	1	1	1	3	15	29	1.594	531	2.169	4	4	3	
Szolnok-Doboka >	—	—	7	7	1	9	140	221	371	11	22	33	
Torda-Aranyos >	—	—	—	—	14	26	132	295	467	29	34	69	
Udvarhely >	—	—	—	—	—	—	57	141	198	—	—	—	
Összesen ...	4	3	44	51	176	455	5.521	6.588	12.740	394	502	773	
h) Fiume v. és ker.													
Magyarorsz. össz.	4.918	11.756	85.311	101.985	2.041	5.762	24.387	25.740	57.930	4.906	10.563	42.688	
Horv.-Szlavonorsz.													
Belovár-Kőrös vm. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lika-Krbava > ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Modrus-Fiume > ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Pozsega > ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szerém > ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Zimony tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Varasd vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Varasd tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Verőcze vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Eszék tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Zágráb vármegye ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Zágráb tjv. ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Magyarbirod. össz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Részletes adatok nincsenek.

részletezése törvényhatóságunkint.

Nem immunis (agyagos-, kavicsos-, sziklás-, televényes stb.) talajú s í k és l a p á l y s z ő l ő k														Összes szőlőterület (immunis és nem im- munis talajú együtt- vére)	A phylloxeralépett területből szenkéng- gel egyfitteit	Peronospora által sújtva	A peronospora ellen permetezett	Szőlőbetegségek	Rovarkárók	Elemi csapások
európai vesszőkkel beültetve					amerikai vesszőkkel beültetve															
még nem termő szőlők		termő egészséges szőlők	phylloxera-lepett, de még termő szőlők	össze- sen	még nem termő szőlők		termő szőlők	össze- sen												
1905. évi iltetés	ko- rábbi iltetés				1905. évi iltetés	korábbi iltetés														
h e k t á r o k b a n																				
23	93	478	369	963	55	114	591	760	1.723	41	302	1.600	40	41	1.372					
7	27	185	251	470	63	164	406	633	6.682	17	1.691	6.309	47	107	2.314					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	630	—	—	462	—	—	35					
5	12	50	393	460	23	54	140	217	2.693	104	942	2.312	—	63	1.786					
—	—	213	29	242	—	—	—	—	1.492	—	—	1.492	—	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	6	—	—	—					
6	32	80	35	153	1	14	130	145	5.526	64	2.133	5.065	102	344	1.395					
2	3	46	28	79	1	27	193	221	2.868	1	407	2.366	—	—	1.663					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	483	—	—	483	—	—	483					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.417	1	298	1.784	—	—	29					
—	4	6	—	10	1	—	2	3	553	—	9	359	—	—	772					
43	171	1.058	1.105	2.377	145	373	1.463	1.981	25.075	228	5.782	22.238	189	555	9.849					
23	42	303	73	441	81	179	596	856	6.120	4	263	5.682	46	—	3.912					
—	—	2	—	2	—	12	141	153	155	—	—	155	—	—	—					
22	40	156	75	293	7	24	49	80	506	15	80	486	23	—	278					
4	4	15	—	23	2	8	43	53	956	6	135	808	—	—	65					
43	86	361	160	650	119	207	717	1.043	8.155	12	334	7.864	18	5	1.587					
2	—	1	1	4	5	11	63	79	83	—	—	79	—	—	26					
—	—	—	—	—	—	64	30	453	547	—	—	2.075	—	—	2.075					
702	975	2.121	1.579	5.377	258	387	699	1.344	7.496	226	3.960	6.920	55	127	3.192					
6	6	—	—	12	5	5	117	127	139	3	138	138	—	—	4					
802	1.153	2.959	1.888	6.802	541	863	2.878	4.282	25.685	266	4.910	24.207	142	132	11.139					
—	5	9	10	24	3	6	12	21	2.814	100	903	1.847	—	—	892					
—	—	—	—	—	3	—	—	3	630	57	82	466	—	—	55					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	1	6	18	—	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	—					
—	—	16	10	26	5	2	1	8	1.057	1	181	505	—	—	150					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.107	203	761	1.619	—	—	359					
—	—	3	—	3	—	1	—	1	605	17	117	312	17	—	46					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	58	5	161	—	—	—					
—	1	3	14	18	7	—	—	7	1.318	87	336	825	11	—	305					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	—	—	62	—	—	—					
1	—	—	—	1	1	—	—	1	2.153	315	619	1.776	87	—	202					
—	1	25	19	45	1	1	—	2	2.230	115	224	1.726	—	6	203					
—	—	—	45	45	1	4	—	5	494	4	150	112	3	—	84					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	599	47	198	324	2	—	106					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	25	68	66	—	—	49					
1	7	56	98	162	21	14	13	48	14.670	1.030	3.650	9.825	120	6	2.451					
1.933	3.684	13.111	9.322	28.050	1.225	2.556	7.878	11.659	257.781	25.044	96.197	230.099	10.738	19.484	96.631					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.357	—	3.392	186	551	—	138					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	211	—	93	1.879	104	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.661	—	487	8.201	72	—	180					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.046	—	1.192	231	—	—	163					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.127	—	190	4.667	10	—	943					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	329	—	—	171	—	—	115					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.800	—	2.062	6.975	284	—	160					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	—	172	3.663	—	—	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.464	—	653	4.260	201	—	497					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	—	—	9	—	—	21					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9.260	—	4.185	5.216	29	—	245					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	—	—	158	108	—	7					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	42.790	—	12.426	35.616	1.359	—	2.469					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	300.571	—	108.623	265.715	12.097	19.484	99.100					

Részletes adatok nincsenek.

Adatok nincsenek

27. Az 1905. évi szüret törvényhatóságokonkint.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Előállított bor		Eladott szőlő- mennyiség (métermázs)	A termelés értéke (koronákban)	Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	Előállított bor		Eladott szőlő- mennyiség (métermázs)	A termelés értéke (koronákban)		
	Must termelt összesen	Érték				Must termelt összesen	Érték				
					hektoliter						
Magyarország.					e) Tisza bal p.						
a) Duna bal partja.					Békés vármegye						
Árva vármegye	—	—	—	—	12.530	11.277	6'54	4.365	455.959		
Bars >	5.284	4.739	7'69	82	189.495	108.561	97.671	14'61	2.403	2.780.375	
Esztergom >	38.019	34.222	13'45	4.719	1.144.248	10.006	9.006	14'30	1.478	404.946	
Hont >	15.136	13.641	7'76	2.009	522.374	29.463	26.514	9'85	564	711.919	
Selmeczbánya ...	—	—	—	—	—	19.970	17.973	12'05	190	546.030	
Liptó vármegye	—	—	—	—	—	23	22	2'75	92	4.157	
Nógrád >	24.225	21.802	15'49	802	762.821	82.523	74.267	13'49	6.534	2.423.700	
Nyitra >	47.796	43.005	15'67	1.461	1.269.721	Szatmár >	43.529	39.198	13'66	461	1.235.174
Pozsony >	43.110	38.816	11'92	1.191	1.485.378	Sz.-Németi tvj.	5.553	4.998	10'35	—	210.834
Pozsony tvj. ...	21.354	19.219	24'36	25	654.098	Szilágy vármegye	58.292	52.462	21'71	1.768	1.585.860
Trencsén várm.	56	51	5'10	—	1.979	Ugocsa >	5.573	5.014	9'07	417	269.445
Turóc >	—	—	—	—	—	Összesen	376.023	338.402	13'50	18.272	10.628.390
Zólyom >	—	—	—	—	—	f) Tisza-Maros sz.					
Összesen	194.980	175.495	13'36	10.239	6.030.114	Arad vármegye	91.552	82.140	13'49	1.610	2.391.634
b) Duna jobb p.					Arad tvj.						
Baranya várm. ...	119.487	107.533	11'51	631	3.436.410	Csanád várm. ...	5.045	4.539	8'97	280	131.564
Pécs tvj.	17.400	15.660	15'90	800	564.440	Kr.-Szörény vm.	14.521	13.068	13'66	1.207	356.945
Fejér vármegye	181.107	162.472	20'84	1.952	5.020.921	Temes vármegye	172.163	154.946	19'00	2.889	4.076.029
Székesfehérvár	18.776	16.898	24'38	1	608.348	Temesvár tvj. ...	1.192	1.073	12'93	374	48.435
Győr vármegye	17.847	15.739	11'63	818	497.472	Versec tvj. ...	76.850	69.165	33'33	920	1.540.150
Győr tvj.	105	94	18'80	1	2.096	Torontál várm.	93.419	84.127	11'22	8.139	2.535.596
Komárom várm.	49.020	44.117	13'63	1.218	1.303.577	Pancsova tvj. ...	4.146	3.732	26'85	209	131.236
Komárom tvj.	1.540	1.386	14'14	—	44.352	Összesen	467.861	420.866	16'38	15.664	11.406.205
Moson vármegye	17.540	15.787	17'42	489	519.106	g) Királyhágóntúl.					
Somogy >	80.793	72.718	6'95	629	2.190.533	Alsó-Fehér vm.	26.368	26.431	9'39	115	924.669
Sopron >	66.054	59.467	17'41	367	2.372.777	B.-Naszód >	3.999	3.598	5'71	223	117.273
Sopron tvj. ...	22.235	20.011	25'82	73	964.457	Brassó >	—	—	—	—	—
Tolna vármegye	186.862	168.263	12'22	4.388	4.729.067	Csik >	—	—	—	—	—
Vas >	28.414	25.585	8'03	492	889.927	Fogaras >	717	646	14'04	1	16.815
Veszprém >	35.835	32.243	10'35	211	1.070.510	Háromszék >	378	340	5'67	48	16.500
Zala >	226.645	204.473	12'07	1.545	5.986.338	Hunyad >	8.213	7.392	7'00	140	245.502
Összesen	1.069.660	962.446	12'82	13.615	30.200.331	Kis-Küküllő >	17.843	16.058	7'62	95	628.190
c) Duna-Tisza k.					Kolozs >						
Bács-Bodrog vm.	164.681	148.213	10'79	5.300	4.081.907	Kolozsvár tvj. ...	6.276	5.645	9'31	39	237.115
Baja tvj.	9.520	8.568	11'59	20	188.757	Maros-Torda vm.	7.914	7.114	5'89	77	387.549
Szabadka tvj. ...	35.695	32.126	6'78	10.000	1.384.727	M.-Vásárhely ...	650	585	9'43	10	31.730
Ujvidék tvj. ...	5.900	5.310	11'80	9.325	399.420	N.-Küküllő vm.	24.609	22.182	10'30	159	751.414
Zombor tvj. ...	2.210	1.989	14'21	19	56.426	Szeben >	39.020	35.117	15'76	525	953.355
Csongrád várm.	65.849	59.265	13'38	4.521	1.637.112	Sz.-Doboka >	2.570	2.314	4'68	58	98.579
Hód.-Vásárh.	1.316	1.184	4'95	80	32.784	T.-Aranyos >	4.627	4.162	6'96	55	182.277
Szeged tvj.	52.261	47.035	9'76	290	1.136.816	Udvarhely >	772	694	3'49	34	24.819
Heves vármegye	129.539	116.583	14'92	13.323	3.841.676	Összesen	145.756	133.898	9'13	1.627	4.695.671
J.-N.-Szolnok vm.	68.093	61.282	20'11	2.439	1.421.108	h) Fiume v. és ker.					
Pest-P.-S.-Kiskun	474.313	426.887	9'83	24.997	11.348.348	Magyarorsz. össz.	3.519.294	3.169.625	12'30	147.043	100.139.548
Budapest sz.-f.	27.646	24.881	26'14	9.885	1.665.652	Horv.-Szlav.					
Kecskemét tvj.	65.305	58.775	11'03	636	992.154	Belov.-Körös vm.	83.693	75.324	9'01	136	2.301.624
Összesen	1.102.328	992.098	10'68	80.835	28.186.887	Lika-Krbava >	495	446	2'11	14	16.078
d) Tisza jobb p.					Modrus-Fiume >						
Abauj-Torna vm.	9.070	8.163	11'88	289	505.933	Pozsega várm. ...	66.957	60.262	14'89	343	1.819.402
Kassa tvj.	581	523	30'76	26	27.590	Szerém >	244.229	219.807	27'05	6.678	7.131.150
Bereg vármegye	35.844	32.259	15'58	3.870	1.136.629	Zimony tvj. ...	8.490	7.641	23'32	100	277.876
Borsod >	25.091	22.586	9'80	1.308	952.367	Varasd várm. ...	117.276	105.549	18'30	248	3.339.365
Gömör és Kis-H.	1.556	1.400	7'57	11	62.863	Varasd tvj. ...	2.990	2.691	15'65	40	98.316
Sáros vármegye	—	—	—	—	—	Verőce várm. ...	92.397	83.158	18'62	1.519	2.393.090
Szepes >	—	—	—	—	—	Eszék tvj.	5.730	5.157	43'33	64	157.270
Ung >	7.400	6.659	14'14	73	319.899	Zágráb várm. ...	111.803	100.623	10'87	796	3.384.710
Zemplén >	83.144	74.830	13'45	1.164	5.936.660	Zágráb tvj. ...	3.515	3.164	12'97	386	145.840
Összesen	162.686	146.420	12'95	6.741	8.991.941	Összesen	741.428	667.290	15'59	10.344	21.284.131
					Magyarbír. össz.						
					4.260.722						
					3.836.915						
					12'77						
					157.387						
					121.423.679						

28. Az állami szőlőtelepek 1905. évi vesszőtermése és 1905/906. évi forgalma európai szőlővesszőkből Magyarországon.

Részletezés	Fehér		Vörös		Csemege-fajták		Vegyes fajok		Összesen	
	bort termők				sima	győkeres	sima	győkeres	sima	győkeres
	sima	győkeres	sima	győkeres						
	e z e r d a r a b o k b a n									
Összesen	3.054 ⁷	166 ⁶	243 ⁰	18 ⁰	356 ⁰	22 ⁵	36 ⁰	3 ⁰	3.689 ⁷	210 ¹
I. Rendelkezésre állott	a) Vesszőtermelés.									
a) saját termésű vesszőkből	3.054 ⁷	166 ⁶	243 ⁰	18 ⁰	356 ⁰	22 ⁵	36 ⁰	3 ⁰	3.689 ⁷	210 ¹
b) magán-telepekről vett vesszőkből	1.520 ⁰	—	226 ⁰	—	90 ⁰	—	—	—	1.836 ⁰	—
Összesen	4.574 ⁷	166 ⁶	469 ⁰	18 ⁰	446 ⁰	22 ⁵	36 ⁰	3 ⁰	5.525 ⁷	210 ¹
II. Kiosztott	b) Vesszőforgalom.									
a) rendes áron	340 ⁸	111 ⁶	58 ⁰	14 ⁰	148 ⁰	13 ⁰	10 ⁰	2 ⁰	556 ⁸	140 ⁶
b) ingyen és mérsékelt áron	145 ⁵	10 ⁵	23 ⁰	—	26 ⁰	3 ⁰	11 ⁰	—	205 ⁵	13 ⁵
Összesen	485 ⁸	122 ¹	81 ⁰	14 ⁰	174 ⁰	16 ⁰	21 ⁰	2 ⁰	761 ⁸	154 ¹
III. A telepek czéljaira, oltásra, iskolázásra, stb. felhasználtott	4.088 ⁹	44 ⁵	388 ⁰	4 ⁰	272 ⁰	6 ⁵	15 ⁰	1 ⁰	4.763 ⁹	56 ⁰
Együtt	4.574 ⁷	166 ⁶	469 ⁰	18 ⁰	446 ⁰	22 ⁵	36 ⁰	3 ⁰	5.525 ⁷	210 ¹

29. Az állami szőlőtelepek 1905. évi szőlőoltvány-termése és 1905/906. évi szőlőoltvány-forgalma Magyarországon.

Részletezés	Fehér		Vörös		Csemege-fajták		Vegyes fajok		Összesen	
	bort termők				fás	zöld	fás	zöld	fás	zöld
	fás	zöld	fás	zöld						
	e z e r d a r a b o k b a n									
Összesen	2.113 ¹	80 ⁵	70 ²	4 ¹	44 ⁴	2 ⁵	10 ⁵	—	2.238 ²	87 ¹
I. Rendelkezésre állott	a) Szőlőoltvány-termelés.									
a) saját termésű oltványokból	2.113 ¹	80 ⁵	70 ²	4 ¹	44 ⁴	2 ⁵	10 ⁵	—	2.238 ²	87 ¹
b) magán-telepekről vett oltványokból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	2.113 ¹	80 ⁵	70 ²	4 ¹	44 ⁴	2 ⁵	10 ⁵	—	2.238 ²	87 ¹
II. Kiosztott	b) Szőlőoltvány-forgalom.									
a) rendes áron	1.040 ⁵	35 ⁸	11 ⁰	—	18 ⁷	—	—	—	1.070 ²	35 ⁸
b) ingyen és mérsékelt áron	972 ⁰	3 ⁴	30 ²	—	18 ²	—	3 ⁰	—	1.023 ⁴	3 ⁴
Összesen	2.012 ⁵	39 ²	41 ²	—	36 ⁹	—	3 ⁰	—	2.093 ⁶	39 ²
Visszamaradt	100 ⁶	41 ³	29 ⁰	4 ¹	7 ⁵	2 ⁵	7 ⁵	—	144 ⁶	47 ⁹
Együtt	2.113 ¹	80 ⁵	70 ²	4 ¹	44 ⁴	2 ⁵	10 ⁵	—	2.238 ²	87 ¹

30. Az állami szőlőtelepek 1905. évi vesszőtermése és 1905/906. évi forgalma amerikai szőlővesszőkből Magyarországon.

Részletezés	Riparia portalis		Vitis Solonis		Rupestris Monticola		Egyéb fajták		Összesen		
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	
	osztályú		osztályú		osztályú		osztályú		osztályú		
	e z e r d a r a b o k b a n										
I. Rendelkezésre állott	Vesszőtermelés és vesszőforgalom.										
saját termésű vesszőkből {	sima ...	26.527 ⁰	3.909 ⁰	720 ⁰	266 ⁰	3.022 ⁰	1.080 ⁰	221 ⁰	72 ⁰	30.490 ⁰	5.327 ⁰
győkeres	3.019 ⁰	1.000 ⁰	135 ⁰	108 ⁰	358 ⁰	301 ⁰	62 ⁰	82 ⁰	3.574 ⁰	1.491 ⁰	
II. Kiosztott	sima ...	15.316 ⁰	3.061 ⁰	414 ⁰	104 ⁰	1.262 ⁰	360 ⁰	34 ⁰	29 ⁰	17.026 ⁰	3.554 ⁰
a) rendes áron {	győkeres	2.270 ⁰	730 ⁰	81 ⁰	12 ⁰	203 ⁰	222 ⁰	24 ⁰	25 ⁰	2.578 ⁰	989 ⁰
b) ingyen és mérsékelt áron {	sima ...	3.936 ⁰	265 ⁰	55 ⁰	—	229 ⁰	166 ⁰	100 ⁰	—	4.320 ⁰	431 ⁰
győkeres	669 ⁰	250 ⁰	33 ⁰	79 ⁰	121 ⁰	75 ⁰	20 ⁰	—	—	843 ⁰	404 ⁰
Összesen {	sima ...	19.252 ⁰	3.326 ⁰	469 ⁰	104 ⁰	1.491 ⁰	526 ⁰	134 ⁰	29 ⁰	21.346 ⁰	3.985 ⁰
győkeres	2.939 ⁰	980 ⁰	114 ⁰	91 ⁰	324 ⁰	297 ⁰	44 ⁰	25 ⁰	3.421 ⁰	1.393 ⁰	
III. Felhasználtott	sima ...	7.275 ⁰	583 ⁰	251 ⁰	162 ⁰	1.531 ⁰	554 ⁰	87 ⁰	43 ⁰	9.144 ⁰	1.342 ⁰
a telepek czéljaira, folytatólagos telepítésre, oltványkész., iskolázásra) győkeres	80 ⁰	20 ⁰	21 ⁰	17 ⁰	34 ⁰	4 ⁰	18 ⁰	57 ⁰	153 ⁰	98 ⁰	

31. A Magyarbirodalom állatlétszáma 1895-ben.¹⁾

Állatfajok	Magyarország			Horvát-Szlavonországek			Magyarbirodalom		
	Összes darabszám	es ik		Összes darabszám	es ik		Összes darabszám	es ik	
		100 □ kilométerre	1000 lélekre		100 □ kilomét.-re	1000 lélekre		100 □ kilométerre	1000 lélekre
Ló	1,972.930	705	123'8	309.098	727	135'8	2,282.028	708	125'2
Öszvér és szamar	22.278	8	1'4	3.485	8	1'5	25.763	8	1'4
Szarvasmarha	5,829.483	2.084	365'7	908.774	2.136	397'8	6,738.257	2.091	369'7
Juh	7,526.783	2.690	472'1	595.898	1.401	260'8	8,122.681	2.520	445'7
Sertés	6,447.134	2.304	404'4	882.957	2.076	386'5	7,330.091	2.274	402'2
Kecske	286.392	102	18'0	22.418	55	9'8	308.810	96	16'9
Baromfi	29,354.164	10.492	1.841'3	3,411.175	8.020	1.493'1	32,765.339	10.166	1.797'7
Méhcsaládok	665.077	238	41'7	103.930	244	45'5	769.007	239	42'2

¹⁾ Az itt részletezett állományon kívül a következő állatok voltak a cs. és kir. közös hadsereg, a m. kir. honvédség és csendőrség tulajdonában: Magyarországon 24.163 ló, 6 szamar, 102 szarvasmarha, 1 juh, 236 sertés, 1.632 baromfi és 67 méhcsalád; Horvát-Szlavonországekban 2.261 ló, 6 szarvasmarha, 16 sertés, 114 baromfi; a Magyarbirodalomban: 26.429 ló, 6 szamar, 108 szarvasmarha, 1 juh, 252 sertés, 1.746 baromfi, 67 méhcsalád.

32. Az állami méntelepek ménállománya és a ménállomány változása az 1905. év folyamán.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; méntelep székhelye	Állomány az 1905. évben			A lóállomány szaporodása				Kiselejtett ménék			
		állomási mén	bérmén	Összesen	más mén-telepből át-helyezett	állami mén-eknek névelésből	vásároltatott	Összesen	Kipróbálásra adatott	mint mén eladott	más módon kiselejtett	Összesen
Magyarország.												
1	Székesfehérvár	781	59	840	—	13	22	35	19	26	77	103
2	Nagykőrös	869	59	928	—	67	43	110	15	43	95	138
3	Debreczen	988	58	1.046	—	70	40	110	81	22	88	110
4	Sepsiszentgyörgy	395	6	401	—	26	15	41	20	10	38	48
	Összesen	3.033	182	3.215	—	176	120	296	135	101	298	399
Horvát-Szlavonországek.												
5	Zágráb	255	¹⁾ 189	444	16	18	53	87	42	²⁾ 10	12	22
	Magyarbirodalom összesen	3.288	371	3.659	16	194	173	383	177	111	310	421

¹⁾ Ebből 9 darab tulajdonképeni létszám, 180 darab pedig magánosoknak tartásra kiadva. — ²⁾ Ideszámítva a herélt gyanánt eladott állatokat is.

33. Az állami méntelepek ménállománya 1905-ben teleposztályok szerint.

Közjogi alkatrész ; a méntelepek és teleposztályok megnevezése	Az állomások	A fedezőállomásokon levő ménék	A méneket bériők	A bére adott ménék	Közjogi alkatrész ; a méntelepek és teleposztályok megnevezése	Az állomások	A fedezőállomásokon levő ménék	A méneket bériők	A bére adott ménék		
	s z á m a					s z á m a					
Magyarország.											
1. Székesfehérvári méntelep	Székesfehérvár	67	186	19	19	3. Debreczeni méntelep	Eperjes	32	124	6	6
	Bábolna	45	119	8	8		Debreczen	52	223	22	22
	Nyitra	59	169	4	4		Turiaremete	44	146	3	3
	Nagyatád	66	159	25	25		Rimaszombat	36	109	2	2
	Palin	47	148	3	3		Szatmár-Németi	68	204	9	9
	Összesen	284	781	59	59	Jászberény	40	182	16	16	
						Összesen	272	988	58	58	
2. Nagy-kőrösi méntelep	Nagykőrös	53	156	7	7	4. Sepsiszentgyörgyi mén-t.	Homoród	54	199	1	1
	Verseck	82	250	12	12		Sepsiszentgyörgy	37	126	1	1
	Békéscsaba	46	172	13	13		Dés	21	70	4	4
	Baja	62	167	16	16		Összesen	112	395	6	6
	Dorozsma	27	124	11	11		Magyarország összesen	938	3.033	182	182
	Összesen	270	869	59	59	Horvát-Szlavonországek.					
						1. Zágráb	104	255	9	9	
						Magyarbirodalom összesen	1.042	3.288	191	191	

34. Az állami méntelepek ménállománya a ménék fajtája szerint 1905-ben.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; a méntelep megnevezése	A ménék fajtája									
		angol tellvér	angolfajta	arab tellvér	arabfajta	Nontus	Ódrán	norfolki	lipiczei	nóri	összesen
Magyarország.		a) A ménék száma a fedezési állomásokon.									
1	Székesfehérvár	57	344	6	45	138	53	—	20	118	781
2	Nagykőrös	68	389	10	70	231	77	—	24	—	869
3	Debreczen	124	428	32	149	133	66	—	56	—	988
4	Sepsiszentgyörgy	30	139	10	68	72	23	—	53	—	395
	Összesen	279	1.300	58	332	574	219	—	153	118	3.033
Horvát-Szlavonországek.											
1	Zágráb	4	148	2	27	—	—	—	72	¹⁾ 2	255
	Magyarbirodalom összesen	283	1.448	60	359	574	219	—	225	120	3.288
Magyarország.		b) Bérbe adott ménék száma.									
1	Székesfehérvár	13	32	1	1	12	—	—	—	—	59
2	Nagykőrös	9	39	—	3	8	—	—	—	—	59
3	Debreczen	18	21	1	3	10	1	—	4	—	58
4	Sepsiszentgyörgy	2	1	—	—	1	—	—	2	—	6
	Összesen	42	93	2	7	31	1	—	6	—	182
Horvát-Szlavonországek.											
1	Zágráb	1	6	—	—	—	—	—	—	¹⁾ 2	9
	Magyarbirodalom összesen	43	99	2	7	31	1	—	6	2	191
	Mindössze	326	1.547	62	366	605	220	—	231	122	3.479

¹⁾ Normandiai fajta.

35. Az országos fedezőménék, valamint a bérmenék által fedezett kanczák száma és a befolyt fedeztetési, illetőleg bérdíjak 1905-ben.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; a méntelep megnevezése	A fedezőménék		Átlag 1—1 fed. mén. által	Fedeztetési díj fejében befolyt összesen	Ebből esik át egy		A bérmenék		Átlag 1—1 bérmen. által	Befolyt bérdíj	
		száma	által összesen			menre	kanczára	száma	által összesen		összesen	átlag egy menre
		fedezett kanczák száma		korona		fedezett kanczák száma		korona				
Magyarország.												
1	Székesfehérvár	781	27.722	35	192.254	246	6'8	59	1.840	31	52.600	891'5
2	Nagykőrös	869	34.022	38	268.860	310	7'9	59	2.090	35	50.700	860'8
3	Debreczen	988	35.500	35	217.636	220	6'1	58	1.810	31	54.200	934'4
4	Sepsiszentgyörgy	395	13.173	36	62.124	156	4'7	6	193	32	5.400	900'0
	Összesen	3.033	110.417	36	740.874	244	6'6	182	5.933	32	162.900	895'0
Horvát-Szlavonországek.												
1	Zágráb	255	12.520	49	34.824	137	2'8	9	337	37	5.700	633'3
	Magyarbirodalom összesen	3.288	122.937	37	775.698	235	6'3	191	6.270	33	168.600	882'7

36. A m. kir. állami ménesek Magyarországon 1905-ben.

a) A ménesek lóállománya, forgalma és a befolyt fedeztetési díjak.

Folyó szám	A ménesek megnevezése	Összes lóállomány	Fedező-törzsménék	Fedezett magán-kanczák	Befolyt fedeztetési díj	Méntelepeknek átengedett mén	Anyakanczákul beosztott a ménesbe	Eladott az év folyamán					Egészségi állapot	
								mén	kancza	herélt, nyerges, hámos stb.	összesen	megbetegetett	elhullott	
		darab	korona	darab	darab	darab	koronáért	az összes lóállomány %-a						
1	Kisbér	731	15	157	105.800	27	21	6	33	40	79	180.680	56'5	3'1
2	Bábolna	802	15	12	1.140	45	28	—	25	50	75	38.640	55'9	2'4
3	Mezőhegyes	2.224	27	22	1.580	161	49	159	19	335	513	515.060	53'6	2'9
4	Fogarás	400	10	—	—	18	14	—	10	29	39	57.353	49'0	1'9
	Összesen	4.157	67	191	108.520	251	112	165	87	454	706	791.733	53'7	2'6

b) A m. kir. állami ménesek loállománya fajok szerint.

A ménesek megnevezése	Összes loállomány	L o á l l o m á n y																		
		m é n e k								k a n e z á k										
		angol		arab		Nonius	Gidran	norfolki	lipiczei	nóri	angol		arab		Nonius	Gidran	norfolki	lipiczei	növendék ló	herétek és használati lovak
		telivér	fajta	telivér	fajta						telivér	fajta	telivér	fajta						
Mezőhegyes	2.224	6	5	—	—	15	1	—	—	—	115	—	—	206	101	—	—	1.544	231	
Kisbér	731	15	1	—	—	—	—	—	—	20	192	—	—	—	—	—	—	389	114	
Bábolna	802	7	8	—	—	—	—	—	—	—	—	53	137	—	—	—	—	509	78	
Fogarasz	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	90	249	45	
Összesen	4.157	28	14	—	—	15	1	—	9	20	307	53	142	206	101	—	90	2.691	468	

1) Nines kimutatva.

37. A közvágóhidak száma és a közfogyasztásra levágott állatok kimutatása 1901-től 1905-ig Magyarországon. 1)

É v	A közvágóhidak száma	L e v á g o t t á l l a t o k																		
		szarvasmarha				bivaly	borjú	juh		kecske		sertés								
		bika	ökör	tehen	növendék-marha			őreg	bárány	őreg	gödölye									
a) Szám szerint.																				
1901 ...	2.093	13.320	161.896	296.484	152.404	7.454	512.377	684.882	477.671	20.853	17.878	1.150	238							
1902 ...	2.212	15.472	166.597	303.655	170.014	8.851	503.732	700.494	498.730	17.909	15.633	967	057							
1903 ...	2.315	15.856	179.010	318.407	159.846	11.743	472.974	737.766	543.035	19.015	14.167	969	766							
1904 ...	2.192	16.509	179.113	295.911	174.533	7.910	461.760	753.125	544.077	17.020	16.241	976	147							
1905 ^{a)}	2.305	19.432	180.200	309.925	188.468	11.745	502.737	705.343	543.624	18.916	13.924	988	902							
b) Százszor lakosra számítva.																				
1901 ...	12 ⁴	79	958	1.755	902	44	3.032	4.053	2.827	123	106	6.805								
1902 ...	12 ⁴	87	936	1.706	955	50	2.830	3.936	2.802	101	88	5.433								
1903 ...	13 ⁴	92	1.042	1.854	930	68	2.754	4.295	3.162	111	82	5.646								
1904 ...	12 ⁵	94	1.022	1.688	996	45	2.635	4.297	3.104	97	93	5.569								
1905 ...	13 ⁰	110	1.019	1.752	1.065	66	2.842	3.987	3.072	107	79	5.596								

1) Fiume nélkül, melynek egy közvágóhidján a következő számú állatok vágattak le a fejrovar sorrendjében: 1901-ben: 70; 8.011; 583; 153; 8; 9.115; 1.511; 14.754; 27; 376; 325. 1902-ben: 79; 8.305; 845; 190; 20; 13.925; 1.447; 19.223; 24; 189; 1.459. 1903-ban: 93; 8.494; 902; 169; 7; 8.661; 1.306; 14.833; 24; 275; 318. 1904-ben: 66; 6.928; 512; 182; 6; 12.395; 1.349; 13.378; 17; 186; 1.934. 1905-ben: 56; 7.915; 522; 292; 28; 13.003; 2.016; 16.115; 33; 405; 2.464. — 2) Budapest székesfővárosra vonatkozólag a növendékmarhák és borjúk együtt vannak kitüntetve a borjúk rovatában. 3) Az itt kimutatott állatokon kívül az 1905. évben közfogyasztásra levágott még 2.682 darab ló.

38. Az állatvásárok forgalma 1905-ben.

Közjogi alkatrész	Az állatvásárok száma	F e l h a j t a t o t t				E l a d a t o t t			
		szarvasmarha	ló	juh	sertés	szarvasmarha	ló	juh	sertés
		d a r a b							
Magyarország	4.547	4.699.274	1.859.545	1.010.945	963.768	1.876.012	508.198	549.295	442.708
Horvát-Szlavonországok	901	800.829	208.661	60.998	212.876	294.256	53.485	28.262	84.127
Magyarbirodalom	5.448	5.500.103	2.068.206	1.071.943	1.176.644	2.170.268	561.683	577.557	526.835

39. Az állatvásárok forgalma 1905-ben főbb piaczonként. 1)

a) Felhajtás és eladás.

Folyó szám	Közjogi alkatrész; a piac neve	A tartott vásárok száma	A vásár tartama alatt az időjárás a vás. szempontjából				F e l h a j t a t o t t				E l a d a t o t t			
			kedvező	tűrhető	kedvetlen	v o l t	szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés	szarvasmarha	ló és esikó	juh	sertés
1	Bánffyhad	7	5	—	2	37.048	2.333	4.012	4.715	16.128	885	3.732	2.797	
2	Beregszász	6	4	2	—	21.597	7.283	153	1.309	9.653	1.343	153	786	
3	Besztercze	4	3	—	1	21.129	3.130	640	906	10.719	2.138	350	462	
4	Budapest ^{a)}	8	5	3	—	382	8.288	424	272	198	3.335	213	85	
5	Csáktornya	6	5	—	1	12.982	9.494	—	—	5.490	2.350	—	—	
6	Debreczen	4	2	1	1	19.485	12.370	107.330	18.530	11.482	5.096	83.296	7.662	
7	Dicsőszentmárton	4	3	1	—	11.047	1.130	—	—	3.445	133	—	—	
8	Eperjes	6	4	1	1	5.083	1.552	4.319	1.598	3.704	570	2.665	1.271	
9	Érsekújvár	8	4	2	2	4.995	4.066	230	500	3.158	2.192	190	350	

1) E kimutatásba csupán az országos állatvásárok adatai véteettek föl, a heti vásárokéi pedig nem; innen a nagy eltérés Budapest székesfővárosnak itt és a 40. sz. táblán kimutatott adatai között. — 2) A luxuslovasárok adatai is befoglaltatnak.

**Az állatvásárok forgalma 1905-ben főbb piaczonkint.
Felhajtás és eladás.**

Folyó szám	Közzégi alkatrész; a piac neve	A tartott vásárok száma	A vásár tartama alatt az időjárás a vás. szempontjából			Felhajtott				Eladott			
			kedvező	tűrhető	kedve- zőtlen	szarvas- marha	ló és csikó	juh	sertés	szarvas- marha	ló és csikó	juh	sertés
10	Erzsébetváros	6	5	—	1	31.258	3.784	—	—	10.357	680	—	—
11	Győr	7	4	—	3	15.088	7.894	330	898	9.696	5.495	330	642
12	Gyula	4	3	—	1	26.616	42.870	31.500	9.540	17.401	14.157	26.584	6.814
13	Gyulafehérvár	4	3	1	—	18.847	1.827	149	790	5.483	647	86	476
14	Hátszeg	2	1	—	1	14.860	1.390	3.472	159	4.217	418	2.154	21
15	Hódmező-Vásárhely ...	5	2	1	2	8.626	9.777	1.936	3.365	3.768	1.940	288	1.872
16	Homonna	8	7	—	1	13.313	2.776	342	—	4.333	754	287	—
17	Huszt	6	4	—	2	24.080	3.663	291	1.936	5.006	733	63	626
18	Karánsebes	4	4	—	—	4.031	272	4.218	705	3.287	201	3.162	577
19	Karczag	5	3	1	1	7.866	8.340	10.568	2.488	4.331	2.257	4.991	825
20	Kassa	5	3	1	1	6.679	1.857	6.515	697	4.576	1.087	4.765	433
21	Kiskunhalas	4	4	—	—	7.676	7.118	4.573	626	4.324	1.605	1.671	341
22	Korpona	8	7	1	—	10.570	903	6.881	1.038	4.654	196	3.236	309
23	Kóhalom	4	3	—	1	28.809	5.250	—	—	8.210	1.832	—	—
24	Körmen	11	8	2	1	21.425	4.270	—	—	10.555	1.579	—	—
25	Kula	4	2	1	1	5.079	10.428	5.098	1.807	1.558	991	2.022	981
26	Lippa	4	4	—	—	6.006	1.103	8.060	740	4.895	710	6.800	475
27	Lugos	4	4	—	—	12.512	3.108	6.678	2.778	7.646	1.729	3.445	1.436
28	Magyarlápós	4	3	1	—	13.078	1.310	2.244	996	5.395	560	1.240	473
29	Máramarosziget	6	4	—	2	40.007	7.612	3.398	1.932	12.705	2.564	731	371
30	Maros-Vásárhely	5	3	—	2	14.839	2.468	65	2.200	10.521	1.564	65	1.545
31	Medgyes	5	5	—	—	26.774	1.085	2.207	17	11.819	430	1.147	2
32	Mezőtúr	4	2	1	1	7.996	5.158	6.231	3.067	4.357	1.511	2.796	1.944
33	Mohács	7	5	2	—	13.837	24.666	—	5.178	3.881	1.422	—	1.583
34	Munkács	10	9	—	1	14.583	2.972	—	7.117	12.024	2.218	—	5.979
35	Nagyenyed	4	3	1	—	25.064	1.211	2.548	936	7.025	481	1.815	362
36	Nagykanizsa	6	5	—	1	7.836	3.408	—	—	4.214	1.324	—	—
37	Nagykőrös	4	3	—	1	13.374	3.775	6.330	4.590	3.828	1.621	529	1.808
38	Nagyszében	3	2	1	—	25.449	4.616	11.439	—	8.346	1.660	7.642	—
39	Nagy-Várad	4	4	—	—	16.063	11.427	974	6.513	9.101	4.430	622	4.091
40	Nyíregyháza	4	4	—	—	11.166	7.013	732	2.177	5.819	1.633	370	1.131
41	Pápa	7	7	—	—	16.431	8.295	—	5.778	7.608	2.283	—	2.448
42	Pécs	6	4	1	1	11.480	13.780	230	2.100	5.110	1.959	75	603
43	Rimaszombat	6	6	—	—	13.547	9.303	19.106	2.506	3.999	1.475	6.268	1.385
44	Segesvár	3	3	—	—	11.034	1.402	—	—	5.483	606	—	—
45	Sopron	8	4	—	4	3.391	10.610	4	4.410	2.494	5.570	3	3.798
46	Szabadka	5	3	—	2	11.643	4.993	4.543	3.561	6.684	2.748	2.370	1.455
47	Szamosújvár	4	2	1	1	13.397	518	3.270	510	3.643	161	2.556	286
48	Szászrégen	5	3	1	1	24.089	5.484	4.216	1.129	12.232	2.239	3.115	732
49	Szászsebes	6	4	2	—	13.834	1.030	18.368	421	6.340	690	16.151	199
50	Szatmár-Németi	6	5	—	1	13.025	4.564	8.332	9.877	8.346	1.938	3.591	5.685
51	Szeged	5	5	—	—	14.108	17.263	5.373	8.661	5.910	3.105	1.728	5.401
52	Székelyudvarhely	4	4	—	—	14.908	921	—	—	3.795	149	—	—
53	Székesfehérvár	6	5	—	1	12.282	15.307	175	416	5.619	4.735	—	239
54	Szikszó	5	5	—	—	41.282	12.386	7.822	10.009	8.389	3.775	4.250	4.843
55	Temerin	4	2	2	—	4.662	3.020	2.600	2.800	1.533	549	1.130	165
56	Temesvár	5	4	—	1	35.535	36.680	2.690	12.550	12.325	7.532	1.028	5.320
57	Torda	5	4	1	—	44.412	3.371	3.166	3.451	10.288	1.165	804	1.654
58	Ujvidék	4	3	1	—	3.105	5.386	957	700	621	773	318	140
59	Ungvár	6	4	1	1	25.104	10.827	—	—	10.369	1.881	—	—
60	Zalaegerszeg	9	6	—	3	23.063	4.883	—	—	10.946	1.056	—	—
61	Zombor	4	4	—	—	5.036	2.000	1.560	780	3.291	1.186	911	340
Horvát-Szlavon-országok.													
1	Kaproncza	6	6	—	—	12.015	5.906	—	274	5.434	1.170	—	211
2	Kőrös	12	6	4	2	25.782	3.350	—	—	8.728	746	—	—
3	Mitrovicza	5	5	—	—	6.996	10.212	5.392	10.561	1.917	1.822	2.480	4.774
4	Ruma	6	3	—	3	6.923	11.195	9.243	22.371	2.158	2.020	2.782	5.895
5	Sid	4	4	—	—	5.393	9.430	900	14.150	1.433	1.020	288	4.086
6	Verőcze	3	2	—	1	6.774	1.856	240	700	3.711	920	70	390
7	Vukovár	4	4	—	—	8.393	8.126	1.594	8.677	5.131	4.188	690	5.087
8	Zágráb	7	7	—	—	20.657	10.200	479	7.487	5.426	1.882	416	1.887

Az állatvásárok forgalma 1905-ben főbb piaczonkint.

b) Eladási árak.

Az állatnem és faj megnevezése		Egység (darab vagy pár)	ár koronákban													
			Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb	
I. Szarvasmarhavásár.			Bánffy-hunyad		Debreczen		Erzsébetváros		Gyula		Maros-Vásárhely		Medgyes		Magyar-lápos	
Jármos ökör (magyar)	első minőségű	pár	705	853	855	923	633	832	705	860	690	950	724	980	—	—
	közép >	>	623	763	605	765	482	641	600	683	790	790	405	810	567	815
	alárend. >	>	480	513	520	600	310	378	405	545	590	690	348	680	400	533
	mustraökök >	>	410	475	430	483	297	368	370	435	490	590	470	695	—	—
Jármos ökör (tarka)	első minőségű	>	—	—	—	—	637	947	680	810	990	1.090	723	1.160	—	—
	közép >	>	—	—	—	—	488	663	585	640	890	990	555	885	—	—
	alárend. >	>	—	—	—	—	315	373	438	505	790	890	524	860	—	—
	mustraökök >	>	—	—	—	—	297	372	370	470	640	790	452	871	—	—
Magyar faju tinó	2 évesig ...	>	250	320	305	348	138	264	230	300	340	440	250	258	210	293
	3 >	>	290	450	376	430	182	310	285	473	440	540	326	350	310	413
	4 >	>	460	575	428	478	285	713	470	595	540	640	303	333	400	700
Tarka szőrű tinó	2 évesig ...	>	—	—	390	396	145	285	235	313	490	590	263	393	—	—
	3 >	>	—	—	—	—	197	463	290	430	590	690	287	403	—	—
Magyar faju tehén	fris fejős ...	drb	93	190	195	295	177	303	165	305	240	352	238	303	113	150
	borjas (hasas) >	>	83	165	213	280	148	253	178	305	192	298	230	315	137	233
	levágásra ... >	>	93	158	200	293	135	250	163	243	166	274	200	265	110	203
Tarka szőrű tehén	fris fejős ...	>	—	—	300	400	190	462	210	360	266	370	310	410	—	—
	borjas (hasas) >	>	—	—	250	350	175	357	220	404	232	316	325	428	—	—
	levágásra ... >	>	—	—	250	350	143	307	175	300	184	280	238	378	—	—
Magyar faju üsző	2 évesig ...	>	63	165	146	187	62	130	78	148	154	254	185	305	70	130
	3 >	>	83	165	171	230	93	173	153	220	244	306	213	370	83	157
	előhasú ... >	>	73	135	239	305	133	230	165	273	228	328	223	373	115	193
Tarka szőrű üsző	2 évesig ...	>	—	—	200	250	94	244	85	185	164	298	288	360	—	—
	előhasú ... >	>	—	—	225	370	150	310	210	300	224	324	260	383	—	—
Borjú	szópós ...	>	20	60	33	66	25	50	29	41	29	90	68	123	22	35
	választ.(rúgott) >	>	45	80	90	143	40	85	46	88	58	136	78	160	33	67
Bivalyökör	...	pár	550	645	501	655	315	487	425	475	290	520	376	514	—	—
Bivalytehén	...	drb	205	295	180	250	175	282	—	—	216	316	200	243	195	290
Bivalyborjú	...	>	70	133	55	90	20	61	—	—	24	58	55	88	20	60
2. Lóvásár.			Kula		Budapest		Csáktornya		Debreczen		Gyula		Nagykörös		Rimaszombat	
Igás ló	I. rendű nehéz	drb	488	588	250	445	797	1.422	258	488	—	—	700	760	280	315
	II. r. könnyű >	>	298	415	110	224	692	1.283	150	360	450	648	438	545	265	450
	III. rend. (kisgazda czélj.) >	>	170	218	55	113	405	568	59	110	273	413	225	300	163	213
Kocsiló (nehéz)	...	>	387	463	650	1.214	1.183	1.542	406	663	685	830	—	—	375	450
	(könnyű) ... >	>	250	415	396	1.139	808	1.150	368	488	695	848	413	600	413	540
Hátasló	...	>	367	470	597	1.426	723	1.025	375	638	430	813	—	—	540	807
Ló levágásra	...	>	—	—	22	49	65	80	64	148	54	117	80	134	44	86
Csikó 1 évesig	...	>	87	147	70	133	212	312	51	124	49	118	95	173	100	128
	2 >	>	170	273	142	213	280	413	96	210	75	145	120	255	122	145
	3 >	>	273	375	233	349	417	725	129	351	140	255	170	420	165	325
	4 >	>	383	500	310	415	742	1.208	287	500	173	518	183	553	245	413
3. Juhvásár.			Debreczen		Eperjes		Gyula		Hátság		Karánsebes		Karczag		Korpona	
Kos	...	drb	23	33	16	20	15	27	16	24	10	14	12	23	22	33
Anyajuh	...	>	15	19	16	20	13	20	14	20	8	10	10	16	18	26
Bárány	...	>	8	13	7	10	7	10	—	—	8	10	6	10	10	14
Ürű	fiatal ...	>	14	19	—	—	12	19	—	—	7	8	10	14	16	20
	öreg ... >	>	14	20	14	16	10	16	—	—	8	10	13	19	20	25
Mustabirka	...	>	12	14	16	18	13	17	—	—	7	8	—	—	23	29
4. Sertésvásár.			Debreczen		Eperjes		Gyula		Karczag		Munkács		Nagyvárad		Pápa	
Kan	...	drb	64	95	—	—	78	140	46	62	54	106	—	—	60	78
Kocza (anya)	...	>	64	103	54	97	80	140	48	68	65	114	60	71	50	65
Süldő 1 évesig	...	>	49	77	38	73	43	83	19	27	21	61	37	49	23	39

Az állatvásárok forgalma 1905-ben főbb piaczonkint.

Eladási árak.

Az állatnem és faj megnevezése	Egység (darab vagy pár)	á r k o r o n á k b a n													
		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb		Legmagasabb		Legalacsonyabb	
I. Szarvasmarhavásár.		Munkács		Nagyenyed		Torda		Ungvár		Zalaegerszeg		Verőce		Zágráb	
Jármos ökör (magyar)	{ első minőségű } pár	778	830	531	963	785	938	818	913	780	1.318	600	1.000	940	960
	{ közép } >	551	630	530	711	652	792	717	813	653	802	500	800	—	—
	{ alárend. } >	353	405	349	458	516	640	618	715	567	669	300	600	—	—
	{ mustraökök } >	373	414	313	398	444	588	—	—	479	539	—	—	—	—
Jármos ökör (tarka)	{ első minőségű } >	661	740	631	823	—	—	760	860	791	1.384	600	1.000	1.200	1.400
	{ közép } >	511	586	521	763	600	760	618	718	683	822	500	800	1.100	1.200
	{ alárend. } >	354	410	358	580	—	—	515	613	569	656	300	600	1.000	1.100
	{ mustraökök } >	329	395	358	418	—	—	428	528	487	564	—	—	900	1.000
Magyar fajú tinó	{ 2 évesig } >	187	257	318	413	286	352	322	373	340	616	400	600	—	—
	{ 3 } >	312	356	365	440	316	410	347	390	374	811	500	700	—	—
	{ 4 } >	387	453	433	578	364	524	483	567	561	969	600	800	—	—
Tarka szőrű tinó	{ 2 évesig } >	179	238	363	473	280	375	320	363	356	653	400	600	400	600
	{ 3 } >	278	358	416	719	320	415	427	483	439	901	500	700	500	700
Magyar fajú tehén	{ fris fejős } drb	210	271	185	338	160	248	245	287	88	286	100	300	—	—
	{ borjas (hasas) } >	191	253	173	297	164	280	220	243	101	367	150	400	—	—
	{ levágásra } >	149	214	172	248	154	248	188	208	80	274	200	400	—	—
Tarka szőrű tehén	{ fris fejős } >	187	254	235	353	196	292	212	233	100	337	100	300	160	300
	{ borjas (hasas) } >	172	228	172	248	196	312	180	200	119	447	150	400	200	350
	{ levágásra } >	144	215	210	340	172	268	167	188	80	283	200	350	120	200
Magyar fajú üsző	{ 2 évesig } >	158	189	148	266	102	142	158	178	90	233	100	200	—	—
	{ 3 } >	174	216	180	292	128	188	177	197	102	314	150	300	—	—
	{ előhasú } >	182	237	195	294	148	222	167	187	129	357	150	300	—	—
Tarka szőrű üsző	{ 2 évesig } >	125	158	182	276	118	168	157	177	109	342	100	200	100	220
	{ előhasú } >	146	206	189	300	184	250	177	197	121	369	150	250	—	—
	{ szopós } >	18	49	34	66	26	41	29	39	25	78	30	60	20	60
Borjú	{ választ. (rügött) } >	33	64	60	109	43	70	61	71	32	80	50	80	—	—
Bivalyökör	—	—	178	243	395	528	—	—	—	—	—	—	—	—
Bivalytehén	285	331	163	248	190	260	—	—	120	240	—	—	—	—
Bivalyborjú	57	78	52	89	28	120	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Lóvásár.		Sopron		Szászrégen		Szeged		Székesfehérvár		Temesvár		Mitrovicza		Vukovár	
Igás ló	{ I. rendű nehéz } drb	595	925	—	—	420	480	200	717	400	600	250	500	200	600
	{ II. r. könnyű } >	418	691	175	275	268	340	227	472	300	350	200	400	100	300
	{ III. rend. (kisgazda czélj.) } >	199	285	125	170	94	168	97	350	160	236	60	300	90	250
Kocsiló (nehéz)	295	560	233	340	265	386	193	483	400	650	250	500	120	400
> (könnyű)	208	649	180	295	220	292	233	685	300	1.040	200	400	100	300
Hátasló	299	620	—	—	368	575	285	933	440	1.120	250	500	250	500
Lólevágásra	35	105	80	100	47	118	33	87	76	138	—	—	80	200
Csikó 1 évesig	106	223	25	43	55	100	43	100	132	220	25	100	40	100
> 2	228	451	74	113	79	174	113	253	200	244	40	150	60	180
> 3	300	585	150	268	132	258	172	333	244	322	80	250	100	250
> 4	438	748	200	305	242	334	285	592	340	556	100	300	150	400
3. Juhvásár.		Lippa		Magyarlápós		Nagy-szeben		Rima-szombat		Szászsebes		Mitrovicza		Ruma	
Kos	13	25	10	20	19	34	18	20	15	21	16	30	—	—
Anyajuh	14	25	11	11	15	28	15	18	16	24	30	40	10	20
Bárány	8	12	6	7	5	10	5	7	4	9	8	12	7	12
Ürű	{ fiatal } >	—	—	—	—	—	—	12	14	—	—	—	—	—	—
	{ öreg } >	—	—	—	—	—	—	15	18	—	—	—	—	—	—
Musta birka	8	17	8	8	12	27	10	11	—	—	—	—	10	15
4. Sertésvásár.		Szatmár-Németi		Szikszó		Temerin		Temesvár		Ruma		Vukovár		Zágráb	
Kan	57	78	60	100	75	133	145	210	40	70	60	120	42	60
Kocza (anya)	53	77	40	60	60	112	145	188	50	70	60	140	90	200
Süldő 1 évesig	35	52	20	30	35	46	58	93	10	36	10	70	12	80

40. A budapesti szarvasmarha-, borjú- és juhvásár forgalma 1881-től 1905-ig.¹⁾

É v	F e l h a j t á s										
	ökör	bika	bivaly	fejőstehén	vágótehén	borjú	juh	bárány	Összesen	átlag	hetenkint
	d a r a b										
Átlag 1881—1885 ...	59.925	—	6.266	11.263	34.264	64.193	68.870	29.009	273.790	5.265	
> 1886—1890 ...	97.204	2.167	4.232	11.532	43.466	99.595	88.778	38.091	385.065	7.405	
> 1891—1895 ...	107.531	3.539	2.957	11.105	35.786	109.833	167.757	50.846	489.354	9.411	
> 1896—1900 ...	114.928	6.408	5.022	7.066	42.428	131.506	99.678	45.887	452.923	8.710	
1904	121.329	11.528	4.203	6.997	41.340	107.350	61.364	26.795	380.906	7.323	
1905	113.335	12.840	6.068	10.343	38.352	116.455	53.020	27.717	378.130	7.272	
Átlag 1901—1905 ...	117.662	10.494	5.542	8.410	42.053	116.549	65.418	33.712	399.840	7.689	

¹⁾ Lásd a 120. lapon levő 39. táblázatban közölt 1. számú megjegyzést.

41. A hasznos háziállatok betegségei az 1896—1900. és 1901—1905. évek átlagában, valamint 1905-ben.

Az állatok részletezése; év	Léptene	Veszteség	Takonykór	Száj- és kördöm-fájás	Ragadós tüdőlob	Himlő	Rth	Orbánéz	Bivaly-vész	Sertésvész	Valamennyi ragadós betegség	Egyéb betegségek	Összesen	A ragadós	Az egyéb											
														k ö v e t k e z t é b e n											betegségekben elhullott, v. kiirtott összes állatok értéke 1000 kor-ban	
														elhullott, vagy kiirtott állatok száma												
Magyarország.																										
1. Ló.																										
Átlag 1896—1900	207	16	1.035	—	—	—	83	—	—	—	1.341	9.593	10.934	253 ⁴	1.832 ⁶											
> 1901—1905	492	15	615	—	—	—	373	—	—	—	1.495	¹⁾	1.495	¹⁾	¹⁾											
1905	1.133	—	37	—	—	—	324	—	—	—	1.494	²⁾ 4	1.498	¹⁾	¹⁾											
2. Szarvasmarha.																										
Átlag 1896—1900	1.891	67	—	387	556	—	—	—	248	—	3.149	10.797	13.946	509 ⁸	1.688 ⁹											
> 1901—1905	3.972	104	—	1.019	—	—	—	—	508	—	5.603	¹⁾	5.603	¹⁾	¹⁾											
1905	4.541	—	—	637	—	—	—	—	281	—	5.459	¹⁾	5.459	¹⁾	¹⁾											
3. Juh.																										
Átlag 1896—1900	851	27	—	68	—	618	360	—	—	—	1.924	41.627	43.551	46 ⁰	547 ⁶											
> 1901—1905	1.038	20	—	83	—	2.422	1.210	—	—	—	4.773	¹⁾	4.773	¹⁾	¹⁾											
1905	1.368	—	—	7	—	6.788	771	—	—	—	8.934	¹⁾	8.934	¹⁾	¹⁾											
4. Sertés.																										
Átlag 1896—1900	—	62	—	20	—	16	—	12.189	—	326.975	339.262	17.406	356.668	10.586 ⁹	545 ⁹											
> 1901—1905	8	110	—	209	—	—	—	23.494	4	153.633	177.458	¹⁾	177.458	¹⁾	¹⁾											
1905	10	—	—	254	—	—	—	31.124	18	188.635	220.041	¹⁾	220.041	¹⁾	¹⁾											
Hasznos háziállatok együtt.																										
Átlag 1896—1900	2.949	172	1.035	475	556	634	443	12.189	248	326.975	345.676	79.423	425.099	11.396 ¹	4.615 ⁰											
> 1901—1905	5.510	249	615	1.311	—	2.422	1.583	23.494	512	153.633	189.329	¹⁾	189.329	¹⁾	¹⁾											
1905	7.052	—	37	898	—	6.788	1.095	31.124	299	188.635	235.928	²⁾ 4	235.932	¹⁾	¹⁾											
Horvát-Szlavonországok.																										
1. Ló.																										
Átlag 1896—1900	6	1	32	—	—	—	5	—	—	—	44	995	1.039	5 ⁸	115 ²											
> 1901—1905	31	4	27	—	—	—	44	—	—	—	106	2.097	2.203	13 ¹	242 ⁷											
1905	36	6	48	—	—	—	35	—	—	—	125	1.994	2.119	22 ⁸	316 ⁵											
2. Szarvasmarha.																										
Átlag 1896—1900	176	8	—	9	3	—	—	—	3	—	199	2.401	2.600	23 ²	224 ⁹											
> 1901—1905	406	15	—	2	—	—	—	—	47	—	470	3.281	3.751	55 ⁹	363 ⁸											
1905	556	21	—	4	—	—	—	—	—	—	581	2.936	3.517	92 ⁵	452 ⁴											
3. Juh.																										
Átlag 1896—1900	5	—	—	—	—	7.348	—	—	—	—	7.353	2.734	10.087	71 ⁷	26 ⁵											
> 1901—1905	7	1	—	—	—	86	—	—	—	—	94	1.130	1.224	0 ⁵	11 ²											
1905	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	3	880	883	—	12 ⁷											
4. Sertés.																										
Átlag 1896—1900	16	3	—	—	—	—	—	134	—	18.762	18.915	2.170	21.085	392 ⁸	42 ⁵											
> 1901—1905	2	12	—	—	—	—	—	154	—	7.758	7.926	2.403	10.329	142 ⁰	55 ⁸											
1905	3	16	—	—	—	—	—	121	—	6.305	6.445	1.884	8.329	120 ⁸	37 ⁷											
Hasznos háziállatok együtt.																										
Átlag 1896—1900	203	12	32	9	3	7.348	5	134	3	18.762	26.511	8.300	34.811	493 ⁵	409 ¹											
> 1901—1905	446	32	27	2	—	86	44	154	47	7.758	8.596	8.911	17.507	213 ⁵	672 ⁵											
1905	595	46	48	4	—	—	35	121	—	6.305	7.154	7.694	14.848	236 ¹	819 ⁸											

Nincsenek adatok. — ²⁾ Tenyészbénaság.

42. Az állatorvosok száma 1901-től 1905-ig.

Év	Magyarország											Horvát-Szlavonországok							
	Az állatorvosok száma																		
	Állami							Helyhatósági											
	állategészség- ügyi felügye- lősegeknel	törvényhatósági és járási szol- gálatban	állategészség- ügyi hivata- loknál	belépő állomá- soknál	budapesti állat- vásári szolgál- tatban	egyéb szolgál- tatban	összesen	törvényható- sági és rend- tan. városi	községi	kör állatorvos	összesen	Magán	Mindössze	Országos	Megyei és járási	Törvényh. jogú városi	Egyéb városi	Magán	Összesen
1901	6	532	10	9	15	23	595	114	70	76	260	157	1.012	4	75	5	3	8	95
1902	6	536	11	9	17	30	609	125	74	88	287	161	1.057	4	79	5	3	8	99
1903	6	538	10	9	17	23	603	129	83	99	311	110	1.024	4	76	5	4	5	94
1904	7	544	9	12	21	31	624	135	90	110	335	100	1.059	4	81	5	5	5	100
1905	7	543	10	12	18	30	620	146	111	119	376	116	1.112	5	78	5	5	10	103

43. A kőbányai sertésforgalom és sertésárak 1905-ben.

a) Sertésforgalom.

Hónap	Az előző év végén maradt állomány	Felszállított			Elszállított							
		belföldre	Szerbiá- ból	összesen	Buda- postre	egyéb belföldre	Bécsbe	osztrák tartomá- nyokba	Német- birodal- omba	Svájczba	szarajev- gyűlölet feldolg.	összesen
		d a r a b s e r t é s										
Január	30.749	1.313	7.863	9.176	7.743	6.509	3.887	1.492	—	—	120	19.751
Február	—	3.423	7.103	10.526	4.694	4.203	1.834	1.197	—	—	84	12.012
Márczius	—	8.795	9.404	18.199	5.120	3.827	1.988	415	—	—	87	11.437
Április	—	4.642	8.053	12.695	4.895	3.064	2.860	452	—	—	59	11.330
Május	—	6.203	11.149	17.352	6.068	4.805	3.537	211	—	—	92	14.713
Június	—	3.008	6.263	9.271	4.351	4.333	2.428	206	—	—	45	11.363
Július	—	5.102	4.006	9.108	3.296	4.771	1.591	463	—	—	37	10.158
Augusztus	—	6.732	5.952	12.684	3.311	5.830	1.387	359	—	—	51	10.938
Szeptember	—	7.415	9.957	17.372	4.156	6.109	2.369	761	—	—	88	13.483
Október	—	3.189	10.930	14.119	6.474	7.094	2.630	1.676	—	—	88	17.962
November	—	4.990	16.182	21.172	8.338	5.962	2.941	3.202	—	—	180	20.623
December	—	9.312	17.158	26.470	9.812	5.262	4.408	1.209	—	—	199	20.890
Összesen	30.749	64.124	114.020	178.144	68.258	61.769	31.860	11.643	—	—	1.130	174.660

b) Átlagárak.

H ó n a p	A m a g y a r				A szerbiai
	nehéz	könnyű	öreg nehéz	vidéki	
	sertés átlagára kilogrammonként fillérekben				
Január	109'25—111'00	108'00—109'75	104'25—106'50	—	104'75—109'00
Február	117'50—118'50	115'75—116'75	111'00—112'75	—	110'00—115'50
Márczius	132'40—133'40	131'00—132'80	124'00—125'00	—	127'00—131'60
Április	136'75—138'25	136'75—138'25	130'00—131'00	—	134'50—138'50
Május	140'25—141'50	139'75—141'00	131'50—133'25	—	135'75—139'10
Június	141'60—142'60	141'20—142'20	133'30—134'60	—	140'60—143'00
Július	138'00—139'00	138'25—139'25	—	—	135'50—140'50
Augusztus	140'00—141'25	140'75—141'75	—	—	141'00—144'00
Szeptember	141'60—142'60	141'60—142'60	—	—	136'80—140'80
Október	135'75—137'00	135'75—137'00	—	—	127'50—134'75
November	136'00—137'00	134'50—135'50	—	—	119'00—125'50
December	131'25—132'75	130'40—132'00	—	—	115'80—121'40
Évi átlag	133'50—134'57	132'80—134'00	122'84—123'85	—	127'35—131'97

44. A budapest-ferencvárosi sertéskonsumvásár forgalma és a napi átlagárak 1905-ben.

Hónap	Érke- zett sertés	N a p i á r a k 1)				Hónap	Érke- zett sertés	N a p i á r a k 1)									
		nehéz		könnyű				nehéz		könnyű							
		fillér- től	ig	fillér- től	ig			fillér- től	ig	fillér- től	ig						
		től	ig	től	ig			től	ig	től	ig						
Január	22.303	79	97	74	97	Május	11.477	106	124	80	122	Szeptember ...	16.617	108	124	84	123
Február	15.526	80	109	76	108	Június	13.267	108	122	92	120	Október	19.851	100	122	78	119
Márczius	12.320	93	120	80	120	Július	14.109	104	123	84	120	November ...	26.495	94	117	84	114
Április	9.434	102	126	86	125	Augusztus ...	17.849	106	130	72	123	December ...	19.559	92	112	82	110

1) Az árak ételsúlyban levonás nélkül kilogrammokban értendők.

45. A barcsi sertéspiacz forgalma az 1905. évben.

Hónap	Érkezett beföldről	Elszállított						Hónap	Érkezett beföldről	Elszállított					
		Barcsra egyébf beföldre	Bécsbe	osztrák tartományokba	technikai célra helyben feldolgoztatott	összesen	Barcsra egyébf beföldre			Bécsbe	osztrák tartományokba	technikai célra helyben feldolgoztatott	összesen		
Január	974	73	—	515	239	2	829	Július	333	48	60	720	38	2	868
Február	427	41	—	179	129	3	352	Augusztus	730	26	56	1.022	72	—	1.176
Márczius	1.386	42	—	1.175	81	1	1.299	Szeptember	2.583	28	48	1.071	304	8	1.459
Április	822	41	18	1.491	162	4	1.716	Október	1.590	76	25	327	207	18	653
Május	1.722	43	157	924	255	5	1.364	November	1.545	138	4	414	61	11	628
Június	690	58	26	676	102	4	866	Deczember	1.336	64	4	591	80	6	745
								Összesen	14.138	678	398	9.105	1.710	64	11.955

46. A budapesti gyapjúaukciók áralakulásai az 1905. évben. *)

Minőség	Július			Október			Deczember		
	hónapban jegyzett árak koronákban 100 kg.-onkint			hónapban jegyzett árak koronákban 100 kg.-onkint			hónapban jegyzett árak koronákban 100 kg.-onkint		
Hátonmosott.									
Legfinom. melegen mosott merinoposztgyapjú	540—656	540—600	540—580						
Legfinom. hidegen mosott merinoposztgyapjú	400—480	400—470	—						
Finom posztgyapjú	450—530	470—520	430—490						
Finom szövetgyapjú	350—400	340—380	350—370						
Középfinom szövetgyapjú	300—350	300—330	300—324						
Durva szövetgyapjú	270—300	270—300	270—300						
Finom, melegen mosott fésűs gyapjú	390—406	—	—						
Finom, hidegen mosott fésűs gyapjú	330—352	310—330	310—320						
Középfinom fésűs gyapjú	260—330	260—310	260—310						
Keresztezett, homokos, bogáncsos fésűs gyapjú	190—260	210—260	190—256						
Cigája gyapjú	200—220	200—220	210—236						
Racka gyapjú	180—200	180—200	200—230						
Legfinomabb bárángyapjú	560—660	640—754	—						
Középfinom bárángyapjú	290—450	350—460	—						
Közepes és durva bárángyapjú	210—290	250—330	210—270						
Hegyvidéki fehér középfinom kétnyirett gyapjú	230—296	230—284	230—276						
Közepes és durva kétnyirett gyapjú	210—230	200—236	200—240						
Szennyes.									
Legfinomabb merino posztgyapjú	132—164	134—160	134—160						
Finom szövetgyapjú	120—150	120—144	120—144						
Középfinom szövetgyapjú	110—134	110—136	110—136						
Durva szövetgyapjú	100—120	100—120	100—120						
Finom fésűs gyapjú	150—176	136—144	136—144						
Középfinom fésűs gyapjú	120—150	112—136	112—136						
Keresztezett, homokos, bogáncsos fésűs gyapjú	100—120	102—112	102—112						
Cigája gyapjú	124—134	124—134	124—134						
Racka gyapjú	116—124	116—124	110—116						
Legfinomabb bárángyapjú	—	150—198	—						
Középfinom bárángyapjú	—	116—150	—						
Közép és durva bárángyapjú	—	100—130	—						

*) Elárvereztetett a júliusi aukción 10.529, az októberin 4.500, összesen 15.029 bál.

47. A vajtermelésre berendezett falusi tejszövetkezetek működése 1905-ben Magyarországon.

Vármegye	A szövetkezetek száma	A tagok által				A szövetkezetek bevéttele ezer koronákban
		Az üzletrészek (tehének)	szállított tej ezer literékben	készített vaj ezer kilogram-mokban	A szövetkezetek bevéttele ezer koronákban	
a) Duna bal partja.						
Bars vármegye	8	587	987	720 ^s	28 ^s	100 ^s
Esztergom	3	251	390	310 ^s	7 ^s	64 ^s
Hont vármegye	4	262	538	526 ^s	21 ^s	69 ^s
Nógrád vármegye	7	289	1.379	1.135 ^s	14 ^s	115 ^s
Nyitra vármegye	3	490	709	631 ^s	21 ^s	84 ^s
Pozsony vármegye	2	168	348	159 ^s	5 ^s	21 ^s
Trencsén	7	421	902	641 ^s	26 ^s	69 ^s
Turóc vármegye	2	105	287	79 ^s	3 ^s	9 ^s
Zólyom vármegye	16	1.645	2.507	2.400 ^s	95 ^s	281 ^s
Összesen	52	4.218	8.047	6.605 ^s	224 ^s	817 ^s
b) Duna jobb partja.						
Baranya vármegye	98	9.306	14.721	12.381 ^s	488 ^s	1.268 ^s
Fejér vármegye	5	310	563	320 ^s	2 ^s	39 ^s
Győr vármegye	8	653	1.127	808 ^s	31 ^s	76 ^s
Komárom	3	102	211	247 ^s	10 ^s	28 ^s
Moson vármegye	22	2.107	3.840	3.605 ^s	154 ^s	354 ^s
Somogy vármegye	7	587	1.340	778 ^s	17 ^s	93 ^s
Sopron	35	3.073	4.913	5.772 ^s	272 ^s	590 ^s
Tolna vármegye	50	5.891	10.153	8.674 ^s	301 ^s	941 ^s
Vas vármegye	56	3.873	6.621	6.751 ^s	208 ^s	632 ^s
Veszprém	22	1.710	2.829	1.900 ^s	37 ^s	177 ^s
Zala vármegye	60	4.682	8.929	6.796 ^s	281 ^s	691 ^s
Összesen	366	32.294	55.247	48.036 ^s	1.806 ^s	4.888 ^s
c) Duna-Tisza köze.						
Bács-Bodrog	43	4.908	7.632	6.601 ^s	126 ^s	728 ^s
Csongrád	3	388	492	322 ^s	7 ^s	68 ^s
Heves vármegye	1	34	121	78 ^s	2 ^s	10 ^s
J.-N.-Szolnok	3	154	509	682 ^s	25 ^s	81 ^s
P.-P.-S.-Kiskun	7	881	1.243	1.181 ^s	3 ^s	132 ^s
Összesen	57	6.865	9.997	8.861 ^s	165 ^s	1.021 ^s
d) Tisza bal partja.						
Békés vármegye	4	838	2.000	1.490 ^s	40 ^s	200 ^s
Bihar vármegye	1	116	231	221 ^s	5 ^s	23 ^s
Máramaros	1	81	81	68 ^s	3 ^s	8 ^s
Szabolcs vármegye	1	62	98	40 ^s	1 ^s	5 ^s
Szatmár	1	85	185	—	—	—
Összesen	8	1.182	2.595	1.821 ^s	51 ^s	237 ^s
e) Tisza-Maros szöge.						
Arad vármegye	10	1.135	1.539	1.328 ^s	36 ^s	151 ^s
Csanád vármegye	3	110	210	116 ^s	2 ^s	9 ^s
Krassó-Szörény	1	—	—	—	—	—
Temes vármegye	25	4.010	6.408	3.801 ^s	72 ^s	416 ^s
Torontál vármegye	27	3.095	5.037	2.822 ^s	21 ^s	342 ^s
Összesen	66	8.350	13.194	8.069 ^s	132 ^s	919 ^s
f) Királyhágóntúl.						
Besztercezenaszód	1	160	378	66 ^s	4 ^s	12 ^s
Brassó vármegye	1	1.346	1.346	1.842 ^s	40 ^s	339 ^s
Csik	2	—	—	—	—	—
Háromszék	6	322	619	132 ^s	1 ^s	145 ^s
Kis-Küküllő	2	101	306	88 ^s	4 ^s	10 ^s
Maros-Torda	17	1.504	2.281	865 ^s	38 ^s	122 ^s
Nagy-Küküllő	1	92	212	24 ^s	—	2 ^s
Szolnok-Doboka	1	—	—	—	—	—
Székely vármegye	3	186	304	602 ^s	26 ^s	71 ^s
Torda-Aranyos	4	176	363	65 ^s	2 ^s	11 ^s
Udvarhely	10	280	484	78 ^s	—	—
Összesen	48	4.147	6.293	3.693 ^s	118 ^s	713 ^s
Magyarorsz. összesen	597	56.556	95.373	77.087 ^s	2.497 ^s	8.597 ^s
1904. évi eredmény	566	55.981	93.839	95.364 ^s	2.958 ^s	10.190 ^s

48. A köztenyésztés emelésére kiosztott apaállatok, ezek értéke és az állatkiállításokon s díjazásokon kiosztott államdíjak 1905-ben Magyarországon.

Állattenyésztési kerületi m. k. felügyelőség	Vármege	Kiosztatott							A kiosztott tenyész-apaállatok összes értéke	A kioszt. tenyész-apaállatok vétel-árából nyújtott kedvezmény	Tenyészállat-vásár és díjazásnál engedélyezett államdíjak	Az állattenyésztés emelésére engedélyezett államdíjak
		bikákból					kanokból					
		magyar	piros tarka	pinz-gau	bovz-deres	bivaly-	hús-	zseir-				
		f a j t a										
										k o r o n a		
Budapest	Jász-N.-Szolnok	27	9	—	—	—	—	21	20.463	—	1.000	1.000
	Pest-P.-S.-Kiskun	18	107	—	—	—	—	63	66.593	—	2.400	2.400
Pozsony	Moson	—	31	—	—	—	—	11	17.150	1.925	676	2.601
	Nyitra	—	46	—	—	—	—	3	24.860	1.080	1.264	2.344
	Pozsony	1	72	—	—	—	—	29	41.255	270	660	930
Szombathely	Sopron	—	7	—	—	—	—	—	3.625	600	1.200	1.800
	Vas	—	4	—	—	—	—	2	2.572	—	1.990	1.990
	Veszprém	2	16	—	—	—	—	19	11.038	—	800	800
	Zala	2	56	—	—	—	—	29	33.334	—	1.000	1.000
Pécs	Baranya	7	25	—	—	—	—	18	21.255	200	2.156	2.356
	Somogy	5	18	—	—	—	—	13	14.095	90	50	140
	Tolna	—	3	—	—	—	—	24	4.000	—	2.000	2.000
Komárom	Esztergom	—	29	—	—	—	—	21	15.198	—	—	—
	Fejér	—	21	—	—	—	—	7	10.295	—	—	—
	Győr	—	36	—	—	—	—	15	17.909	1.450	—	1.450
	Komárom	1	88	—	—	—	—	39	44.479	—	—	—
Balassagyarmat	Bars	—	34	—	—	—	—	33	—	—	—	—
	Hont	—	31	—	—	—	—	17	84.535	3.880	—	3.880
Besztercebánya	Nógrád	—	102	—	—	—	—	35	—	—	—	—
	Trencsén	—	15	82	—	—	1	—	25.610	3.939	1.000	4.939
	Turócz	—	11	—	—	—	—	5	3.145	525	—	525
Liptószentmiklós	Zólyom	—	8	15	—	—	—	—	6.224	1.270	—	1.270
	Árva	—	—	11	—	—	—	2	4.067	—	1.500	1.500
	Liptó	—	—	19	—	—	—	2	6.907	—	—	—
Miskolc	Szepes	—	—	73	—	—	—	6	26.401	—	—	—
	Borsod	23	28	—	—	—	—	8	23.432	700	580	1.280
	Gömör és K.-Hont	10	64	—	—	—	—	38	36.708	1.000	1.200	2.200
	Heves	8	14	—	—	—	—	3	10.066	650	385	1.035
Kassa	Abauj-Torna	4	32	18	—	—	—	2	25.130	150	—	150
	Sáros	—	—	17	—	—	—	—	7.876	300	—	300
Debreczen	Zemplén	17	45	—	—	—	—	8	29.534	3.060	—	3.060
	Hajdu	7	—	—	—	—	—	9	4.646	—	—	—
	Szabolcs	43	—	—	—	—	—	8	21.984	1.000	—	1.000
Máramaros-sziget	Szatmár	45	8	—	—	—	—	6	26.561	400	—	400
	Máramaros	7	—	105	—	—	—	27	52.798	1.175	—	1.175
	Ugocsa	—	—	9	—	—	—	—	4.047	—	—	—
Ungvár	Bereg	22	—	—	77	—	—	82	22.900	100	—	100
	Ung	15	20	87	—	—	—	5	56.948	—	—	—
Nagy-Várad	Arad	13	28	14	—	—	—	33	33.176	800	—	800
	Békés	6	3	—	—	—	—	39	8.520	800	—	800
	Bihar	46	14	4	—	—	—	86	42.984	—	—	—
Szeged	Bács-Bodrog	57	19	—	—	—	—	193	55.624	1.388	490	1.878
	Csanád	3	38	—	—	—	—	25	21.472	2.982	—	2.982
	Csongrád	3	10	—	—	—	—	—	6.452	—	400	400
Temesvár	Krassó-Szörény	—	63	35	—	—	—	66	—	—	1.200	—
	Temes	40	128	—	—	—	—	150	231.381	13.460	1.650	17.460
	Torontál	52	77	—	—	—	—	140	—	—	1.150	—
Kolozsvár	Kolozs	62	1	3	—	10	—	21	37.582	3.650	1.060	4.710
	Maros-Torda	21	—	—	—	—	—	9	10.777	200	—	200
	Torda-Aranyos	31	1	1	—	—	—	13	16.845	1.150	—	1.150
Dés	Besztercze-Naszód	24	—	26	—	—	2	13	19.739	—	—	—
	Szilágy	9	—	—	—	—	—	3	8.285	—	—	—
	Szolnok-Doboka	52	—	—	—	1	—	10	16.292	500	—	500
Segesvár	Alsó-Fehér	38	—	4	—	—	—	5	19.669	400	—	400
	Kis-Küküllő	20	—	7	—	1	3	8	13.844	—	—	—
	Nagy-Küküllő	24	—	31	—	23	10	16	32.580	—	—	—
Nagyszeben	Udvarhely	35	—	2	—	—	—	5	17.066	1.200	—	1.200
	Fogarás	12	—	14	—	32	9	35	31.253	800	—	800
	Hunyad	—	8	144	—	1	5	14	72.437	2.000	—	2.000
Sepsi-Szentgyörgy	Szeben	—	—	76	—	11	4	7	41.209	1.500	—	1.500
	Brassó	2	—	10	—	6	1	1	9.452	—	—	—
	Csik	15	—	—	—	—	4	10	9.110	—	—	—
Háromszék	Háromszék	15	26	—	—	2	—	1	22.203	—	—	—
	Összesen	844	1.396	807	77	87	130	1.465	1.605.592	54.594	25.811	80.405

49. A méhészeti termelés Magyarországon 1896-tól 1905-ig.

É v	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt méz		A termelt viasz		Esetl. átlag egy méhcsaládra	
	mozgó szerkezeti kaptárakban	közönséges kőpükben	mennyisége méter-mázsákban	értéke koronákban ¹⁾	mennyisége méter-mázsákban	értéke (mmázsáját 200 kor.-ával számítva) koronákban	méz	viasz
							kilogrammokban	
1896	158.997	404.520	32.371	1.942.260	2.049	409.800	5'74	0'86
1897	196.735	443.512	32.432	1.945.920	2.235	447.000	5'05	0'35
1898	204.574	449.090	37.431	2.245.854	2.249	449.800	5'73	0'84
1899	212.191	447.899	33.518	2.815.512	2.319	463.800	5'08	0'35
1900	206.914	448.668	38.508	3.243.417	2.884	576.800	5'87	0'44
1901	202.014	362.604	30.899	2.595.329	1.844	369.041	5'47	0'33
1902	203.190	378.138	27.111	2.277.296	2.032	406.485	4'66	0'35
1903	206.736	355.120	29.991	2.519.244	1.926	385.200	5'84	0'84
1904	216.254	365.930	27.446	2.305.436	1.706	341.200	4'71	0'29
1905	211.427	375.930	31.466	2.643.203	2.020	404.000	5'36	0'34

¹⁾ A termelt méz értéke métermázsánként 1898-ig 60, 1899-től 84 koronával számítottatott.

50. A méhészeti termelés Magyarországon 1905-ben vármegyénként.

Országrészt, vármegyét	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt		Méhtermékek értéke koronákban	Országrészt, vármegyét	A méhcsaládok száma az év őszén		A termelt		Méhtermékek értéke koronákban		
	mozgó szerkezeti kaptárakban	közönséges kőpükben	mennyisége méter-mázsákban	viasz			mennyisége méter-mázsákban	viasz	mennyisége méter-mázsákban	viasz			
												méz	viasz
a) Duna bal partja.						Ung	289	351	4.826	224'5	19'9	22.833	
Árva	96	889	1.052	181'7	3'8	16.021	Zemplén	446	1.605	7.148	390'0	27'0	38.160
Bars	210	2.155	6.342	408'3	16'2	37.544	Összesen	2.366	8.622	38.954	1.776'9	229'9	195.241
Esztergom	48	1.877	2.130	331'8	6'8	29.235	e) Tisza bal partja.						
Hont	185	2.184	5.174	352'9	14'2	32.490	Békés	27	5.507	2.470	150'5	9'9	14.620
Liptó	122	1.229	2.239	179'5	6'6	16.394	Bihar	497	3.620	8.067	360'0	30'2	36.274
Nógrád	265	3.862	9.044	667'5	14'9	59.043	Hajdu	19	1.816	2.033	77'0	3'8	7.224
Nyitra	430	5.285	11.238	802'2	31'1	73.609	Máramaros	206	1.117	9.960	646'7	75'8	69.486
Pozsony	298	4.722	10.556	765'5	29'7	70.246	Szabolcs	132	2.560	4.949	263'5	16'3	25.402
Trencsén	390	1.944	5.186	354'5	13'2	32.423	Szatmár	302	2.807	10.340	571'0	29'1	53.784
Turóc	96	1.424	1.246	135'1	5'2	12.376	Szilágyság	237	1.053	5.124	245'5	21'8	24.988
Zólyom	131	2.785	2.625	268'5	10'4	24.624	Ugocsa	74	66	914	50'3	5'7	5.363
Összesen	2.271	28.356	56.892	4.447'5	152'1	404.005	Összesen	1.494	18.546	43.857	2.364'5	192'6	237.141
b) Duna jobb b.						f) Tisza-Maros szöge.							
Baranya	341	4.741	10.461	924'0	54'2	88.452	Arad	216	4.913	3.560	269'0	18'3	26.258
Fejér	100	6.824	6.433	848'0	43'3	79.886	Csanád	28	2.672	327	29'5	3'4	3.152
Győr	88	1.948	6.095	509'0	24'6	47.678	Krassó-Szörény	244	4.883	8.707	450'0	51'0	48.000
Komárom	91	3.306	5.225	419'0	15'8	38.364	Temes	220	5.264	5.554	353'5	32'7	36.240
Moson	59	1.856	5.806	490'0	47'3	50.620	Torontál	210	13.840	4.062	886'5	38'8	82.218
Somogy	299	2.640	14.357	1.906'0	63'6	172.824	Összesen	918	31.572	22.210	1.988'5	144'2	195.868
Sopron	220	4.888	8.575	745'0	49'0	72.372	g) Királyhágóntúl.						
Tolna	121	7.845	8.947	786'0	56'2	77.258	Alsó-Fehér	173	1.144	5.684	168'4	30'1	20.159
Vas	532	5.842	17.656	1.240'0	83'4	120.842	Beszta.-Naszód	98	760	6.001	630'0	35'3	59.974
Veszprém	165	4.032	7.800	920'0	46'4	86.570	Brassó	24	1.765	565	133'0	9'7	13.104
Zala	437	2.871	11.943	1.125'0	54'7	105.444	Csik	62	3.253	6.020	872'0	40'4	81.332
Összesen	2.453	46.793	103.298	9.912'0	538'5	940.310	Fogarasz	74	667	2.038	60'0	9'9	7.028
c) Duna-Tisza köze.						Háromszék	104	2.724	5.290	637'0	33'0	60.100	
Bács-Bodrog	121	11.401	3.634	734'0	53'4	72.372	Hunyad	352	1.010	8.737	286'0	60'4	36.100
Csongrád	17	2.746	1.600	257'0	8'3	23.198	Kis-Küküllő	113	778	3.861	140'0	9'6	13.690
Heves	117	3.517	4.251	291'0	29'0	30.252	Kolozs	235	2.519	9.635	1.041'0	65'6	100.562
J.-N.-Szolnok	52	21.442	1.907	1.034'0	46'9	96.230	Maros-Torda	206	1.404	7.263	695'0	62'5	70.876
P.-P.-S.-Kisk.	214	14.917	8.178	1.172'0	59'5	110.356	Nagy-Küküllő	125	2.400	6.915	258'0	19'4	25.558
Összesen	521	54.023	19.570	3.488'0	197'1	332.408	Szeben	80	1.327	3.614	134'1	15'0	14.261
d) Tisza jobb p.						Szoln.-Doboka	319	1.018	11.755	1.099'0	80'5	108.426	
Abauj-Torna	287	864	6.926	242'4	31'7	26.701	Torda-Aranyos	142	1.044	8.543	807'0	64'8	80.750
Bereg	239	311	2.998	107'8	10'6	11.182	Udvarhely	135	1.702	5.288	528'0	29'8	50.310
Borsod	187	1.756	3.921	156'5	23'1	17.773	Összesen	2.242	23.515	91.209	7.488'5	566'0	742.230
Gömör és K.-H.	291	1.160	3.395	261'7	59'1	33.803	Magyarország	12.265	211.427	375.930	31.466	2.020	3.047.203
Sáros	400	314	4.577	167'5	26'4	19.349							
Szepes	227	2.261	5.163	226'5	32'1	25.440							

Közjogi alkatrész ; év	A községek és puszták száma, a melyekben selyemtenyésztés létezett	A termelő családok száma	A termelő részére kiosztott pete		A termelt gubó mennyisége kilogrammokban	Termelt átlag egy uncia (25 gramm) pete után gubó kilogrammokban	A selyemtermelők keresete termelt gubók után			A selyemgyárakban és gubóraktárakban alkalmazottak keresete	Összes kereset, mely a selyemtermelés és a selyempárral foglalkozóknak kifizetett
			mennyisége				összesen	átlag egy			
			kg	db				köz-ségre vagy pusztára	esaládra		
k o r o n á k b a n											
Magyarország	1897	2.015	85.862	1.282	1,079.131	21	1,703.218	846	20	1,170.900	2,874.118
	1898	1.852	70.131	1.002	1,049.935	26	1,629.360	880	23	1,047.456	2,676.816
	1899	1.709	66.318	1.040	1,044.694	25	1,752.368	1.025	26	—	—
	1900	1.811	71.799	1.130	1,129.415	25	2,111.774	1.166	29	—	—
	1901	1.955	79.160	1.209	1,246.865	25	2,329.450	1.190	29	—	—
	1902	2.042	78.390	1.177	1,142.543	24	2,059.059	1.008	26	—	—
	1903	2.242	90.728	1.291	1,459.428	29	2,656.400	1.185	29	1,567.871	4,224.271
1904	2.234	94.480	1.356	1,394.174	25	2,438.705	1.091	25	1,529.417	3,968.122	
1905	2.389	92.609	1.333	1,682.084	30	2,952.168	1.235	31	1,594.413	4,546.581	
Horvát-Szlavonországok	1897	682	21.592	326	251.753	19	384.604	564	18	48.912	433.516
	1898	609	16.336	233	222.396	24	330.516	543	20	84.604	415.120
	1899	565	13.610	213	200.034	25	330.423	585	24	—	—
	1900	619	16.026	253	224.705	22	405.493	655	25	—	—
	1901	575	16.728	260	229.799	22	420.224	731	25	—	—
	1902	625	16.215	232	199.581	21	359.568	575	22	—	—
	1903	623	16.909	239	247.291	26	447.903	719	26	124.014	571.917
1904	589	18.232	261	239.278	22	421.240	715	23	124.000	545.240	
1905	584	17.181	255	277.129	27	495.694	848	28	125.650	621.344	
Magyarbirodalom	1897	2.697	107.454	1.608	1,330.884	21	2,087.822	774	20	1,219.812	3,307.634
	1898	2.461	86.467	1.235	1,272.331	26	1,959.876	796	23	1,132.060	3,091.936
	1899	2.274	79.928	1.253	1,244.728	25	2,082.791	916	26	1,056.281	3,139.072
	1900	2.430	87.825	1.383	1,354.120	24	2,517.267	1.036	28	1,278.612	3,795.879
	1901	2.530	95.888	1.469	1,476.664	25	2,749.674	1.086	28	1,448.805	4,198.479
	1902	2.667	94.605	1.409	1,342.124	23	2,418.627	907	26	1,538.283	3,956.910
	1903	2.865	107.637	1.530	1,706.719	28	3,104.303	1.083	29	1,691.885	4,796.188
1904	2.823	112.712	1.617	1,633.452	25	2,859.945	1.013	25	1,653.417	4,513.362	
1905	2.973	109.790	1.588	1,959.213	30	3,447.862	1.159	31	1,720.063	5,167.925	

52. A selyemtenyésztés és szederfatenyésztés állapota 1905-ben a jelentékenyebb selyemtermelő vármegyék feltüntetésével.

Közjogi alkatrész ; vármegye	Selyemtenyésztés				Szederfatenyésztés				
	A községek és puszták száma, a melyekben selyemtenyésztés létezett	A termelő családok száma	Termeltetett összesen selyemgubó kilogrammokban	A termelők keresete termelt gubók után koronákban	szederfa-magot (Hiert)	A selyemtenyésztési felügye-lőség kiosztott		Községek saját falközükből végleges helyre kültettek szeder-fát	Végleges helyre kültetett az egész megyében szederfa összesen
						2-3 éves szederfa-csemetét	kiültetésre alkalmas szederfát		
d a r a b o t									
Magyarország.									
Arad vármegye	100	2.957	52.148	90.539	3'0	293.700	3.917	2.224	6.141
Bács-Bodrog vármegye	128	30.647	593.472	1,042.139	1.061'0	947.613	6.356	36.990	43.346
Baranya vármegye	168	2.057	43.166	76.067	1'5	260.359	1.588	10.423	12.011
Csanád »	26	1.339	23.277	39.316	2'0	84.600	2.906	4.184	7.090
Fejér »	66	967	14.715	26.182	—	131.200	5.102	5.555	10.657
Győr »	24	318	4.107	7.406	—	20.750	370	1.276	1.646
Krassó-Szörény vármegye	237	7.063	131.431	231.002	201'5	468.365	8.816	12.636	21.452
Pest-Pilis-Solt-Kiskun várm.	98	1.265	18.438	30.166	56'0	638.750	2.480	13.643	16.123
Somogy vármegye	148	1.339	25.146	43.217	14'0	272.235	5.390	6.833	12.223
Sopron »	75	872	14.693	27.091	0'5	128.130	594	3.882	4.476
Temes »	223	13.976	264.922	472.905	210'0	721.336	17.384	18.983	36.367
Tolna »	130	3.918	78.594	135.199	—	198.320	1.082	9.698	10.780
Torontál »	209	21.010	359.988	627.418	155'0	833.115	4.120	34.209	38.329
Zala »	96	486	5.305	9.390	3'5	294.245	1.642	1.109	2.751
Más vármegyék	661	4.395	52.682	94.131	166'5	2.664.182	42.158	60.437	102.595
Összesen	2.359	92.609	1,682.084	2,952.168	1.874'5	7,956.900	103.905	222.082	325.987
Horvát-Szlavonországok.									
Belovár-Kőrös vármegye	43	449	5.203	9.254	2'5	—	45	—	45
Pozsega vármegye	150	2.271	37.857	70.649	17	—	240	—	240
Szerém »	192	11.679	190.221	334.866	19'5	—	12.940	—	12.940
Verőce »	127	2.084	36.234	67.123	27'5	—	715	—	715
Zágráb »	38	356	4.534	8.177	5	—	618	—	618
Más vármegyék	34	342	3.080	5.625	14'5	—	—	—	—
Összesen	584	17.181	277.129	495.694	86'0	—	14.558	—	14.558
Magyarbirodalom összesen	2.973	109.790	1,959.213	3,447.862	1.960'5	7,956.900	118.463	222.082	340.545

53. Erdőori szakiskolák 1905-ben Magyarországon.

Szakiskola	Tisztai és altisztai személyzet				A szakiskola kezelése alatt áll			Az 1904/1905-iki tanévben volt a	A teljes kiképzést nyert	Az 1905. év október havában			Összesen	Az 1905. évben szállított faesemete mennyisége
	igazgató	tanárság	erdőgyakornok	főerdőr és erdőőr	erdő	csemete-kert	növénytani kert			az állam költségére felvett	magánok	saját		
h e k t á r					tanulók száma			ezer drb.						
Vadászerdő ¹⁾	1	1	1	3	1.269'4	26'0	23'5	37	20	15	2	3	20	2.520
Királyhalma ¹⁾	1	1	—	1	655'5	21'3	12'9	24	10	10	—	—	10	468
Liptóújvár ²⁾	1	1	—	1	177'8	7'7	19'5	44	24	28	—	3	31	5.124
Görgényzentimre ²⁾ ...	1	1	—	1	807'0	11'5	7'5	50	26	24	2	1	27	516
Összesen	4	4	1	6	2.909'7	66'5	63'4	155	80	77	4	7	88	8.628

¹⁾ A szakiskolával meteorológiai és a talaj nedvességét megfigyelő, továbbá erdészeti kísérleti állomás kapcsolatos. —

²⁾ A szakiskolával meteorológiai megfigyelő és erdészeti kísérleti állomás kapcsolatos.

54. Az erdőri szakvizsgák eredménye Magyarországon 1899-től 1905-ig.

A vizsga eredménye	1899-ben	1900-ban	1901-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben	1899-ben	1900-ban	1901-ben	1902-ben	1903-ban	1904-ben	1905-ben
	abszolút számokban							százalékokban						
Vizsgázott összesen	380	385	315	305	313	308	282	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0	100'0
A vizsgát letette:														
Kitünő eredménnyel	38	37	37	28	30	34	30	10'0	9'6	11'8	9'2	9'6	11'1	10'7
Jó >	92	100	88	89	77	79	75	24'2	26'0	27'9	29'2	24'7	25'6	26'6
Kielégítő >	184	195	145	123	139	147	129	48'4	50'6	46'0	40'3	44'3	47'7	45'7
Megbukott	66	53	45	65	67	48	48	17'4	13'8	14'3	21'3	21'4	15'6	17'0

55. Az állam által kopár területek befásítására, vágásterületek felújítására s egyéb erdőítési czélokra adományozandó csemetek termelésének céljaira fentartott csemetekertek 1891-től 1905-ig.¹⁾

É v	M. kir. erdőszakiskolák által kezelt csemetekertek			Állami erdőhivatal által kezelt csemetekertek			Összes csemetekertek		
	száma	kiterjedése hektár	fenntartási költsége korona	száma	kiterjedése hektár	fenntartási költsége korona	száma	kiterjedése hektár	fenntartási költsége korona
1891	3	32	11.471	36	47	33.805	39	79	45.276
1892	3	34	17.501	37	52	39.747	40	86	57.248
1893	3	35	16.776	36	53	53.804	39	88	70.080
1894	4	47	20.700	32	51	30.114	36	98	50.814
1895	4	53	22.962	34	51	33.810	38	104	56.772
Átlag 1891—1895	3	40	17.882	35	51	38.156	38	91	56.038
1896	4	53	26.351	37	59	39.841	41	112	66.192
1897	4	57	42.704	42	97	46.434	46	154	89.138
1898	4	57	34.557	65	150	168.288	69	207	202.845
1899	4	57	36.629	66	166	157.742	70	223	194.371
1900	4	58	41.462	84	171	171.343	88	229	212.805
Átlag 1896—1900	4	56	36.341	59	129	116.729	63	185	153.070
1901	4	60	47.463	127	240	221.246	131	300	268.709
1902	4	50	63.740	132	258	314.809	136	308	378.549
1903	4	50	42.740	145	282	300.499	149	332	343.239
1904	4	50	37.926	148	312	251.152	152	362	289.078
1905	4	50	50.537	149	326	267.886	153	376	318.423
Átlag 1901—1905	4	52	51.609	140	284	265.429	144	336	317.038

¹⁾ Erre a célra szolgálnak részben a kincstári erdőhatóságok által kezelt csemetekertek is, mely csemetekertek számát és kiterjedését lásd a 137. lapon.

Jegyzetek a 124. laphoz. ¹⁾ Két, Szolnok-Doboka vármegyében fekvő erdőbirtok a besztercei m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe tartozik. — ²⁾ A kezelésért az erdőbirtokosok a besztercei m. kir. erdőigazgatóság, illetőleg a naszódvidéki községek javára 3.573 koronát fizetnek. — ³⁾ Erzsébetváros Nagy-Küküllő vármegyében fekvő erdeje a dicsőszentmártoni m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe tartozik. — ⁴⁾ Légrád község Somogy vármegyében fekvő erdeje a zalaegerszegi m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe tartozik. — ⁵⁾ A besztercei m. kir. erdőigazgatóság kezelése alá tartozó erdőbirtokok közül Kissajó község 462 k. holdnyi erdőrezerve Kolozs vármegyében fekszik. — ⁶⁾ A besztercei m. kir. erdőigazgatóság összes költségeit megtérítik a birtokosok az államnak.

56. Az állami erdőhivatalok által kezelt csemetekertek 1905-ben.

Folyó szám	M. kir. állami erdő- hivatal	A		Az év folyamán kiutalványoztatott									Készlet az év végén	
		csemete- kertek		az állam által kezelt erdőbirtokok vágásainak felújítására			az állam által kezelt kopár területek befásítására			nem az állam által kezelt kopár s egyéb területek befásítá- sára				együtt
		száma	kiterjedése hektárakban	tölgy	egyéb lombfa	fenyő	ákác	egyéb lombfa	fenyő	ákác	egyéb lombfa	fenyő		
				c s e m e t e e z e r d a r a b										
1	Budapest	1	13'2	208	176	—	50	209	—	336	102	—	1.081	1.168
2	Nyitra	5	9'9	530	280	690	102	224	650	—	—	—	2.476	2.885
3	Trencsén	4	3'0	48	28	1.575	27	—	—	—	—	—	1.678	1.282
4	Alsókubin	3	2'6	—	—	1.009	—	—	160	—	—	—	1.169	2.774
5	Liptószentmiklós	2	2'8	—	—	—	—	—	150	—	—	—	150	—
6	Besztercebánya	3	5'1	5	54	37	67	—	40	—	—	—	203	1.394
7	Balassagyarmat	8	32'0	501	1.857	189	3.613	48	338	10	—	—	6.556	5.418
8	Rimaszombat	3	8'0	809	68	—	25	—	—	—	—	—	902	2.227
9	Lőcse	2	2'0	—	—	1.215	—	—	33	—	—	—	1.248	4.625
10	Eperjes	6	8'5	267	61	595	193	—	46	—	—	—	1.162	2.250
11	Sátoraljaújhely	6	13'1	451	182	201	395	—	5	—	13	—	1.247	3.171
12	Ungvár	3	2'0	302	1	157	297	15	173	—	—	—	945	614
13	Beregszász	4	6'7	675	45	54	330	9	—	128	—	—	1.241	612
14	Máramarossziget	7	5'8	194	185	179	211	6	104	—	—	—	879	2.524
15	Nagykároly	2	8'6	172	—	—	22	8	—	53	70	—	325	730
16	Nagy-Várad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Zilah	2	2'0	307	—	—	—	30	—	—	—	—	337	677
18	Dés	2	2'0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	743
19	Beszterce	1	1'6	10	63	—	122	20	391	—	—	—	606	650
20	Kolozsvár	3	3'5	50	12	140	78	—	340	—	—	—	620	1.140
21	Torda	9	12'6	70	—	35	852	177	348	—	—	—	1.482	2.255
22	Maros-Vásárhely	6	7'0	517	277	30	527	—	89	—	—	—	1.440	2.819
23	Csíkzereda	3	5'8	7	—	406	192	22	180	120	—	—	927	8.927
24	Székelyudvarhely	6	4'4	150	18	2.278	21	142	493	—	—	—	3.102	6.829
25	Sepsiszentgyörgy	3	3'3	198	36	784	362	110	163	403	—	—	2.056	4.058
26	Brassó	2	2'1	17	103	137	20	18	26	—	2	—	323	862
27	Fogarás	4	3'4	453	154	937	227	—	511	—	—	—	2.282	4.744
28	Segesvár	5	12'8	883	101	80	630	474	88	501	—	—	2.757	4.577
29	Nagyszében	2	1'6	34	85	305	—	—	185	—	—	—	609	934
30	Dicsőszentmárton	1	4'2	28	74	—	103	35	—	—	—	—	240	362
31	Nagyenyed	1	9'0	210	166	—	3.301	120	—	900	—	—	4.697	1.781
32	Déva	6	14'1	1.012	117	286	1.073	317	1.188	—	—	—	3.993	5.560
33	Arad	1	2'0	584	162	68	226	46	10	—	10	—	1.106	206
34	Temesvár	6	8'4	85	35	—	1.723	29	—	—	—	—	1.872	759
35	Szeged	8	41'7	336	387	15	95	—	—	481	—	—	1.314	3.107
36	Ujvidék	3	4'1	—	203	—	—	—	—	—	—	—	203	358
37	Pécs	1	3'5	224	371	65	542	—	5	—	—	—	1.207	1.096
38	Kaposvár	4	14'3	912	269	2.184	373	—	1.042	368	—	227	5.375	3.754
39	Zalaegerszeg	5	13'1	647	320	97	1.067	312	15	236	84	—	2.778	325
40	Szombathely	1	3'6	420	209	668	—	—	25	386	—	—	1.708	1.428
41	Sopron	1	2'4	26	209	5	—	—	—	—	—	—	240	251
42	Komárom	1	8'1	187	239	2	287	22	1	83	—	—	821	461
43	Veszprém	3	5'7	71	155	198	—	15	154	—	6	—	599	2.299
44	Fiume	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen		147	319'6	11.600	6.702	14.621	17.153	2.408	6.953	4.005	287	227	63.956 ¹⁾	92.636

1) Ebből 9,067.000 tölgyfa, 25,184.000 ákác, 4,640.000 egyéb lombfa és 53,745.000 fenyő.

57. A kopár területek beerdősítésére ingyen kiosztott csemetemennyiség és az azzal eszközölt erdősítések Magyarországon 1905-ben, törvényhatóságonként.

Országrés, törvényhatóság	A kopár területek beerdősítéséhez ingyen kiosztott			Ingyen csemetében			Állami pénzeszközökben v. jutalomban			Sikeres erdősítéssel kiosztott áll. pénzeszközök vagy jutalom		
	csemete mennyisége	csemetével beültetett terület	csemetével eszközölt erdősítések sikerei	részesített birtokok száma	koronákban	Sikeres erdősítéssel kiosztott áll. pénzeszközök vagy jutalom	részesített birtokok száma	koronákban	Sikeres erdősítéssel kiosztott áll. pénzeszközök vagy jutalom	részesített birtokok száma	koronákban	Sikeres erdősítéssel kiosztott áll. pénzeszközök vagy jutalom
a) Duna bal partja.												
Árva vármegye ...	256	37	55	2	1	47						
Bars » ...	396	37	60	21	20	1.240						
Esztergom » ...	19	7	55	2	—	—						
Hont » ...	425	62	80	61	40	1.395						
Selmecz- és Bélabánya tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Liptó vármegye ...	575	74	66	17	7	1.734						
Nógrád » ...	1.697	159	65	69	57	3.629						
Nyitra » ...	1.256	143	50	41	32	6.157						
Pozsony » ...	556	32	60	22	13	2.838						
Pozsony tvj. ...	2	1	10	1	—	—						
Trencsén vármegye	1.436	241	65	88	38	3.704						
Turóc » ...	967	139	60	20	2	456						
Zólyom » ...	96	18	50	4	3	156						
Összesen ...	7.681	950	62	348	213	21.356						
b) Duna jobb partja.												
Baranya vármegye	351	43	80	41	10	540						
Pécs tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Féjér vármegye ...	263	22	50	8	5	860						
Székesfehérvár tvj.	—	—	—	—	—	—						
Győr vármegye ...	100	2	80	—	2	240						
Győr tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Komárom vármegye	22	2	65	5	4	504						
Komárom tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Moson vármegye ...	12	1	70	15	1	10						
Somogy » ...	1.261	96	40	47	29	3.150						
Sopron » ...	20	2	50	1	3	170						
Sopron tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Tolna vármegye ...	264	32	80	14	3	270						
Vas » ...	135	16	60	10	—	—						
Veszprém » ...	276	7	50	2	1	300						
Zala » ...	822	41	65	39	6	660						
Összesen ...	3.526	264	58	182	64	6.704						
c) Duna-Tisza köze.												
Bács-Bodrog vm. ...	151	15	83	10	—	—						
Baja tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Szabadka tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Ujvidék tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Zombor tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Csongrád vármegye	99	12	87	12	—	—						
Hódmező-Vásárhely tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Szeged tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Heves vármegye ...	2.044	314	75	116	53	4.525						
Jász-Nagyk.-Szolnok vármegye ...	27	2	70	3	—	—						
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye ...	520	44	60	32	7	1.560						
Budapest székesfőváros ...	—	—	—	—	—	—						
Keckemét tvj. ...	5	1	90	1	—	—						
Összesen ...	2.846	338	76	174	60	6.085						
d) Tisza jobb partja.												
Abauj-Torna vm. ...	544	56	60	64	25	1.291						
Kassa tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Bereg vármegye ...	101	6	81	2	2	130						
Borsod » ...	305	48	65	38	—	—						
Gömör és K.-H. vm.	90	16	76	20	2	665						
Sáros vármegye ...	585	56	60	25	29	992						
Szepes » ...	212	39	70	31	16	355						
Ung » ...	624	59	42	36	19	1.765						
Zemplén » ...	984	100	55	73	59	3.941						
Összesen ...	3.445	380	59	289	152	9.139						
e) Tisza bal partja.												
Békés vármegye ...	4	1	50	1	—	—						
Bihar » ...	67	7	40	4	—	754						
Nagyvárad tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Hajdu vármegye ...	—	—	—	—	—	—						
Debreczen tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Máramaros várm.	—	—	—	—	—	—						
Szabolcs » ...	77	2	10	4	5	1.168						
Szatmár » ...	50	—	—	—	—	—						
Sz.-Németi tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Szilágys vármegye ...	91	9	40	4	35	720						
Ugocsa » ...	—	—	—	—	11	864						
Összesen ...	289	19	42	13	51	3.506						
f) Tisza-Maros szöge.												
Arad vármegye ...	831	124	20	76	20	1.334						
Arad tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Csanád vármegye ...	1	—	—	—	—	—						
Krassó-Szörény vm.	1.532	162	60	64	62	7.168						
Temes vármegye ...	344	36	34	20	12	1.550						
Temesvár tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Versecz tvj. ...	15	2	40	2	—	—						
Torontál vármegye	184	20	91	14	—	—						
Pancsova tvj. ...	—	—	—	—	—	—						
Összesen ...	2.907	344	44	176	94	10.052						
g) Királyhágóntúl.												
Alsó-Fehér vmegye	3.735	345	60	59	44	15.590						
Besz.-Naszód vm.	40	—	70	1	1	500						
Brassó » ...	134	25	59	14	95	2.690						
Csik » ...	462	49	70	13	3	586						
Fogarasz » ...	393	58	40	35	3	60						
Háromszék » ...	1.168	174	63	123	94	1.861						
Hunyad » ...	83	11	25	10	50	9.847						
Kis-Küküllő » ...	318	40	50	33	5	2.680						
Kolozs » ...	694	71	48	26	14	3.949						
Kolozsvár tvj. ...	6	1	90	1	—	—						
Maros-Torda várm.	958	71	80	62	38	2.568						
M.-Vásárhely tvj.	—	—	—	—	—	—						
Nagy-Küküllő vm.	2.696	283	54	160	28	2.339						
Szeben » ...	260	62	50	24	11	1.880						
Sz.-Doboka » ...	158	12	55	15	8	1.208						
T.-Aranyos » ...	1.814	199	60	45	24	4.872						
Udvarhely » ...	659	89	55	28	4	408						
Összesen ...	13.578	1.490	58	649	422	51.038						
h) Fiume v. és ker.												
Magyarország össz.	34.333	3.840	60	1.889	1.056	107.880						

58. Az erdészeti üzemtervek, illetőleg az erdőtörvény alapján előirt és bejelentett erdősítések Magyarországon 1905-ben, törvényhatóságonként.

Országrészt, törvényhatóság	Az év folyamán				Elő nem irt erdősítés	Országrészt, törvényhatóság	Az év folyamán				Elő nem irt erdősítés
	erdősítendő volt		erdősítettett				erdősítendő volt		erdősítettett		
	a 17. §- alá tar- tozó	a magán	a 17. §- alá tar- tozó	a magán			a 17. §- alá tar- tozó	a magán	a 17. §- alá tar- tozó	a magán	
	területből						területből				
h e k t á r					h e k t á r						
a) Duna bal partja.						d) Tisza jobb partja.					
Árva vármegye ...	888	76	766	27	—	Abauj-Torna vm. ...	728	336	430	62	—
Bars » ...	1.234	364	1.082	255	190	Kassa tjv. ...	131	—	22	—	—
Esztergom » ...	286	—	234	—	—	Bereg vármegye ...	1.710	—	631	—	—
Hont » ...	1.390	863	887	806	8	Borsod » ...	945	81	754	42	3
Selmecz- és Béla- bánya tjv. ...	—	—	—	—	—	Gömör és K.-Hont	3.147	197	1.842	130	157
Liptó vármegye ...	1.824	127	1.550	59	300	Sáros vármegye ...	892	956	306	141	—
Nógrád » ...	558	2.302	366	2.302	21	Szepes » ...	1.127	2.357	911	218	—
Nyitra » ...	1.153	195	880	167	—	Ung » ...	1.279	—	862	—	—
Pozsony » ...	555	447	984	429	491	Zemplén » ...	1.701	8	832	5	—
Pozsony tjv. ...	13	—	13	—	—	Összesen ...	11.660	3.935	6.590	598	160
Trencsén várm. ...	1.153	74	595	29	—	e) Tisza bal partja.					
Turócz » ...	608	277	524	153	—	Békés vármegye ...	89	34	57	35	—
Zólyom » ...	3.004	432	2.139	374	95	Bihar » ...	4.788	760	3.827	760	178
Összesen ...	12.666	5.157	10.020	4.601	1.105	Nagy-Várad tjv. ...	2	—	2	—	—
b) Duna jobb partja.						Hajdu vármegye ...	210	—	194	—	—
Baranya vmegye ...	1.024	245	729	170	70	Debreczen tjv. ...	502	—	76	—	—
Pécs tjv. ...	9	—	4	—	—	Máramaros vm. ...	—	—	—	—	—
Fejér vármegye ...	109	—	91	—	59	Szabolcs » ...	82	88	82	88	—
Székesfehérvár tjv. ...	—	—	—	—	—	Szatmár » ...	1.351	120	1.034	76	—
Győr vármegye ...	70	264	66	230	7	Sz.-Németi tjv. ...	28	—	21	—	—
Győr tjv. ...	2	—	2	—	—	Szilágy vmegye ...	538	184	482	184	—
Komárom várm. ...	575	340	494	291	39	Ugocea » ...	—	—	—	—	—
Komárom tjv. ...	—	—	—	—	—	Összesen ...	7.590	1.186	5.775	1.143	178
Moson vármegye ...	190	117	187	104	45	f) Tisza-Mar. szöge.					
Somogy » ...	1.088	403	626	259	36	Arad vármegye ...	319	1.465	71	83	—
Sopron » ...	1.007	—	864	—	—	Arad tjv. ...	—	—	—	—	—
Sopron tjv. ...	106	—	106	—	—	Csanád vmegye ...	28	—	10	—	—
Tolna vármegye ...	405	173	287	86	11	Krassó-Szörény vm.	2.757	250	2.508	158	204
Vas » ...	749	—	658	—	3	Temes vármegye ...	1.259	311	867	103	48
Veszprém » ...	899	498	693	399	343	Temesvár tjv. ...	—	—	—	—	—
Zala » ...	1.503	19	1.079	5	86	Versecz tjv. ...	10	—	10	—	3
Összesen ...	7.736	2.059	5.886	1.544	699	Torontál vmegye ...	193	—	143	—	—
c) Duna-Tisza köze.						Pancsova tjv. ...	—	—	—	—	—
Bács-Bodrog vm. ...	158	12	53	12	—	Összesen ...	4.566	2.026	3.609	344	255
Baja tjv. ...	1	—	1	—	—	g) Királyhágóntúl.					
Szabadka tjv. ...	173	—	167	—	—	Alsó-Fehér vm. ...	591	—	371	—	113
Ujvidék tjv. ...	6	—	6	—	—	B.-Naszód » ...	2.480	—	2.027	—	—
Zombor tjv. ...	—	—	—	—	—	Brassó » ...	913	—	743	—	62
Csongrád várm. ...	11	—	11	—	—	Csik » ...	5.867	—	1.861	—	12
Hódmező-Vásár- hely tjv. ...	—	—	—	—	—	Fogarás » ...	1.503	—	1.042	—	106
Szeged tjv. ...	129	—	121	—	—	Háromszék » ...	958	2	806	2	—
Heves vármegye ...	1.343	150	966	115	—	Hunyad » ...	2.702	1.151	1.357	81	28
Jász-Nagykun-Szol- nok vármegye ...	4	—	4	—	—	Kis-Küküllő vm. ...	57	—	16	—	—
Pest-Pilis-Solt-Kis- kun vármegye ...	728	—	660	—	22	Kolozs » ...	1.997	161	1.192	161	71
Budapest sz.-főv.	26	—	26	—	—	Kolozsvár tjv. ...	32	—	19	—	1
Kecskemét tjv. ...	108	—	86	—	11	Maros-Torda vm. ...	1.710	197	715	123	13
Összesen ...	2.687	162	2.101	127	33	M.-Vásárhely tjv.	28	—	28	—	—
						Nagy-Küküllő vm.	2.001	—	1.332	—	70
						Szeben » ...	1.465	—	774	—	11
						Sz.-Doboka » ...	1.568	54	845	54	12
						T.-Aranyos » ...	1.410	—	743	—	117
						Udvarhely » ...	884	—	635	—	35
						Összesen ...	26.166	1.565	14.606	421	651
						h) Fiume v. és ker.	11	—	4	—	1
						Magyarorsz. öszs. ...	73.082	16.090	48.491	8.778	3.082

59. Az állam által kezelt erdők és kopár területek száma és kiterjedése, valamint birtokosaik által az állami kezelésért fizetendő évi átalányok 1905-ben Magyarországon.

M. kir. állami erdőhivatal	Törvényhatóság	Az erdőbirtokok			M. kir. állami erdőhivatal	Törvényhatóság	Az erdőbirtokok			
		száma	kiterjedése hektárookban	Az állami kezelésért megállapított évi átalány koronákban			száma	kiterjedése hektárookban	Az állami kezelésért megállapított évi átalány koronákban	
A) Az 1898 : XIX. t.-cz. alapján kezelt erdők és kopár területek.					Csikszereda	Csik vm.	166	198.049	32.062	
					Székelyudvarhely	Udvarhely vm.	407	78.644	18.459	
					Sepsiszentgyörgy	Háromszék vm.	619	115.835	20.664	
					Brassó	Brassó vm.	42	38.987	12.235	
					Fogaras	Fogaras vm.	258	58.697	8.157	
					Segesvár	N.-Küküllő vm.	323	82.735	18.146	
					Nagyszombat	Szeben vm.	130	133.397	30.982	
Budapest	{ Jász-N.-Sz. vm.	21	319	347						
	{ Pest-P.-S.-K. >	100	9.413	4.729						
	{ Kecskemét tjv.	2	41	30						
	{ Összesen	123	9.773	5.106						
	{ Nyitra vm.	428	36.849	12.919						
	{ Pozsony >	141	8.214	5.880	Dicsőszentmárton	{ K.-Küküllő vm.	231	12.455	8.210	
	{ Pozsony tjv.	3	11	8		{ N.-Küküllő > 2)	2	1.110	206	
	{ Összesen	570	45.074	18.807		{ Összesen	233	13.565	8.416	
Nyitra	Trencsén vm.	696	37.686	14.044	Nagyenyed	Alsó-Fehér vm.	406	35.190	8.667	
Trencsén	{ Árva vm.	144	24.392	7.394	Déva	Hunyad vm.	876	142.480	27.901	
	{ Turócz >	147	12.644	5.680	Arad	Arad vm.	211	27.283	12.476	
	{ Összesen	291	37.036	13.074		{ Kr.-Szörény vm.	109	24.571	21.714	
Alsókubin	Liptó vm.	208	46.143	14.381		{ Temes vm.	34	3.703	2.424	
	{ Bars vm.	173	12.970	6.995		{ Versecz tjv.	2	730	1.423	
	{ Zólyom vm.	150	22.059	13.581		{ Összesen	145	29.004	25.561	
	{ Összesen	323	35.029	20.576		{ Csanád vm.	2	260	900	
Besztercebánya	Heves vm.	118	7.641	3.443		{ Csongrád vm.	7	1.358	933	
	Hont >	291	15.505	8.168		{ Szeged tjv.	1	5.862	13.000	
	Nógrád >	280	13.210	7.374		{ Szabadka tjv.	1	3.789	6.000	
	{ Összesen	689	36.356	18.985		{ Összesen	11	11.269	20.833	
Balassagyarmat	Borsod vm.	338	11.694	5.905		{ B.-Bodrog vm.	24	1.999	3.480	
	Gömör és Kis-H.	323	18.001	12.310		{ Torontál vm.	17	1.438	1.739	
	{ Összesen	661	29.695	18.215		{ Baja tjv.	1	7	7	
Rimaszombat	Szepes vm.	539	54.426	21.108		{ Ujvidék tjv.	1	710	6.780	
	{ Abauj-Tornavm.	263	19.327	8.330		{ Pancsova tjv.	1	106	45	
	{ Sáros vm.	661	32.868	12.511		{ Összesen	44	4.260	12.051	
	{ Összesen	924	52.195	20.841		{ Baranya vm.	260	10.775	7.321	
Lőcse	Zemplén vm.	493	24.853	12.827		{ Tolna vm.	40	2.837	3.085	
	Ung vm.	243	11.211	6.099		{ Összesen	300	13.612	10.406	
	Bereg vm.	264	21.006	5.361		{ Somogy vm.	277	14.025	11.195	
	Ugocsa >	123	13.175	4.241		{ Zala vm.	487	23.502	13.347	
	{ Összesen	387	34.181	9.602		{ Somogy vm. 4)	2	347	289	
Beregszász	Máramaros vm.	332	128.288	28.420		{ Összesen	489	23.849	13.636	
	Hajdu vm.	12	4.602	1.999		{ Vas vm.	494	15.172	12.723	
	Szabolcs vm.	16	2.205	3.011		{ Sopron vm.	184	17.653	8.897	
	Szatmár >	179	16.992	5.291		{ Moson vm.	51	1.710	2.994	
	{ Összesen	207	23.799	10.301		{ Összesen	235	19.363	11.891	
Máramarossziget	Békés vm.	5	1.006	1.965		{ Esztergom vm.	47	3.085	1.646	
	Bihar >	305	25.281	9.826		{ Győr vm.	16	456	842	
	{ Összesen	310	26.287	11.791		{ Komárom vm.	34	1.802	2.127	
Nagykároly	Szilágy vm.	420	18.402	7.036		{ Győr tjv.	1	74	70	
	Sz.-Doboka vm.	641	29.346	9.636		{ Összesen	98	5.417	4.685	
Nagy-Várad	B.-Naszód vm.	107	19.382	6.726		{ Fejér vm.	24	1.321	1.348	
	{ Sz.-Dobokavm. 1)	2	211	85		{ Veszprém vm.	117	9.020	4.544	
	{ Összesen	109	20.593	6.811		{ Összesen	141	10.341	5.892	
Zilah	B.-Naszód vm. 2)	2	9.462	3.573		{ Földm. m. kir. min. 1/3. ügyosztály.	1	492	171	
	{ Összesen	119	29.055	10.384		{ Összesen	15.338	1.891.755	630.534	
Dés	Kolozs vm.	404	34.940	9.157		B) Az 1890 : XIX. t.-cz. alapján kezelt erdők és kopár területek.				
	{ Kolozsvár tjv.	2	340	115		M. k. erdőigazgató-ság Beszterczen. 3)	{ B.-Naszód vm.	41	159.337	139.179
	{ Összesen	406	35.280	9.272			{ Kolozs 5) >	1	266	232
Torda	T.-Aranyos vm.	255	34.159	10.307			{ Összesen	42	159.603	139.411
	M.-Torda vm.	593	41.075	12.213			{ Összesen	15.380	2.051.358	769.945
	{ M.-Vásárh. tjv.	2	740	300			{ Együtt	15.380	2.051.358	769.945
	{ Összesen	595	41.815	12.513						

1)–5) Jegyzeteket lásd a 120. lapon.

60. Az erdőterület részletezése a talaj minősége s fanemek szerint az 1905. év végén, törvényhatóságokint.

Közjogi alkatrész ; országgrész, törvényhatóság	Erdőterület		A talaj minősége szerint				Fanemek szerint		
	Összesen	Ebből tervszerű kezelésre kötelezve	Véderdő	Futó- homokon álló erdő	Feltétlen erdőtalanon álló erdő	Nem feltétlen erdő- talanon álló erdő	Tölgy- erdő	Bükk- és más lomb- erdő	Fenyő- erdő
h e k t á r o k b a n									
Magyarország.									
a) Duna bal partja.									
Árva vármegye	65.345	55.196	6.160	—	55.097	4.088	—	4.273	61.072
Bars »	97.664	67.620	2.157	—	91.353	4.154	39.669	42.732	15.263
Esztergom vármegye	19.669	16.927	123	317	18.837	392	16.399	3.219	51
Hont »	78.695	54.972	965	—	77.479	251	57.624	19.125	1.946
Selmecz- és Béla- bánya tvj.	4.509	4.500	51	—	4.458	—	722	1.069	2.718
Liptó vármegye	111.955	86.162	14.732	—	92.741	4.482	—	7.218	104.737
Nógrád »	117.947	30.938	5.801	—	111.221	925	83.793	31.675	2.479
Nyitra »	129.464	55.851	2.021	77	116.943	10.423	46.237	63.534	19.693
Pozsony »	87.286	48.043	1.057	6.246	67.708	12.275	11.839	45.428	30.019
Pozsony tvj.	2.325	2.110	—	—	2.215	110	414	1.848	63
Trencsén vármegye	150.755	44.598	6.333	—	137.202	7.220	13.350	82.939	54.466
Turócz »	54.759	27.579	3.178	—	49.657	1.924	62	18.360	36.337
Zólyom »	148.452	118.838	4.813	—	143.438	201	17.650	47.059	83.743
Összesen	1.068.825	613.334	47.391	6.640	968.349	46.445	287.759	368.479	412.587
b) Duna jobb partja.									
Baranya vármegye ...	79.836	60.790	66	—	55.143	24.627	23.501	55.709	626
Pécs tvj.	2.427	2.408	—	—	2.427	—	1.442	985	—
Fejér vármegye	34.173	11.848	399	1.330	21.771	10.673	23.059	10.958	156
Székesfehérvár tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Győr vármegye	11.809	5.328	20	1.401	5.879	4.509	4.406	7.116	287
Győr tvj.	74	74	—	—	1	73	—	74	—
Komárom vármegye	33.471	20.577	488	1.310	25.591	6.082	22.947	10.015	509
Komárom tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Moson vármegye ...	10.762	5.776	7	—	4.704	6.051	2.728	7.993	41
Somogy »	130.484	57.003	44	3.198	24.316	102.926	71.669	51.925	6.890
Sopron »	58.856	46.622	134	—	38.036	20.686	25.679	18.097	15.080
Sopron tvj.	5.646	5.646	—	—	5.249	397	2.769	1.439	1.438
Tolna vármegye	30.704	18.494	—	124	21.254	9.326	15.768	14.879	57
Vas »	151.768	37.307	17	—	54.477	97.274	36.522	39.452	75.794
Veszprém »	86.584	44.147	1.320	1.695	64.171	19.398	38.552	45.681	2.351
Zala »	143.625	80.800	2.664	830	53.297	86.834	60.600	69.213	13.812
Összesen	780.219	396.820	5.159	9.888	376.316	388.856	329.642	333.536	117.041
c) Duna-Tisza köze.									
Bács-Bodrog várm. ...	29.603	17.085	923	6.817	13.576	8.287	18.590	11.013	—
Baja tvj.	150	7	—	150	—	—	—	150	—
Szabadka tvj.	7.834	7.623	—	7.769	65	—	—	7.834	—
Ujvidék tvj.	662	656	—	—	147	515	483	179	—
Zombor tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csongrád vármegye	2.725	1.155	—	1.389	320	1.016	—	2.725	—
H.-Vásárhely tvj.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeged tvj.	4.305	4.053	313	3.990	—	2	—	4.305	—
Heves vármegye	66.994	35.827	300	—	66.509	185	49.339	17.655	—
Jász-N.-Szolnok vm.	2.733	304	—	946	1.295	492	238	2.495	—
Pest-P.-S.-Kiskun »	130.530	54.654	1.650	68.358	44.704	15.818	27.959	102.277	294
Budapest szék.-főv.	1.738	1.314	227	205	1.306	—	1.181	332	225
Kecskemét tvj. ...	9.180	5.305	—	4.518	4.163	499	561	8.619	—
Összesen	256.454	127.983	3.413	94.142	132.085	26.814	98.351	157.584	519
d) Tisza jobb partja.									
Abauj-Torna várm.	113.610	48.242	1.275	—	85.612	26.723	60.297	48.065	5.248
Kassa tvj.	4.649	4.619	—	—	4.618	31	1.506	1.472	1.671
Bereg vármegye	146.931	128.325	4.428	—	98.368	44.135	38.180	99.186	9.565
Borsod »	96.887	47.092	984	—	94.366	1.537	67.162	29.611	114
Gömör és K.-H. vm.	209.209	127.193	2.188	—	203.069	3.952	71.020	84.248	53.941
Sáros vármegye	127.361	43.144	819	—	122.808	3.734	13.752	93.705	19.904
Szepes »	154.358	103.302	4.440	—	147.533	2.385	1.894	18.130	134.334
Ung »	148.176	113.362	3.043	—	135.774	9.359	18.870	114.921	14.385
Zemplén »	177.795	53.615	269	—	162.658	14.868	42.682	133.218	1.895
Összesen	1.178.976	668.894	17.446	—	1.054.806	106.724	315.363	622.556	241.057

Az erdőterület részletezése a talaj minősége s fanemek szerint az 1905. év végén,
törvényhatóságokint.

Közjogi alkatrész, ország-rész, törvényhatóság	Erdőterület		A talaj minősége szerint				Fanemek szerint		
	Összesen	Ebből tervszerű kezelésre kötelezve	Véderdő	Futó- homokon álló erdő	Feltétlen erdőtalanon álló erdő	Nem feltétlen erdő- talanon álló erdő	Tölgy- erdő	Bükk- és más lomb- erdő	Fenyő- erdő
h e k t á r o k b a n									
e) Tisza bal partja.									
Békés vármegye	5.497	2.367	—	—	—	5.497	3.550	1.947	—
Bihar »	293.160	195.189	11.427	—	247.953	33.780	127.185	151.046	14.929
Nagy-Várad t.j.v.	158	158	—	—	—	158	158	—	—
Hajdu vármegye	7.169	5.499	36	194	2.702	4.237	5.602	1.567	—
Debreczen t.j.v.	10.472	10.368	—	—	—	10.472	8.952	1.520	—
Máramaros várm.	539.183	405.692	44.940	—	466.552	27.691	22.651	323.114	193.418
Szabolcs vármegye	22.579	4.943	—	270	6.193	16.116	17.752	4.668	159
Szatmár »	139.651	71.629	894	—	92.195	46.562	72.721	66.893	37
Szatmár-Németi t.j.v.	3.198	3.189	—	—	—	3.198	2.856	342	—
Szilágy vármegye	106.308	28.836	324	—	62.739	43.245	69.332	36.976	—
Ugocsa »	25.013	13.052	212	—	18.310	6.491	10.447	14.566	—
Összesen	1,152.388	740.922	57.833	464	896.644	197.447	341.206	602.639	208.543
f) Tisza-Mar. szöge.									
Arad vármegye	187.542	90.857	11.816	—	135.495	40.231	96.393	90.943	206
Arad t.j.v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csanád vármegye	1.120	1.016	—	—	244	876	300	820	—
Krassó-Szörény vm.	517.529	447.952	27.226	—	439.743	50.560	120.522	383.716	13.291
Temes vármegye	74.642	44.195	124	7.567	31.629	35.322	59.537	15.080	25
Temesvár t.j.v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Versecz t.j.v.	637	604	21	—	616	—	346	291	—
Torontál várm.	10.000	3.714	—	46	2.922	7.032	5.000	5.000	—
Pancsova t.j.v.	172	170	15	—	2	155	79	93	—
Összesen	791.642	588.508	39.202	7.613	610.651	134.176	282.177	495.943	13.522
g) Királyhágóntúl.									
Alsó-Fehér várm.	90.668	64.731	3.864	—	67.150	19.654	39.752	48.290	2.626
Beszt.-Naszód várm.	189.850	181.912	4.360	—	185.490	—	11.049	68.365	110.436
Brassó »	61.732	61.686	8.460	—	52.530	742	8.318	37.626	15.788
Csik »	226.689	208.770	23.404	—	203.285	—	689	23.695	202.305
Fogarasz »	96.551	89.132	20.694	—	73.603	2.254	5.083	62.850	28.618
Háromszék »	230.622	116.359	7.005	646	221.308	1.663	31.311	148.023	51.288
Hunyad »	363.667	231.269	55.617	—	299.569	8.481	67.280	237.546	58.841
Kis-Küküllő »	28.857	14.896	20	—	14.823	14.014	16.348	12.509	—
Kolozs »	150.636	102.143	4.693	—	145.660	283	51.098	39.134	60.404
Kolozsvár t.j.v.	1.763	1.760	—	—	966	797	1.129	634	—
Maros-Torda várm.	194.357	99.631	8.135	—	184.432	1.790	15.887	77.595	100.875
M.-Vásárhely t.j.v.	770	750	—	—	753	17	714	52	4
Nagy-Küküllő várm.	103.800	89.822	1.865	—	100.886	1.049	43.937	59.231	632
Szeben »	163.230	161.384	19.699	—	122.843	20.688	31.839	73.682	57.709
Sz.-Doboka »	147.303	64.659	2.681	—	144.137	485	46.761	97.844	2.698
T.-Aranys »	96.462	73.193	6.845	—	75.736	13.881	16.807	45.929	33.726
Udvarhely »	114.527	81.252	14.149	—	100.378	—	15.608	79.108	19.811
Összesen	2,261.484	1,643.349	181.491	646	1,993.549	85.798	403.610	1,112.113	745.761
h) Fiume vár. és ker.									
Magyarorsz. össz.	382	148	—	—	382	—	61	292	29
H.-Szlav.-orsz. ¹⁾	7,490.370	4,779.958	351.935	119.393	6,032.782	986.260	2,058.169	3,693.142	1,739.059
Belovár-Kőrös vm.	184.928	170.340	—	—	24.689	160.239	40.975	143.703	250
Lika-Krbava »	266.677	266.677	—	261	207.715	58.701	8.310	208.754	49.613
Modrus-Fiume »	210.352	165.414	17.040	—	192.719	593	733	91.610	118.009
Pozsega »	198.995	125.472	18.713	—	127.631	52.651	57.036	140.325	1.634
Szerém »	132.893	120.007	—	—	20.532	112.361	106.684	26.209	—
Zimony t.j.v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Varasd vármegye	91.247	22.416	12	—	73.952	17.283	15.254	73.433	2.560
Verőcze vármegye	182.505	41.662	92	26	96.530	85.857	60.243	122.262	—
Eszék t.j.v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zágráb vármegye	262.845	230.119	86	—	59.800	202.959	47.199	213.546	2.100
Összesen	1,530.442	1,142.107	35.943	287	803.568	690.644	336.434	1,019.842	174.166
Magyarbired. össz.	9,020.812	5,922.065	387.878	119.680	6,836.350	1,676.904	2,394.603	4,712.984	1,913.225

¹⁾ Horvát-Szlavonországnál 1894. évi adatok; újabb adatok nincsenek.

61. A kincstári erdősítések terjedelme és költsége az 1905. évben.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; erdőhatósági kerület	Az üzemtervek szerint évenként beerdősítendő terület	A régebbi hátralekövetkezőkkel együtt 1904-ben beerdősítendő volt	Tényleg beerdősített az év folyamán				A beerdősített területről elő nem írt terület	Hátralekövetkezők maradt az év végén	Az év folyamán fogantatott erdősítések költségei	Költség hektáronként					
				természetes úton		mesterséges úton					korona	a természetes úton létrejött erdősítéseknél		a mesterséges erdősítésekénél		
				vetés-	ültetés-	vetés-	ültetés-					kor.	fill.	kor.	fill.	
				hektár o k b a n							kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
Magyarország.																
1	Besztercebányai erdőigaz.	1.063	1.526	—	30	1.519	235	212	40.714	—	—	18	36	26	43	
2	Zsarnócai erdőhivatal ...	586	699	170	116	436	23	—	19.111	19	29	15	17	32	28	
3	Máramarosszigeti erdőig.	1.848	1.409	—	—	1.538	184	55	52.236	—	—	—	—	33	97	
4	Bustyaháza erdőhivatal ...	932	1.121	124	—	482	—	515	13.407	—	—	—	—	27	79	
5	Kolozsvári erdőigazg. ...	1.979	2.091	15	—	1.152	49	973	36.785	—	—	—	—	31	93	
6	Szászsebesi erdőhivatal ...	1.459	2.626	44	41	974	—	1.567	28.402	—	—	9	83	28	75	
7	Lugosi erdőigazgatóság ...	343	423	9	57	242	17	132	9.853	—	—	22	85	35	38	
8	Orsovai erdőhivatal ...	1.672	3.395	499	—	923	21	1.989	9.075	—	—	—	—	15	03	
9	Liptóújvári főerdőhivatal	700	780	—	21	900	290	149	19.360	—	—	51	39	20	29	
10	Ungvári >	297	622	—	—	626	4	—	30.485	—	—	—	—	48	70	
11	Nagybányai >	546	958	—	2	325	—	631	5.128	—	—	14	40	15	68	
12	Lippai >	648	1.174	117	3	406	—	648	5.141	—	—	6	08	12	62	
13	Sóvári erdőhivatal ...	605	700	109	44	485	83	145	16.932	8	69	11	67	31	90	
14	Apatini >	168	223	—	—	69	—	154	2.320	—	—	—	—	33	63	
15	Gödöllői >	202	232	8	—	288	103	39	42.181	—	—	—	—	146	46	
	Összesen ...	13.048	17.979	1.095	314	10.370	1.009	7.209	331.130	3	86	18	12	30	98	
Horvát-Szlavonországok.																
1	Zágrábi erdőigazgatóság	991	1.964	1.322	11	49	10	592	1.535	—	—	25	56	25	59	
2	Vinkovcei főerdőhivatal	993	1.125	808	161	166	10	—	4.211	—	—	10	72	14	90	
3	Otocsácsi erdőhivatal ...	1.834	3.134	1.193	19	89	—	1.833	3.925	—	—	9	58	42	06	
	Összesen ...	3.818	6.223	3.323	191	304	20	2.425	9.671	—	—	11	52	24	58	
	Magyarbirodalom ...	16.866	24.202	4.418	505	10.674	1.029	9.634	340.801	—	—	96	15	63	30	79

¹⁾ Az orsovai m. kir. erdőhivatal kerületében 209 hektárt a kaláni bányatársulat ingyen erdősített be a vele kötött szerződés értelmében.

62. A kincstári erdőhatóságok által kezelt csemetekertek kiterjedése és a termelt csemetemennyiség az 1905. évben.

Folyó szám	Közjogi alkatrész ; erdőhatósági kerület	A csemetekertek kiterjedése hektár	Az év folyamán kiadatott								Készlet az év végén			
			az erdőkinestár által fogantatott erdősítésekhez				kopár területek befásítására magánosoknak				fenyő-	tölgy-	egyéb lombfa-	összesen
			fenyő-	tölgy-	egyéb lombfa-	összesen	fenyő-	tölgy-	egyéb lombfa-	összesen				
			csemete ezer darab											
Magyarország.														
1	Besztercebányai erdőig.	19'1	6.332	213	199	6.744	472	—	18	490	11.406	79	358	11.843
2	Zsarnócai erdőhivatal	13'8	1.444	509	122	2.075	553	—	568	1.121	2.514	517	1.182	4.213
3	Máramarosszigeti erdőig.	29'3	5.953	367	47	6.367	103	45	—	148	27.990	2.016	174	30.180
4	Bustyaháza erdőhivatal ...	12'3	1.772	387	130	2.289	77	—	9	86	9.518	1.885	153	11.556
5	Kolozsvári erdőigazg. ...	26'0	3.542	595	114	4.251	346	—	8	354	22.740	1.348	172	24.260
6	Szászsebesi erdőhivatal	12'6	2.387	98	37	2.522	16	—	39	55	10.964	517	273	11.754
7	Lugosi erdőigazgatóság	59'3	5	721	304	1.030	—	287	2.781	3.068	370	6.778	8.745	15.893
8	Orsovai erdőhivatal ...	8'5	1.194	1.047	78	2.319	—	—	—	—	5.701	1.190	330	7.221
9	Liptóújvári főerdőhivat.	9'0	4.156	—	—	4.156	729	—	—	729	20.567	—	—	20.567
10	Ungvári >	9'2	1.758	1.168	2	2.928	107	—	—	107	5.760	524	81	6.365
11	Nagybányai >	5'0	510	137	30	677	588	4	217	809	923	15	51	989
12	Lippai >	21'3	—	2.698	76	2.774	—	80	—	80	—	3.071	651	3.722
13	Sóvári erdőhivatal ...	13'8	1.253	666	163	2.082	188	183	72	443	4.471	1.281	272	6.024
14	Apatini >	61'0	—	30	300	330	—	—	5.195	5.195	—	163	9.224	9.387
15	Gödöllői >	36'4	665	737	340	1.742	167	241	97	505	2.309	456	1.201	3.966
	Összesen ...	336'6	30.971	9.373	1.942	42.286	3.346	840	9.004	13.190	125.233	19.840	22.867	167.940
Horvát-Szlavonországok.														
1	Zágrábi erdőigazgatóság	0'8	185	25	41	251	—	—	—	—	178	132	—	310
2	Vinkovcei főerdőhivat.	0'5	150	—	—	150	—	—	—	—	30	—	1	31
3	Otocsácsi erdőhivatal ...	1'0	868	—	—	868	—	—	—	—	1.628	—	—	1.628
	Összesen ...	2'3	1.203	25	41	1.269	—	—	—	—	1.836	132	1	1.969
	Magyarbirodalom ...	338'9	32.174	9.398	1.983	43.555	3.346	840	9.004	13.190	127.069	19.972	22.868	169.909

63. A kincstári erdőbirtokok területe művelési ágak szerint és az erdőbirtok értéke 1905-ben.

Folyó szám	Közzjogi alkatrész ; erdőhatósági kerület	Bel- telek	Szán- tőföld	Rét	Legelő	Havasi legelő	Termé- ketlen terület	A nem erdő- terület összege	Erdő	Az erdőható- sági ke- zelés alatt álló összes terület	Az erdőbir- tokok összes értéke
Magyarország.											
1	Besztercebányai erdőigazg. ...	128	1.371	4.053	1.541	3.598	637	11.328	80.866	92.194	24.763
2	Zsarnóczyai erdőhivatal ...	76	354	1.676	548	—	146	2.800	32.776	35.576	7.667
3	Máramarosszigeti erdőigazg. ...	229	1.225	3.779	1.388	25.700	980	33.301	144.813	178.114	16.485
4	Bustyaházai erdőhivatal ...	146	217	1.453	768	8.010	365	10.959	107.045	118.004	9.860
5	Kolozsvári erdőigazgatóság ...	120	373	1.178	4.495	5.226	1.020	12.412	136.437	148.849	7.042
6	Szászsebesi erdőhivatal ...	360	192	748	4.441	8.126	1.149	15.016	99.530	114.546	5.367
7	Lugosi erdőigazgatóság ...	109	1.027	1.997	6.735	—	2.154	12.012	45.987	57.999	5.421
8	Orsovai erdőhivatal ...	73	20	869	966	4.385	1.572	7.885	145.911	153.796	2.650
9	Liptóújvári főerdőhivatal ...	106	169	1.340	765	9.154	4.773	16.307	51.520	67.827	26.479
10	Ungvári » ...	141	2.048	5.319	2.185	1.202	1.352	12.247	96.458	108.705	3.005
11	Nagybányai » ...	427	38	781	1.541	1.114	163	4.064	50.922	54.986	3.137
12	Lippai » ...	168	1.066	646	117	—	1.149	3.146	63.945	67.091	5.909
13	Sóvári erdőhivatal ...	110	332	886	629	—	425	2.382	46.120	48.502	11.025
14	Apatini » ...	27	18	—	1.689	—	4.144	5.878	15.420	21.298	11.517
15	Gödöllői » ...	71	506	360	474	—	174	1.585	19.105	20.690	9.261
	Összesen ...	2.291	8.956	25.085	28.272	66.515	20.203	151.322	1.136.855	1.288.177	149.588
Horvát-Szlavonországok.											
1	Zágrábi erdőigazgatóság ...	37	22	34	121	—	1.358	1.572	130.002	131.574	17.427
2	Vinkovcei főerdőhivatal ...	9	848	165	1.732	—	5.758	8.512	62.676	71.188	41.852
3	Otocsácsi erdőhivatal ...	5	2	9	1.229	2.223	1.682	5.150	90.915	96.065	2.096
	Összesen ...	51	872	208	3.082	2.223	8.798	15.234	283.593	298.827	61.375
	Magyarbirodalom ...	2.342	9.828	25.293	31.354	68.738	29.001	166.556	1.420.448	1.587.004	210.963

64. A kincstári erdők megoszlása a főbb fajok szerint 1905-ben.

Folyó szám	Közzjogi alkatrész ; erdőhatósági kerület	Az erdőhatóság ke- rületéhez tartozó összes erdőterület kiterjedése	Az összes erdőterületből esik						
			a használaton kívül álló er- dőkre	a rendes használat alatt levő					erdőkre összesen
				tölgy-		fenyő-	bükk- és más kemény lombfa-	fűz-, nyár- és más puh. lombfa-	
				szál-	sarj-				
Magyarország.									
1	Besztercebányai erdőigazg. ...	80.866	4.025	2.421	—	60.378	14.042	—	76.841
2	Zsarnóczyai erdőhivatal ...	32.776	350	43	—	2.775	29.608	—	32.426
3	Máramarosszigeti erdőigazg. ...	144.813	27.747	2.287	—	77.573	37.206	—	117.066
4	Bustyaházai erdőhivatal ...	107.045	25.073	3.617	—	42.452	35.903	—	81.972
5	Kolozsvári erdőigazgatóság ...	136.437	16.577	6.137	306	57.553	55.862	2	119.860
6	Szászsebesi erdőhivatal ...	99.530	9.110	7.398	24	33.820	48.951	227	90.420
7	Lugosi erdőigazgatóság ...	45.987	2.103	13.165	64	536	26.631	3.488	43.884
8	Orsovai erdőhivatal ...	145.911	24.588	9.099	—	12.361	99.863	—	121.323
9	Liptóújvári főerdőhivatal ...	51.520	8.927	—	—	40.098	2.495	—	42.593
10	Ungvári » ...	96.458	2.348	5.906	—	17.917	70.287	—	94.110
11	Nagybányai » ...	50.922	3.557	1.609	—	—	45.756	—	47.365
12	Lippai » ...	63.945	2.432	28.144	169	373	31.682	1.145	61.513
13	Sóvári erdőhivatal ...	46.120	840	7.737	—	13.424	24.119	—	45.280
14	Apatini » ...	15.420	836	7.146	—	—	—	7.438	14.584
15	Gödöllői » ...	19.105	660	16.978	1.012	—	455	—	18.445
	Összesen ...	1.136.855	129.173	111.687	1.575	359.260	522.860	12.300	1.007.682
Horvát-Szlavonországok.									
1	Zágrábi erdőigazgatóság ...	130.002	—	14.606	—	16.131	99.265	—	130.002
2	Vinkovcei főerdőhivatal ...	62.676	—	53.367	—	—	9.309	—	62.676
3	Otocsácsi erdőhivatal ...	90.915	30.845	—	—	6.392	53.678	—	60.070
	Összesen ...	283.593	30.845	67.973	—	22.523	162.252	—	252.748
	Magyarbirodalom ...	1.420.448	160.018	179.660	1.575	381.783	685.112	12.300	1.260.430

65. A kincstári erdők vágásterületei és fatermése, valamint pénzügyi eredményei 1905-ben.

Folyó szám	Közjogi alkatrészek; erdőhatósági kerület	Kihaszánható volt összesen	Ebből tényleg ki- használtatott	Kihaszánlatlanul maradt	Az év folyamán tényleg kihasznált vágásterületeken termeltetett			Értékesíthetetlenül visszamaradt az 1905. évi vágás- területeken	A kihaszánlatlanul maradt vágásterü- leteken becsülés szerint van	A zárszámadás adatai szerint volt		
					épület- és műfa	tűzfifa	összesen			kiadás	bevétel	felüleg, III. hiány (-)
					t ö m ö r k ö b m é t e r f a t ö m e g					1000 koronákban		
	Magyar- ország.											
1	Besztercebánya	826	730	96	167.613	117.286	284.899	—	31.589	1.006	1.651	645
2	Zsarnóca	652	343	309	37.913	110.958	148.871	—	109.895	626	949	323
3	Máramarosziget	2.039	771	1.268	189.587	127.829	317.416	—	406.590	1.720	3.651	1.931
4	Bustyaháza	570	327	243	46.321	33.482	79.803	17.000	49.577	756	969	213
5	Kolozsvár	3.387	1.257	2.130	150.029	114.903	264.932	6.500	355.005	589	1.001	412
6	Szászsebes	2.621	724	1.897	57.670	136.319	193.989	11.980	590.926	770	874	104
7	Lugos	3.433	196	3.237	3.235	53.327	56.562	—	957.257	371	708	337
8	Orsova	8.696	1.566	7.130	38.705	195.675	234.380	10.921	2,145.440	218	424	206
9	Liptóújvár	391	369	22	101.452	37.694	139.146	—	7.215	505	1.201	696
10	Ungvár	7.352	1.651	5.701	84.627	282.367	366.994	—	1,938.697	1.020	1.123	103
11	Nagybánya	3.149	258	2.891	6.361	68.062	74.423	4.765	743.038	404	401	3
12	Lippa	1.469	1.132	337	5.959	150.486	156.445	—	106.058	379	605	226
13	Sóvár	452	408	44	55.331	74.949	130.280	—	24.217	579	932	353
14	Apatin	466	459	7	8.657	78.495	87.152	—	2.549	211	570	359
15	Gödöllő	127	100	27	1.313	34.514	35.827	—	208	352	265	87
	Összesen	35.630	10.291	25.339	954.773	1,616.346	2,571.119	51.166	7,468.261	9.506	15.324	5.818
	Horvát- Szlavonorsz.											
1	Zágráb	3.249	1.750	1.499	60.477	239.338	299.815	58.595	487.726	552	964	412
2	Vinkovce	640	640	—	69.803	190.402	260.205	—	—	330	3.336	3.006
3	Otocsác	2.964	1.193	1.771	34.040	48.019	82.059	51.684	270.802	304	200	104
	Összesen	6.853	3.583	3.270	164.320	477.759	642.079	110.279	758.528	1.186	4.500	3.314
	Magyarbirod. ...	42.483	13.874	28.609	1,119.093	2,094.105	3,213.198	161.445	8,226.789	10.692	19.824	9.132

66. A kincstári erdők kiterjedésének és értékének változása 1890-től 1905-ig.

É v	A z á l l a m i e r d ő b i r t o k o k n a k ö s s z e s					
	kiterjedése, hektár	értéke, korona	kiterjedése, hektár	értéke, korona	kiterjedése, hektár	értéke, korona
	Magyarország		Horvát-Szlavonországek		Magyarbirodalom	
Az 1890. év végén	1,299.542	146,400.280	339.139	59,987.051	1,638.681	206,387.331
> 1891. > >	1,300.239	146,480.690	339.138	60,006.567	1,639.377	206,487.257
> 1892. > >	1,314.416	146,584.254	317.590	60,037.715	1,632.006	206,621.969
> 1893. > >	1,298.021	145,595.242	312.137	60,057.676	1,610.158	205,652.918
> 1894. > >	1,295.077	145,522.817	307.143	60,059.954	1,602.220	205,582.771
> 1895. > >	1,293.386	145,406.689	307.651	60,064.355	1,601.037	205,471.044
> 1896. > >	1,287.187	146,258.645	302.946	60,096.627	1,590.133	206,355.272
> 1897. > >	1,285.252	146,810.336	303.470	60,096.627	1,588.722	206,906.963
> 1898. > >	1,256.024	146,017.421	301.106	60,184.456	1,557.130	206,201.877
> 1899. > >	1,253.628	145,126.000	301.000	58,742.000	1,554.628	203,868.000
> 1900. > >	1,248.226	145,068.000	300.280	58,914.000	1,548.506	203,982.000
> 1901. > >	1,249.080	146,942.000	300.041	61,040.000	1,549.121	207,982.000
> 1902. > >	1,269.680	146,784.000	300.047	61,186.000	1,569.727	207,970.000
> 1903. > >	1,265.560	146,484.000	299.384	61,313.000	1,564.944	207,797.000
> 1904. > >	1,282.126	148,591.000	298.969	61,370.000	1,581.095	209,961.000
> 1905. > >	1,288.177	149,588.000	298.827	61,375.000	1,587.004	210,963.000

67. Mezőgazdasági balesetek a Magyarbirodalomban 1905-ben.

a) Törvényhatóságok szerint.

Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	A megsérült			A sérülések közül				Közjogi alkatrész, országgrész, törvényhatóság	A megsérült			A sérülések közül			
	férfiak	nők	Az összes sé- rültek	könnyű	súlyos	ismeretlen fokú	halálos		férfiak	nők	Az összes sé- rültek	könnyű	súlyos	ismeretlen fokú	halálos
Magyarország.								e) Tisza bal partja.							
a) Duna bal partja.								Békés vármegye ...	184	1	185	41	139	1	4
Árva vármegye ...	1	—	1	—	1	—	—	Bihar > ...	170	4	174	19	146	—	9
Bars > ...	206	4	210	39	167	—	4	Nagy-Várad t.jv. ...	3	—	3	—	3	—	—
Esztergom várm. ...	34	—	34	8	25	—	1	Hajdu vármegye ...	67	2	69	2	63	—	4
Hont vármegye ...	25	1	26	4	22	—	—	Debreczen t.jv. ...	4	—	4	—	4	—	—
Selm. és Béláb. t.jv.	4	2	6	—	6	—	—	Máramaros vmegye	363	3	366	61	296	—	9
Liptó vármegye ...	25	2	27	3	22	—	2	Szabolcs >	129	3	132	12	113	1	6
Nógrád > ...	228	10	238	46	182	1	9	Szatmár >	83	7	90	12	70	1	7
Nyitra > ...	406	12	418	78	325	1	14	Sz.-Németi t.jv. ...	8	—	8	—	8	—	—
Pozsony > ...	223	14	237	21	206	—	10	Szilágy vármegye ...	25	1	26	4	21	—	1
Pozsony t.jv. ...	1	—	1	—	1	—	—	Ugocsa > ...	2	1	3	—	3	—	—
Trencsén vármegye	97	10	107	8	92	—	7	Összesen ...	1.038	22	1.060	151	866	3	40
Turóc >	34	3	37	5	31	—	1	f) Tisza-Maros szöge.							
Zólyom >	63	—	63	5	55	—	3	Arad vármegye ...	57	3	60	5	49	—	6
Összesen ...	1.347	58	1.405	217	1.185	2	51	Arad t.jv. ...	11	—	11	—	11	—	—
b) Duna jobb partja.								Csanád vármegye	259	2	261	44	213	—	4
Baranya vármegye	138	7	145	14	116	—	15	Krassó-Szörény vm.	62	4	66	7	56	—	3
Pécs t.jv. ...	3	1	4	1	3	—	—	Temes >	97	4	101	16	79	—	6
Fejér vármegye ...	235	2	237	46	186	—	5	Temesvár t.jv. ...	8	2	10	—	8	—	2
Székesfehérvár t.jv.	6	—	6	3	2	—	1	Versecz t.jv. ...	3	—	3	1	2	—	—
Győr vármegye ...	57	5	62	11	47	2	2	Torontál vármegye	435	58	493	140	340	1	12
Győr t.jv. ...	3	—	3	—	3	—	—	Pancsova t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—
Komárom várm. ...	186	3	189	17	165	1	6	Összesen ...	932	73	1.005	213	758	1	33
Komárom t.jv. ...	1	—	1	1	—	—	—	g) Királyhágóntúl.							
Moson vármegye ...	120	1	121	16	99	1	5	Alsó-Fehér vmegye	6	—	6	1	4	—	1
Somogy >	387	11	398	73	312	—	13	Besz.-Naszód vm.	78	—	78	19	55	—	4
Sopron >	89	1	90	8	78	—	4	Brassó vármegye	77	7	84	25	55	—	4
Sopron t.jv. ...	1	—	1	—	1	—	—	Csik >	176	27	203	9	188	1	5
Tolna vármegye ...	195	9	204	36	161	—	7	Fogarasz >	19	4	23	2	19	—	2
Vas >	163	11	174	17	154	—	3	Háromszék >	252	7	259	15	233	—	11
Veszprém >	147	6	153	16	127	2	8	Hunyad >	14	—	14	4	10	—	—
Zala >	91	3	94	6	85	—	3	Kis-Küküllő >	52	1	53	10	42	—	1
Összesen ...	1.822	60	1.882	265	1.539	6	72	Kolozs >	39	—	39	2	34	1	2
c) Duna-Tisza köze.								Kolozsvár t.jv. ...	11	—	11	—	7	—	4
Bács-Bodrog várm.	364	47	411	90	301	2	18	Maros-Torda vm. ...	37	12	49	3	42	—	4
Baja t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—	M.-Vásárhely t.jv.	3	—	3	1	1	—	1
Szabadka t.jv. ...	2	—	2	—	2	—	—	Nagy-Küküllő vm.	39	9	48	4	43	—	1
Ujvidék t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—	Szeben vármegye ...	120	10	130	47	80	1	2
Zombor t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—	Sz.-Doboka >	28	1	29	—	26	—	3
Csongrád vármegye	58	2	60	3	56	—	1	T.-Aranyos >	14	3	17	1	14	—	2
H.-Vásárhely t.jv. ...	12	—	12	1	11	—	—	Udvarhely >	23	9	32	3	28	—	1
Szeged t.jv. ...	—	1	1	—	1	—	—	Összesen ...	988	90	1.078	146	881	3	48
Heves vármegye ...	96	2	98	17	78	—	3	h) Fiume v. és ker.							
Jász-N.-Szol. vm. ...	191	4	195	25	164	1	5	Magyarország össz.	7.729	418	8.147	1.249	6.575	18	305
Pest-P.-S.-Kiskun >	377	23	400	75	317	—	8	Horv.-Szlav.-orsz.							
Budapest szék.-főv.	6	—	6	1	4	—	1	Belovár-Körös vm.	42	10	52	2	30	19	1
Kecskemét t.jv. ...	5	—	5	—	5	—	—	Lika-Krbava várm.	2	—	2	—	1	—	1
Összesen ...	1.111	79	1.190	212	939	3	36	Modrus-Fiume >	5	1	6	—	5	1	—
d) Tisza jobb partja.								Pozsega >	20	3	23	—	19	3	1
Abauj-Torna várm.	85	2	87	7	74	—	6	Szerém >	38	8	46	7	28	4	7
Kassa t.jv. ...	3	—	3	1	2	—	—	Zimony t.jv. ...	1	—	1	—	1	—	—
Bereg vármegye ...	23	2	25	3	20	—	2	Varasd vármegye	12	—	12	1	9	2	—
Borsod vármegye ...	128	5	133	11	118	—	4	Varasd t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—
Gömör és K.-H. vm.	65	6	71	5	63	—	3	Verőce vármegye	23	2	25	4	16	1	4
Sáros vármegye ...	25	4	29	1	27	—	1	Eszék t.jv. ...	—	—	—	—	—	—	—
Szepes >	34	8	42	3	37	—	2	Zágráb vármegye	62	7	69	8	55	3	3
Ung >	10	3	13	2	10	—	1	Zágráb t.jv. ...	1	1	2	—	1	1	—
Zemplén >	118	6	124	12	108	—	6	Összesen ...	206	32	238	22	165	34	17
Összesen ...	491	36	527	45	457	—	25	Magyarbirod. össz.	7.935	450	8.385	1.271	6.740	52	322

Mezőgazdasági balesetek a Magyarbirodalomban 1905-ben.

b) A sérülés foka és neve, a munka nemével összevetve.

A munka megnevezése, a mely közben a bal- eset történt	A sérültek száma			3-5	6-8	9-14	3-4 heti		1-2	3-4	Állandó			Az elvesztett munkanapok száma		A sérülés neve			
	férfi	nő	összesen	napi			3-4 heti	havi		4 hónap hosszabb	részleges	teljes	ismeretl. fokú sérülést	Halálos sérülést	Az elvesztett munkanapok száma	vágás	zúzódás	törés	egyéb
				munkaképtelenséget															
	s z e n v e d t e k																		
Szántás, vetés, kapálás	304	15	319	17	35	86	91	49	7	1	16	—	2	15	6.762	76	178	35	30
Aratás, kaszálás	217	55	272	15	30	81	91	32	4	—	10	1	4	4	5.437	219	37	4	12
Termények betakarítása, cséplés	1.395	109	1.504	57	151	338	397	252	52	3	139	28	15	72	36.158	214	887	244	159
Takarmánykészítés	468	29	497	8	31	106	143	99	14	2	64	16	6	8	13.000	206	248	28	15
Állatok gondozása	1.488	69	1.557	74	230	462	467	196	23	1	57	6	5	36	29.522	167	1.029	185	176
Más mezőgazd. munka	1.363	79	1.442	73	164	354	415	240	34	—	81	12	8	61	32.485	236	840	211	155
Szőlőművelés	58	4	62	1	6	18	16	9	2	—	5	—	1	4	1.408	16	22	10	14
Erdei munka	1.118	11	1.129	28	114	231	335	220	61	3	57	8	5	67	29.105	302	600	163	64
Földmunka	68	2	70	6	7	19	10	13	4	1	5	1	—	4	1.811	3	46	17	4
Egyéb munka	1.456	77	1.533	50	174	396	482	246	35	4	81	8	6	51	34.784	410	808	132	183
Összesen	7.935	450	8.385	329	942	2.091	2.447	1.356	236	15	515	80	52	322	190.472	1.849	4.695	1.029	812
Az összes sérülések közül																			
a) lokomobilok mellett történt	37	—	37	—	5	8	10	9	—	—	2	—	—	3	762	4	25	6	2
b) járgányok mellett történt	46	4	50	1	1	5	19	10	2	2	5	1	1	3	1.503	5	29	10	6
c) cséplőgép mellett történt	402	48	450	5	23	83	76	85	46	2	85	14	11	20	13.447	50	315	58	27
d) szecskavágó mellett történt	257	18	275	3	11	45	81	60	10	—	48	14	1	2	7.818	135	127	10	3
e) répavágó mell. történt	47	3	50	1	4	7	24	8	3	—	2	—	—	1	1.196	23	24	2	1
f) daráló mellett történt	11	1	12	1	—	1	5	3	—	—	1	—	—	1	286	3	9	—	—
g) arató- és kaszálógép mellett történt	7	—	7	1	—	1	3	1	—	—	—	1	—	—	206	2	4	—	1
h) egyéb gazdasági gép mellett történt	190	8	198	1	12	37	54	46	9	—	27	2	4	6	4.766	28	147	13	10
a)–h) Összesen	997	82	1.079	13	56	187	272	222	70	4	170	32	17	36	29.984	250	680	99	50

c) A sérültek személyi viszonyai.

A sérültek neve és annak részletezése, hogy mely segélypénztárhoz tartoztak	A sérültek életkora						A sérültek családi állapota					A sérült keresetéből élő				
	14 éves és 14 évnél fiatalabb	15-16	17-20	21-30	31-40	41-60	60 évnél idősebb	ismeretlen korú	nőfelen, hajadon	nős, férjes	özvegy vagy elvált ismeretlen családi állapotú	gyermek	házasfráter	szülők és egyéb rokonok	összes egyének	
		é v e s														s z á m a
Férfi	284	430	1.004	1.810	1.693	2.328	365	21	2.739	4.977	210	9	12.053	4.913	965	17.931
Nő	27	56	95	80	55	107	29	1	225	185	40	—	312	42	12	366
Összesen	311	486	1.099	1.890	1.748	2.435	394	22	2.964	5.162	250	9	12.365	4.955	977	18.297
Az összes sérültek közül:																
1. A gazd. munkás és cseléd-pénztárnak tagja volt	79	249	634	1.015	1.038	1.372	152	5	1.523	2.925	91	5	7.255	2.817	463	10.535
2. Egyéb betegsegélyző pénztárnak vagy egyletnek tagja volt	7	13	72	135	94	97	7	8	207	216	10	—	515	213	27	755
3. Segélyző pénztárhoz vagy egylethez nem tartozott	225	224	393	740	616	966	235	9	1.234	2.021	149	4	4.595	1.925	487	7.007
Összesen	311	486	1.099	1.890	1.748	2.435	394	22	2.964	5.162	250	9	12.365	4.955	977	18.297

Év	Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1851												
1852												
1853												
1854												
1855												
1856												
1857												
1858												
1859												
1860												
1861												
1862												
1863												
1864												
1865												
1866												

1851

1866

